

ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุด

บทพ้อง : ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา

วีรศักดิ์ วรจิตตานนท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2551

**Legal Problems on Consumer Protection in the Aspects of Defective
New Vehicles: Comparing with those of the United States of America**

WEERASAK WORRAITTANON

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

เลขทะเบียน... 0204283... Graduate School, Dhurakij Pundit University

วันลงทะเบียน... 10.11.2552

เลขเรียกหนังสือ... 343.071

2008

33374
[12591]
หน้า

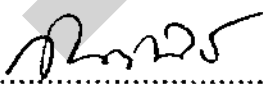
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

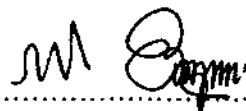
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่
ที่มีความชำรุดบกพร่อง : ศึกษาเปรียบเทียบประเทศสหรัฐอเมริกา
เสนอโดย วีรศักดิ์ วรจิตตานนท์
สาขาวิชา นิติศาสตร์ หมวดวิชา กฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตัณศิริ
ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์)

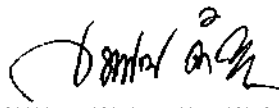

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตัณศิริ)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(อาจารย์ธีรวัฒน์ จันทรมบูรณ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ คำริชอบ)
วันที่ 24 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2564

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจัดทำขึ้นโดยมุ่งหวังที่จะทำประโยชน์ให้แก่การคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทย อย่างไรก็ตามก็ตีวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเรียบร้อยหากปราศจากความกรุณาอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร. กัลยา ตันศิริ และท่านอาจารย์ธีรวัฒน์ จันทรสมบูรณ์ ที่ได้กรุณาสละเวลารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม นอกจากนี้ยังได้แนะนำแนวทางที่เหมาะสมในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่การนำเสนอหัวข้อ การค้นคว้าข้อมูล ตลอดจนการให้ความรู้และคำปรึกษาทำให้ผู้เขียนสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับใช้กับการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ดียิ่งขึ้น ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าเข้ามาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้ให้คำปรึกษาแนะนำต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ภูมิ โชคเหมาะ และรองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี คณะกรรมการผู้สอบวิทยานิพนธ์ที่สละเวลาจากภารกิจปกติของท่านช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ผู้เขียน จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

และที่สำคัญวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่อาจสำเร็จลงได้หากปราศจากกำลังใจที่สำคัญจากบิดามารดา และญาติพี่น้องที่ให้การดูแลเอาใจใส่ผู้เขียน นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบคุณท่านอัยการชนภัทร วินยวัฒน์ ที่ให้คำปรึกษาและแนะนำ คุณกัณตพงศ์ รังษีสว่าง คุณนฤนาท รัตนโชติวงศ์กุล คุณรุ่งอรุณ จันทร์พูล และเพื่อนๆ ของผู้เขียนทุกคนที่ไม่ได้เอ่ยนาม ณ ที่นี้ ที่ให้กำลังใจผู้เขียน ตาม ใล้ผู้เขียนในเรื่องวิทยานิพนธ์ และ ช่วยเหลือผู้เขียนในทุกๆ เรื่อง ด้วยดีมาตลอด นอกจากนี้ต้องขอขอบคุณคุณดาลัด รัชสวัสดิ์ คุณพัศกร ทัทมงคล และเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคทุกคนที่ได้ให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอภัยและขอรับความผิดพลาดนั้นไว้แต่เพียงผู้เดียว

วีรศักดิ์ วรจิตตานนท์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	7
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	8
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	8
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2. ความหมาย แนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่	
   ที่มีความชำรุดบกพร่อง.....	10
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง.....	10
2.2 ทฤษฎีความรับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่	
ที่มีความชำรุดบกพร่อง.....	11
2.2.1 ทฤษฎีความรับผิดชอบในทางสัญญา.....	12
2.2.1.1 ทฤษฎีหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา.....	12
2.2.1.2 ทฤษฎีหลักเสรีภาพในการทำสัญญา.....	13
2.2.1.3 ทฤษฎีทางสังคมในการทำสัญญา.....	16
2.2.2 ทฤษฎีความรับผิดชอบในทางละเมิด.....	17
2.2.2.1 ทฤษฎีรับภัย หรือทฤษฎีความรับผิดชอบโดยเค็ดขาด	
หรือทฤษฎีความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด.....	18
2.2.2.2 ทฤษฎีความผิด.....	21
2.2.3 ทฤษฎีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค.....	24
2.2.3.1 ความรับผิดชอบทางสัญญา.....	25

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.3.2 ทฤษฎีหลักความรับผิดชอบในทางละเมิด.....	26
2.2.3.3 ทฤษฎีความรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์.....	29
2.2.3.4 ทฤษฎีความคาดหวังของผู้บริโภค.....	31
2.3 ความหมายของคำว่าผู้บริโภค ยานยนต์และชำรุดบกพร่อง.....	33
2.3.1 ความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค”.....	34
2.3.1.1 ความหมายทั่วไป.....	34
2.3.1.2 ความหมายตามบทบัญญัติของกฎหมาย.....	35
2.3.2 ความหมายของคำว่า “ยานยนต์”.....	36
2.3.2.1 ความหมายทั่วไป.....	36
2.3.2.2 ความหมายตามบทบัญญัติของกฎหมาย.....	38
2.3.3 ความหมายของคำว่า “ชำรุดบกพร่อง”.....	44
2.3.3.1 ความหมายทั่วไป.....	44
2.3.3.2 ความหมายตามบทบัญญัติของกฎหมาย.....	45
3. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ที่มีความชำรุด บกพร่อง ในประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา.....	51
3.1 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ ที่มีความชำรุดบกพร่องในประเทศไทย.....	51
3.1.1 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทย.....	51
3.1.1.1 การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย.....	52
3.1.1.2 องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย.....	53
3.1.2 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายสัญญา.....	59
3.1.2.1 มาตรการรับประกันสินค้า.....	59
3.1.2.2 การให้ความคุ้มครองข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม.....	63
3.1.3 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายละเมิด.....	70
3.1.4 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ ...	71
3.1.5 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคด้านมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ใหม่ ..	76
3.1.6 มาตรการเยียวยาความเสียหาย.....	78

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.1.6.1 การซ่อมแซมความบกพร่องของสินค้า (Repair).....	78
3.1.6.2 การเปลี่ยนสินค้า (Replace).....	79
3.1.6.3 การคืนสินค้า (Return).....	80
3.1.6.4 การเรียกคืนสินค้า (Recall).....	81
3.1.6.5 การคืนราคาค่าสินค้า (Refund).....	82
3.1.6.6 การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน(Compensation).....	82
3.1.7 มาตรการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น.....	84
3.1.7.1 การเจรจาไกล่เกลี่ย (Mediation).....	84
3.1.7.2 การอนุญาโตตุลาการ(Arbitration).....	86
3.1.7.3 การดำเนินคดีในศาล(Proceeding in Court).....	87
3.2 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง ของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	89
3.2.1 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคของ ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	90
3.2.1.1 การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	90
3.2.1.2 องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	91
3.2.2 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายสัญญา.....	93
3.2.2.1 การให้ความคุ้มครองในการรับประกันสินค้า (Warranty).....	93
3.2.2.2 การให้ความคุ้มครองข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Contract)..	111
3.2.3 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายละเมิด	114
3.2.3.1 ความรับผิดตามหลักกฎหมายละเมิด โดยประมาทเลินเล่อ (Negligence Liability).....	114
3.2.3.2 ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability).....	116
3.2.4 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law).....	119
3.2.5 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคด้านมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ใหม่...	121
3.2.6 มาตรการเยียวยาความเสียหาย.....	124

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2.6.1 การซ่อมแซมความบกพร่องของสินค้า (Repair).....	124
3.2.6.2 การเปลี่ยนสินค้า (Replace).....	125
3.2.6.3 การเรียกคืนสินค้า (Recall).....	125
3.2.6.4 การคืนราคาค่าสินค้า (Refund).....	127
3.2.6.5 การเรียกค่าเสียหาย(Damages).....	127
3.2.7 มาตรการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น.....	129
3.1.7.1 การเจรจาไกล่เกลี่ย (Mediation).....	129
3.1.7.2 การอนุญาโตตุลาการ(Arbitration).....	130
3.1.7.3 การดำเนินคดีในศาล(Proceeding in Court).....	131
3.3 เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค	
ยานยนต์ที่มีความชำรุดบกพร่อง.....	134
3.3.1 องค์กรคุ้มครองผู้บริโภค.....	134
3.3.2 ความรับผิดชอบตามกฎหมายสัญญา.....	135
3.3.2.1 ความรับผิดชอบในการรับประกันสินค้า (Warranty).....	135
3.3.2.2 ความรับผิดชอบในข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Contract).....	139
3.3.3 ความรับผิดชอบตามกฎหมายละเมิด.....	142
3.3.4 ความรับผิดชอบตามกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์	144
3.3.5 มาตรการด้านมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ใหม่.....	147
3.3.6 มาตรการเยียวยาความเสียหาย.....	150
3.3.7 มาตรการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น.....	155
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่	
ที่มีความชำรุดบกพร่อง.....	158
4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดประเภทของผู้บริโภค.....	158
4.2 ปัญหาเกี่ยวกับความหมายและการแยกประเภทของยานยนต์.....	160
4.3 ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้คุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่	
ที่มีความชำรุดบกพร่อง.....	163
4.4 ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการเยียวยาความเสียหาย.....	168

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.5 ปัญหาเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาท.....	173
4.6 ปัญหาเกี่ยวกับการรับประกันสินค้า.....	176
4.7 ปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาพิทักษ์ความรับผิดชอบ.....	178
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	180
5.1 บทสรุป.....	180
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	183
บรรณานุกรม.....	189
ประวัติผู้เขียน.....	198

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 ขอดจำหน่ายยานยนต์ภายในประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2549 – 2550.....	2
1.2 ขอดผลิตยานยนต์ภายในประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2549 – 2550.....	3
1.3 สถิติการรับเรื่องราวจ้างทุกซ์เกี่ยวกับรถยนต์ประจำปีงบประมาณ 2548-2551.....	6
1.4 รายงานสรุปผลการรับเรื่องราวจ้างทุกซ์เกี่ยวกับรถยนต์ของกองคุ้มครองผู้บริโภค ด้านตลาด สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ประจำปีเดือนตุลาคม 2550 – มีนาคม 2551.....	6
3.1 โครงสร้างองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา.	135
3.2 การรับประกัน (Warranty) ของไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา.....	137
3.3 การให้ความคุ้มครองข้อสัญญาไม่เป็นธรรมของไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา.	140
3.4 การให้ความคุ้มครองตามกฎหมายละเมิดของไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา.....	143
3.5 การให้ความคุ้มครองตามกฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ ของไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา.....	145
3.6 การให้ความคุ้มครองมาตรฐานความปลอดภัยของไทยเปรียบเทียบกับ สหรัฐอเมริกา.....	148
3.7 มาตรการในการเยียวยาความเสียหายของไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา.....	151
3.8 มาตรการในการระงับข้อพิพาทของไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา.....	156

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ที่มีความชำรุดบกพร่อง : ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา
ชื่อผู้เขียน	วิรัชศักดิ์ วรธิตานนท์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา คัมศิริ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ธีรวัฒน์ จันทรสมนบูรณ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2551

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา และค้นหาแนวทางการแก้ไขกฎหมายของประเทศไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง มาตรการเยียวยาความเสียหาย การระงับข้อพิพาท มาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ใหม่ และกฎหมายเกี่ยวกับการรับประกันสินค้าให้เหมาะสมกับประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องและกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองครอบคลุมถึงความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectation) โดยเฉพาะ นอกจากนี้การกำหนดมาตรฐานของยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ของประเทศไทยยังไม่มีการพัฒนา เพราะระบบมาตรฐานจะกำหนดโดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ซึ่งกำหนดเพียงชิ้นส่วนยานยนต์บางประเภทไม่ครอบคลุมถึงชิ้นส่วนยานยนต์ทุกชิ้นที่นำมาประกอบเป็นยานยนต์ทั้งคัน และมีการกำหนดให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจในการเรียกคืนสินค้า (Recall) ที่ไม่ได้มาตรฐาน แตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการบัญญัติกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องเป็นการเฉพาะ คือ กฎหมายเลมอนลอว์ (Lemon Law) โดยกำหนดลักษณะของความชำรุดบกพร่องไม่ว่าเล็กน้อยหรือร้ายแรงจนถึงขนาดเป็นอันตรายแก่ชีวิตของผู้บริโภค และกำหนดถึงสิทธิของผู้บริโภคในการนำยานยนต์ใหม่ที่ชำรุดบกพร่องไปให้ผู้ประกอบการธุรกิจหรือผู้ผลิตทำการซ่อมแซม (Repair) หากไม่อาจทำการซ่อมแซมได้ภายในระยะเวลาและจำนวนครั้งที่กฎหมายกำหนดไว้ ผู้บริโภคมีสิทธิขอเปลี่ยนยานยนต์คันใหม่ในรุ่นเดียวกัน (Replace) หรืออาจขอรับราคาที่ชำระไปแล้วคืนได้ (Refund) สำหรับมาตรฐานยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์มีการกำหนดเป็นกฎระเบียบทางเทคนิคด้านมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ของรัฐบาลกลาง (Federal Motor

Vehicle Safety Standards: FMVSS) และหากปรากฏว่ายานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ใดไม่ได้มาตรฐาน หรืออาจเกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคหน่วยงาน National Highway Traffic Safety Administration (NHTSA) มีอำนาจที่จะเรียกให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตดำเนินการเรียกคืนยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์จาก ตลาดและผู้บริโภคเพื่อดำเนินการซ่อมแซมหรือแก้ไขความบกพร่องของยานยนต์ใหม่ได้

สำหรับการระงับข้อพิพาทของประเทศไทย ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดี ผู้บริโภค พ.ศ. 2551 กำหนดวิธีการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยไว้ แต่การไกล่เกลี่ยดังกล่าวเป็นการ ไกล่เกลี่ยในชั้นศาลเท่านั้น สำหรับการไกล่เกลี่ยก่อนการฟ้องคดีต่อศาลนั้น ในทางปฏิบัติสำนักงาน คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีการนำมาใช้ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่กฎหมายเลมอนลอว์มีการกำหนดให้ ผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตที่มีการกำหนดเงื่อนไขในการฟ้องคดีให้มีการไกล่เกลี่ย ต้อง ดำเนินการเจรจาไกล่เกลี่ยก่อนจึงจะนำคดีมายื่นฟ้องต่อศาลได้

จากการศึกษาถึงปัญหาดังกล่าวผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังนี้ (1) ควรจะมีการบัญญัติเพิ่มเติมกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองความคาดหวังของผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความ ชำรุดบกพร่องเป็นการเฉพาะ (2) ควรที่จะมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการรับประกันสินค้า (Warranty Act) ขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อกำหนดรายละเอียดต่างๆ ของใบรับประกันสินค้า (3) ควร กำหนดให้มีมาตรฐานเกี่ยวกับยานยนต์ครอบคลุมถึงยานยนต์ทั้งคัน รวมถึงตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ใน การตรวจสอบ รับรองและเผยแพร่ผลการตรวจสอบมาตรฐานดังกล่าวให้แก่ผู้บริโภคได้ทราบด้วย วิธีการต่างๆ (4) ควรสนับสนุนให้มีการนำวิธีการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยก่อนการนำคดีขึ้นสู่ ศาลมาใช้อย่างแพร่หลาย รวมถึงการสนับสนุนการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยไม่ว่าจะ เป็นหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนก็ตาม (5) ควรสนับสนุนให้มีการกำหนดมาตรการเรียกคืนสินค้า (Recall) ในขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีต่อศาล นอกเหนือจากการเรียกคืนสินค้าตามพระราชบัญญัติวิธี พิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 (6) ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 โดยการกำหนดให้มีการนำวิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) มาใช้กับการดำเนินคดี ผู้บริโภค เพิ่มเติมค่าเสียหายให้ครอบคลุมถึงค่าเสียหายต่อจิตใจ

Thesis Title	Legal Problems on Consumer Protection in the Aspects of Defective New Vehicle: Comparing with those of the United States of America
Author	Weerasak Worraittanon
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Kalaya Tansiri
Co-Thesis Advisor	Teeravath Chantarasomboon
Department	Law
Academic Year	2008

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to study the legal measures on consumer protection in the aspect of defective new vehicle of Thailand comparing with those of the United States of America. This thesis also investigate a ways to revise the recently laws of Thailand relating to the defective new vehicle protection law, remedy, dispute resolution, safety standards of new vehicle and warranty law.

According to this thesis, it is found that Thailand is not particular enforcement the defective new motor vehicle law and does not have the consumer expectation protection law. Furthermore, preparation of standard system regulated by Thai Industrial Standards Institute (TISI). TISI provide the some motor vehicle equipments, it not covers all equipment of motor vehicles, if the equipments have defect or non-conforming standard, and the law provides particular the judge can recall this. There are different with USA. There have a specific of new motor vehicle protection law, which calls "Lemon Law". This law provides the characteristic of defective; includes a normal defect and serious dangerous defect. Moreover, consumer have a right to requires dealer or manufacturer constant repairs and if dealer or manufacturer can't repair within a specific period of time or number of the legal specific, consumer can requires dealer or manufacturer replace vehicle or refund the money. For motor vehicle standards they have technical regulation, call that "Federal Motor Vehicle Safety Standards: FMVSS". If the motor vehicle or equipments non- conforming standard or serious dangerous The National Highway Traffic Standard Administration, call "NHTSA", can recall them out of the market or call the dealer or manufacturer repairs them.

In the present, Thailand has The Consumer Protection Procedure Act, B.E. 2551. There provide the mediation but model and method adopted by judge only. In fact, The Consumer Protection Board compulsory mediation under section 15 of the Consumer Protection Act, B.E. 2522. In USA, Lemon law provides the mediation process. Consumer and dealer or manufacturer might have to do to mediation before sue.

For resolving these problems, the researcher opinionates that (1) There should be a law which deals directive with the consumer expectation and defective new motor vehicle. (2) There should be enact The Warranty Act for provide detail of warranty. (3) There should be preparation of all motor vehicle equipments standard include task force which directly in testing, conforming and opening testing standard to consumer (4) There should be support to use the mediation method in pre-trial and conduct the mediation organization, both of citizen or government organization. (5) Support to use the recall before trail, above the recall by The Consumer Protection Procedure Act, B.E. 2551. (6) There should be amendment of this act in case principle of "Class Action" applied in the consumer protection case and adding damages shall include the mental damages.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรี เอกชนสามารถที่จะประกอบกิจการอย่างใดก็ได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมายโดยรัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการของเอกชน จึงทำให้เอกชนมีสิทธิและเสรีภาพในการที่จะทำสัญญาอย่างใดก็ได้ภายใต้หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) ดังนั้น ในการผลิตสินค้าต่างๆ ผู้ประกอบการแต่ละรายจะผลิตสินค้าออกมาแข่งขันกันได้อย่างเสรี มีการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการผลิต และสินค้าที่ผลิตออกมาจะผลิตเป็นจำนวนมาก (Mass Products) โดยการผลิตแต่ละครั้งจะมีการพัฒนาสินค้าให้มีความทันสมัยหรือมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งหากพิจารณาเพียงเท่านั้นจะเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภค แต่ความเป็นจริงการพัฒนาสินค้าต่าง ๆ ออกมาเป็นการผลิตเพื่อการแข่งขันในทางการค้าและผลประโยชน์ทางธุรกิจของผู้ประกอบการเป็นสำคัญ ผู้ประกอบการจึงไม่ให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคเท่าที่ควร ดังนั้นจึงต้องมีการออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคมาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรม

ในอดีตสินค้าที่มีความจำเป็นสำหรับมนุษย์มีเพียง 4 ประการ ที่เรียกว่า “ปัจจัย 4” อันได้แก่ อาหาร ที่พักอาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค เพราะในอดีตสังคมของมนุษย์เป็นสังคมที่แคบ การติดต่อสื่อสารยังไม่มีพัฒนาอย่างปัจจุบัน ดังนั้นการคุ้มครองผู้บริโภคในอดีตจึงเป็นการให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับสินค้าเบื้องต้นที่มีความจำเป็นกับมนุษย์ทั้ง 4 ประการดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากการออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในช่วงแรก จะมีการออกกฎหมายมาควบคุมสินค้าที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ยา บ้านและเครื่องอุปโภคที่มนุษย์ต้องใช้อยู่ตลอด เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น แต่ในปัจจุบันการติดต่อทางการค้ามีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับและมนุษย์ต้องการความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อ จึงได้มีการสร้างระบบขนส่ง เพื่อรองรับการขนส่งสินค้าจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม ยานพาหนะอันเคลื่อนด้วยเครื่องจักรกล หรือยานยนต์ (Motor Vehicles) จึงกลายเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับการขนส่งสินค้า ไม่ว่าจะเป็นรถบรรทุก (Truck) รถกระบะ (Pick-up) นอกจากนี้ยานยนต์ เช่น รถยนต์ (Car) รถจักรยานยนต์ (Motorcycle) ยังมีความจำเป็นกับการดำรงชีวิตในสังคมเมืองปัจจุบัน จนอาจกล่าวได้ว่า ยานยนต์ถือเป็นปัจจัยที่ 5 ที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับมนุษย์ และถึงแม้ในปัจจุบันอัตราค่าครองชีพจะมีอัตราที่สูงมากขึ้น เนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ไม่

ว่าจะเป็นราคาน้ำมันที่ผันผวน อัตราดอกเบี้ยเงินฝากของสถาบันการเงินมีอัตราต่ำ แต่อัตราเงินเดือนที่ผู้บริโภคได้รับยังคงมีจำนวนเท่าเดิม เป็นผลให้ผู้บริโภคมีรายรับไม่เพียงพอจ่าย แต่ยานยนต์ก็ยังคงเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังจะเห็นได้จากยอดสถิติการจำหน่ายรถยนต์และรถจักรยานยนต์ในปี 2549 มีปริมาณการจำหน่ายทั้งหมด 2,737,281 คัน แยกเป็นรถยนต์ จำนวน 682,693 คัน และรถจักรยานยนต์จำนวน 2,054,588 คัน ในปี 2550 มีปริมาณการจำหน่ายทั้งหมด 2,863,796 คัน แยกเป็นรถยนต์ 631,243 คัน รถจักรยานยนต์จำนวน 2,232,553 คัน ยอดจำนวนการผลิตและการส่งออกรถยนต์และรถจักรยานยนต์ในปี 2549 มีปริมาณทั้งหมด 3,256,395 คัน แยกเป็นรถยนต์จำนวน 1,176,840 คัน รถจักรยานยนต์จำนวน 2,079,555 คันและในปี 2550 มีปริมาณทั้งหมด 2,952,838 คัน แยกเป็นรถยนต์ 1,301,116 คัน รถจักรยานยนต์จำนวน 1,651,722 คัน¹ ตามตารางที่ 1.1 และตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.1 ยอดจำหน่ายยานยนต์ภายในประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2549 - 2550³

(หน่วย : คัน)

ปี พ.ศ.	ยอดรวม	รวมรถยนต์นั่ง	รถตู้	รถกระบะ	รถบรรทุก	รถอื่นๆ
2549	682,163	195,458	12,648	450,479	23,095	483
2550	631,251	182,767	17,794	407,917	22,321	452
2551 ⁴	94,679	34,161	2,464	54,650	3,225	179

ที่มา : สมาคมอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย

กลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ สถาบันอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

¹ รวมถึง รถยนต์นั่งส่วนบุคคล รถตู้ รถโดยสาร รถกระบะ รถบรรทุก.

² สมาคมอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย กลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ สถาบันอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย.

³ สถาบันยานยนต์. (2008). เกี่ยวกับสถาบัน. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2551, จาก [http://www.thaiauto.](http://www.thaiauto.or.th/about_us/about_us.asp)

[or.th/about_us/about_us.asp](http://www.thaiauto.or.th/about_us/about_us.asp).

⁴ ยอดรวมเฉพาะเดือนมกราคม - เดือนกุมภาพันธ์ 2551.

ตารางที่ 1.2 ยอดผลิตยานยนต์ภายในประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2549 - 2550⁵

(หน่วย : คัน)

ปี พ.ศ.	ยอดรวม	รวมรถยนต์นั่ง	รถตู้	รถกระบะ	รถบรรทุก	รถอื่นๆ
2549	1,193,885	298,819	-	873,438	21,356	272
2550	1,301,149	329,223	-	948,370	22,978	578
2551 ⁶	231,680	62,684	23	157,922	3,389	7,662

ที่มา : สมาคมอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย

กลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ยานยนต์ใหม่ที่มีการผลิตและจำหน่ายในท้องตลาดในปัจจุบัน ผู้บริโภคที่ซื้อหรือเช่าซื้อยานยนต์ใหม่มีความเสี่ยงที่จะได้รับความไม่พึงพอใจกับการใช้ยานยนต์ใหม่เพราะความบกพร่องที่ไม่อาจตรวจพบในขณะที่ซื้อหรือเช่าซื้อยานยนต์ใหม่ เนื่องจากยานยนต์จะมีส่วนประกอบต่างๆ มากมาย ซึ่งส่วนประกอบเหล่านั้นจะทำการผลิตแบบแยกส่วนแล้วจึงนำมาประกอบรวมกัน ดังนั้นจึงเป็นไปได้เลยที่ผู้บริโภคจะตรวจสอบพบความชำรุดบกพร่องได้ด้วยตนเอง ความบกพร่องดังกล่าวมักจะถูกพบเมื่อมีการนำยานยนต์ใหม่นั้นไปใช้ ซึ่งเป็นการตรวจสอบพบภายหลังที่ได้มีการซื้อหรือเช่าซื้อยานยนต์ใหม่นั้น และตามปกติผู้ผลิต (Manufacturer) หรือผู้จำหน่าย (Dealer) ยานยนต์ใหม่จะไม่รับผิดชอบในความบกพร่องดังกล่าว ดังนั้นผู้บริโภคส่วนมากจึงมีการร้องเรียนต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค โดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้ดำเนินการฟ้องร้องคดีแก่ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายต่อศาลแทนผู้บริโภค

อย่างไรก็ตาม การฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ประกอบการให้รับผิดชอบในความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับก็มีความซับซ้อนอยู่ เนื่องจากอำนาจฟ้องและสถานะของผู้ประกอบการ โดยปกติมีมากกว่าผู้บริโภค และข้อขัดข้องที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ กฎหมายไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันก็ไม่ได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคอย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบสัญญาซื้อขาย ในเรื่องความชำรุดบกพร่องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีเพียงมาตรา 472 ถึงมาตรา 474 ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวมุ่งคุ้มครองแต่เฉพาะความชำรุดบกพร่องของสินค้าตามสัญญา

⁵ สถาบันยานยนต์. (2008). เกี่ยวกับสถาบัน. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2551, จาก http://www.thaiauto.or.th/about_us/about_us.asp.

⁶ ยอดรวมเฉพาะเดือนมกราคม - เดือนกุมภาพันธ์ 2551.

ซื้อขายเท่านั้น โดยคุ้มครองในกรณีที่ผู้ซื้อไม่สามารถใช้ประโยชน์ซึ่งสินค้านั้นได้ตามความมุ่งหมาย อีกทั้งกฎหมายนั้นก็มุ่งคุ้มครองเฉพาะแต่คู่สัญญาหรือผู้ซื้อสินค้าเท่านั้น ไม่รวมถึงบุคคลภายนอก⁷ นอกจากนั้นภาระการพิสูจน์ถึงความเสียหายหรือความชำรุดบกพร่องจะตกอยู่กับผู้ซื้อ⁸

หรือบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 มีปัญหาที่สำคัญคือเรื่องภาระการพิสูจน์ (Burden of Proof) เนื่องจากหลักกฎหมายลักษณะละเมิดของไทยวางอยู่บนหลักทฤษฎีความผิด (Theory Base on Fault) ซึ่งฝ่ายผู้บริโภคหรือผู้เสียหาย (ผู้ถูกระทำละเมิด) ต้องมีภาระการพิสูจน์ โดยต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้ประกอบการ (ผู้ทำละเมิด) จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยากที่ผู้บริโภคโดยทั่วไปจะสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงเหตุดังกล่าวได้ เนื่องจากการผลิตสินค้าในทุกชั้นตอนย่อมอยู่ในความรู้เห็นของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการแต่เพียงผู้เดียว⁹

หรือแม้แต่กฎหมายเฉพาะต่างๆ ก็ไม่ได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคอย่างครอบคลุม เพราะ กฎหมายเฉพาะเหล่านี้ไม่ได้บัญญัติถึงความเสียหายอันเกิดจากการใช้สินค้าไว้โดยตรง หากแต่เป็นกฎหมายที่เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคเฉพาะผลิตภัณฑ์เท่านั้น เช่น เรื่องยา ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 อาหาร ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 วัตถุอันตราย ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เครื่องสำอาง ตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 ต่างกำหนดเพียงหน้าที่ของผู้ผลิตที่ต้องผลิตสินค้าให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ส่วนกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ก็เป็นเพียงกฎหมายที่เป็นมาตรการควบคุมกำกับเพื่อป้องกันความเสียหายเท่านั้น

เมื่อกฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถที่จะคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนจากการซื้อหรือเช่าซื้อยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง ผู้บริโภคจึงใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยการเรียกร้องผ่านสื่อมวลชนดังจะเห็นได้จากกรณี นางสาวเดือนเพ็ญ ศิลาเกษ เจ้าของร้าน “ศิลาเกษ” ที่ซื้อรถยนต์ยี่ห้อ ฮอนด้า รุ่นซีอาร์วี สีบรอนซ์เงิน ทะเบียนป้ายแดง ฐ-5286 กรุงเทพมหานคร แต่ปรากฏว่ารถยนต์มีปัญหาตั้งแต่ซื้อมา โดยนางสาวเดือนเพ็ญได้นำรถยนต์ดังกล่าวเข้าสู่ศูนย์ซ่อมมาหลายครั้ง โดยเจ้าของ

⁷ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ. (2544, ธันวาคม). “ความเสี่ยงภัยอันเกิดจากพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และทางเทคนิคกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่บกพร่อง.” วารสารนิติศาสตร์, 31, 4. หน้า 822-823.

⁸ มนต์ชัย ธาดาอำนวยชัย. (2545). กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์: รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย. หน้า 72.

⁹ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ. หน้าเดิม.

บริษัทยืนยันว่าจะไม่เปลี่ยนรถคันใหม่ให้ได้ จึงทำการทบทวนประจํา¹⁰ หรือในกรณีนายเขียน เงิน กรรมการผู้จัดการบริษัท หัวเหล็กนคอมพิวเตอร์ จำกัด ชาวได้วันที่ซื้อรถยนต์ยี่ห้อ แลนโรเวอร์ คิสต์ฟเวอร์ ทุ ราคา 3.1 ล้านบาทเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2548 หลังจากใช้งานอย่างต่อเนื่องกว่า 2 เดือน พบปัญหาความชำรุดบกพร่องของรถมาโดยตลอด ทั้งไฟแสดงที่หน้าปัด แจ้งระบบขับเคลื่อนมีปัญหา กระจกด้านคนขับมีอาการเสียงดังเวลาเลื่อนขึ้น-ลง เครื่องยนต์มีเสียงดัง หรือขับรถเวลาฝนตก จะมีน้ำรั่วซึมมาจากหลังคา ขณะเดียวกันเวลานำไปลุยออฟโรดมีน้ำเข้ามาในรถ โดยนายเขียน เงิน ได้นำรถยนต์ดังกล่าวเข้าศูนย์ซ่อมมาหลายครั้ง ซึ่งทางศูนย์ไม่สามารถทำการซ่อมแซมให้เป็นปกติได้ จึงเรียกร้องให้เปลี่ยนรถยนต์คันใหม่หรือคืนเงินราคาที่ซื้อ แต่ทางบริษัทตัวแทนจำหน่ายแลนโรเวอร์ฯ ไม่ทำการเปลี่ยนรถยนต์คันใหม่หรือคืนเงินราคาที่ซื้อให้ คงยืนยันให้มีการซ่อมต่อไป ดังนั้น นายเขียน เงิน จึงต้องเรียกร้องผ่านสื่อ โดยการนำความมาลากรรถคันที่ชำรุดบกพร่องดังกล่าวแทน¹¹

นอกจากทั้งสองกรณีนี้แล้วยังมีผู้บริโภคอื่นที่ประสบปัญหาอย่างเดียวกันร้องเรียนผ่านสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคอีกเป็นจำนวนมาก เช่น กรณีนางสาวบุษยามาศ ศิริสาร การที่ร้องเรียนเรื่องรถยนต์เมอร์ซิเดสเบ็นซ์ รุ่น E 200 NGT เลขตัวถัง 2110416ศ004536 เลขเครื่องยนต์ 27195630821041 ที่ซื้อมาประมาณ 1 เดือน มีความชำรุดบกพร่อง ซึ่งนางสาวบุษยามาศ ได้ทราบถึงความชำรุดบกพร่องเมื่อมีการนำรถยนต์คันดังกล่าวไปใช้ โดยเครื่องยนต์ของรถยนต์คันดังกล่าวเกิดดับกะทันหันขณะใช้ความเร็วค่อนข้างสูง ในขณะที่รถยนต์คันหน้า แต่ระบบไฟฟ้ายังคงใช้งานได้ตามปกติ ทั้งที่มาตรวัดน้ำมันยังคงแสดงว่ามีน้ำมันอยู่ครึ่งถัง ซึ่งได้รับแจ้งจากช่างยนต์ของบริษัทตัวแทนจำหน่ายเบื้องต้นว่า ระบบสมองกลของรถยนต์ไม่ทำงาน จึงนำเรื่องดังกล่าวมาร้องทุกข์ต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค แต่ผลการตรวจสอบของผู้ผลิตปรากฏว่า ความบกพร่องเกิดจากกลไกที่ถังน้ำมันไม่ทำงาน ทำให้มาตรวัดน้ำมันแสดงผลไม่ถูกต้อง คือแสดงผลว่ายังคงมีน้ำมันอยู่ในถังทั้งที่ความจริงไม่มีน้ำมันอยู่ในถังแล้ว เป็นต้น โดยแต่ละปีจะมี

¹⁰ ทนายฯ ชี้ “ทบทวนประจํา” ดีกว่าฟ้องพระกม. มีช่องว่าง. (2548, 27 มกราคม). ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2549, จาก <http://www.manager.co.th/Crime/ViewNews.aspx?NewsID=9480000013081>.

¹¹ เสียได้หัวแก้นเอาควายลาภ “แลนค์โรเวอร์” ประจํา. (2549, 31 ตุลาคม). ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2549, จาก <http://www.manager.co.th/Motoring/ViewNews.aspx?NewsID=9490000134792>.

ผู้บริหารจำนวนมากมาร้องเรียนต่อกองคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก ดังจะเห็นได้จากสถิติการรับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับรถยนต์ประจำปีงบประมาณ 2548-2551¹² ดังนี้

ตารางที่ 1.3 สถิติการรับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับรถยนต์ประจำปีงบประมาณ 2548-2551

ปีงบประมาณ	จำนวนเรื่องร้องเรียน
2548	611
2549	290
2550	249
2551 (เฉพาะไตรมาส 1 และ 2)	109

ที่มา : กองคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก
สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

โดยการร้องเรียนของผู้บริโภคเฉพาะปีงบประมาณ 2551 (เดือนตุลาคม 2550 ถึงเดือนมีนาคม 2551) ที่มีจำนวนผู้ร้องเรียนทั้งสิ้น 109 ราย¹³ สามารถแยกเป็นรายเดือนได้ ดังนี้

ตารางที่ 1.4 รายงานสรุปผลการรับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับรถยนต์ของกองคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ประจำเดือนตุลาคม 2550 – มีนาคม 2551

ไตรมาส	เดือน	ปี พ.ศ.	จำนวนการรับเรื่องราวร้องทุกข์ (ราย)
ไตรมาสที่ 1 (ตุลาคม – ธันวาคม 2550)	ตุลาคม	2550	33
	พฤศจิกายน	2550	19
	ธันวาคม	2550	20

¹² สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2551). สถิติการรับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับรถยนต์ (กองคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก) ประจำปีงบประมาณ 2548 - 2551.

¹³ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2551). รายงานสรุปผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค (กองคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก) ประจำเดือนตุลาคม 2550 - มีนาคม 2551.

ตารางที่ 1.4 (ต่อ)

ไตรมาส	เดือน	ปี พ.ศ.	จำนวนการรับเรื่องราวร้องทุกข์ (ราย)
ไตรมาสที่ 2 (มกราคม - มีนาคม 2551)	มกราคม	2551	9
	กุมภาพันธ์	2551	9
	มีนาคม	2551	19

ที่มา : กองคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก
สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

และถึงแม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยจะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 แต่พระราชบัญญัติดังกล่าวก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาของการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนจากการบริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องเช่นกัน

จึงเห็นได้ว่ากฎหมายที่ประเทศไทยมีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องได้อย่างเต็มที่ซึ่งแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง โดยเฉพาะที่เรียกว่ากฎหมายเลมอนลอว์ (Lemon Law) แม้ขณะนี้กระทรวงอุตสาหกรรมจะมีความพยายามร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับรถยนต์ เพื่อดูแลผู้ซื้อรถยนต์โดยเฉพาะแต่ก็ยังไม่มีการบังคับใช้แต่อย่างใด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงแนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง และความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” “ยานยนต์” และ “ชำรุดบกพร่อง” เพื่อให้ทราบถึงเหตุผลอันเป็นแหล่งที่มาของการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง

1.2.2 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องของประเทศไทยเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาถึงความเหมาะสมในการร่างกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องของประเทศไทย

1.2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาทางกฎหมายต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง เพื่อหาแนวทางในการกำหนดกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

1.2.4 เพื่อศึกษาและค้นหามาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมมาใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขกฎหมายของประเทศไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ที่เกี่ยวข้องกับคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง มาตรการเยียวยาความเสียหาย การระงับข้อพิพาท มาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ใหม่ และกฎหมายเกี่ยวกับการรับประกันสินค้าที่มีความเหมาะสมกับประเทศไทย

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ปัจจุบันผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ได้รับความเดือดร้อนจากกรณียานยนต์ใหม่ที่ได้รับมา มีความชำรุดบกพร่องไม่สามารถใช้งานได้ตามปกติ หรือตามที่คาดหมายไว้ นอกจากนี้ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องเป็นการเฉพาะ ดังนั้นหากมีการกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการแยกประเภทของยานยนต์กับความรับผิดชอบของผู้จำหน่าย ความหมายของคำว่า ชำรุดบกพร่อง กฎหมายเกี่ยวกับมาตรการเยียวยาความเสียหาย กฎหมายเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาท กฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์และกฎหมายเกี่ยวกับการรับประกันสินค้าให้เหมาะสม จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการธุรกิจยานยนต์และต่อผู้บริโภคยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาถึงแนวความคิด ทฤษฎี เจื่อนใจ หลักเกณฑ์ มาตรการทางกฎหมายและองค์การคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ของประเทศไทยในปัจจุบันว่ามีอย่างไรและเพียงพอหรือไม่ รวมทั้งการให้คำจำกัดความของคำว่า “ผู้บริโภค” “ยานยนต์” และ “ความชำรุดบกพร่อง” ของประเทศไทยที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายและแตกต่างกัน โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง หรือกฎหมายเลมอนลอว์ (Lemon Law) ของประเทศสหรัฐอเมริกา และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (The Uniform Commercial Code) รัฐบัญญัติเฉพาะ เรื่องการรับประกันสินค้า (Federal Magnuson-Moss – Federal Trade Commission Improvement Warranty Act 1975) กฎหมายเลมอนลอว์ในแต่ละมลรัฐ (State by State Lemon Laws) กฎระเบียบด้านมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ของรัฐบาลกลาง (Federal Motor Vehicle Safety Standard : FMVSS)

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ดำเนินการศึกษาค้นคว้าและวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งได้ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ บทความทางวิชาการ รายงานการวิจัย เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง จากห้องสมุดสถาบันต่างๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ตลอดจนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data) ในเว็บไซต์ต่างๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง โดยรวบรวมและเรียบเรียงเป็นวรรณกรรมแบบบรรยายโวหาร วิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยวิธีการเขียนและใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive and Analytical Method)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงความหมาย แนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง ซึ่งเป็นเหตุผลอันเป็นแหล่งที่มาของการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง

1.6.2 ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องในปัจจุบัน ของประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา

1.6.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาทางกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องของประเทศไทย

1.6.4 ทำให้ทราบถึงมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการนำมาพัฒนา ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง มาตรการเยียวยา ความเสียหาย การระงับข้อพิพาท มาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์และกฎหมายเกี่ยวกับการรับประกันสินค้าในประเทศไทยให้มีความเหมาะสม รวมถึงการจัดทำกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่ชำรุดบกพร่อง โดยเฉพาะ ให้มีผลครอบคลุมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับยานยนต์ใหม่ที่ชำรุดบกพร่องในประเทศไทยต่อไป

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และความหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง

ปัจจุบันยานยนต์ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ได้ใช้ยานยนต์ในการติดต่อกับบุคคลอื่นที่อยู่ห่างไกลกัน ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อทางการค้า หรือใช้ในการท่องเที่ยวก็ตาม ซึ่งการตัดสินใจในการเลือกซื้อยานยนต์ของผู้บริโภคนั้น ผู้บริโภคย่อมมีความคาดหวังในการใช้สอยยานยนต์ใหม่อย่างมากว่า จะสามารถใช้งานได้เป็นอย่างดีไม่มีความชำรุดบกพร่องใดๆ แต่เมื่อสิ่งที่ผู้บริโภคได้รับไม่เป็นไปตามที่ตนคาดหวังไว้ คือ ยานยนต์ใหม่เกิดความชำรุดบกพร่องขึ้น ผู้บริโภคจึงต้องการที่จะได้รับความคุ้มครอง ดังนั้นจึงเกิดแนวความคิดในการที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่ประสบปัญหาดังกล่าว โดยการนำเอาทฤษฎีกฎหมายต่างๆ มาสนับสนุน ซึ่งมีทฤษฎีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง

ระบบเศรษฐกิจปัจจุบันเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม (Liberalism) ซึ่งมีหลักการให้เอกชนดำเนินการแข่งขันทางเศรษฐกิจได้อย่างอิสระ (Laissez-Faire) โดยมีสมมติฐานว่า มนุษย์ทุกคนมีความสามารถเท่าเทียมกัน รัฐจะเข้าไปมีบทบาทในฐานะเพียงผู้กำกับดูแลให้การดำเนินการทางเศรษฐกิจของเอกชนเป็นไปภายในกรอบของกฎหมาย และคุ้มครองผลประโยชน์ของส่วนรวม (Public Interest) เท่านั้น ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้สามารถใช้ได้กับสังคมยุคเก่าเท่านั้น เพราะสังคมยุคเก่าเป็นสังคมแบบพื้นฐาน (Primitive Society) เป็นสังคมแคบ วิธีการผลิตสินค้าและบริการยังไม่สลับซับซ้อนเท่ากับสังคมยุคใหม่อย่างปัจจุบัน การซื้อขายสินค้ายุคนั้นจึงใช้หลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat Emptor หรือ Let the buyer beware.) แต่ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป การผลิตสินค้าและบริการมีความสลับซับซ้อนและมีลักษณะเป็นงานทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้เทคโนโลยีที่สูงกว่าผู้บริโภคทั่วไปจะทราบถึงคุณภาพและความบกพร่องได้โดยง่าย ฝ่ายผู้ประกอบการธุรกิจมีบุคคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ผู้บริโภคและผู้ประกอบการธุรกิจ ต่างมีฐานะทางเศรษฐกิจและอำนาจการต่อรองที่ไม่เท่าเทียมกัน (Unequal Bargaining Power) ทำให้หลักผู้ซื้อต้องระวัง ไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อีกต่อไป แนวความคิดเรื่องการซื้อขาย จึงได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นหลัก

“ผู้ขายต้องระวัง” (Caveat Venditor หรือ Let the seller beware.) ซึ่งรัฐจะเข้ามาแทรกแซงเพื่อให้ ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค โดยการสร้างกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมาเพื่อควบคุมไม่ให้ผู้ประกอบการเอาเปรียบผู้บริโภค และกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นก็จะมีมาตรการและหลักการชดใช้เยียวยาความเสียหายเป็นพิเศษ¹ ซึ่งอาจแบ่งลักษณะของการคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐได้เป็น 2 ระดับ คือ²

2.1.1 การป้องกันความเสียหาย คือ รัฐจะออกกฎหมายมากำหนดให้รัฐมีอำนาจกำกับ ควบคุมให้เกิดความเป็นธรรมทั้งในระหว่างผู้ประกอบการกับผู้ประกอบการด้วยกันและระหว่างผู้ ประกอบการกับผู้บริโภค เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการผูกขาดทางการค้า กฎหมายเกี่ยวกับ ข้อสัญญาไม่เป็นธรรม เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค

2.1.2 การชดใช้เยียวยาความเสียหายกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากการบริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมาก รัฐจะออกกฎหมายพิเศษมากำหนด มาตรการที่จะทำให้ผู้บริโภคได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายนั้น

2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง

สำหรับหลักความรับผิดชอบเป็นรากฐานแห่งการเรียกร้องของผู้บริโภคนั้น มีการนำเอา ทฤษฎีกฎหมายมาใช้หลายทฤษฎีทั้งหลักทฤษฎีกฎหมายสัญญาและหลักทฤษฎีกฎหมายละเมิด รวมถึงหลักการชดใช้เยียวยาความเสียหาย ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างหลักกฎหมายมหาชนและ หลักกฎหมายเอกชน คือ หากกรณีใดรัฐเห็นว่าการดำเนินคดีแพ่งของบุคคลใดเป็นการคุ้มครองและ รักษาผลประโยชน์และความสงบสุขของสังคมส่วนรวม (Public Interest) รัฐย่อมมีอำนาจเข้า แทรกแซงสิทธิส่วนบุคคลในการฟ้องคดีได้

ดังนั้น การคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง จึงสามารถอธิบาย โดยอาศัยทฤษฎีทางกฎหมายว่าด้วยหลักความรับผิดชอบทางสัญญาและความรับผิดทางละเมิดหลาย ทฤษฎี นอกจากความรับผิดนี้ ปัจจุบันยังมีความรับผิดอื่นที่นอกเหนือจากความรับผิดทั้งสอง ประการดังกล่าว ได้แก่ ความรับผิดตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค และความรับผิดในความเสียหาย อันเกิดจากผลิตภัณฑ์อีกด้วย ดังนั้นในการพิจารณาถึงการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค หรือความ รับผิดใดๆ จึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาถึงทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

¹ วิชัย ธัญญาพาณิชย์. (2539). ปัญหาการชดใช้เยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522. หน้า 9-10.

² แหล่งเดิม. หน้า 11.

2.2.1 ทฤษฎีความรับผิดชอบทางสัญญา (Contractual Liability Theory)

การทำสัญญาแต่เดิมนั้น เราถือกันว่าคู่สัญญามีเสรีภาพที่จะตกลงทำสัญญากันอย่างใดก็ได้ แต่ปัจจุบันเริ่มมีกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อให้สัญญาบางชนิดต้องปฏิบัติตาม ดังนั้นการทำสัญญาจึงมีหลักหรือทฤษฎีที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ ทฤษฎีว่าด้วยหลักศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา ทฤษฎีว่าด้วยหลักเสรีภาพในการทำสัญญา และทฤษฎีทางสังคมในการทำสัญญา หรือสังคมพิทักษ์ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวในฐานะที่เป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการทำสัญญา ซึ่งได้แก่หลักดังต่อไปนี้

2.2.1.1 ทฤษฎีหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา (Principle of Autonomy of Will)

หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนาเป็นทฤษฎีที่นักปรัชญากฎหมายสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 18 ให้การสนับสนุน โดยอาศัยความเป็นเหตุเป็นผลทางนิติปรัชญาว่าด้วยนิติสัมพันธ์ทางนี้ ซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานของ “เจตนา” ของบุคคลถือว่า “เจตนาของเอกชนมีค่าเหนือกว่าสังคม” (La Primauté de l'individu sur la Société) เป็นพื้นฐานก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ทางสัญญา ซึ่งตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 ทฤษฎี คือ

1) ทฤษฎีเจตนา (Will Theory) ถือเอาเจตนาภายใน กล่าวคือ การก่อให้เกิดและผลของสัญญาขึ้นอยู่กับเจตนาที่คู่สัญญามีอยู่โดยแท้จริงภายใน มิใช่เจตนาที่แสดงออกมามีภายนอกเท่านั้น ตามทฤษฎีนี้จะยอมรับหลักเรื่องการแสดงออกซึ่งเจตนา ในกรณีที่ไม่สามารถพิสูจน์ถึงเจตนาที่แท้จริงได้เท่านั้น เป็นทฤษฎีที่มุ่งคุ้มครองผู้แสดงเจตนา

2) ทฤษฎีการแสดงเจตนา (Declaration Theory) ถือเอาเจตนาที่แสดงออกมามีภายนอก เนื่องจากไม่มีผู้ใดสามารถล่วงรู้เจตนาภายในของผู้แสดงเจตนาได้ โดยสัญญาถูกพิจารณาว่าเป็นข้อเท็จจริงทางสังคมซึ่งต้องให้ความมั่นคงที่ยุติแก่บุคคลที่รู้หรือเห็นได้เฉพาะที่แสดงออกมาเท่านั้น เป็นทฤษฎีที่มุ่งคุ้มครองบุคคลภายนอกผู้รับการแสดงเจตนา³

โดยสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 18 นักปรัชญากฎหมายมีความประสงค์ที่จะให้บุคคลมีเสรีภาพ หลุดพ้นจากข้อบังคับทางสังคม รวมทั้งข้อบังคับต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยต้องการที่จะให้กฎข้อบังคับเป็นเรื่องของข้อยกเว้นเท่านั้น ซึ่งหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนานี้มีสมมติฐานว่า “บุคคลทุกคนมีอำนาจต่อรองที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย ทุกคนรู้ถึงฐานะความได้เปรียบเสียเปรียบของตน”⁴ กล่าวคือ โดยหลักแล้วบุคคลทุกคนจะต้องมีเสรีภาพเว้นแต่บางเรื่อง

³ อรณูช อาษาทองสุข. (2536). การควบคุมและแก้ไขปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม. หน้า 5.

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 6.

เห็นสมควร จึงจะมีการวางข้อบังคับจำกัดเสรีภาพไว้ และยังมีความเห็นต่อไปว่า เสรีภาพของบุคคลนี้จะถูกจำกัดลงได้ก็แต่โดยความสมัครใจของตนเองเท่านั้น เพราะกฎเกณฑ์ที่ดีที่สุดที่จะใช้แก่สัญญาคงไม่มีอะไรที่ดีไปกว่ากฎเกณฑ์ที่คู่สัญญาที่มีความเท่าเทียมกันเป็นผู้ตกลงกัน โดยถือว่ากฎเกณฑ์ที่ตกลงกันไว้นั้นเป็นกฎหมายอันหนึ่งที่คู่สัญญาเจตนาจะให้ผลใช้บังคับแก่กรณีของตน โดยเฉพาะ จึงน่าจะเป็นกฎเกณฑ์ที่จะทำให้เกิดความยุติธรรมกับเอกชนเป็นอย่างมาก จากแนวความคิดนี้จึงนำไปสู่ “หลักเรื่องความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา” กล่าวคือให้คู่กรณีมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการทำสัญญา รัฐจะไม่บัญญัติกฎหมายมาบังคับการทำสัญญาของเอกชน (State Non Intervention) โดยปล่อยให้เอกชนสามารถวางกฎเกณฑ์ใช้บังคับแก่สัญญาของตนตามลำพัง (Mutual Agreement) กฎหมายจะเข้าไปแทรกแซงก็แต่เฉพาะกรณีที่เห็นสมควรเป็นพิเศษเท่านั้น นอกจากนี้ “ความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา” ย่อมหมายความว่า เจตนาเอกชนมีค่าเหนือกว่าสังคม หรืออีกนัยหนึ่ง การแสดงเจตนาของเอกชนก็เป็นตัวก่อให้เกิดหนี้ขึ้น หนี้มิได้เกิดจากอำนาจภายนอกอื่นใด

จึงสามารถสรุปได้ว่า หลักเรื่องความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนาเป็นเครื่องมือในการก่อให้เกิดสัญญาที่มีผลบังคับระหว่างคู่สัญญา โดยการแสดงเจตนาของคู่สัญญาเอง ทั้งนี้เพราะกฎหมายที่มีอยู่อาจไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมในอันที่จะปรับกับปัญหาหลายกรณีที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีเหตุผลอีกว่า ควรจะปล่อยให้เอกชนมีความคิดริเริ่มในการกำหนดสิทธิและบังคับตามสิทธิของพวกเขา หลักเรื่องความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนาเป็นทฤษฎีที่พบอยู่ในระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) มากกว่าระบบจารีตประเพณี (Common Law) ระบบประมวลกฎหมายยอมรับทฤษฎีเรื่องความยินยอมในสัญญาดังจะเห็นได้จากภาคกฎหมายที่ว่า “สัญญาที่มีผลสมบูรณ์ย่อมมีผลบังคับ” หรือ “สัญญาต้องเป็นสัญญา” (Pacta Sunt Servanda) ความเห็นนี้ตรงกับหลักกฎหมายที่ว่า “สัญญาจะก่อให้เกิดหนี้ทางกฎหมายได้ต้องมาจากความยินยอมของคู่กรณี และกฎหมายก็มีหน้าที่ในอันที่จะบังคับให้เป็นไปตามเจตนาของคู่กรณี” จึงอาจกล่าวได้ว่า หลักดังกล่าวข้างต้นนี้มีหลักเกณฑ์ว่า “บุคคลต้องมีอิสระในการทำสัญญาตามที่เขาต้องการ โดยปราศจากการแทรกแซง”⁵

2.2.1.2 ทฤษฎีหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Principle of Freedom of Contract)

โดยหลักการแล้วหลักเสรีภาพในการทำสัญญาเป็นพื้นฐานของหลักกฎหมายนิติกรรมสัญญา ที่ใช้กันแพร่หลายอยู่ทั่วไป และมีความเกี่ยวข้องกับส่วนต่างๆ ของนิติกรรมสัญญา ไม่

⁵ ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2535). กฎหมายว่าด้วยสัญญา. หน้า 81-82.

ว่าจะเป็นเรื่องของคู่สัญญา วัตถุประสงค์ของสัญญา หรือแบบของสัญญา และตามที่กล่าวมาแล้วว่า “หลักเรื่องความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา” เป็นหลักกฎหมายซึ่งให้ความเป็นอิสระแก่บุคคลในการที่จะทำสัญญาตามที่เขาต้องการ ส่วนหลักเกณฑ์เรื่องเสรีภาพในการทำสัญญาถือเป็นเพียงนโยบายทางกฎหมาย (Legal Policy) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเสรีภาพของบุคคลที่จะเปลี่ยนแปลงสิทธิของเขาได้ตามที่ต้องการ และเป็นหลักที่ให้เสรีภาพอย่างสมบูรณ์แก่คู่สัญญาในการที่จะกำหนดชนิดแบบ และเนื้อหาของสัญญาและขณะเดียวกันก็เป็นการจำกัดขอบเขตการแทรกแซงของรัฐในการทำสัญญาของคู่กรณีให้อยู่ในวงที่จำกัดที่สุด⁶

ความหมายของหลักเสรีภาพในการทำสัญญา มีอยู่ 2 ความหมาย คือ

1) หลักเสรีภาพในการทำสัญญาในความหมายเดิม

ความหมายของหลักเสรีภาพในการทำสัญญาตามความหมายเดิมเกิดขึ้นช่วงต้นศตวรรษที่ 18 ซึ่งเกิดจากหลักทฤษฎีอรรถประโยชน์ของเบนธัม (Bentham) และมิล (Mill) นักปรัชญาเสรีนิยม “สำนักอรรถประโยชน์” (Utilitarian School) สำนักความคิดนี้มีความเชื่อว่ารากฐานของกฎหมายคือศีลธรรม คือการสร้างประโยชน์สูงสุดแก่บุคคลจำนวนมากที่สุด (Greatest happiness of the greatest number.) จึงได้มีการประยุกต์หลักอรรถประโยชน์ในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยถือว่าเสรีภาพทางสัญญาพาณิชย์เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้เกิดความสุขมากที่สุดแก่เอกชน ทำให้เกิดความจำเป็นที่ต้องให้หลักประกันแก่เสรีภาพในการทำสัญญา⁷ นอกจากนี้หลักเสรีภาพในการทำสัญญายังเกิดจากหลักปรัชญากฎหมายเรื่องปัจเจกชนนิยม (Individualism) ที่ถือว่าเจตนามีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นพื้นฐานของเสรีภาพตามธรรมชาติของมนุษย์ และเมื่อผสมผสานเข้ากับแนวความคิดเรื่องเสรีภาพในการทำสัญญาของลัทธิเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ (Liberalism) ที่เน้นถึงความสำคัญของการแข่งขันระหว่างเอกชนโดยเสรี (Free Competition) เสรีภาพในการประกอบกิจการค้าและการทำสัญญาทางการค้า (Laissez-faire) ทำให้หลักเสรีภาพในการทำสัญญากลายเป็นทฤษฎีหลักซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

หลักเสรีภาพในการทำสัญญาถือหลักว่า “ตัวก่อให้เกิดหนี้ในเรื่องเกี่ยวกับสัญญาคือ ความสมัครใจ หรือเจตนา” เนื่องจากว่าบุคคลทุกคนมีเสรีภาพที่จะทำสัญญาผูกพันตนหรือไม่ก็ได้ แล้วแต่ความสมัครใจของบุคคลนั้น มิได้เกิดขึ้นโดยอำนาจภายนอกอื่นใด (อำนาจ

⁶ แหล่งเดิม. หน้า 83.

⁷ รองพล เจริญพันธ์. (2530). นิติปรัชญา. หน้า 102.

กฎหมาย) สัญญามิได้มีสภาพบังคับโดยอำนาจแห่งกฎหมาย กฎหมายเป็นเพียงผู้กำหนดบทลงโทษในกรณีที่มีการไม่ปฏิบัติตามหนึ้นเท่านั้น

ซึ่งหลักเสรีภาพในการทำสัญญาในความหมายเดิมนี มีนักวิชาการ คือ Wilson ได้ให้ความหมายไว้ 2 ประการ คือ

(1) เสรีภาพในการทำสัญญา หมายความว่า เสรีภาพในการก่อให้เกิดสัญญา (Formation of Contract) ซึ่งการให้ความหมายเพียงเท่านั้นไม่อาจครอบคลุมถึงหลักนี้ได้ทั้งหมด จึงมีนักวิชาการอีกท่านหนึ่ง คือ Prof. Tamburino นักนิติศาสตร์ชาวอิตาลีได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า “เสรีภาพในการทำสัญญา หมายถึง เสรีภาพในการก่อให้เกิดขึ้น ดำเนินต่อไป หรือระงับกระบวนการในการก่อให้เกิดสัญญา” หมายถึง ความเป็นไปได้ที่จะบอกถอนคำเสนอ หรือคำสนองในกรณีที่สัญญายังไม่เกิดขึ้น เป็นเสรีภาพที่ปราศจากบทลงโทษโดยตรง เพราะความไม่สุจริตในการเจรจา หรือการคุ้มครองความไว้เนื้อเชื่อใจของอีกฝ่าย ไม่เคยนำมาซึ่งความสำเร็จของสัญญาเลย เสรีภาพในการก่อให้เกิดสัญญานั้น มีอยู่ในช่วงของการทำการเจรจา การทำคำเชื่อเชิญ หรือการทำคำเสนอที่ผู้ทำมีเสรีภาพที่จะเลือกทำสัญญากับใคร อย่างไรก็ได้

แต่เมื่อสัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว เสรีภาพของคู่สัญญาก็จะสิ้นสุดลงทันที เพราะนับแต่วันที่สัญญาเกิดขึ้นโดยสมบูรณ์แล้วจะก่อให้เกิดหนี้ หรือนิติสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญา และนับแต่นั้นไปคู่สัญญาจะมีแต่เพียงหนึ้นที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญาที่ได้ทำไว้เท่านั้น เสรีภาพจึงไม่มีอีกต่อไป

(2) เสรีภาพในการทำสัญญา หมายความว่า การมีเสรีภาพที่จะไม่ถูกแทรกแซงภายหลังจากที่สัญญาเกิดขึ้นแล้ว คือ เสรีภาพที่จะไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐตามทฤษฎีปัจเจกชนนิยมอาจเป็นเพราะรัฐได้รับรองเสรีภาพที่ปัจเจกชนมีตั้งแต่นั้นก่อนการเกิดสัญญาแล้ว ดังนั้นเมื่อสัญญาเกิดขึ้นรัฐจะเข้าไปแทรกแซงเพื่อให้สิ่งที่คู่สัญญาได้กำหนดตกลงกันไว้โดยเสรีภาพเปลี่ยนไปเป็นประการอื่นไม่ได้ เพราะหากปล่อยให้เป็นอย่างนั้นก็เท่ากับว่าเสรีภาพของปัจเจกบุคคลถูกทำลาย

2) หลักเสรีภาพในการทำสัญญาในความหมายใหม่

เนื่องจากมีผู้ได้แย้งทั้งตัวทฤษฎีและผลที่เกิดจากการใช้หลักเสรีภาพในการทำสัญญา คือ ตัวทฤษฎีที่ถือว่า เสรีภาพในการแสดงเจตนาของบุคคลเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดนั้น อาจถูกโต้แย้งได้หลายประการ กล่าวคือ มนุษย์เพื่อที่จะอยู่ในสังคมก็ต้องมีหน้าที่บางประการต่อสังคมนั้น ซึ่งหน้าที่ที่ถูกกำหนดจากภายนอกจะมาจำกัดเสรีภาพของมนุษย์ไว้ นอกจากนั้นชีวิตในสังคมยังประกอบไปด้วยความสัมพันธ์หลายอย่างที่ไม่สามารถปล่อยให้ตกอยู่ภายใต้อิสระเสรีภาพของมนุษย์

⁸ ศำนันท์กรณ โสคติพันธุ์. (2549, 2 สิงหาคม). “สรุปคำบรรยายชั้นปริญญาโท มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตวิทยาการกฎหมายแห่งชั้นสูง (Advance Civil Law).” (อัครธานา).

ได้ ความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางครอบครัว กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมรดก เป็นต้น เรื่องเหล่านี้สังคมหรือรัฐต้องยื่นมือเข้ามาควบคุมเสรีภาพในการทำสัญญาของมนุษย์ จะปล่อยให้เอกชนทำสัญญากันตามความสมัครใจไม่ได้

นอกจากนี้สภาพบังคับแห่งหนึ่งที่เกิดจากสัญญานั้น จะไม่มีผลเลย ถ้ากฎหมายไม่ยอมรับบังคับให้ กล่าวคือ เจตนาของมนุษย์มิใช่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะก่อให้เกิดหนี้ที่มีสภาพบังคับ หากแต่เป็นเรื่องที่กฎหมายยอมรับบังคับให้ และหลักเสรีภาพในการทำสัญญาไม่ใช่หลักกฎหมายที่สอดคล้องกับกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) เพราะแม้แต่ลัทธิเสรีนิยมเศรษฐกิจที่สนับสนุนการค้าแบบเสรีก็เริ่มมีการปฏิเสธหลักการค้าเสรี เนื่องจากช่วงศตวรรษที่ 20 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมได้ขยายตัวไปมาก การปล่อยให้การแข่งขันโดยเสรีดำเนินไปได้โดยอิสระเป็นไปตามอุปสงค์และอุปทานของกลไกตลาด (Demand and Supply) จะทำให้เกิดการแข่งขันทางการค้าอย่างไม่เป็นธรรม และเมื่อการปล่อยให้เกิดการแข่งขันโดยเสรีเกินขอบเขตก็จะก่อให้เกิดการผูกขาดทางการค้า (Monopoly) และเกิดระบบนายทุนซึ่งเป็นผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจในสังคม

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะมีกลไกทางกฎหมายมาควบคุมและจำกัดขอบเขตการแสวงหาประโยชน์จากหลักเสรีภาพในการทำสัญญา ทั้งนี้เพื่อให้มีความเท่าเทียมกันให้มากที่สุด จึงเกิดแนวความคิดในการจำกัดเสรีภาพในการทำนิติกรรมสัญญา โดยแนวความคิดดังกล่าวเรียกว่า “ข้อจำกัดเสรีภาพในการทำนิติกรรมสัญญา” (Restrain to Freedom of Contract) ซึ่งแนวความคิดนี้เห็นว่า “หลักเสรีภาพในการทำสัญญานั้น หาใช่หลักที่ถูกต้องเสมอไปทุกกรณีไม่ เนื่องจากประสบการณ์ที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า หากปล่อยให้หลักเสรีภาพในการทำสัญญา คงอยู่ต่อไปแล้ว หลักการดังกล่าวอาจนำมาซึ่งความไม่เป็นธรรมในสังคม” ดังนั้นหลักเสรีภาพในการทำสัญญาในความหมายเดิมจึงไม่อาจนำมาใช้ได้ การปฏิเสธหลักเสรีภาพในการทำสัญญาตามความหมายเดิม จึงเป็นเรื่องที่กฎหมายตระหนักถึงอำนาจสำรองของคู่สัญญาที่มีความไม่เท่าเทียมกัน และผลของการจำกัดความรับผิดชอบตามกฎหมายของฝ่ายผู้ประกอบการหรือคู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่า

ดังนั้นหลักเสรีภาพในการทำสัญญาในความหมายใหม่ จึงหมายความว่า “เสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคู่สัญญามีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมที่เท่าเทียมกัน คือมิได้เฉพาะสังคมที่มีเสรีภาพและความเสมอภาคอย่างแท้จริง”

2.2.1.3 ทฤษฎีทางสังคมในการทำสัญญาหรือสังคมพิทักษ์ (Paternalism)

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีของผู้ที่โต้แย้งหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา ผู้สนับสนุนทฤษฎีนี้ คือ Saleilles ตามทฤษฎีนี้มุ่งความสำคัญของสังคมเหนือเจตนาของบุคคล

เนื่องจากหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนาถือเอาเจตนาของผู้สัญญาเป็นสำคัญ เจตนาของผู้สัญญานั้น คือ เจตนาที่แท้จริงที่ตกลงผูกพันก่อให้เกิดหนี้ระหว่างกันขึ้น แต่ตามทฤษฎีทางสังคม ถือว่าหนี้หรือการที่สัญญาจะมีผลบังคับได้ เกิดจากอำนาจภายนอก กล่าวคือ การแสดงเจตนาของบุคคลนั้นเป็นแต่เพียงก่อให้เกิด “ข้อเท็จจริงอันหนึ่ง” ที่สังคมบังคับให้เกิดผลผูกพัน เช่นเดียวกับการกระทำอื่นๆ ของบุคคล ดังนั้น เมื่อบุคคลได้แสดงเจตนาออกมาจนเกิดข้อเท็จจริงอันใดอันหนึ่งขึ้นมาแล้ว บุคคลนั้นก็ย่อมถูกผูกพันโดยอำนาจแห่งสังคมตามข้อเท็จจริงที่แสดงออกมานั้น แม้ว่าจะไม่ตรงกับเจตนาที่แท้จริงก็ตาม

จากแนวความคิดเช่นนี้ Saleilles จึงต้องการให้ศาลเข้ามาเกี่ยวข้องกับการแสดงเจตนาในการทำสัญญา โดยให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยเจตนาและชี้ถึงขอบข่ายแห่งหนี้ที่เกิดจากการทำสัญญานั้นๆ เมื่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนาเริ่มเสื่อมถอยลง โดยมีแนวโน้มทางสังคมมากยิ่งขึ้น การทำสัญญาจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับเสรีภาพของผู้สัญญาเหมือนแต่เดิม แต่ผู้สัญญาต้องเคารพกฎเกณฑ์ที่ศาลรวมทั้งกฎหมายที่รัฐบัญญัติขึ้น จึงมีผู้กล่าวว่า สัญญาชนิดที่กฎหมายเข้ามาแทรกแซงนี้ เป็น “สัญญานา” หรือ “สัญญาบังคับ” การที่สังคมเข้ามาแทรกแซงเสรีภาพในการทำสัญญาของบุคคลก็เพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ส่วนรวมและความเป็นธรรมในสังคม โดยอาศัยแนวความคิดปรัชญาสังคมพิทักษ์ (Paternalism) ซึ่งมีแนวความคิดว่า รัฐเป็นเสมือนบิดา ประชาชนเป็นเสมือนบุตรในความปกครอง รัฐหรือสังคมจึงสามารถออกกฎหมายมาปกป้องหรือพิทักษ์บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกในสังคมได้ แม้กฎหมายดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อเสรีภาพส่วนบุคคลก็ตาม

แนวความคิดสังคมพิทักษ์นี้ได้แพร่ขยายเข้ามาในกฎหมายแพ่ง ด้วยเหตุว่า สภาพสังคมปัจจุบัน บุคคลผู้ที่มีฐานะดียกว่าในทางเศรษฐกิจไม่อาจเป็นผู้ดูแลรักษาผลประโยชน์ของตนได้อย่างเต็มที่ องค์กรของรัฐในรูปของศาลยุติธรรมจึงต้องยื่นมือเข้าไปคุ้มครองสมาชิกของสังคม โดยการปฏิเสธที่จะบังคับสัญญาซึ่งศาลหรือผู้พิพากษาเห็นว่าไม่เป็นธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ คือ การก่อให้เกิดความเป็นธรรม ซึ่งการจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมได้นี้ ต้องให้ผู้พิพากษามีดุลยพินิจอย่างกว้างขวางในการพิจารณาว่าสัญญาใดเป็นธรรมหรือไม่และควรจะบังคับอย่างไร⁹

2.2.2 ทฤษฎีความรับผิดชอบละเมิด

ความรับผิดชอบละเมิดเป็นเรื่องของการใช้สิทธิของเอกชนที่มีต่อกัน โดยการให้สิทธิแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายบังคับสิทธิแก่ผู้ที่เกิดความเสียหาย หรือการได้รับผลกระทบกระเทือน

⁹ สุชาติ สัตตบุศย์. (มปป.). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เปรียบเทียบ 1. หน้า 5.

¹⁰ อรณูช อาษาทองสุข. เล่มเดิม. หน้า 18.

ถึงสิทธิที่มีอยู่จากการกระทำของบุคคลอื่น หรือกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำโดยการล่วงสิทธิผิดหน้าที่ กล่าวคือ บุคคลทุกคนนั้นย่อมมีสิทธิเสรีภาพต่างๆ และย่อมที่จะไม่ให้ผู้ใดมากระทำละเมิดต่อตนเอง และหากมีผู้ใดมากระทำละเมิดดังกล่าว ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำละเมิดนั้น โดยเรื่องของละเมิดนั้นกฎหมายมุ่งที่จะเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมหรือใกล้เคียงฐานะเดิมมากที่สุด ซึ่งเป็นการมุ่งไปที่กองทรัพย์สินของผู้กระทำผิดมากกว่าตัวผู้กระทำผิด จึงแตกต่างจากกฎหมายอาญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษตัวผู้กระทำผิด ดังนั้นกฎหมายของประเทศต่างๆ จึงได้มีการบัญญัติให้เรื่องของละเมิดเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยเยียวยาค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิดที่มีขึ้น

เนื่องจากความรับผิดทางละเมิดมีหลักเกณฑ์อยู่ 3 ประการ คือ 1) ต้องมีความเสียหาย เรียกว่า *Domage* หรือ *Préjudice* หรือ *Damage* กับ 2) ต้องมีความผิด เรียกว่า *Faute* หรือ *Fault* ทั้ง 3) ต้องให้ความเสียหายนั้นเนื่องมาจากความผิดด้วย คือต้องมีความสัมพันธ์แห่งเหตุและผลระหว่างการกระทำผิดกับความเสียหายนั้น (*Relation de cause à effet entre la faute et le Préjudice*)¹¹

ซึ่งตามกฎหมายลักษณะละเมิดปัจจุบันได้กำหนดพื้นฐานความรับผิดทางละเมิดเป็นทฤษฎีความรับผิดที่สำคัญ สามารถแบ่งทฤษฎีความรับผิดได้ออกเป็น 2 ทฤษฎี¹² คือ

2.2.2.1 ทฤษฎีรับภัย (Theory of Risk) หรือทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Theory of Strict Liability) หรือ ทฤษฎีว่าด้วยความรับผิดเด็ดขาด (Theory of Absolute Liability)

หากพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ความรับผิดตั้งแต่แรกเริ่มแล้ว จะเห็นได้ว่า หลักความรับผิดเด็ดขาดไม่ใช่ความคิดใหม่แต่อย่างใด เพราะกฎหมายละเมิดในตอนเริ่มแรกไม่ได้เกี่ยวข้องกับความรับผิดทางศีลธรรม (Moral Responsibility) หรือเรื่องความผิด (Fault) ของผู้กระทำ ความผิด แต่กฎหมายละเมิดเป็นเรื่องการรักษาความสงบระหว่างปัจเจกชน โดยหาทางขจัดปัญหาเรื่องการแก้แค้นส่วนตัว และถึงแม้ว่าการพิจารณาคดีละเมิดของผู้พิพากษาจะใช้ความรู้สึกทางศีลธรรมก็ตาม แต่สิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งสำคัญเพราะมีหลักอยู่ว่า “บุคคลผู้ทำให้มีความเสียหายเกิดขึ้นจะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทน” ดังนั้น บุคคลที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายโดยไม่เจตนา หรือไม่ประมาท เลินเล่อก็ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทน จึงอาจกล่าวได้ว่า หลักความรับผิดโดยเด็ดขาดเป็นหลักที่เคยมีปรากฏมาก่อนแล้ว และต่อมาได้ถูกหลักความรับผิดโดยมีความผิดเข้ามาแทนที่และตั้งแต่นั้น

¹¹ จีต เศรษฐบุตร ข (2539). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. หน้า 69.

¹² เขมภูมิ ภูมิถาวร. (2549, 21 มิถุนายน). สรุปคำบรรยายชั้นปริญญาโท มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต วิชากฎหมายแพ่งชั้นสูง (Advance Civil Law). (อัครานา).

ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมาก็ได้มีการนำหลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดมาใช้ใหม่อีกครั้ง¹³ แต่ไม่ได้รับการยอมรับเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า ทฤษฎีรับภัยหรือหลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดสกัดกั้นความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องเคลื่อนไหว ต้องประกอบกิจการ ถ้าถือว่ามนุษย์ต้องรับผิดชอบพิบัติทุกกรณีที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้องก็จะไม่มีใครกล้าคิดทำอะไร¹⁴

ทฤษฎีรับภัยนี้กลับฟื้นขึ้นมาใหม่เมื่อปลายศตวรรษที่ 19 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 เนื่องจากสมัยนั้นมีความเจริญทางวิทยาการและเทคโนโลยีมากขึ้น ซึ่งทำให้เห็นได้ชัดว่าความเสียหายอันเกิดจากกิจกรรมหรือวิถีทางแห่งการดำรงชีวิตของมนุษย์ไม่ได้เกิดจากความผิดแท้ๆ ของมนุษย์เสมอไป โดยมีการเรียกชื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบเด็ดขาดทางละเมิด หรือ No Fault Liability หรือ Liability without Fault หรือบางกรณีใช้คำว่า Absolute Liability ซึ่งพัฒนาแนวคิดไปถึงขนาดไม่พิจารณาเหตุแห่งความเสียหายเพียงแต่มีความเสียหายเกิดขึ้นก็สามารถให้มีการชดใช้ได้¹⁵

ความเห็นที่เป็นบ่อเกิดของทฤษฎีรับภัยมีอยู่ 2 ความเห็น คือ ความเห็นทางปรัชญาและความเห็นทางการเมือง โดยความเห็นทางปรัชญาเห็นว่า กฎหมายอาญา การค้นหาผู้กระทำผิดไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงเจตนาภายใน คงพิจารณาแต่เพียงกรรมหรือการกระทำเท่านั้นว่าทำความเสียหายแก่ชุมชนหรือไม่ เพราะไม่ว่ากรณีใดๆ เพื่อวินิจฉัยถึงสภาพความในใจ (เจตนา) ของผู้ต้องหาแล้วจะเห็นว่ากรรมหรือการกระทำนั้นมีส่วนของเจตนามุ่งร้าย ดังนั้นการที่นำเอาเจตนามาวินิจฉัยจะทำให้เกิดความรับผิดชอบทางอาญาได้ยาก ทำให้ไม่สามารถคุ้มครองความปลอดภัยของชุมชนได้

สำหรับความเห็นทางการเมือง ในอดีตความคิดของลัทธิเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ (Liberalism) ที่สนับสนุนเสรีภาพของมนุษย์มีอิทธิพลอย่างมากต่อการออกกฎหมายของรัฐต่างๆ โดยรัฐจะไม่เข้ามาแทรกแซงกิจกรรมที่ปัจเจกบุคคลทำขึ้น ต่อมาในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ได้มีแนวความคิดทางสังคมของลัทธิการเข้าแทรกแซง (Interventionism) โดยรับต้องเข้ามาช่วยเหลือผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า เพื่อป้องกันผลประโยชน์ให้แก่เขา

แนวความคิดตามทฤษฎีนี้มุ่งเน้นคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคล ไม่ให้ได้รับความเสียหาย โดยไม่ได้คำนึงถึงองค์ประกอบภายในด้านจิตใจของผู้ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายว่า กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อขาดความระมัดระวังแต่อย่างใด เมื่อมีผู้เสียหายต้องมีผู้ชดใช้ความเสียหาย¹⁶ โดยถือหลักว่า “ผู้ใดก่อให้เกิดความเสียหายผู้นั้นต้องจ่าย” (He who

¹³ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. (2529). ความรับผิดชอบในความเสียหายซึ่งเกิดจากยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล. หน้า 24.

¹⁴ สุขุม สุภนิษฐ์. (2546). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. หน้า 143-144.

¹⁵ แหล่งเดิม. หน้า 143.

¹⁶ แหล่งเดิม. หน้า 7.

breaks must pay.) ทั้งนี้เพราะแนวคิดตามทฤษฎีนี้ถือว่า หลักเกณฑ์แห่งความรับผิดชอบทางละเมิดไม่จำเป็นที่ผู้ทำละเมิดต้องกระทำ ความผิด ด้วย เมื่อความเสียหายเกิดขึ้นและรู้ว่าผู้ใดเป็นผู้ทำหรือผู้ก่อแล้ว ก็ควรถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ทำละเมิดไม่ว่าการกระทำที่ก่อความเสียหายนั้นจะผิดหรือถูก เพราะถือว่ามนุษย์เราเมื่อได้กระทำการใดๆ ขึ้นแล้ว ย่อมเป็นการเสี่ยงภัยอย่างหนึ่ง คือ อาจมีผลดีก็ได้ผลร้ายก็ได้ ผู้กระทำจะต้องรับผลแห่งการเสี่ยงภัยนั้น ถ้ามีภัยคือความเสียหายเกิดขึ้นเขาก็ต้องรับเคราะห์ ต้องรับความเสียหายนั้น ความเสียหายต้องไปเป็นภัยกับเขา¹⁷ โดยเพียงพิเคราะห์ว่าภัยนั้นเป็นผลมาจากเหตุใดและเหตุนั้นใครเป็นผู้ก่อขึ้น ผู้นั้นก็ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งทฤษฎีนี้ถือว่าอาจมีความรับผิดชอบได้แม้ไม่มีความผิด (Liability without Fault)

เหตุผลที่ผู้สนับสนุนทฤษฎีรับภัยอ้างว่าความรับผิดชอบทางละเมิดไม่ควรมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความผิด มีอยู่ 2 ประการ คือ¹⁸

(1) เหตุผลทางกฎหมาย เนื่องจากผลแห่งความรับผิดชอบทางละเมิด คือ การบังคับให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายมิใช่เป็นการลงโทษเช่นเดียวกับผลแห่งความรับผิดทางอาญา ฉะนั้นหลักเกณฑ์เรื่องละเมิดจึงไม่ควรคำนึงถึงความผิด เช่นเดียวกับหลักเกณฑ์ทางอาญา เพียงแต่เป็นผู้ก่อความเสียหายก็ควรถือว่าเป็นละเมิดแล้ว

(2) เหตุผลทางพฤติกรรม ทฤษฎีรับภัยได้อ้างว่าเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นโดยหาตัวผู้กระทำผิดไม่ได้ ไม่เป็นการสมควรที่จะให้ผู้เสียหายเป็นผู้รับบาปเคราะห์ โดยที่ความเสียหายไม่ได้เกิดจากการกระทำของเขา ผู้ก่อความเสียหายต่างหากควรที่จะเป็นผู้รับเคราะห์ และการหาตัวผู้ต้องรับภัยก็ไม่ยาก เพียงแต่พิเคราะห์ว่าภัยนั้นเป็นผลเพราะเหตุใด และเหตุนั้นใครเป็นผู้ก่อ ผู้นั้นก็ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่การหาตัวผู้กระทำผิดจะต้องพิเคราะห์ว่าการกระทำใดเป็นผิด ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องยาก เพราะสิ่งใดผิดหรือไม่ผิดเป็นปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไป แล้วแต่ละท้องถิ่นและสมัย ต่างกับการหาเหตุของความเสียหายซึ่งย่อมใช้ได้ทุกท้องถิ่นและทุกสมัย

จากการพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบเด็ดขาดในประเทศต่างๆ พอสรุปลักษณะของความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) ได้ดังนี้¹⁹

(1) บุคคลผู้จะต้องรับผิดชอบ การที่บุคคลต้องรับผิดชอบก็เพราะสถานะของบุคคลนั้น คือ สถานะที่เป็นผู้ดูแล หรือเป็นเจ้าของ เป็นต้น การพิจารณาว่าบุคคลในสถานะใดจะต้องรับผิดชอบขึ้นอยู่กับว่า ในสถานะนั้นเขาเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นหรือไม่ หากสถานะนั้นถือว่าเขาเองเป็นผู้ก่อให้เกิดภัย เขาก็ต้องรับผิดชอบ เพราะความรับผิดชอบเด็ดขาดนั้นขึ้นอยู่กับว่าความเสียหายควรเกิดขึ้น

¹⁷ จิต เศรษฐบุต ร. ข. เล่มเดิม. หน้า 105.

¹⁸ ประสิทธิ์ จงวิจิต. เล่มเดิม. หน้า 30.

¹⁹ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. เล่มเดิม. หน้า 29-33.

จากภัยของใคร ด้วยเหตุนี้ บุคคลจึงต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะเขาอยู่ในสถานะของผู้ก่อภัย ไม่ใช่ความรับผิดชอบของเขาเกิดขึ้นจากความผิดแต่ประการใด ความเสียหายเกิดขึ้นแม้ว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องจะได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว ซึ่งหากใช้ความรับผิดชอบโดยความผิดแล้ว ก็จะทำให้ผู้เสียหายได้รับบาปเคราะห์โดยไม่ได้รับการทดแทนความเสียหาย

(2) ทรัพย์สินที่ต้องรับผิดชอบ กฎหมายของบางประเทศได้กำหนดถึงประเภท ชนิด และคุณสมบัติของสิ่งของเขาไว้ ทั้งนี้เพราะการกำหนดถึงลักษณะของสิ่งของดังกล่าว ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการจำกัดขอบเขตไม่ให้มีการใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดกว้างมากเกินไป เพราะมีฉะนั้นแล้ว จะกลายเป็นว่า หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดเป็นหลักทั่วไปของความรับผิดชอบนั่นเอง ประโยชน์อีกประการหนึ่งของการกำหนดลักษณะของสิ่งของก็เพื่อให้มีความชัดเจนในการตีความ

(3) ข้อยกเว้นความรับผิด ถึงแม้ว่าความรับผิดชอบเด็ดขาดจะมีความหมายไปในทางที่ว่าเป็นความรับผิดโดยไม่มีข้อยกเว้นก็ตาม แต่ความจริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้น ทั้งนี้เพราะกฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นความรับผิดโดยเด็ดขาดไว้ ซึ่งข้อยกเว้นความรับผิดจะมีความแตกต่างไปตามกฎหมายของแต่ละประเทศ โดยข้อยกเว้นความรับผิดที่สำคัญคือ “เหตุสุดวิสัย” (Force Majeure)

(4) ภาระการพิสูจน์ โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้น เกิดจากการกระทำของบุคคลใดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อผู้เสียหายเพียงแต่พิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายและความเสียหายเกิดขึ้นกับผู้ใดเท่านั้น ประโยชน์ที่โจทก์จะได้รับ คือ ภาระการพิสูจน์ถูกผลักไปยังจำเลยทันที โจทก์จึงไม่มีภาระยุ่งยากในการพิสูจน์คดี จำเลยจึงมีหน้าที่นำสืบพิสูจน์ให้ตนพ้นผิดโดยยกข้อต่อสู้ว่าเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง หากจำเลยพิสูจน์ไม่ได้จำเลยก็ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์²⁰

2.2.2.2 ทฤษฎีความผิด (Theory of Fault)

ปลาตศตวรรษที่ 19 ทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิด มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่าบุคคลจะมีความรับผิดทางละเมิดได้จะต้องมีความผิดอยู่ด้วย (No Liability without Fault) ซึ่งเป็นที่มาของทฤษฎีความผิด (Theory of Fault) โดยเชื่อกันว่าเป็นแนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากระบบการค้าเสรี (Laissez-faire) และการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ทฤษฎีความผิดนี้มีความเชื่อว่าจะช่วยทำให้เกิดความกล้าเสี่ยงต่อการดำเนินกิจการต่างๆ มากขึ้น ทั้งนี้เพราะทฤษฎีรับภัย หรือทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ที่กำหนดให้รับผิดโดยปราศจากความผิด (Liability without Fault) นั้น จะเป็นการขัดขวางต่อความเจริญทางอุตสาหกรรม เนื่องจากถ้าความเสียหายเกิดขึ้นจากการทำ

²⁰ เอกฉัตร จินเสณ. (2548). ความรับผิดเพื่อละเมิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล. หน้า 174.

อุตสาหกรรม ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบโดยไม่มีข้อแก้ตัว ทฤษฎีความผิดนี้จึงมีพื้นฐานมาจากหลักการคุ้มครองเสรีภาพของผู้กระทำมากกว่ามุ่งที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย²¹

ทฤษฎีความผิดสามารถแยกได้เป็น 2 หลักย่อยๆ คือ

1) หลักความรับผิดที่อยู่บนพื้นฐานของความผิดหรือหลักความผิดที่ต้องมีการพิสูจน์ความผิด (Liability base on Fault)

การกระทำที่ถือว่าเป็น “ความผิด” (Fault) หมายถึง การกระทำที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิของบุคคลอื่น โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ โดยใช้ความผิดเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยความรับผิดทางละเมิด ซึ่งการกระทำความผิดถือว่าเป็นการกระทำชั่ว เมื่อก่อให้เกิดความเสียหายก็ถือว่าเป็นละเมิด ผู้กระทำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Compensation)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการฟ้องคดีสำหรับความประมาทเลินเล่อมีอยู่ว่า “คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอันเป็นมูลพิพาทขึ้นมาฝ่ายนั้นมีหน้าที่นำสืบ (He who asserts a matter must prove it.) ซึ่งหลักดังกล่าวมาจากหลักกฎหมายโรมันที่ว่า “ภาระการพิสูจน์ตกแก่คู่ความซึ่งกล่าวอ้าง หาได้ตกอยู่แก่ผู้ปฏิเสธไม่” (ei incumbit probatio qui dicit, non qui negat) ดังนั้นภาระการพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อ (Negligence) และความเสียหาย (Damage) จึงตกอยู่แก่โจทก์ผู้ฟ้องคดีละเมิด กล่าวคือ โจทก์ผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายและความเสียหายของตนเกิดจากการกระทำของจำเลย จำเลยเป็นฝ่ายผิด คือ จงใจหรือประมาทเลินเล่อ

การพิสูจน์ว่าการกระทำของผู้กระทำเป็นความผิดทำให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิของบุคคลอื่นโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ เป็นเรื่องที่ต้องพิสูจน์ว่าคู่ความเสียหายจะต้องนำสืบพิสูจน์ โดยผู้เสียหายต้องนำสืบพิสูจน์องค์ประกอบของความผิดให้ครบทั้ง 2 องค์ประกอบ คือ

- (1) องค์ประกอบทางการกระทำ คือ การกระทำโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหาย
- (2) องค์ประกอบทางจิตใจ คือ การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ²²

ดังนั้น หากการกระทำของผู้ทำละเมิดที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นเป็นการกระทำโดยสุจริต แม้จะไปกระทบสิทธิของบุคคลอื่นผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้น ถือว่าการกระทำนั้นไม่เป็นละเมิด

²¹ ปัญจพร โกศลกิติวงศ์. (2541). ความรับผิดทางแพ่งของผู้ก่อนสมรสในคดีสิ่งแวดล้อม. หน้า 37.

²² ประสิทธิ์ จงวิจิต. (2526). การพิสูจน์ในคดีละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ. หน้า 31.

2) หลักความรับผิดตามข้อสันนิษฐานความผิด (Liability base on Presumption of Fault)

แต่เดิมการกำหนดความรับผิดของบุคคล จะต้องปรากฏว่าผู้กระทำต้องมี “ความผิด” (Never any liability without fault.) อันเป็นหลักเกณฑ์ในเรื่องความรับผิดทางละเมิด กล่าวคือ ผู้ที่จะรับผิดทางละเมิดได้ต้องปรากฏว่า ผู้นั้นกระทำ หรือละเว้นการกระทำการใดการหนึ่ง โดยจงใจ (Wrongful Intention) หรือประมาทเลินเล่อ (Negligence) และสามารถพิสูจน์ได้ว่า ผู้นั้นเป็นผู้กระทำเช่นนั้นจริง แต่อย่างไรก็ตาม ขอบเขตและหลักเกณฑ์ทางละเมิดดั้งเดิม ยังไม่กว้างขวางพอที่จะครอบคลุมถึงความรับผิดชอบ โดยเฉพาะการพิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งหากพิจารณาตามหลักความรับผิดแบบดั้งเดิมแล้วจะมีผลว่า การพิสูจน์ดังกล่าวจะเป็นภาระแก่ผู้เสียหาย หากผู้เสียหายไม่อาจนำสืบพิสูจน์ได้ ผู้ถูกกล่าวหาถือว่าไม่มีความผิด (No Fault) และไม่ต้องมีความรับผิด (No Liability) ในความเสียหายที่เกิดขึ้น

การพิสูจน์ว่า การกระทำของจำเลยครบองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ มีความยากลำบาก เพราะจะต้องพิสูจน์ให้ได้ครบถ้วนทั้งองค์ประกอบทางการกระทำและองค์ประกอบทางจิตใจ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการกระทำละเมิดเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะทางซึ่งโจทก์อาจไม่มีทางนำสืบได้ ทั้งนี้เพราะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความประมาทอยู่ในอำนาจและความรู้ของฝ่ายจำเลยที่ประกอบวิชาชีพเฉพาะทางทั้งหมด ไม่มีใครทราบต้นเหตุได้เลยนอกจาก ดังนั้นหากกำหนดให้โจทก์ต้องนำสืบถึงความประมาทเลินเล่อของจำเลยอยู่ โจทก์ย่อมไม่มีทางทำได้ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนนี้ ศาลในระบบกฎหมายจารีตประเพณี เช่น อังกฤษจึงได้มีการพัฒนาหลักการผลักภาระการพิสูจน์ตามบทสันนิษฐานตามความเป็นจริงขึ้น ที่เรียกว่า “Res Ipsa Loquitur”²³

คำว่า “Res Ipsa Loquitur” ใช้กันมากในคดีละเมิดซึ่งเกิดจากความประมาทเลินเล่อ (The Tort of Negligence) ทั้งนี้เพราะโดยปกติแล้วเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อ แต่บางกรณีเป็นภาระอันหนักแก่โจทก์ เพราะเหตุว่าข้อเท็จจริงที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์นั้นอยู่ในความรู้เห็นของจำเลยผู้ซึ่งเป็นต้นเหตุของเหตุการณ์ (The true cause of the accident is solely within the knowledge of the defendant who cause it.) โจทก์สามารถพิสูจน์ถึงเหตุการณ์ได้แต่เขาไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นได้อย่างไร เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงที่มาของความประมาท (Origin in the negligence of defendant.) ข้อยุ่งยากเหล่านี้หลีกเลี่ยงได้โดยการใช้

²³ คินินาด เกียรติกังวาลโลก. (2531). ความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ. หน้า 35-39.

หลัก Res Ipsa Loquitur หลักนี้เป็นประโยชน์แก่โจทก์ในการพิสูจน์ถึงเหตุการณ์ เป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะพิสูจน์ให้คณะลูกขุนเชื่อว่าเหตุการณ์ไม่ได้เกิดจากความประมาทเลินเล่อของเขา²⁴

การใช้หลัก Res Ipsa Loquitur มีเงื่อนไขอยู่ 2 ประการ คือ²⁵

1) สิ่งที่เกิดก่อให้เกิดความเสียหายอยู่ภายใต้การควบคุมของจำเลยหรือลูกจ้าง

จุดประสงค์ของเงื่อนไขข้อนี้คือ การเกิดขึ้นของเหตุการณ์เป็นพยานหลักฐานของความประมาทเลินเล่อของจำเลย หรือบุคคลใดซึ่งเขาต้องรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อ นั้น ดังนี้เมื่อโจทก์นำหลัก Res Ipsa Loquitur มาใช้ โจทก์ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าสิ่งซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายนั้นอยู่ในความควบคุมของจำเลยหรือลูกจ้างของเขา

2) เหตุการณ์ที่ตามธรรมดาจะไม่เกิดขึ้น ถ้าผู้กระทำได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์บางขณะอาจเห็นได้ในตัวเองว่าเป็นความประมาทเลินเล่อ โดยอาศัยสามัญสำนึกหรือความรู้ทั่วไป และหากเป็นกรณีที่ต้องมีการใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ เช่น เป็นผู้ประกอบวิชาชีพ หรือสินค้าเป็นสิ่งที่ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการวินิจฉัยถึงความประมาทเลินเล่อ โจทก์จึงควรนำพยานผู้เชี่ยวชาญมาสืบเพื่อแสดงว่าเหตุการณ์จะไม่เกิดขึ้น โดยปราศจากความประมาทเลินเล่อ ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงสิทธิเรียกร้องได้ชัดเจนขึ้น เพราะเหตุว่าผู้พิพากษาขาดประสบการณ์ในการที่จะลงความเห็นถึงความประมาทเลินเล่อ

หลักการผลัดภาระการพิสูจน์ตามบทสันนิษฐานตามความเป็นจริงนี้ นักนิติศาสตร์บางท่าน เห็นว่าเป็นกฎของพยานหลักฐาน (Rule of Evidence) ซึ่งมีผล 2 ประการ คือ²⁶

(1) เป็นข้อสันนิษฐานในคดีประมาทเลินเล่อและภาระการพิสูจน์ตกแก่จำเลย

(2) โจทก์มีสิทธิมอบหมายคดีให้ต่อคณะลูกขุน เพื่อกรณีที่ศาลชั้นต้นตัดสินว่าไม่อาจวินิจฉัยได้ว่าจำเลยประมาทเลินเล่อ โจทก์อาจยื่นอุทธรณ์ให้พิจารณาคดีใหม่

2.2.3 ทฤษฎีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค

การคุ้มครองผู้บริโภคเกิดขึ้นมาจากสมมติฐานภายใต้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่ว่า ผู้ประกอบธุรกิจและบริโภคต่างฝ่ายต่างมีฐานะทางเศรษฐกิจและอำนาจในการต่อรองที่ไม่เท่าเทียมกัน (Unequal Bargaining Power) จึงมีการสร้างมาตรการป้องกันและเยียวยาความเสียหายที่ผู้บริโภค

²⁴ ประสทธิ จงวิจิต. เล่มเดิม. หน้า 188-190.

²⁵ เอกฉัฐ จินแสน. (2548). ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล. หน้า 109-112.

²⁶ แหล่งเดิม. หน้า 112.

ได้รับ ซึ่งมาตรการเหล่านี้มีการนำเอาทฤษฎีกฎหมายมาใช้หลายทฤษฎี ได้แก่ การไม่ให้ความสำคัญกับหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา (Autonomy of Will) หรือหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) หรือทฤษฎีความรับผิดชอบคู่สัญญา (Privity of Contract) ด้วยเหตุที่ทฤษฎีดังกล่าว เหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีอำนาจต่อรองที่เท่าเทียมกัน และมีระบบการค้าที่แข่งขันกันค่อนข้างสมบูรณ์

นอกจากนี้ยังมีการนำเอาทฤษฎีความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) ทางละเมิดมาใช้และได้รับการยอมรับมากขึ้น สำหรับความเสียหายเกิดจากผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตที่สลับซับซ้อน เพราะผู้ใช้ไม่อาจพิสูจน์ถึงเหตุแห่งความเสียหายได้ว่าเป็นความผิดพลาดของผู้ใด เหตุผลสำคัญที่มีการนำเอาทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาดทางละเมิดมาปรับใช้กับกรณีการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการบริโภค คือเรื่องภาระการพิสูจน์นั่นเอง²⁷

ดังนั้น ทฤษฎีทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคจึงอาศัยทฤษฎีทางกฎหมายที่ว่าด้วยความรับผิดทั้งหลักความรับผิดทางสัญญาและหลักความรับผิดทางละเมิดหลายทฤษฎี ได้แก่

2.2.3.1 ทฤษฎีหลักความรับผิดทางสัญญา (Contractual Liability Theory)

ความรับผิดตามหลักนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมาย 2 ประการประกอบกัน ได้แก่ หลักความรับผิดในคำรับประกัน (Warranty) กับหลักว่าด้วยความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract) กล่าวคือ

1) หลักความรับผิดในคำรับประกัน²⁸

คำรับประกันสินค้า (Warranty) หมายถึง ข้อความใดๆ ที่แสดงถึงการรับรองข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับสินค้าว่าจะเป็นไปตามข้อความนั้น ๆ ผู้ประกอบธุรกิจที่แสดงข้อความยอมรับผิดหากมิได้เป็นไปตามคำรับรองนั้น

2) หลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract)

เป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญหลักหนึ่งของหลักความรับผิดในทางสัญญา ซึ่งถือว่าเฉพาะคู่กรณีในสัญญาเท่านั้นที่จะเรียกร้องให้รับผิดชอบต่อกันได้ บุคคลอื่นๆ ซึ่งไม่ได้เป็นคู่สัญญาด้วยไม่อาจเรียกร้องให้มีการรับผิดโดยอาศัยมูลเหตุแห่งสัญญาได้เลย

²⁷ วิชัย ัญญาพานิชย์. เล่มเดิม. หน้า 11-13.

²⁸ หลักความรับผิดในคำรับประกันนี้จะกล่าวโดยละเอียดในบทที่ 3 ต่อไป.

กรณีของการคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวกับหลักความรับผิดชอบทางสัญญาเนี่ยยังคงตกอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract) ทั้งนี้โดยสภาพของการบริโภคสินค้าและบริการ ผู้บริโภคมักไม่ได้เป็นคู่สัญญากับผู้ประกอบการโดยตรง ดังนั้น จึงไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกันและเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ผู้บริโภคจึงตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ

หลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of contract) จึงเป็นอุปสรรคต่อการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค คือ ไม่สามารถเยียวยาความเสียหายให้กับผู้บริโภคซึ่งไม่ได้เป็นคู่สัญญากับผู้ประกอบการธุรกิจ โดยอาศัยมูลสัญญาได้²⁹

อย่างไรก็ดีหลักดังกล่าวได้มีการผ่อนคลายลงไปบ้าง เช่น ยอมให้ผู้บริโภคซึ่งเป็นบุคคลอื่นซึ่งมิได้เป็นคู่สัญญาโดยตรงกับผู้ประกอบการธุรกิจ แต่เป็นบุคคลในครัวเรือน หรือแขกของผู้ซื้อซึ่งเป็นคู่สัญญาและเป็นที่คาดคิดว่าบุคคลเช่นนั้นอาจใช้ หรือได้รับผลจากสินค้า แต่ยังคงมีข้อจำกัด เช่น เฉพาะความเสียหายที่มีผลต่อร่างกายเท่านั้น³⁰

2.2.3.2 ทฤษฎีหลักความรับผิดทางละเมิด (Tortious Liability Theory)

เนื่องจากหลักความรับผิดทางละเมิดของกฎหมายลักษณะละเมิดเดิมไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างเต็มที่ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องร้องผู้ผลิต หรือเรื่องภาระการพิสูจน์ (Burden of Proof) โดยหลักความรับผิดทางละเมิดแต่เดิมเป็นการนำเอาหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract) และหลักความผิดที่อยู่บนพื้นฐานความผิด (Liability base on Fault) มาใช้ในการพิจารณาใช้ค่าสินไหมทดแทน จึงมีผลเป็นการคุ้มครองผู้ประกอบการธุรกิจมากกว่าการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหาย ทั้งนี้เพราะทัศนคติของสังคมในศตวรรษที่ 19 เห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระแก่ผู้ประกอบการธุรกิจมากเกินไป ซึ่งหลักการนี้ได้รับการยึดถือมากกว่าครึ่งศตวรรษ ต่อมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของระบบการผลิตและการจำหน่ายสินค้า ผู้บริโภคไม่อาจตรวจสอบสินค้าก่อนซื้อได้ ทำให้ผู้บริโภคอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ ทัศนคติของสังคมจึงเปลี่ยนแปลงไป โดยกำหนดให้ผู้ผลิตหรือแม้แต่ผู้ขายปลีกมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดกับผู้บริโภคคนสุดท้าย (Ultimate Consumer) ด้วยเหตุผลเพราะผู้ผลิตเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าโดยตรงเมื่อสินค้าตกไปอยู่ในมือของผู้ซื้อและเกิดอันตรายขึ้น การไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้ซื้อ ไม่ใช่เหตุผลที่จะยกเป็นข้อแก้ตัวให้หลุดพ้นความรับผิดได้

²⁹ สุขุม ศุภนิคย์. (2545). คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. หน้า 11.

³⁰ วิชัย รัชฎาภานิษฐ์. เล่มเดิม. หน้า 18-19.

หรือเรื่องภาระการพิสูจน์ (Burden of Proof) ซึ่งแต่เดิมการพิสูจน์ความผิดเป็นไปตามหลักความผิดที่อยู่บนพื้นฐานความผิด (Liability base on Fault) ซึ่งผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายซึ่งเป็นโจทก์ฟ้องเรียกให้ผู้ประกอบธุรกิจชดเชยเยียวยาความเสียหาย จะมีภาระที่ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ผู้ประกอบธุรกิจไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามที่ของวิญญูชน กล่าวคือ กรณีฟ้องผู้ผลิตต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้ผลิตไม่ได้ใช้ความระมัดระวังดังที่ตนมีหน้าที่ต้องกระทำในระดับความระมัดระวังเช่นวิญญูชนจะพึงกระทำ และหากฟ้องผู้ขาย ต้องนำสืบพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้ขายรู้หรือมีเหตุอันควรรู้ถึงอันตรายของสินค้า แต่มิได้บอกกล่าวแก่ผู้บริโภค โดยการนำสืบพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบธุรกิจเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะกระบวนการผลิตที่เริ่มตั้งแต่การออกแบบจนกระทั่งถึงการบรรจุหีบห่อและประทับตราสินค้าล้วนแต่อยู่ในการควบคุมของผู้ประกอบธุรกิจแต่ฝ่ายเดียว ผู้บริโภคไม่อาจจะล่วงรู้ได้เลย

ดังนั้น เพื่อความเป็นธรรมและให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหาย ศาลจึงได้มีการยกเว้นหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract) กรณีที่ผู้ผลิตใช้กลล่อฉลอปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่ตนผลิตขึ้น หรือไม่เปิดเผยถึงอันตรายที่ทราบอยู่แล้ว³¹ หรือปล่อยให้วัตถุอันตรายคอกอยู่กับบุคคลที่ไม่สามารถควบคุมวัตถุนั้นได้โดยปลอดภัย³² หรือกรณีเป็นสินค้าที่โดยสภาพแล้วเป็นอันตราย (Inherently Dangerous)³³ หรือมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดอันตราย (Imminently Dangerous) ต่อชีวิตและสุขภาพ เช่น ยาพิษ หรือปืน เป็นต้น ในที่สุด คดี Macpherson v. Buick Motor Co. 217 N.Y. 382, 111 N.E. 1050 (N.Y. 1916) ศาลได้ยกเว้นหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract) ในการฟ้องคดีความรับผิดทางละเมิดโดยสิ้นเชิง โดยจำเลยต้องรับผิด หากคาดหมายได้ว่า สินค้าที่ผลิตหรือจำหน่ายอาจก่อความเสียหายต่อโจทก์หรือบุคคลอื่นๆ ที่อยู่ในสถานะเดียวกับโจทก์

ประกอบกับความชำรุดบกพร่องของยานยนต์มีข้อจำกัดของการพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของจำเลย จึงได้มีการนำหลักกฎหมายพยานหลักฐาน เรื่องการผลักภาระการพิสูจน์ (Res Ipsa Loquitur) มาปรับใช้กับกรณีการนำสืบพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบธุรกิจ โดยสันนิษฐานไว้ก่อนว่า จำเลยประมาทเลินเล่อและผลักภาระการพิสูจน์ไปตกที่ฝ่ายจำเลยที่ต้องนำสืบพิสูจน์ว่าตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อแต่หลักการดังกล่าวนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานความผิดตามหลักความผิดตามข้อสันนิษฐานความผิด (Liability base on Presumption of Fault) เท่านั้น คือ ผู้ประกอบธุรกิจสามารถนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานได้ โดยอ้างเหตุต่างๆ เพื่อมา

³¹ คดี Lewis v. Terry, 43 (Cal. 1896).

³² คดี Bernard v. Smith, 90 A. 657 (R. 1, 1914).

³³ คดี Huset v. J.I. Case Threshing Co., 120 F. 865, 870 (8th Cir. 1903).

ยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเหตุสุดวิสัยหรือความเสียหายเกิดขึ้นจากความผิดของผู้บริโภคเอง จึงเกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายในการฟ้องร้องให้รับผิดโดยอาศัยมูลละเมิด

ต่อมาศาลได้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้บังคับโดยกำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดโดยเคร่งครัดสำหรับสินค้าที่อยู่ในสภาพที่ไม่ปลอดภัยในประการที่อาจก่อให้เกิดอันตรายโดยไม่สมควร (Unreasonably Dangerous) ต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของผู้ใช้หรือผู้บริโภค และสินค้าดังกล่าวได้ก่อให้เกิดอันตรายเช่นนั้นแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค ถ้าผู้ขายเป็นผู้ประกอบธุรกิจในการขายสินค้าเช่นนั้น และสินค้าดังกล่าวได้ถึงมือผู้ใช้หรือผู้บริโภคโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพของสินค้าในสาระสำคัญไปจากสภาพที่ขาย เช่นนี้ผู้ขายต้องรับผิดต่อผู้เสียหายเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น แม้ว่าผู้ขายจะได้อาศัยความระมัดระวังในการเตรียมและขายสินค้านั้นแล้ว และผู้ใช้หรือผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายไม่ได้มีนิติสัมพันธ์ทางสัญญากับผู้ขาย ตามบทบัญญัตินี้ถือว่าผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตและจำหน่ายสินค้าทั้งหมดตั้งแต่ผู้ผลิตจนถึงผู้ขายปลีกจะต้องรับผิดต่อผู้ใช้หรือผู้บริโภคซึ่งตามบทบัญญัตินี้ถือว่าผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตและจำหน่ายสินค้าทั้งหมดตั้งแต่ผู้ผลิตจนถึงผู้ขายปลีกจะต้องรับผิดต่อผู้ใช้หรือผู้บริโภค โดยหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้มีหลักย่อยอีก 2 หลัก คือ

1) หลัก Stream of Commerce หรือ หลัก Enterprise Liability

เป็นหลักที่ศาลได้กำหนดขึ้น³⁴ โดยถือว่า บุคคลที่มีส่วนสำคัญ (Significantly Participate) กับกิจการ (Enterprise) ที่นำสินค้าเข้ามาหมุนเวียนทางการค้า (Stream of Commerce) มีฐานะเป็นผู้ขาย ดังนั้นจึงต้องรับผิดโดยเคร่งครัดสำหรับความเสียหายที่มีมาจากสินค้านั้น ซึ่งหลักดังกล่าวมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

(1) จำเลยเป็นผู้นำสินค้าเข้ามาหมุนเวียนในทางการค้าและได้กำไรจากสินค้า ดังนั้น จำเลยจึงอยู่ในฐานะที่ดีกว่าผู้บริโภครที่จะรับภาระความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า

(2) จำเลยอยู่ในฐานะที่ดีกว่าผู้บริโภครที่จะป้องกันความเสียหาย

จึงอาจกล่าวได้ว่า หลัก Stream of Commerce มีพื้นฐานอยู่บนเหตุผลของ “การกระจายความเสี่ยง” หรือ “การผลักภาระหรือการเปลี่ยนมือความเสียหาย” โดยหากปรากฏว่า “มีความเกี่ยวพันอย่างสำคัญ” (Substantially Involved in) หรือ “เป็นส่วนที่แยกจากกันไม่ได้” (Integral Part of) ของกิจการที่นำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเข้ามาในการหมุนเวียนทางการค้า เพราะหลักนี้มุ่งพิจารณาไปที่การมีส่วนร่วมในกิจการที่ผลิต

³⁴ Kasel v. Remington Arms. 101 Cal. Rptr. 314 (Cal. Ct. App. 1972).

2) หลัก Apparent Manufacturer

เป็นหลักเกณฑ์ที่ผสมผสานระหว่างหลักความรับผิดโดยประมาทเล็กน้อยกับหลักความรับผิดที่เกิดจากการแสดงออก คือ ความประมาทเล็กน้อยในการผลิตสินค้าของผู้ผลิตกับการแสดงออกของผู้ขายที่ไม่ได้เป็นผู้ผลิตแต่ใช้ชื่อของตนแก่สินค้านั้น โดยถือว่าผู้ขายต้องรับผิดสำหรับความประมาทเล็กน้อยของผู้ผลิต แม้ว่าผู้ขายไม่สามารถตรวจพบความไม่ปลอดภัยของสินค้า ภายหลังจากสินค้าส่งมาถึงมือของตน³⁵ โดยหลักเกณฑ์นี้มีพื้นฐานความคิดมาจากหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations) คือ ผู้บริโภคเลือกซื้อหรือใช้สินค้าด้วยความเชื่อถือชื่อเสียง และทักษะของผู้ขาย กรณีเช่นนี้ ชื่อเสียงของผู้ขายที่ไม่ใช่ผู้ผลิตสินค้าจะเป็นสิ่งรับประกัน โดยปริยายถึงคุณภาพของสินค้า ดังนั้น เมื่อผู้ขายที่ไม่ใช่ผู้ผลิตแสดงให้สาธารณะเชื่อว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้า ก็สมควรที่จะถูกปิดปากจากการปฏิเสธว่าตนไม่ได้อยู่เบื้องหลังการรับประกันเช่นนั้น

วัตถุประสงค์ของหลัก Apparent Manufacturer คือ กำหนดขอบเขตสำหรับความสามารถในการรับผิดชอบที่เหมาะสม และเพื่อป้องกันการใช้โครงสร้างนิติบุคคลเพื่อหลีกเลี่ยงความรับผิดทางละเมิด อันเป็นการรับประกันว่านิติบุคคลใดนิติบุคคลหนึ่งของกิจการที่จำหน่ายสินค้า จะสามารถรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้านั้นได้

จึงอาจกล่าวได้ว่าหลัก Apparent Manufacturer เป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดความรับผิดแก่ผู้ขายหรือผู้จำหน่ายสินค้า (Puts out a chattel) ซึ่งผลิตโดยผู้ที่มีหน้าที่ใช้ความระมัดระวัง (Duty of Care) ในระดับที่ได้สัดส่วนกับอันตรายที่เกิดขึ้นจากการใช้สินค้าที่ผลิตอย่างไม่ถูกต้อง เพื่อรับประกันว่าจะมีการนำสูตรหรือแผนที่เหมาะสมมาใช้และใช้วัตถุดิบที่ปลอดภัยและมีการตรวจสอบสินค้าที่ผลิตขึ้น แต่ถึงแม้ว่าจะใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นแล้ว ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดสำหรับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประการที่อาจก่อให้เกิดอันตรายโดยไม่สมควร ซึ่งเกิดจากความประมาทเล็กน้อยในการผลิต หรือไม่มีการตรวจสอบอย่างเหมาะสมในระหว่างกระบวนการผลิต ผู้ขายหรือผู้จำหน่ายสินค้า อย่างเป็นทางการของตนเองต้องรับผิดเช่นเดียวกับผู้ผลิต³⁶

2.2.3.3 ทฤษฎีความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์ (Products Liability Theory)

แนวความคิดของหลักความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์เกิดขึ้นครั้งแรกในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และพัฒนาต่อมาในประเทศอังกฤษและบาง

³⁵ คดี Sears Roebuck and Co. v. Black, 708 S.W. 2d 925 (Tex. Ct. App. 1986).

³⁶ ศุภฤกษ์ ชลวีระวงศ์. (2550). ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย : ศึกษากรณีของผู้ให้แฟรนไชส์ที่ไม่ได้ผลิตหรือขายหรือนำเข้าสินค้า. หน้า 90-97.

ประเทศในทวีปยุโรป โดยอาศัยทฤษฎีทางกฎหมายหลายทฤษฎีประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบทางสัญญา ความรับผิดชอบทางละเมิด ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เพื่อใช้ในการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภค

เนื่องจากเดิมการฟ้องร้องให้รับผิดในกรณีความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้ จึงต้องอาศัยกฎหมายสัญญาและกฎหมายละเมิดมาปรับใช้ โดยการฟ้องร้องให้รับผิดตามสัญญานั้น โจทก์ต้องมีฐานะเป็นคู่สัญญาจึงจะมีสิทธิฟ้องร้องให้รับผิดได้ ตามหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract)³⁷ นอกจากนี้ แต่เดิมยังคงใช้หลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat emptor) คือ ผู้ซื้อมีหน้าที่ในการตรวจสอบสินค้าที่ทำการซื้อขายเอง หากตรวจตราไม่ดีแล้วพบความชำรุดบกพร่องก็ตกเป็นบาปเคราะห์ของผู้ขาย ซึ่งหลักนี้มีพื้นฐานมาจากหลักปัจเจกชนนิยม (Individualism) และเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม (Liberalism) ที่ให้ความเคารพต่อเสรีภาพในการทำสัญญาของปัจเจกชน แต่ความคิดดังกล่าววางอยู่บนพื้นฐานที่ว่า บุคคลทุกคนมีฐานะที่เท่าเทียมกัน แต่ปัจจุบันอำนาจในการต่อรองของผู้บริโภคและผู้ผลิตมีความไม่เท่าเทียมกัน จึงทำให้แนวคิดทางกฎหมายของสัญญาซื้อขายได้เปลี่ยนแปลงไปเป็น “ผู้ขายต้องระวัง” (Caveat venditor) คือ ผู้ขายมีหน้าที่ต้องระวังอย่างวิญญูชนว่าของที่ขายจะไม่เป็นอันตรายแก่ผู้ซื้อ ต่อมาต้นศตวรรษที่ 20 ศาลได้ยกเว้นหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา เพื่อคุ้มครองบุคคลอื่นนอกจากคู่สัญญา ในกรณีที่เป็นสินค้าที่ผลิตเพื่อบริโภค เช่น อาหาร เครื่องดื่ม ยา เป็นต้น และพัฒนามาใช้กับสินค้าที่เป็นของใช้สำหรับร่างกายมนุษย์ด้วย เช่น เครื่องสำอาง จนในที่สุดศาลได้ยกเว้นหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา ให้ครอบคลุมไปถึงบุคคลที่ผู้ผลิตคาดหมายได้ว่าจะเป็นผู้บริโภคหรือผู้ใช้สินค้าอื่นๆ ด้วย³⁸

สำหรับความรับผิดทางละเมิด หลังจากศาลได้ยกเว้นหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา และมีการนำเอาหลักกฎหมายพยานที่เรียกว่า หลักการผลกภาระการพิสูจน์ (Res Ipsa Loquitur) มาใช้ในคดีละเมิด ต่อมาศาลได้นำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้แก่ความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์เป็นครั้งแรกในคดี Greenman v. Yuba Power Product, Inc. 59 Cal. 2d 57 (1963)³⁹ ซึ่งตัดสินว่า ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์นั้น เป็นความรับผิดโดยผลของกฎหมาย ไม่ใช่โดยผลของสัญญา และผู้ผลิตมีความรับผิดโดยเคร่งครัดทางละเมิด ถ้ารู้ว่าสินค้าที่ตนได้วางตลาดจะถูกนำไปใช้โดยไม่มีการตรวจสอบถึงความไม่ปลอดภัย และผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่าสินค้านั้นไม่ปลอดภัยจนทำให้เกิดความเสียหาย ซึ่งหลักความรับผิดในทางละเมิดโดยเคร่งครัดนี้ต่อมาได้ถูกพัฒนาเป็นหลักความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability)

³⁷ คดี Winterbottom v. Wright. 10 M. & w. 109. (1842) ของประเทศอังกฤษ.

³⁸ คดี Henningsen v. Bloomfield Motor Inc. 161 A.2d 69 (1960). ของประเทศอังกฤษ.

³⁹ คดี Greenman v. Yuba Power Product, Inc. ตัดสินโดยศาลสูงแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย.

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าหลักความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์มีแนวความคิดมาจากทั้งหลักความรับผิดชอบทางสัญญาและความรับผิดชอบในทางละเมิด พัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่องของความรับผิดชอบทั้งสองประการ โดยให้สิทธิเรียกร้องแก่นบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่สัญญาและนำเอาหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาใช้เพื่อกำหนดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายใหม่ โดยไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลยอีกต่อไป

หลักความรับผิดชอบตามแนวความคิดนี้ได้ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายและได้รับการพัฒนามาใช้กับความรับผิดชอบในการผลิตและการจำหน่ายสินค้า (Product Liability) โดยถือว่าการะของความเสียหายที่เกิดจากการใช้สินค้าที่ชำรุดบกพร่องควรตกอยู่กับบุคคลที่อยู่ในฐานะที่จะควบคุมอันตรายและเป็นผู้ก่อความเสี่ยงภัยขึ้น โดยการนำสินค้าเข้าสู่ท้องตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกา นักนิติศาสตร์และศาลได้นำเอาหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบเด็ดขาดทางละเมิดกับหลักความรับผิดชอบในการรับประกันมาประยุกต์เข้าด้วยกัน กำหนดเป็นหลักเกณฑ์ให้ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่บกพร่อง (Defective Product) โดยไม่ต้องคำนึงถึงความผิดและความสัมพันธ์ทางสัญญาระหว่างผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายกับผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย⁴⁰

หลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้มีจุดเด่นตรงที่ช่วยลดภาระการพิสูจน์ของโจทก์ซึ่งเป็นผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายลง เพราะไม่ต้องมีการพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบธุรกิจ ผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายพิสูจน์แต่เพียงว่า ความเสียหายเกิดจากการบริโภคสินค้า ทั้งนี้มีเหตุผลสำคัญ 3 ประการ คือ⁴¹

- 1) เพื่อผลัดภาระในความเสียหายไปยังผู้ประกอบธุรกิจ เพราะผู้ประกอบธุรกิจอยู่ในฐานะที่สามารถดำเนินการเอาประกันภัยในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าได้มากกว่าฝ่ายผู้บริโภค
- 2) การกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจเป็นฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ ย่อมเป็นการกระตุ้นให้ผู้ประกอบธุรกิจระมัดระวังในการผลิตและจำหน่ายสินค้าในครั้งต่อไปมากยิ่งขึ้น
- 3) ผู้เสียหายเป็นบุคคลทั่วไปไม่มีความรู้ในเรื่องของสินค้าที่มีความสลับซับซ้อน จึงอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบถ้าเป็นฝ่ายที่ต้องมีการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบธุรกิจ

2.2.3.4 ทฤษฎีความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations)

ผู้บริโภคซื้อสินค้าหรือบริการก็เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งผู้บริโภคจะมีการประเมินผลลัพธ์ที่ได้จากการซื้อเปรียบเทียบกับความคาดหวัง ถ้าผลลัพธ์ตรงกับที่คาดหวังไว้

⁴⁰ วิชัย ชาญฤพานิชย์. เล่มเคม. หน้า 28-29.

⁴¹ คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2530). "ละเมิดในแวดวงคอมพิวเตอร์." วารสารนิติศาสตร์, 17, 2. หน้า 42.

ผู้บริโภคจะได้รับความพึงพอใจ โดยความต้องการมีรากฐานมาจากจิตใต้สำนึกในตัวผู้บริโภคแต่ละคน เมื่อผู้บริโภคเกิดความต้องการ ผู้บริโภคจะพยายามหาหนทางที่จะตอบสนองความต้องการของตน ซึ่ง อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการด้านความปลอดภัย ความต้องการด้านการยอมรับ (ความรัก) ความต้องการด้านการยกย่องนับถือ ความต้องการด้านความสำเร็จในชีวิต⁴²

ถ้าหากความคาดหวังของผู้บริโภคนั้น ผู้บริโภคจะมีความคาดหวังต่อสินค้าหรือบริการแต่ละประเภทแตกต่างกัน โดยผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างสินค้าหรือการบริการที่ผู้บริโภคได้รับจริง (Perceived Goods or Perceived Service) กับสินค้าหรือการบริการที่ผู้บริโภคคาดหวังเอาไว้ (Expected Goods or Expected Service) ซึ่งความคาดหวังของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลมาจากประสบการณ์ในอดีต ซึ่งอาจเกิดจากการเคยใช้สินค้าหรือบริการมาก่อนแล้ว หรืออาจเคยใช้สินค้าหรือบริการของกลุ่มแข่งขัน หรืออาจเคยใช้สินค้าหรือบริการที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน แต่ถ้าผู้บริโภคไม่มีประสบการณ์มาก่อนเลย ผู้บริโภคก็จะสร้างความคาดหวังจากปัจจัยอื่นๆ เช่น การโฆษณา หรือจากการอ่านจากบทความในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือแม้กระทั่งคำบอกกล่าวแบบปากต่อปากจากบุคคลอื่นที่เคยใช้สินค้าหรือบริการ เป็นต้น⁴³

จึงอาจกล่าวได้ว่าความคาดหวังของผู้บริโภคเป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นก่อนการซื้อสินค้าหรือรับบริการ ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อกระบวนการซื้อ ความคาดหวังเกิดมาจากประสบการณ์ซื้อที่ผ่านมาในอดีต การพูดแบบปากต่อปาก จากคำแนะนำของเพื่อน จากนักการตลาด จากข่าวสารของกลุ่มและจากคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้⁴⁴ โดยสินค้าหรือบริการต้องมีมาตรฐานและเป็นไปด้วยความยุติธรรม

ความคาดหวังของผู้บริโภคประกอบด้วย 5 ระดับ⁴⁵ ได้แก่ ระดับในอุดมคติ ระดับที่ปรารถนา ระดับที่เหมาะสม ระดับที่คาดไว้ล่วงหน้าและระดับที่ยอมรับได้

(1) ระดับอุดมคติ (Ideal Level) เป็นระดับที่ผู้บริโภคมุ่งปรารถนา (Wished) ที่จะได้รับ ซึ่งทางปฏิบัติอาจจะมาสามารถให้บริการระดับนั้นได้ เช่น กรณีการนำรถยนต์ที่ถูกชนเข้าซ่อม ระดับอุดมคติของลูกค้าคือ หวังที่จะให้รถยนต์ของตนแล่นได้ดี เครื่องยนต์เดินเรียบและสีของตัวรถส่วนที่ซ่อมเหมือนกับสีในส่วนอื่นๆ ของตัวรถ

⁴² วีระรัตน์ กิจเลิศไพโรจน์. (2547). การตลาดธุรกิจบริการ. หน้า 64.

⁴³ แหล่งเดิม. หน้า 65.

⁴⁴ ธนวรรณ แสงสุวรรณ. (2547). การจัดการการตลาด. หน้า 83.

⁴⁵ บุพาวรรณ วรรณวานิชย์. (2548). การจัดการการตลาดบริการ. หน้า 48-50.

(2) ระดับที่ปรารถนา (Desired Level) เป็นความคาดหวังที่อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าระดับอุดมคติ ซึ่งเป็นระดับที่ลูกค้าต้องการหรือหวังว่าจะได้รับบริการอย่างนั้น

(3) ระดับที่เหมาะสม เป็นความคาดหวังที่อยู่ในระดับกลาง คือ ความคาดหวังในตัวสินค้าหรือบริการ ใกล้เคียงกับสภาพของสินค้าหรือบริการที่แท้จริง

(4) ระดับที่พอรับได้ (Adequate Level) เป็นระดับที่ต่ำที่สุดที่ผู้บริโภคจะยอมทนหรือยอมรับได้ โดยปราศจากความไม่พอใจ พื้นที่ที่อยู่ระหว่างระดับที่ปรารถนาและระดับพอรับได้ เรียกว่า เขตที่ผู้บริโภคมอบทนได้ (Zone of Tolerance)

(5) ระดับที่คาดไว้ล่วงหน้า (Predicted Level) เป็นระดับที่ผู้บริโภครอคาดหวังว่าจะได้รับจากสินค้าหรือบริการ ซึ่งจะมีช่วงตั้งแต่ระดับในอุดมคติจนถึงระดับพอรับได้

ดังนั้นการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการของผู้บริโภคจึงมีพื้นฐานมาจากความคาดหวัง ถ้าผู้บริโภครอคาดหวังต่อสินค้าหรือบริการใดสูงความเป็นไปได้ในการที่ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการนั้นก็สูงตามไปด้วย และจากความคาดหวังที่สูงนั้น โอกาสที่สินค้าหรือบริการที่ได้รับอาจไม่ตรงกับความคาดหวังก็จะสูงไปด้วย

ทฤษฎีความคาดหวังของผู้บริโภคนี้มีการกล่าวไว้ในเรื่องหลักความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ โดยใช้คำว่า Consumer Expectation Test ซึ่งหลักความคาดหวังของผู้บริโภคโดยทั่วไปนี้เป็นการวัดความคาดหวังจากมาตรฐานทางภาวะวิสัย (Objective Standard) เปรียบเทียบกับสิ่งที่บุคคลทั่วไปหรือสาธารณะชนสมควรที่จะได้รับจากสินค้านั้น โดยกฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์นี้ได้กำหนดให้ความคุ้มครองความคาดหวังไว้⁴⁶ เนื่องจากเมื่อผู้บริโภคริโภคสินค้าเพราะผู้ผลิตมีการกระทำบางอย่างทำให้ผู้บริโภคมีความเชื่อถือต่อชื่อเสียง หรือทักษะ หรือคุณภาพของสินค้า ผู้บริโภคจึงเกิดความคาดหวังว่า สินค้าที่ได้รับมาจะมีคุณภาพที่ดี สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อสินค้าที่ได้รับมาไม่สามารถใช้งานได้ตามที่ผู้บริโภครอคาดหวังไว้ เช่นนี้ผู้ผลิตจึงต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภค

2.3 ความหมายของคำว่าผู้บริโภค ยานยนต์ และชำรุดบกพร่อง

ก่อนที่จะทำการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคนยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง จำเป็นที่จะต้องทราบความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” “ยานยนต์” และ “ความชำรุดบกพร่อง” ก่อนเพื่อที่จะได้ทราบถึงคำจำกัดความของคำดังกล่าวที่จะมีการกล่าวถึงตลอดในการศึกษาครั้งนี้

⁴⁶ ศุภฤกษ์ ชลวีระวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 62.

2.3.1 ความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค”

เนื่องจากผู้บริโภคเป็นสิ่งที่กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคนั้นมีความซำรุดบกร่องมุงที่จะให้ความคุ้มครอง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องทำการศึกษาถึงความหมายของคำว่าผู้บริโภค เพื่อที่จะได้เข้าใจไปในทางเดียวกันเมื่อมีการกล่าวถึงผู้บริโภคในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

คำว่า “ผู้บริโภค” มีการให้ความหมายไว้แตกต่างกันทั้งความหมายทั่วไป และความหมายตามบทบัญญัติของกฎหมาย ดังนั้นจึงสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

2.3.1.1 ความหมายทั่วไป

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 คำว่า “ผู้บริโภค” หมายความว่า (กฎ) น. ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ และหมายความรวมถึง ผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการด้วย ; ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ซื้อ ผู้เช่า ผู้เช่าซื้อ ผู้กู้ ผู้เอาประกันภัย หรือผู้เข้าทำสัญญาอื่นใดเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน บริการหรือประโยชน์อื่นใดโดยมีค่าตอบแทน ทั้งนี้ การทำสัญญานั้นต้องเป็นไปโดยมิใช่เพื่อการค้าทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดนั้น และหมายความรวมถึงผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ค้าประกันของบุคคลดังกล่าวซึ่งมิได้กระทำเพื่อการค้าด้วย. (อ. Consumer)⁴⁷

นอกจากนี้ยังมีอคุลย์ จาตุรงค์กุล ได้ให้ความหมายของผู้บริโภค ว่า ผู้บริโภคหมายถึงบุคคลต่าง ๆ ที่มีความสามารถในการซื้อ (Ability to Buy)⁴⁸

ปกรณ์ นิลประพันธ์ ผู้บริโภค หมายถึง ผู้ที่บริโภคสินค้า (Goods) หรือบริการ (Services) ต่างๆ ในการดำรงชีวิตประจำวันภายในครัวเรือน (Household Use)⁴⁹

จากความหมายของผู้บริโภคตามพจนานุกรมแห่งราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542 จะเห็นได้ว่าตรงกับคำว่า “Consumer” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งคำว่า “Consumer” มีการให้ความหมายไว้ใน Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English โดยอธิบายคำว่า “Consumer” ไว้ว่า “Consumer”. noun a person who buys goods or uses services⁵⁰

ซึ่งแปลความได้ว่า ผู้บริโภคหมายถึง บุคคลผู้ซื้อสินค้าหรือใช้บริการ

⁴⁷ ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. หน้า 739.

⁴⁸ อคุลย์ จาตุรงค์กุล. (2540). พฤติกรรมผู้บริโภค. หน้า 7. อ้างถึงใน ปนิธาน ช่อผูก. (2549). อำนางของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 : ศึกษากรณีการดำเนินคดีแทนผู้บริโภค. หน้า 5.

⁴⁹ ปกรณ์ นิลประพันธ์. www.lawreform.go.th. อ้างถึงใน ปนิธาน ช่อผูก. เล่มเดิม.

⁵⁰ Homby A S. (2002). Oxford advanced learner’s dictionary of current English. p. 265.

และ Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” ไว้ว่า “Consumer”. a person who buys goods or services for personal, family, or household use, with no intention of resale; a natural person who uses products for personal rather than business purposes.

ซึ่งแปลได้ว่า ผู้ที่ซื้อสินค้าหรือบริการเพื่อใช้เป็นการส่วนตัวหรือใช้ในครัวเรือน โดยไม่มีเจตนาที่จะนำไปจำหน่ายต่อ และหมายความรวมถึง บุคคลธรรมดาที่ใช้ผลิตภัณฑ์เป็นการส่วนตัวแทนการใช้เพื่อจุดมุ่งหมายทางธุรกิจ

2.3.1.2 ความหมายตามบทบัญญัติของกฎหมาย

กฎหมายของประเทศไทยได้มีการให้ความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” ไว้ในกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 3 ได้ให้ความหมายไว้ว่า

“ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ หรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ได้ให้ความหมายของคำว่า ผู้บริโภคในมาตรา 3 ไว้ว่า “ผู้บริโภค หมายความว่า ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ซื้อ ผู้เช่า ผู้เช่าซื้อ ผู้กู้ ผู้เอาประกันภัย หรือผู้เข้าทำสัญญาอื่นใดเพื่อให้ได้มา ซึ่งทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใด โดยมีค่าตอบแทน ทั้งนี้การเข้าทำสัญญานั้นต้องเป็นไปโดยมิใช่เพื่อการค้า ทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดนั้น และให้หมายความรวมถึง ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ค้าประกันของบุคคลดังกล่าว ซึ่งมีได้กระทำการการค้าด้วย”

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกากฎหมายที่ให้ความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” หรือ “Consumer” มีอยู่หลายฉบับ เช่น Uniform Commercial Code ได้ให้ความหมายของคำว่า ผู้บริโภคไว้ใน มาตรา 2-103 (1) (c) ว่า “Consumer” means an individual who buys or contracts to buy goods that, at the time of contracting, are intended by the individual to be used primarily for personal, family, or household purposes.⁵¹

ซึ่งแปลได้ว่า ผู้บริโภคหมายถึง บุคคลธรรมดาที่เป็นผู้ซื้อหรือสัญญาว่าจะซื้อสินค้าเพื่อใช้ประโยชน์สินค้าด้วยตนเองหรือบุคคลในครอบครัว หรือ เพื่อประโยชน์ของครัวเรือน

นอกจากนี้ยังมีรัฐบัญญัติเฉพาะ คือ Federal Magnuson - Moss - Federal Trade Commission Improvement Warranty Act (1975)⁵² ได้ให้ความหมายของผู้บริโภคไว้ใน (3) ว่า “The

⁵¹ U.C.C. Section 2-103 (1) (c).

⁵² 15 U.S.C. Section 2301.

term “consumer” means a buyer (other than for purposes of resale) of any consumer product, any person to whom such product is transferred during the duration of an implied or written warranty (or service contract) applicable to the product, and any other person who is entitled by the terms of such warranty (or service contract) or under applicable State law to enforce against the warrantor (or service contractor) the obligations of the warranty (or service contract).”

ซึ่งแปลได้ว่า ผู้บริโภค หมายความว่า ผู้ซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคใดๆ มาโดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อขายสินค้านั้นต่อไป หรือบุคคลผู้รับโอนสินค้ามาภายในระยะเวลารับประกันสินค้าหรือบริการไม่ว่าจะมีการรับประกันเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ และหมายความรวมถึงบุคคลที่กำหนดในสัญญารับประกันสินค้าหรือบริการ หรือที่กำหนดไว้ในรัฐบัญญัติที่ใช้บังคับกับผู้รับประกันสินค้านั้น

เมื่อพิจารณาความหมายของผู้บริโภค ทั้งความหมายธรรมดาและความหมายตามบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว สามารถสรุปได้ว่า ผู้บริโภค หมายความว่า ผู้ที่ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการไม่ว่าจะเป็นการได้มาโดยนิติกรรมใด จะมีค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม โดยการได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการนั้นเป็นการได้มาเพื่อประโยชน์เป็นการส่วนตัวหรือเพื่อประโยชน์ของบุคคลที่อยู่ในครัวเรือน โดยไม่มีเจตนาที่จะนำสินค้าหรือบริการนั้นไปจำหน่ายต่อไป และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

2.3.2 ความหมายของคำว่า “ยานยนต์”

การพิจารณาถึงความรับผิดชอบของยานยนต์ที่มีความชำรุดบกพร่อง องค์กรประกอบความรับผิดชอบที่ต้องพิจารณาเป็นประการแรก คือ คำจำกัดความของคำว่า “ยานยนต์” เพราะยานยนต์ที่ถือว่าเป็นวัตถุที่กฎหมายมุ่งจะคุ้มครองผู้บริโภคนั้น ในกฎหมายของประเทศไทยได้มีการบัญญัติความหมายไว้อย่างกระจัดกระจายและแตกต่างกันในบางเรื่อง ดังนั้นการศึกษาความหมายของคำว่ายานยนต์ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะจะมีการจำกัดขอบเขตของการใช้กฎหมายที่แตกต่างกันออกไป

2.3.2.1 ความหมายทั่วไป

คำว่า “ยานยนต์” หรือ “ยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล” นั้นตรงกับคำว่า “motor vehicle” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2483 ฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2542 ไม่ได้ให้ความหมายไว้โดยเฉพาะ แต่ได้แยกคำว่า “ยาน” คำว่า “ยนต์” “พาหนะ” และคำว่า “ยานพาหนะ” ออกจากกันโดยให้ความหมายไว้ดังนี้

“ยาน” หมายความว่า เครื่องนำไป พาหนะต่างๆ เช่น รถ เกลียน เรือ มักใช้เข้าคู่กับ พาหนะ เป็น ยานพาหนะ⁵³

“ยนต์” หมายความว่า เครื่องกลไก เครื่องจักรที่ให้กำเนิดพลังงานหรือทำให้วัตถุเคลื่อนที่⁵⁴

“พาหนะ” หมายความว่า เครื่องนำไป เครื่องขับเคลื่อน สัตว์สำหรับขี่บรรทุกหรือลาก เช่น ม้า ช้าง ม้า โกล กระบือ เป็นต้น เรียกว่า สัตว์พาหนะ ยานต่างๆ มีรถและเรือ เป็นต้น เรียกว่า ยานพาหนะ⁵⁵

“ยานพาหนะ” หมายความว่า ยานต่างๆ มีรถและเรือ เป็นต้น⁵⁶

เมื่อพิจารณาถึงความหมายของทั้ง 3 คำแล้ว คำว่า “ยานยนต์” หรือ “ยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกล” จึงหมายความว่า “เครื่องนำไป เครื่องขับเคลื่อน เช่น รถ เรือ ที่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องกลไก หรือเครื่องจักรที่ให้กำเนิดพลังงานในการทำให้วัตถุเคลื่อนที่”

ส่วนคำว่า “motor vehicle” ในภาษาอังกฤษนั้น Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English ได้อธิบายคำว่า “motor vehicle” ไว้ว่า “**motor vehicle**” noun. any road vehicle driven by an engine.⁵⁷

ซึ่งหมายความว่า “ยานพาหนะทางบกที่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์”

และใน Oxford advanced learner’s dictionary of current English ได้อธิบายคำว่า “Vehicle” ไว้ดังนี้ “Vehicle” noun 1 (rather formal) a thing that is used for transporting peoples or goods from one place to another, such as a car or lorry/truck: motor vehicles (= cars, buses, lorries/trucks etc.)⁵⁸

ซึ่งแปลได้ว่า “สิ่งที่ใช้เพื่อขนส่งคนโดยสารหรือสินค้าจากอีกสถานที่หนึ่งไปอีกสถานที่หนึ่ง ตัวอย่างเช่น รถยนต์ หรือรถบรรทุก: ยานยนต์ ได้แก่ รถยนต์ รถประจำทาง รถบรรทุก เป็นต้น”

⁵³ ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. เล่มเดิม. หน้า 902.

⁵⁴ แหล่งเดิม. หน้า 891.

⁵⁵ แหล่งเดิม. หน้า 785.

⁵⁶ แหล่งเดิม. หน้า 902.

⁵⁷ Hornby A S. (2002). Oxford advanced learner’s dictionary of current English. p. 830.

⁵⁸ Opl. sit. p. 1438.

ส่วน Black's Law Dictionary ได้มีการอธิบายความหมายของคำว่า "Vehicle" ไว้ว่า "Vehicle" n.1. Something used as and instrument of conveyance. 2. Any conveyance used in transporting passengers or things by land, water, or air.⁵⁹

ซึ่งแปลได้ว่า "1) สิ่งที่ใช้ในฐานะเป็นอุปกรณ์ของการลำเลียง 2) การลำเลียงใดๆ ที่ใช้ในการขนส่งคนโดยสารหรือสิ่งของ ทั้งทางบก ทางน้ำหรือทางอากาศ"

เมื่อพิจารณาถึงความหมายของคำว่า "ยานยนต์" ในภาษาไทยและความหมายของคำว่า "vehicle" ในภาษาอังกฤษแล้ว จะเห็นได้ว่า คำว่า "ยานยนต์" ในความหมายทั่วไปมีความหมายว่า "เครื่องลำเลียง หรือ เครื่องขับเคลื่อน ที่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องกลไก หรือเครื่องจักรที่ให้กำเนิดพลังงานในการทำให้วัตถุเคลื่อนที่ ไม่ว่าจะเป็นทางบก ทางน้ำ หรือทางอากาศ เช่น รถ เรือ เครื่องบิน"

แต่ความหมายดังกล่าวนี้เป็นความหมายตามคำสามัญทั่วไป ซึ่งมีความแตกต่างจากความหมายในทางกฎหมาย เพราะในบางกรณีกฎหมายจะมีการให้ความหมายที่มีความหมายกว้าง หรือแคบกว่าความหมายสามัญทั่วไป

2.3.2.2 ความหมายตามบทบัญญัติของกฎหมาย

คำหมายของคำว่า ยานยนต์ ในกฎหมายของประเทศไทย ไม่มีพระราชบัญญัติฉบับใดได้ให้ความหมายคำว่า "ยานยนต์" ไว้โดยเฉพาะ คงมีเพียงแต่การให้ความหมายคำว่า "ยานพาหนะ" เท่านั้น แม้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เองก็ไม่มีการให้ความหมายของคำว่ายานพาหนะอันเคลื่อนด้วยเครื่องจักรกลแต่อย่างใด และการให้ความหมายส่วนมากจะเป็นการให้ความหมายถึงประเภทของยานพาหนะชนิดต่างๆ ทั้งที่เป็นและไม่ใช่ยานพาหนะที่มีเครื่องจักรกล (ยานยนต์) ซึ่งความหมายดังกล่าวได้กระจัดกระจายอยู่ตามพระราชบัญญัติต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พุทธศักราช 2456 พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พุทธศักราช 2497 ดังนั้นการจะให้ความหมายคำว่า "ยานยนต์" ในกฎหมายของประเทศไทยจึงต้องพิจารณาพระราชบัญญัติต่างๆ ประกอบกันดังนี้

1) ความหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า ยานยนต์ไว้แต่อย่างใด คงมีเพียงบทบัญญัติในเรื่องความรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากยานพาหนะอันเคลื่อนด้วยเครื่องจักรกลเท่านั้น ซึ่งบัญญัติอยู่ในเรื่องละเมิด มาตรา 437 วรรคแรกว่า

⁵⁹ Bryan A. Garner. (2004). Black's law dictionary. p. 1589.

“บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใด ๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 วรรคแรก แปลเป็นภาษาอังกฤษ ได้ดังนี้

Section 437. A person is responsible for injury caused by any conveyance propelled by mechanism which is in his possession or control, unless he proves that the injury results from force majeure or fault of the injured person.

มาตรานี้กรมร่างกฎหมายอ้างไว้ว่ามีที่มาจากประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1384 ซึ่งมีความหมายเป็นภาษาอังกฤษดังนี้

“ A person is responsible not only for the injury which he causes by his own act, but also for that which is caused by the act of persons for whom he is responsible, or things which he has in his care...”

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า กฎหมายฝรั่งเศสใช้คำว่า “สิ่งของ” (things) ซึ่งมีความหมายกว้างมากกว่ายานพาหนะตามมาตรา 437 ของไทย โดยคำว่าสิ่งของในกฎหมายฝรั่งเศส หมายรวมถึง “สรรพสิ่ง” ทุกชนิด เว้นแต่สัตว์ตามมาตรา 1384 และสิ่งปลูกสร้างตามมาตรา 1386⁶⁰ แต่ประเทศไทยได้มีการบัญญัติจำกัดเฉพาะยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลเท่านั้น ซึ่งมีความหมายแคบกว่า คำว่า “สิ่งของ” ตามประมวลแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1384

ความหมายของคำว่ายานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลตามมาตรา 437 ของไทยนั้นสามารถแยกอธิบายได้ดังนี้

(1) คำอธิบายความหมายโดยนักวิชาการ

ยานพาหนะที่เดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล ได้มีนักวิชาการทางด้านกฎหมายให้คำอธิบายความหมายไว้มากมายเช่น

ศาสตราจารย์ ดร.จิต เศรษฐบุตร อธิบายไว้ว่า “ยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล (Conveyance propelled by mechanism) ได้แก่ รถไฟ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เป็นต้น คำว่ายานพาหนะนั้น ไม่จำกัดความว่าจะเป็นทางบกหรือทางน้ำ หรือทางอากาศ ฉะนั้น ย่อมหมายถึง เรือกำปั่น เรือกลไฟ เรือยนต์ และรวมไปถึงเรือบินด้วย”⁶¹

⁶⁰ สุขุม สุขนิคย์. (2546). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. หน้า 162.

⁶¹ จิต เศรษฐบุตร. (2539). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. หน้า 262-263

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้ยกตัวอย่างของยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลไว้ดังนี้ “ยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล เช่น รถยนต์ รถไฟ เรือยนต์ เรือกลไฟ ไม่หมายความรวมถึง รถเจ็ท รถม้า เรือพาย เรือล่อ รถจักรยาน⁶²

ศาสตราจารย์ไพจิตร บุญญพันธ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลนั้น ตัวอย่างเช่น รถไฟ รถยนต์ เรือกลไฟ จักรยานยนต์ เครื่องบิน ซึ่งหมายถึงยานพาหนะที่ถูกพ่วงหรือโยงด้วย รถยนต์บรรทุกป็นจันยกสิ่งของหรือขนหินดินทรายก็เป็นยานพาหนะ ยานพาหนะที่ไม่ได้เดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล เช่น เกวียน รถเข็น รถม้า ฯลฯ ไม่อยู่ในความหมายของมาตรานี้”⁶³

รองศาสตราจารย์สุยม ศุภนิษฐ์ ได้อธิบายความหมายไว้ว่า “ยานพาหนะที่เดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล หมายความเฉพาะยานพาหนะที่เคลื่อนที่ไปด้วยกำลังเครื่องจักรกล ซึ่งไม่ใช่กำลังร่างกายของผู้ใช้ยานพาหนะนั้น ตัวอย่างเช่น รถยนต์ เรือยนต์ เรือกลไฟ รถไฟ รถไฟฟ้าที่เดินด้วยแบตเตอรี่ไฟฟ้า”⁶⁴

อาจารย์ประจักษ์ พุทธิสมบัติ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ยานพาหนะที่เดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล หมายถึงยานพาหนะทุกชนิดที่ใช้เครื่องจักรกล เช่น รถยนต์ เรือยนต์ เครื่องบิน ซึ่งเคลื่อนที่ไปด้วยกำลังเครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องไฟฟ้า หรือพลังงานแสงแดด หรือพลังงานปรมาณู แต่ถ้ายานพาหนะเคลื่อนที่ด้วยแรงคน หรือแรงสัตว์ หรือพลังงานธรรมชาติโดยตรง เช่น รถจักรยาน เกวียน รถม้า เรือใบ มิใช่ยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล”⁶⁵

อาจารย์เพ็ญ เพ็ญนิติ อธิบายความหมายไว้ว่า “ยานพาหนะที่เดินด้วยเครื่องจักรกล หมายถึง ยานพาหนะที่เคลื่อนที่ไปด้วยกำลังเครื่องจักรกล เครื่องยนต์ เครื่องไฟฟ้า พลังงานปรมาณู พลังงานแสงแดด พลังงานแม่เหล็ก ที่ทำให้เครื่องจักรกลทำงาน ไม่ใช่กำลังอย่างอื่น เช่น รถยนต์ รถไฟ เรือยนต์ เครื่องบิน สามล้อเครื่อง รถจักรยานยนต์ หากมิได้เดินด้วยเครื่องจักรกล

⁶² เสนีย์ ปราโมช. (2503). คำสอนชั้นปริญญาตรี พุทธศักราช 2503 : ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ว่าด้วย จัดการงานนอกสั่ง ลากมิดควรถัด ละเมิด และนิรโทษกรรม. หน้า 842.

⁶³ ไพจิตร บุญญพันธ์. (2548). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด และหลักกฎหมายลักษณะละเมิดเรื่องข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย. หน้า 136.

⁶⁴ สุยม ศุภนิษฐ์. (2546). เล่มเดิม. หน้า 168.

⁶⁵ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ. (2538). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิดและจัดการงานนอกสั่ง. หน้า 139-140.

แม้จะเดินได้ แต่อาศัยกำลังชนิดอื่น เช่น กำลังคน กำลังสัตว์ พลังงานธรรมชาติ ไม่เป็นยานพาหนะตามมาตรฐาน⁶⁶

เมื่อพิจารณาคำอธิบายความหมายของนักวิชาการทั้งหลายแล้ว จึงเห็นได้ว่า ยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลในความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 นั้น มีความหมายจำกัดเฉพาะยานพาหนะที่กำลังเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลเท่านั้น ไม่ได้หมายความรวมถึง ยานพาหนะที่มีเครื่องจักรกลแต่ไม่ได้เดินด้วยเครื่องจักรกลด้วย กล่าวคือ ความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องเกิดขณะยานพาหนะนั้นเดินด้วยเครื่องจักรกล ตัวอย่างเช่น รถจักรยานยนต์ แม้จะเป็นยานพาหนะที่มีเครื่องจักรกล หากเพียงแต่จอดทิ้งไว้โดยไม่มีการคิดเครื่องยนต์ หรือจอดทิ้งไว้โดยคิดเครื่องยนต์ด้วย แล้วผู้เสียหายไปโดนยานพาหนะนั้นเอง หรือยานพาหนะนั้นเคลื่อนที่ไปเพราะคนเดินหรือสัตว์ลากหรือลมพายุ หรือยานพาหนะที่จอดอยู่กับที่แล้วเดินเครื่องขกสิ่งของหรือเทปูน หิน ดิน ทราช หากทำความเสียหายให้คนอื่น ก็ไม่เป็นยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกล⁶⁷

(2) คำอธิบายความหมายโดยคำพิพากษาของศาลฎีกา

คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ให้ความหมายของยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลนั้น นอกจากได้อธิบายความหมายไว้เหมือนอย่างที่นักวิชาการได้ให้ไว้แล้ว ยังมีการขยายความหมายของยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล ตามมาตรา 437 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ออกไปอีก ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 858/2473, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1699/2473 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 627/2486

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 858/2473 “เรือแจวที่พ่วงโยงมากับเรือกลไฟนั้น ในการวินิจฉัยความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายให้ถือว่าอยู่ในสภาพเท่ากับเป็นเรือซึ่งเดินด้วยเครื่องจักรกลเหมือนกัน”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1699/2473 “เรือเดินทะเลชนเรือพ่วงจม เรือลากและเรือพ่วงต้องถือว่าร่วมกันไป ฉะนั้นฝ่ายใดกล่าวอ้างอีกฝ่ายประมาทเดินเล่อฝ่ายนั้นต้องนำสืบ”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 627/2486 “เรือกลไฟลากจูงเรือบรรทุกข้าว ไปชนคลัง เรือบรรทุกข้าวล่มเป็นกรณีตามมาตรา 437 จำเลยต้องนำสืบให้พ้นความรับผิด”

เมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความหมายของยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลนอกจากจะหมายความถึง ยานพาหนะที่

⁶⁶ เฑ็ง เฑ็งนิติ. (2543). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่. หน้า 300.

⁶⁷ แหล่งเดิม. หน้า 301.

เคลื่อนที่ไปด้วยกำลังเครื่องจักรกล เครื่องยนต์ เครื่องไฟฟ้า พลังงานปรมาณู พลังงานแสงแดด พลังงานแม่เหล็ก ที่ทำให้เครื่องจักรกลทำงานแล้ว ยังหมายความรวมถึง ยานพาหนะอื่นแม้โดยสภาพ จะไม่มีเครื่องจักรกล หรือไม่อาจเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลได้ แต่หากมีการลาก พ่วง หรือโยงโดย ยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลแล้ว ศาลฎีกาก็ให้ถือว่ามีสภาพเป็นอย่างเดียวกับ ยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลด้วย

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงความหมายของคำว่า ยานพาหนะอันเดินด้วย กำลังเครื่องจักรกล ตามมาตรา 437 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่นักวิชาการ และแนวคำ พิพากษาศาลฎีกาได้ให้คำอธิบายความหมายไว้ จึงสามารถอธิบายความหมายได้ดังนี้

“ยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล หมายความว่า ยานพาหนะที่ในขณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายมีการเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลเท่านั้น และให้ หมายความรวมถึงยานพาหนะอื่นที่มีการลาก พ่วง หรือโยงโดยยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่อง จักรกลด้วย”

2) ความหมายตามกฎหมายอื่นๆ

นอกจากคำว่ายานยนต์ หรือยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลตาม ความหมายทั่วไปและตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 แล้ว ยังมีพระราชบัญญัติ รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ที่บัญญัติความนิยามของ คำว่า“ซากยานยนต์” ไว้ในมาตรา 4 ซึ่งบัญญัติว่า

“ซากยานยนต์” หมายความว่า รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เครื่องจักรกล เรือ ล้อเลื่อน ยานพาหนะอื่นๆ ที่เสื่อมสภาพจนไม่อาจใช้งานได้ และหมายความรวมถึงชิ้นส่วนของรถ เครื่องจักรกลหรือยานพาหนะ

ซึ่งคำว่ารถยนต์ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ได้ให้คำจำกัดความของ “รถ” และ “รถยนต์” ไว้ในมาตรา 4 ว่า

“รถ” หมายความว่า รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถพ่วง รถบดถนน รถแทรกเตอร์ และรถอื่นตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงซึ่งคำว่ารถยนต์ รถจักรยานยนต์

“รถยนต์” หมายความว่า รถยนต์สาธารณะ รถยนต์บริการ และรถยนต์นั่ง ส่วนบุคคล

นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 ได้ให้คำจำกัด ความของคำว่า “รถ” ไว้ในมาตรา 4 ว่า

“รถ” หมายความว่า ยานพาหนะทุกชนิดที่ใช้ในการขนส่งทางบกซึ่งเดินด้วยกำลังเครื่องยนต์ กำลังไฟฟ้า หรือพลังงานอื่น และหมายความรวมถึงรถพ่วงของรถนั้นด้วย ทั้งนี้ เว้นแต่รถไฟ

ส่วนคำว่า “เรือ” และ “เรือกล” พระราชบัญญัติเรือไทย พุทธศักราช 2481 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “เรือ” และ “เรือกล” ไว้ในมาตรา 5 ว่า

“เรือ” หมายความว่า ยานพาหนะทางน้ำทุกชนิด

“เรือกล” หมายความว่า เรือที่เดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล จะใช้กำลังอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม

จากความหมายตามกฎหมายต่างๆ จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยไม่มีพระราชบัญญัติหรือกฎหมายฉบับใดเลยที่ได้ให้ความหมายคำว่า “ยานยนต์” ไว้โดยเฉพาะ คงมีเพียงแต่การให้ความหมายคำว่า “ซากยานยนต์” เท่านั้น และการให้ความหมายส่วนมากจะเป็นการให้ความหมายถึงประเภทของยานพาหนะชนิดต่าง ๆ ดังนั้นการจะให้ความหมายคำว่า “ยานยนต์” ในกฎหมายของประเทศไทยจึงน่าจะนำความหมายของคำว่า “รถ” ตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 “เรือกล” ตามพระราชบัญญัติเรือไทย พุทธศักราช 2481 มารวมกันโดยให้ความหมายคำว่า “ยานยนต์” ว่า หมายความว่า ยานพาหนะทุกชนิดที่ใช้ในการขนส่งทางบก และทางน้ำซึ่งเดินด้วยกำลังเครื่อง ยนต์ กำลังไฟฟ้า หรือพลังงานอื่น

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาภายใต้กฎหมายรัฐบัญญัติ (Federal Law) หลายฉบับได้มีการให้ความหมายของคำว่า “Motor Vehicle” ไว้ เช่น U.S.C.A. มาตรา 47 (c) (2) ได้ให้ความหมายของ “Motor Vehicle” ไว้ว่า “Motor Vehicle” includes an automobile, automobile truck, automobile wagon, motorcycle, or any other self-propelled vehicle designed for running on land.⁶⁸

ซึ่งแปลความหมายได้ว่า “ยานยนต์ หมายความว่า รวมถึง รถยนต์ รถยนต์บรรทุก รถยนต์ตู้ รถจักรยานยนต์ หรือยานพาหนะที่เคลื่อนที่ด้วยตัวเองอื่นๆ ที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้วิ่งบนพื้นดิน” จึงเห็นได้ว่า คำว่า “ยานยนต์” หรือ “Motor Vehicle” ของประเทศสหรัฐอเมริกาจำกัดอยู่เฉพาะยานพาหนะทางบกเท่านั้น

ดังนั้น ความหมายของคำว่า “ยานยนต์” ตามบทบัญญัติของกฎหมายจึงหมายความว่า “ยานพาหนะทุกชนิดที่ใช้ในการขนส่งทางบกซึ่งเดินด้วยกำลังเครื่องยนต์ กำลังไฟฟ้า หรือพลังงานอื่น เท่านั้น ทั้งนี้ ไม่หมายความรวมถึง รถไฟ รถราง รถพ่วงของรถนั้น และยานพาหนะทางน้ำหรือทางอากาศอื่นๆ เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถยนต์บรรทุก รถยนต์ตู้ รถกระบะ เป็นต้น”

⁶⁸ Corpus juris Secundum V.60. (2002), p. 171.

2.3.3 ความหมายของคำว่า “ความชำรุดบกพร่อง”

การพิจารณาถึงความรับผิดชอบของยานยนต์ที่มีความชำรุดบกพร่อง องค์กรประกอบความรับผิดชอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความชำรุดบกพร่อง เพราะหากไม่มีความชำรุดบกพร่องก็ไม่มี ความจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ดังนั้นการศึกษาความหมายของคำว่าชำรุดบกพร่อง จึงเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะจะมีผลแตกต่างกันในเรื่องการปรับบทกฎหมาย

2.3.3.1 ความหมายทั่วไป

คำว่า “ชำรุดบกพร่อง” นั้นตรงกับคำว่า “Defect” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ไม่ได้ให้ความหมายไว้โดยเฉพาะ แต่ได้แยกคำว่า “ชำรุด” และคำว่า “บกพร่อง” ออกจากกันโดยให้ความหมายไว้ดังนี้

“ชำรุด” หมายความว่า เสื่อมจากสภาพเดิมจนถึงบกพร่องเสียหายหรือบอบสลายไป เช่น หนังสือชำรุด เกวียนชำรุด⁶⁹

“บกพร่อง” หมายความว่า ไม่ครบบริบูรณ์เท่าที่ควรสมควรเป็น เช่น ข้อความบกพร่อง หย่อนความสามารถ เช่น ทำงานบกพร่อง⁷⁰

ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงความหมายของทั้ง 2 คำแล้วคำว่า “ชำรุดบกพร่อง” ในความหมายทั่วไปจึงหมายความว่า “เสื่อมจากสภาพเดิมจนไม่ครบบริบูรณ์เท่าที่ควรสมควรเป็น หย่อนความสามารถเสียหายหรือบอบสลายไป”

คำว่า “Defect” ในภาษาอังกฤษนั้น Black’s Law Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า Defect ไว้ดังนี้ “Defect” n. “An imperfection or shortcoming, esp. in a part that is essential to operation or safety of a product.”⁷¹

ซึ่งแปลได้ว่า “ข้อบกพร่องหรือจุดด้อย โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นสาระสำคัญของการทำงานหรือความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์”

นอกจากนี้ Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English ได้ให้คำอธิบายคำว่า Defect ไว้ว่า “Defect (noun) a fault in something or in the way it has been made which means that it is not perfect.”⁷²

⁶⁹ ราชบัณฑิตยสถาน. เล่มเดิม. หน้า 362.

⁷⁰ แหล่งเดิม. หน้า 601.

⁷¹ Bryan A. Garner. Op.cit. p. 450.

⁷² Hornby A S. Op.cit.

ซึ่งแปลได้ว่า “ความบกพร่องหรือผิดพลาดในบางสิ่งบางอย่างหรือในกรรมวิธีกับสิ่งที่ถูกผลิตขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นความไม่สมบูรณ์แบบ”

แต่ความหมายดังกล่าวนี้เป็นความหมายตามคำสามัญทั่วไป ซึ่งมีความแตกต่างจากความหมายในทางกฎหมาย เพราะในบางกรณีกฎหมายจะมีการให้ความหมายที่มีความหมายกว้าง หรือแคบกว่าความหมายสามัญทั่วไป ดังเช่นที่กล่าวกล่าวต่อไปนี้

2.3.3.2 ความหมายตามบทบัญญัติของกฎหมาย

แม้ในประเทศไทยจะไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใดที่ให้ความหมายของคำว่า ความชำรุดบกพร่องไว้ แต่ก็มีกฎหมายบางฉบับที่มีการกล่าวถึงความชำรุดบกพร่องไว้นั้นคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยมีการกล่าวถึงความชำรุดบกพร่องไว้ในมาตรา 472 ถึงมาตรา 474 นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีการกล่าวถึงสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้ ซึ่งคำว่าสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้ตรงกับคำว่า “Defective Products” ในภาษาอังกฤษ ดังนั้นการจะเข้าใจถึงความหมายของคำว่าชำรุดบกพร่องตามบทบัญญัติของกฎหมายจึงต้องพิจารณาถึงกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าว ดังต่อไปนี้

1) ความหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติความหมายของคำว่า “ความชำรุดบกพร่อง” ไว้คงมีเพียงแต่บทบัญญัติมาตรา 472 ถึงมาตรา 474 ที่บัญญัติถึงความรับผิดชอบของผู้ขายต่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ทำการซื้อขาย ดังนั้นจึงมีนักกฎหมายได้พยายามให้คำอธิบายความหมายของคำว่า “ความชำรุดบกพร่อง” แตกต่างกันดังต่อไปนี้

(1) คำอธิบายแรก

“ความชำรุดบกพร่อง หมายถึง ความเสื่อมเสียหรือความเสียหายในเนื้อหาของทรัพย์สินที่ทำการซื้อขาย โดยนักกฎหมายไทยที่ให้คำอธิบายความหมายของคำว่า ชำรุดบกพร่องในความหมายนี้ได้แก่

1. หลวงประดิษฐมนูธรรม ได้อธิบายความหมายของความชำรุดบกพร่องไว้ในหนังสือคำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ไว้ว่า “ความชำรุดบกพร่อง” หมายถึง ความไม่สมบูรณ์ของทรัพย์สินที่ซื้อขายนั้น อันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติ ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญา กล่าวคือ ถ้าเป็นที่ประจักษ์

แก่ผู้ซื้อแล้วผู้ซื้ออาจไม่ซื้อทรัพย์สินนั้น เพราะไม่สมประโยชน์อันมุ่งจะใช้หรือถ้าจะซื้อก็คงไม่ให้ราคาเท่าที่ตกลงกัน⁷³

2. ศาสตราจารย์ประพนธ์ ศาคะมาน และศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์ ได้ให้ความหมายไว้ในหนังสือ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขาย ไว้ว่า “ความชำรุดบกพร่อง” ตามมาตรา 472 หมายถึง ความเสียหายในเนื้อหาของวัตถุหรือทรัพย์สินที่ทำการซื้อขายกัน เช่น โทรศัพท์หลอดภาพเสีย เป็นความชำรุดบกพร่อง หรือ ซ้อมผ้า แต่ผ้าที่ส่งมาให้เป็นผาเก่าเก็บใช้นุ่งห่ม 2-3 ครั้งก็ขาด⁷⁴

3. วิษณุ เครืองาม ได้ให้คำจำกัดความไว้ในหนังสือคำอธิบายกฎหมายว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ไว้ว่า “ความชำรุดบกพร่อง” ตรงกับคำในศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “defect” ซึ่งหมายถึง การที่ทรัพย์สินชำรุดเสียหายจนเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติ ตามวิสัยของการใช้ทรัพย์สิน หรือตามข้อกำหนดในสัญญา กล่าวอีกนัยหนึ่งต้องเป็นความเสียหายในเนื้อหาของวัตถุหรือทรัพย์สินนั่นเอง⁷⁵

4. นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ถือตามความเห็นแรก คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1309/2522 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 558/2533

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1309/2522 โจทก์ซื้อกระป๋องบรรจุน้ำมันหล่อลื่น จากจำเลย มีข้อตกลงว่า ถ้ากระป๋องชำรุดรั่วใช้การไม่ได้ จำเลยยอมรับคืนและยอมใช้ค่ากระป๋องในราคาที่จำเลยขายให้โจทก์ โจทก์ได้ส่งกระป๋องที่ชำรุดจำนวนหนึ่งคืนจำเลย แต่จำเลยไม่ได้ใช้ราคา โจทก์จึงฟ้องคดีนี้ เห็นได้ว่า โจทก์ฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จำเลยขายให้โจทก์ชำรุดบกพร่องโดยตรง ตกอยู่ภายใต้อายุความ 1 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 474 ไม่ใช่เรื่องฟ้องเรียกราคาค่าขายกระป๋องชำรุดอันจะใช้อายุความ 2 ปี ตามมาตรา 165(1)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 558/2533 โจทก์ซื้อกระป๋องสำหรับบรรจุปลาکنน้ำซอสมะเขือเทศจากจำเลย เมื่อกระป๋องดังกล่าวเป็นสนิมและมีความชำรุดบกพร่องอย่างอื่น ซึ่งเป็นผลจากการผลิตของจำเลย อันเป็นเหตุให้เสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่มุ่งหมาย โดยสัญญาจำเลยต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472

⁷³ ปัญญา คำนพัฒนามงคล. (2537). ความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องในสัญญาซื้อขาย. หน้า 20-21.

⁷⁴ ประพนธ์ ศาคะมาน และ ไพจิตร ปุญญพันธ์. (2539). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขาย. หน้า 95-96.

⁷⁵ วิษณุ เครืองาม. (2540). คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้. หน้า 219-220.

ตามคำอธิบายแรก ความชำรุดบกพร่องต้องเป็นกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นมี “ความเสื่อมเสียในทางเนื้อหา” หรือมี “ความชำรุด” กล่าวคือเป็นการพิจารณาจาก “โครงสร้างทางกายภาพ” ว่าทรัพย์สินนั้นต้องมีสภาพแตกต่างไปจากสภาพทั่วไปของทรัพย์สินประเภทและชนิดนั้น จึงจะถือว่าเป็นความชำรุดบกพร่อง เช่น ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นแตกหัก บุปสลาย หรือมีรอยร้าว เป็นต้น

(2) คำอธิบายที่สอง

ความชำรุดบกพร่อง หมายถึง การที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นขาดคุณสมบัติอันพึงมีตามสัญญา

ความหมายที่สองนี้ กิตติศักดิ์ ปกติ ได้ให้ความหมายไว้ใน “ผลงานวิจัยเสริมหลักสูตร เรื่อง ความรับผิดชอบเพื่อชำรุดบกพร่องในสัญญาซื้อขาย” ไว้ว่า ความชำรุดบกพร่อง หมายถึง การที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นมีสภาพแตกต่างไปจากสภาพที่ควรจะเป็นตามความมุ่งหมายของสัญญา ไม่ใช่เพราะทรัพย์สินชำรุดในตัวของมัน แต่เป็นเพราะทรัพย์สินไม่ได้มาตรฐานตามความมุ่งหมายของสัญญา เช่น ซื้อที่ดินริมทะเลเพื่อที่จะดูวิวทัศน์ แต่กลับมีผู้ก่อสร้างอาคารบังวิวทัศน์ ดังนี้ ผู้ขายต้องรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่อง แม้ทรัพย์สินที่ซื้อขายนั้นจะไม่มีสภาพเสียเลยก็ตาม

นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ถือตามความเห็นแรกนี้ คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1537/2525 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1548/2529 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1614/2522 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5618/2530

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1537/2525 ศาลมีคำสั่งให้จำเลยเลิกกิจการ จำเลยได้ขายทรัพย์สินทั้งหมดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้โดยให้ผู้ซื้อประเมินราคา โจทก์ได้ซื้ออ่างอาบน้ำมาจากจำเลยและได้ชำระราคาแล้ว จำเลยออกไปเสร็จรับเงินให้โจทก์ ด้านหลังใบเสร็จรับเงินได้หมายเหตุไว้ว่า “แตกร้าวคืนเงินภายหลัง” เช่นนี้เป็นการขายอ่างอาบน้ำโดยมีเงื่อนไขรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องเฉพาะที่แตกหรือร้าวเท่านั้น ไม่รวมถึงรอยสีลอกหรือมีสนิมขึ้น เมื่ออ่างอาบน้ำมีแต่เพียงรอยสีลอกและสนิมขึ้น ไม่มีรอยแตกร้าว โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยส่งเงินคืนตามราคาหรือใช้ค่าเสียหายได้จะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 472 มาใช้ในกรณีนี้ไม่ได้

หากเป็นคำอธิบายตามความหมายแรกย่อมถือว่า รอยสีลอกหรือมีสนิมขึ้น เป็นความชำรุดบกพร่อง แต่ที่ศาลฎีกาตัดสินว่าไม่เป็นความชำรุดบกพร่องเพราะรอยสีลอกหรือมีสนิมไม่ใช่คุณสมบัติอันมุ่งหมายโดยสัญญานั้นเอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1548/2529 ตามสัญญาซื้อขาย โจทก์ต้องส่งมอบเครื่องสูบน้ำให้จำเลยภายในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2521 โจทก์ส่งเครื่องสูบน้ำให้จำเลยตอนแรกในเดือนกุมภาพันธ์ 2521 แต่เครื่องสูบน้ำใช้การไม่ได้ (ขาดอุปกรณ์บางชิ้น) โจทก์ต้องรับคืนไปแก้ไข และมา

ส่งให้จำเลยภายในวันที่ 16 ตุลาคม 2521 ดังนี้ การส่งมอบเครื่องสูบน้ำของโจทก์ คือ การชำระหนี้ ตามสัญญาซื้อขาย ตามสัญญานั้นโจทก์จะต้องส่งเครื่องสูบน้ำที่อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ เมื่อเครื่องสูบน้ำใช้การไม่ได้โจทก์จะบังคับให้จำเลยรับไว้ไม่ได้

การขาดอุปกรณ์บางชิ้น เป็นความเสียหายในทางเนื้อหา หากตามคำอธิบายแรกถือว่าเป็นความชำรุดบกพร่อง แต่ที่ศาลฎีกาตัดสินว่าเป็นความชำรุดบกพร่องไม่ได้ พิจารณาจากการที่เครื่องสูบน้ำขาดอุปกรณ์บางชิ้น แต่เป็นการพิจารณาจากการที่เครื่องสูบน้ำขาดคุณสมบัติอันพึงมีตามสัญญาโดยไม่ต้องพิจารณาว่าเครื่องสูบน้ำจะมีความเสียหายในเนื้อหาหรือไม่ กรณีดังกล่าวความเสียหายในเนื้อหา เป็นเพียงเหตุแห่งการขาดคุณสมบัติเท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1614/2522 จำเลยตกลงซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์จากโจทก์ โดยมีเงื่อนไขว่า ต้องเป็นเครื่องที่สามารถทำงานได้ 7 ระบบ ปรากฏว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานได้เพียงระบบเดียว (ข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ของโจทก์ มีความเสียหายในเนื้อหาแต่อย่างใด) จำเลยย่อมมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้

กรณีดังกล่าวคุณสมบัติของเครื่องคอมพิวเตอร์อันพึงมีตามสัญญา คือ ต้องเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถทำงานได้ 7 ระบบ ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานได้เพียงระบบเดียว จึงถือว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ชำรุดบกพร่อง เนื่องจากขาดคุณสมบัติอันพึงมีตามสัญญาโดยไม่ต้องพิจารณาว่า เครื่องคอมพิวเตอร์มีความเสียหายในทางเนื้อหาหรือไม่แต่อย่างใด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5618/2530 โจทก์ซื้อรถยนต์จากจำเลย ขณะที่โจทก์รับมอบรถยนต์คันดังกล่าว รถยนต์มีสภาพเรียบร้อยดี ภายหลังโจทก์จึงอ้างว่ารถยนต์มีกลิ่นเหม็น ดังนี้จำเลยหาต้องรับผิดชอบ

การซื้อขายรถยนต์ คู่สัญญา่อมมีความมุ่งหมายในคุณสมบัติของรถยนต์ที่อยู่ในสภาพเรียบร้อย ซึ่งหมายความรวมถึงการที่รถยนต์นั้นต้องปราศจากกลิ่นเหม็นด้วย ดังนั้นเมื่อรถยนต์คันพิพาทมีกลิ่นเหม็นจึงถือว่าขาดคุณสมบัติอันมุ่งหมายตามสัญญาเป็นความชำรุดบกพร่อง แต่ในกรณีดังกล่าว ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบเพราะไม่เข้าองค์ประกอบความรับผิดชอบในเวลาที่ความชำรุดบกพร่องมีอยู่ (ไม่ได้มีอยู่ก่อนหรือขณะทำสัญญา)

เนื่องจากกฎหมายไทยไม่ได้บัญญัติความหมายของคำว่าความชำรุดบกพร่องไว้โดยตรง แต่คำอธิบายต่างๆ เกิดจากการที่นักกฎหมายได้อาศัยหลักการใช้และการตีความกฎหมายเป็นแนวทางในการพิจารณา คำอธิบายแรก เป็นการพิจารณาจากทรัพย์ ส่วนคำอธิบายในความหมายที่สอง เป็นการพิจารณาจากความมุ่งหมายของคู่สัญญา ดังนั้น คำอธิบายที่สองจึงมีเหตุผลและเนื้อหาครอบคลุมมากกว่าคำอธิบายแรก เพราะเมื่อพิจารณาอย่างถ่องแท้แล้วข้อเท็จจริงจะปรากฏว่า หลักเกณฑ์ในการพิจารณาถึงความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขายเพราะ

ทรัพย์สินนั้นมีคุณสมบัติแตกต่างไปจากความมุ่งหมายของคู่สัญญา ไม่ใช่ทรัพย์สินที่มีโครงสร้างทางกายภาพแตกต่างไปจากประเภทและชนิดของทรัพย์สินที่ซื้อขาย⁷⁶ และเนื่องจากความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ เป็นความรับผิดชอบตามสัญญา ดังนั้นความหมายของคำว่าความชำรุดบกพร่องจึงควรที่จะพิจารณาจากความมุ่งหมายของคู่สัญญาเป็นหลัก ตามความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา (Autonomy of Will) ถือว่า เจตนาเป็นตัวก่อให้เกิดสัญญา กำหนดเนื้อหาของสัญญา และกำหนดผลของสัญญา⁷⁷

2) ความหมายตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจาก

สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

เนื่องจากขณะนี้ประเทศไทยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2551 แต่พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวยังไม่ผลใช้บังคับในปัจจุบัน เนื่องจากมาตรา 2 ของพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 1 ปีนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ดังนั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงจะมีผลใช้บังคับได้ในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2552 เป็นต้นไป และเมื่อพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ จะส่งผลกระทบต่อให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทยเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นที่จะต้องนำคำจำกัดความของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามพระราชบัญญัตินี้มาพิจารณาดู โดยพระราชบัญญัตินี้ได้ให้ความหมายคำว่า สินค้าและสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไว้ใน มาตรา 4 ว่า

“สินค้า” หมายความว่า สິงหาริมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขายรวมทั้ง ผลิตภัณฑ์เกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

⁷⁶ ปัญญา คำนพัฒนามงคล. (2537). เสริมเติม. หน้า 24.

⁷⁷ ศนันท์กรณ โสคติพันธ์. (2549, 2 สิงหาคม). “สรุปคำบรรยายชั้นปริญญาโท มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตยวิชากฎหมายแพ่งชั้นสูง (Advance Civil Law).” (อค์สำเนา).

แต่เดิมบทนิยามคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ไม่ได้มีการบัญญัติไว้ในร่างพระราชบัญญัตินี้แต่อย่างใด แต่บทนิยามดังกล่าวสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในชั้นพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยให้เหตุผลของการบัญญัติเพิ่มเติมไว้ว่า เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย โดยกำหนดให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของ Directive – 1985 แห่งสหภาพยุโรป⁷⁸ สำหรับเหตุผลที่ไม่ใช่คำว่า “สินค้าชำรุดบกพร่อง” ตามถ้อยคำในภาษาอังกฤษ “Defective Products” ก็เพื่อมิให้ผู้ใช้งานเกิดความสับสนกับความชำรุดบกพร่องตามที่บัญญัติไว้ในเอกเทศสัญญาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁷⁹

จึงเห็นได้ว่า คำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีความหมายตรงกับคำว่าสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องเพราะ มีรากศัพท์มาจากถ้อยคำภาษาอังกฤษคำว่า “Defective Products” นั่นเอง

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา คำว่า “Defect” ในกรณีของยานยนต์ใหม่ได้มีการกล่าวไว้ใน The United States Code for Motor Vehicle Safety (Title 49, Chapter 301) โดยกล่าวว่า A defect includes “any defect in performance, construction, a component, or material of a motor vehicle or motor vehicle equipment.”⁸⁰ ซึ่งแปลได้ว่า ความชำรุดบกพร่อง หมายความว่ารวมถึง ความบกพร่องในประสิทธิภาพในการทำงาน โครงสร้าง ส่วนประกอบ หรือวัตถุดิบในการผลิตยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์

ดังนั้น ความหมายของคำว่า “ความชำรุดบกพร่อง” จึงหมายความว่า “การที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นมีความเสียหายในตัวของมัน และหมายความรวมถึง ทรัพย์สินนั้นมีสภาพแตกต่างไปจากสภาพที่ควรจะเป็นตามความมุ่งหมายของสัญญา เพราะทรัพย์สินนั้นไม่ได้มาตรฐานตามความมุ่งหมายของสัญญา ไม่ว่าความบกพร่องนั้นจะเกิดจากการผลิตหรือการออกแบบ”

⁷⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2546). บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ... หน้า 6.

⁷⁹ เล่มเดิม. หน้า 4.

⁸⁰ Motor Vehicle Defects and Safety Recalls: What Every Vehicle Owner Should Know. Retrieved may 3, 2008, from <http://www-odi.nhtsa.dot.gov/recalls/recallprocess.cfm>

บทที่ 3

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องในประเทศไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

บทนี้จะกล่าวถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง โดยจะนำกฎหมายต่างๆ ของประเทศไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติขายตรงและธุรกิจแบบตรง พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่ได้รับการเดือดร้อนจากยานยนต์ที่มีความชำรุดบกพร่องในประเทศสหรัฐอเมริกา มาเปรียบเทียบแสดงให้เห็นเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายสัญญา คือ การรับประกันสินค้าตามใบรับประกันคุณภาพสินค้า (Warranty) หลักกฎหมายละเมิด หลักความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของผู้ขายหรือผู้ผลิตในความชำรุดบกพร่อง (Product Liability) มาตรการด้านมาตรฐานความปลอดภัยหรือคุณภาพของสินค้า (Product Safety หรือ Product Standard) มาตรการเยียวยาความเสียหายของผู้บริโภค และการระงับข้อพิพาทที่เกิดจากการที่ยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง

3.1 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องของประเทศไทย

ปัจจุบันการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องในประเทศไทยมีกฎหมายอยู่หลายฉบับที่มีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการบริโภคสินค้า โดยกฎหมายเหล่านี้บางฉบับยังคงเหมาะสมสามารถนำมาใช้กับสภาวะการณปัจจุบัน แต่บางฉบับก็ค่อนข้างเสื่อมความเหมาะสมลงไปบ้างดังที่จะกล่าวโดยละเอียดต่อไป

3.1.1 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทย

กฎหมายที่ใช้เป็นหลักในการคุ้มครองผู้บริโภค คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ซึ่งใช้คุ้มครองผู้บริโภคเป็นการทั่วไปนอกจากนี้ยังมีกฎหมายอื่นๆ อีกหลายฉบับที่มีวัตถุประสงค์ในการให้ความ

คุ้มครองแก่ผู้บริโภค เช่น พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เป็นต้น

3.1.1.1 การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย

การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2512 สภาสตรีแห่งชาติเป็นหน่วยงานแรกของภาคเอกชนที่ดำเนินงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย โดยได้ยึดหลักตามประกาศสิทธิพื้นฐานของผู้บริโภค (Consumer Bill of Rights) 4 ประการของประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดีของประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมาสภาสตรีแห่งชาติ ได้เข้าเป็นสมาชิกสหพันธ์องค์การผู้บริโภคระหว่างประเทศ (International Organization of Consumer Unions: IOCU) ในปี พ.ศ. 2517 และได้เริ่มทำเอกสารเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้บริโภค ที่เรียกว่า “ฉลาดบริโภค” ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2518 ซึ่งเป็นวารสารฉบับแรกที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสภาสตรีมีกิจกรรมหลายด้านนอกจากการคุ้มครองผู้บริโภค งานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคจึงมีอย่างจำกัด

ต่อมารัฐบาลสมัยของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2521 ปฏิบัติงานโดยอาศัยอำนาจของนายกรัฐมนตรี และเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2522 ได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 โดยกำหนดสิทธิของผู้บริโภคไว้ 4 ประการ คือ

1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ

2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ

3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ

4) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

อย่างไรก็ตาม ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ยกฐานะคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหน่วยงานระดับกรมและมีการเพิ่มสิทธิของผู้บริโภคอีกประการหนึ่ง คือ สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา¹

แต่ไม่ว่าประเทศไทยจะเริ่มมีการคุ้มครองผู้บริโภคในปีพ.ศ. 2512 เดิมก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 กฎหมายที่มีการคำนึงถึงสิทธิของผู้บริโภค คือ พระราชบัญญัติหางน้ำนม พ.ศ. 2470 ซึ่งเป็นกฎหมายในสมัยรัชกาลที่ 7 ต่อมาเมื่อ

¹ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2548). สคบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค. หน้า 5.

สภาพสังคมได้มีการพัฒนามากขึ้น รัฐบาลจึงมีการควบคุมกำกับกิจกรรมต่างๆ ของเอกชนให้เกิดความปลอดภัยและเป็นธรรมต่อส่วนรวม โดยการตรากฎหมายเฉพาะขึ้นมามากมาย เช่น พระราชบัญญัติควบคุมการขายยา พ.ศ. 2449 พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2517 เป็นต้น ซึ่งกฎหมายต่างๆ เหล่านี้มีลักษณะเป็นกฎหมายมหาชนที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคสินค้าหรือบริการบางประเภทให้ได้รับความปลอดภัยและป้องกันความเสียหายเนื่องจากการบริโภคสินค้าหรือบริการต่างๆ

นอกจากนี้ยังมีประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 236 ถึงมาตรา 239 และมาตรา 270 ถึงมาตรา 275 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ข้างทำของ ชื่อขาย เจ้าทรัพย์ เจ้าชื่อ ที่เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคในด้านต่างๆ

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 เป็นกฎหมายที่กำหนดขอบเขตให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องสินค้าหรือบริการทั่วไปในกรณีที่ไม่มียกเว้นกฎหมายบัญญัติไว้ โดยที่จะไม่แทรกแซงต่อกฎหมายอื่นที่ได้บัญญัติเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้มีการนำเอามาตรการกฎหมายของตนไปใช้ในกฎหมายเหล่านั้นด้วย โดยกำหนดให้มีการคุ้มครองผู้บริโภคสินค้าหรือบริการ 3 ด้าน คือ ด้านการโฆษณา มีคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา ด้านฉลาก มีคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก และด้านสัญญา มีคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเป็นผู้ดูแลให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค

3.1.1.2 องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย

การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทยมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนหลายหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของกฎหมายหรือการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นองค์กรอิสระ ดังนั้น การคุ้มครองผู้บริโภคของแต่ละหน่วยงานจึงอยู่ในลักษณะเกื้อกูลกัน ซึ่งองค์กรที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนจากการใช้ยานยนต์ใหม่โดยเฉพาะของประเทศไทยนั้น มีดังต่อไปนี้

1) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (Office of the Consumer Protection Board: OCP)

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหน่วยงานกลางภาครัฐในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้บริโภค เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและ

ประโยชน์สูงสุดอย่างโปร่งใส เป็นธรรม จัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 20 ดังนี้

(1) รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

(2) ติดตามและสอดส่องพฤติการณ์ของผู้ประกอบธุรกิจซึ่งกระทำการใดๆ อันมีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค และจัดให้มีการทดสอบ หรือพิสูจน์สินค้าหรือบริการใดๆ ตามที่เห็นสมควรและจำเป็นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

(3) ให้การสนับสนุนหรือทำการศึกษ และวินิจฉัยปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคร่วมกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานอื่น

(4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาแก่ผู้บริโภคในทุกระดับการศึกษา ที่เกี่ยวกับความปลอดภัยและอันตรายที่อาจได้รับจากสินค้าหรือบริการ

(5) ดำเนินการเผยแพร่วิชาการ และให้ความรู้และการศึกษาแก่ผู้บริโภคเพื่อสร้างนิสัยในการบริโภคที่เป็นการส่งเสริมพละทานมัย ประหยัดและใช้ทรัพยากรของชาติให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

(6) ประสานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมส่งเสริม หรือกำหนดมาตรฐานของสินค้าหรือบริการ

7) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องมอบหมาย

สำหรับการร้องทุกข์ของผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนจากการบริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องนั้น ในส่วนกลางเป็นหน้าที่ของกองคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลากและการใกล้เคียงจะเป็นหน้าที่ของคณะอนุกรรมการใกล้เคียงเรื่องราวร้องทุกข์ของผู้บริโภค สำหรับส่วนภูมิภาคจะมีคณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำจังหวัด ทำหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ ใกล้เคียงเรื่องราวร้องทุกข์ และดำเนินการเปรียบเทียบความผิด ซึ่งแต่ละจังหวัดจะมีคณะอนุกรรมการใกล้เคียงเรื่องราวร้องทุกข์ของผู้บริโภคและคณะอนุกรรมการผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับประจำในแต่ละจังหวัด โดยผู้บริโภคที่อยู่ต่างจังหวัดมีสิทธิที่จะเลือกร้องทุกข์ต่อคณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำจังหวัด หรือจะร้องทุกข์ต่อกองคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลากโดยตรงก็ได้

หากเรื่องราวร้องทุกข์ของผู้บริโภคไม่สามารถที่จะทำการใกล้เคียง หรือเปรียบเทียบปรับได้ กรณีที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร กองคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก จะรวบรวมหลักฐานทั้งหมดพร้อมทั้งมติให้ดำเนินคดีแทนผู้บริโภค เสนอต่อคณะอนุกรรมการพิจารณา

กัตนกรองเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภค และคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคพิจารณาใช้อำนาจตามมาตรา 39 หากเป็นกรณีต่างจังหวัดสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคประจำจังหวัดจะรวบรวมหลักฐานทั้งหมดเสนอคณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำจังหวัด พิจารณามีมติให้ดำเนินคดีแทนผู้บริโภค และจะส่งเรื่องให้คณะอนุกรรมการพิจารณากัตนกรองเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภค และคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคพิจารณาใช้อำนาจตามมาตรา 39 อีกครั้งหนึ่ง

นอกจากนี้ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... เพื่อแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2542 โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ เพิ่มบทบัญญัติให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคทำหน้าที่ใกล้เคียงหรือประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค เพื่อช่วยลดปริมาณคดีที่จะไปสู่ศาล รวมทั้งเพิ่มมาตรการให้ผู้ประกอบธุรกิจจัดเก็บหรือเรียกคืนสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคและขยายการคุ้มครองผู้บริโภคโดยภาคเอกชน โดยการให้มูลนิธิที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรองมีสิทธิในการดำเนินคดีแทนเช่นเดียวกับสมาคมที่มีอยู่ตามกฎหมายปัจจุบัน ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้รับหลักการแล้ว และอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา

2) สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (Thai Industrial Standards Institute: TISI)

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเป็นองค์กรของรัฐ จัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดและควบคุมมาตรฐาน โดยกำหนดให้มีการขออนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม การออกกฎหมายกำหนดมาตรฐานเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมอุตสาหกรรม เพื่อความปลอดภัย หรือเพื่อป้องกันความเสียหายอันเกิดแก่ประชาชนหรือแก่กิจการอุตสาหกรรม หรือเศรษฐกิจของประเทศ พระราชบัญญัตินี้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอีกครั้งใน พ.ศ. 2548 ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้ครอบคลุมถึงอำนาจทำความเข้าใจความตกลงกับต่างประเทศเกี่ยวกับการให้การรับรอง การตรวจสอบและรับรองผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม การตรวจสอบการทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือการยอมรับมาตรฐาน หรือการตรวจสอบเกี่ยวกับมาตรฐาน ประกอบกับลดขั้นตอนการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต้องเป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อให้สามารถเร่งรัดการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้ทันต่อสภาพสังคมที่มีการแข่งขันและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตลอดจนปรับปรุงขั้นตอนการส่งออกจากระบบอนุญาตเป็นระบบแข็งเนื่องจากการทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกต้องเป็นไปตามมาตรฐานของประเทศ

การพัฒนามาตรฐานให้เป็นไปตามพันธกรณีและเป็นแนวทางเดียวกับต่างประเทศนั้น อยู่ในความรับผิดชอบของกองกิจการมาตรฐานระหว่างประเทศ ประเด็นที่เกี่ยวกับกฎหมายจะมีกองนิติการเป็นผู้รับผิดชอบ เกี่ยวกับการดำเนินการตามกฎหมายต่างๆ ได้แก่ การให้คำปรึกษา ให้ความเห็นด้านกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และกฎระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้อง งานนิติกรรมและสัญญา งานที่เกี่ยวกับความตกลงระหว่างประเทศ งานที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบแพ่งและอาญา งานคดีอื่นๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับกฎหมายของประเทศไทยและของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับด้านการมาตรฐาน เสนอแนะการแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับสากล

สำหรับการพัฒนาด้านการมาตรฐานและการเผยแพร่ความรู้และความเข้าใจ ในการนำมาตรฐานไปใช้นั้น เป็นหน้าที่ของกองส่งเสริมและพัฒนาด้านการมาตรฐาน ซึ่งรับผิดชอบ เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการและหน่วยงานของรัฐในด้านการมาตรฐานให้เกิด ความรู้ ความเข้าใจ และให้มีการนำมาตรฐานไปใช้อย่างกว้างขวาง รวมถึงการจำหน่ายเอกสาร มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คู่มือผู้ซื้อให้แก่ผู้ที่สนใจ

นอกจากนี้ บทบาทหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งของสำนักงานมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คือ การกำหนดมาตรฐาน ตรวจสอบรับรองผลิตภัณฑ์ ป้องกันและปราบปราม การกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และร่วมกำหนดมาตรฐานระหว่าง ประเทศกับองค์การมาตรฐานระหว่างประเทศ ซึ่งสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้จัด ให้อยู่ในอำนาจของสำนักบริหารมาตรฐาน ที่มี 4 สำนัก รับผิดชอบในด้านต่างๆ ดังนี้ สำนักบริหาร มาตรฐาน 1 รับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิศวกรรมโยธา สำนักบริหารมาตรฐาน 2 รับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิศวกรรมไฟฟ้า สาขาวิศวกรรมเครื่องกล สำนักบริหาร มาตรฐาน 3 รับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสาขาเคมี สาขาโลหภัณฑ์ สำนักบริหารมาตรฐาน 4 รับผิดชอบเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรม และ ร่วมกำหนดมาตรฐานหรือข้อกำหนดระหว่างประเทศกับองค์การระหว่างประเทศด้านการมาตรฐาน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบด้านการมาตรฐาน ความสามารถของห้องปฏิบัติการทดสอบและสอบ เทียบ การรับรองความสามารถของห้องปฏิบัติการทดสอบและสอบเทียบ และการรับรองระบบการ จัดการสำหรับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

3) มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค (Foundation for Consumers)

มูลนิธิเพื่อผู้บริโภคเป็นองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคของเอกชนเริ่มให้ความคุ้มครอง แก่ผู้บริโภคตั้งแต่ ปี พ.ศ.2526 ในนามคณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนเพื่อการสาธารณสุข

มูลนิธิ (คปอศ.) ซึ่งมีบทบาทต่อการพัฒนาด้านสาธารณสุข เช่น การผลักดันนโยบายห้ามผสมสารคาเฟอีนในยาแก้ปวดลดไข้ การรณรงค์ให้ใช้ชื่อสามัญทางยาในฉลากเอกสารกำกับยา การรณรงค์ให้มีนโยบายลดใช้สารเคมีในการเกษตร เป็นต้น ต่อมาได้มีการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค ขึ้นในปี พ.ศ. 2539 โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ส่งเสริมให้ผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองตามสิทธิอันพึงมีพึงได้ สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้บริโภคและองค์กรผู้บริโภคต่างๆ ให้มีส่วนร่วมในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค ส่งเสริมการศึกษาวิจัยและเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค

มูลนิธิเพื่อผู้บริโภคมีการเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้บริโภคโดยจัดพิมพ์ “วารสารฉลาดซื้อ” เป็นรายเดือน จำหน่ายให้เฉพาะสมาชิก นอกจากนี้ มีการจัดตั้งศูนย์พิทักษ์สิทธิผู้บริโภคเพื่อรับเรื่องร้องทุกข์และแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิผู้บริโภค การจัดเวที “สภาผู้บริโภค” เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อผู้บริโภคในวงกว้างพร้อมทั้งให้การส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้บริโภคเพื่อการแก้ปัญหา และถ่วงดุลกับฝ่ายผู้ประกอบการ

ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มต่างๆ ขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหา เช่น ชมรมหนีบัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคล เครือข่ายผู้เสียหายทางการแพทย์ เครือข่ายบ้านไม่สมหวัง เครือข่ายคนคอนโด เครือข่ายหนี้นอกระบบ เครือข่ายผู้เดือดร้อนจากการเคหะแห่งชาติ เครือข่ายมาตรฐานรถยนต์ ซึ่งการกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ไม่มีสภาพเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงดำเนินคดีแทนผู้บริโภคในชั้นศาลไม่ได้²

4) ราชยานยนต์สมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (The Royal Automobile Association of Thailand Under Royal Patronage)

ราชยานยนต์สมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2476 โดยพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ หม่อมเจ้าสกลวรรณกรวรวรรณ พระยาปริदानฤเบศร์ เป็นต้น และจดทะเบียนเป็นสมาคมในปี พ.ศ. 2476 และเริ่มรับสมาชิกตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2477 เป็นต้นมา โดยให้บริการแก่สมาชิกเกี่ยวกับยานยนต์ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ โดยร่วมกับสมาคมรถยนต์ในต่างประเทศ

ซึ่งการให้บริการแก่สมาชิกของราชยานยนต์สมาคมแห่งประเทศไทยฯ แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ ประเภทแรก การให้บริการยืมลูกเงิน โดยให้บริการเฉพาะรถยนต์ที่มีการจดทะเบียน

² มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค. (2004). แนะนำมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2551, จาก <http://www.consumerthai.org/about.html>.

และมีชื่อเป็นสมาชิก โดยให้บริการเฉพาะกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเท่านั้น ประเภทที่สอง การให้บริการตรวจบำรุงสภาพรถยนต์ตามปกติ หรือก่อนการใช้รถยนต์ทางไกลโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ยกเว้นค่าอะไหล่ ประเภทที่สาม การให้บริการรักษารถยนต์ ตรวจสอบสภาพทั่วไป และประเภทสุดท้าย การให้บริการพิเศษ เช่น เป็นตัวแทนยื่นขอใบอนุญาตขับขี่สากลเพื่อขับรถยนต์ไปต่างประเทศ เป็นตัวแทนสมาชิกยื่นจดทะเบียน โอนทะเบียน ย้ายทะเบียนและต่อทะเบียน บริการจัดทำประกันภัยรถยนต์ บริการเอกสารข้อมูลการเดินทางทั้งในประเทศและต่างประเทศ จัดทำคู่มือการใช้รถยนต์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ในการดูแลรักษา รถมือบังคับการจราจร เป็นต้น

สมาคมได้มีการพัฒนาช่างให้มีความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพเพื่อบำรุงรักษารถยนต์ให้แก่สมาชิก จัดห้องสมุดของสมาคมเพื่อให้สมาชิกศึกษาหาความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับรถยนต์ จัดให้มีบริการในจังหวัดต่างๆ ทุกจังหวัด จัดให้มีการอบรมทดสอบนักแข่งทั้งระดับสมัครเล่นและอาชีพให้มีความรู้ด้านกฎกติกา และมารยานักแข่ง เพื่อเกิดความปลอดภัย จัดให้มีการสัมมนาเรื่องยานยนต์ปลอดภัย เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป และนักศึกษาในการใช้รถ การประกันภัย กฏจราจร

นอกจากนี้ ราชยานยนต์สมาคมฯ ยังให้ความร่วมมือต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองบริโภค โดยเป็นหน่วยงานในการตรวจสอบปัญหาของยานยนต์ที่มีการร้องเรียนต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคด้วย

5) สถาบันยานยนต์ (Thailand Automotive Institute: TAI)

สถาบันยานยนต์ เป็นองค์กรอิสระซึ่งก่อตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี โดยความร่วมมือของภาครัฐ และเอกชน จัดตั้งขึ้นโดยกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2541 โดยสถาบันยานยนต์ใช้กฎระเบียบการบริหารงานแบบเอกชน ไม่ผูกพันระเบียบปฏิบัติและข้อบังคับของราชการและรัฐวิสาหกิจ ซึ่งการจัดตั้งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ และเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขัน ในตลาดโลกให้มีความคล่องตัวในการดำเนินงาน และมีความเป็นอิสระในตัวเองเท่าที่กฎหมายจะเอื้ออำนวย ภารกิจหลักของสถาบันยานยนต์ มีดังนี้

(1) ทำการศึกษาวิจัย เพื่อสนับสนุนให้เกิดนโยบายที่เหมาะสม และประสานงาน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวต่อเนื่องในอุตสาหกรรมธุรกิจยานยนต์ไทย กำหนดและจัดทำมาตรฐาน รวมทั้งให้บริการด้านการตรวจสอบ ทดสอบ ให้การรับรองชิ้นส่วนและวัสดุยานยนต์ด้านมาตรฐาน (Standard) สมรรถนะ (Performance) และความปลอดภัย (Safety) ของชิ้นส่วนและวัสดุยานยนต์

³ ตามคำสั่งกระทรวงอุตสาหกรรม, ที่ 314/2541, ลงวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2541.

(2) ให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอุตสาหกรรมยานยนต์ และชิ้นส่วนยานยนต์ โดยดำเนินการประสานงาน และให้คำแนะนำแก่หน่วยงานของรัฐ เอกชน องค์กรต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(3) ประยุกต์งานวิจัยพัฒนา เพื่อเสนอแนะแก่รัฐบาลในการกำหนดนโยบาย และกลยุทธ์ของรัฐ ยุทธศาสตร์เทคโนโลยีและระบบคุณภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์ในประเทศไทย ให้มีความทันสมัยเทียบได้กับมาตรฐานโลก โดยเป็นศูนย์กลางออกแบบชิ้นส่วนยานยนต์ และข้อมูลจำเพาะทางวิศวกรรมเพื่อการออกแบบยานยนต์

(4) พัฒนาศักยภาพมนุษย์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ เพื่อให้มีขีดความสามารถที่ได้มาตรฐานสากล และให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมธุรกิจยานยนต์ และชิ้นส่วนยานยนต์⁴

นอกจากองค์กรต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้ดำเนินการเสนอร่างพระราชบัญญัติองค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ... โดยร่างพระราชบัญญัติองค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ขณะนี้คณะรัฐมนตรีได้รับหลักการแล้ว และอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยร่างพระราชบัญญัตินี้มีหลักการที่สำคัญคือให้หน่วยงานของรัฐที่มีการออกกฎหมาย กฎ ข้อบังคับและมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ให้ผ่านกระบวนการรับฟังความเห็นจากตัวแทนผู้บริโภค รวมทั้งตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค

3.1.2 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายสัญญา

เนื่องจากการได้มาซึ่งยานยนต์ใหม่ของผู้บริโภคเป็นการได้มาโดยทางสัญญา ความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่ผู้บริโภคเรียกร้องจึงต้องพิจารณาจากหลักกฎหมายสัญญาเป็นสำคัญ ซึ่งหลักกฎหมายสัญญาดังกล่าวเป็นที่มาของเป็นมาตรการต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคนยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง มาตรการทางสัญญาที่สำคัญคือ

3.1.2.1 มาตรการการรับประกันสินค้า

การรับประกันสินค้าในประเทศไทยไม่มีที่ใดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กล่าวถึงเรื่องการรับประกันสินค้า (Warranty) หรือใช้ถ้อยคำเช่นนี้ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า

⁴ สถาบันยานยนต์. (2006). เกี่ยวกับสถาบัน. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2551, จาก

ว่ากฎหมายของประเทศไทยจะไม่ยอมรับหลักกฎหมายเรื่องการรับประกันสินค้า แต่ความจริงแล้วกฎหมายของประเทศไทยถือว่าการให้คำรับรองหรือการรับประกันสินค้าเป็นหนึ่งหนึ่งของฝ่ายผู้ขาย และมีการรับรองนี้ดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่นๆ แม้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้ใช้คำว่า การรับประกันสินค้า (Warranty) เหมือนอย่างกฎหมายของต่างประเทศก็ตาม โดยสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1) การรับประกันตามหลักทั่วไป

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยไม่ได้มีการบัญญัติเรื่องการรับประกันไว้อย่างชัดเจนในบรรพที่ 3 เอกเทศสัญญา แต่ภายใต้หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) เอกชนทุกคนมีเสรีภาพที่จะทำสัญญาอย่างไรก็ได้ และเมื่อทำสัญญาขึ้นมาอย่างใดแล้วแม้จะไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติรองรับในเรื่องต่างๆ เหมือนอย่างเอกเทศสัญญาประเภทอื่นที่กำหนดไว้เป็นเอกเทศสัญญาในบรรพที่ 3 ก็ยังถือว่าเป็น “สัญญาไม่มีชื่อ” ที่สามารถใช้บังคับกันได้ ตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา (Autonomy of Will)

ดังนั้นหากเป็นกรณีที่ผู้ขายได้ให้คำรับประกันไว้โดยชัดแจ้ง หรือที่กฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาเรียกว่า การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยให้นำหลักกฎหมายว่าด้วย นิติกรรมสัญญา และหนี้ ซึ่งเป็นหลักทั่วไปมาใช้ประกอบกัน กล่าวคือ กฎหมายเคารพเจตนาของคู่สัญญาตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) และหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา (Autonomy of Will) โดยยอมให้ทำความตกลงกันได้ครบเท่าที่ข้อตกลงนั้นไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่พ้นวิสัย และไม่ต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย หรือแม้จะขัดต่อกฎหมาย แต่ถ้ากฎหมายนั้นไม่ใช่กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนแล้ว ก็ไม่ถึงกับทำให้คำรับรองหรือคำรับประกันโดยชัดแจ้งที่ตกลงกันไว้นั้นเสียไป

2) การรับประกันตามบทบัญญัติของกฎหมาย

การรับประกันตามบทบัญญัติของกฎหมายเป็นกรณีที่ผู้ขายไม่ได้ให้คำรับรองหรือคำรับประกันไว้โดยชัดแจ้ง แต่กฎหมายก็มีการรับรองให้ว่ามีการรับประกันหรือที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเรียกว่า การรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) โดยกฎหมายหลักที่รับรองเรื่องการรับประกัน คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยใช้คำว่า “ความรับผิดชอบเพื่อชำระคูปอง” และ “ความรับผิดชอบในการรอนสิทธิ” และนอกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วยังมีพระราชบัญญัติต่างๆ ที่มีการกล่าวถึงการรับประกันสินค้าไว้ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

(1) ความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่อง

ความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่อง มีการบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 ถึงมาตรา 474 โดยบทบัญญัติมาตรา 472 เป็นการยกเว้นหรือการจำกัด “หลักผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat Emptor) อันเป็นหลักทั่วไปของกฎหมาย โดยกฎหมายเห็นว่าเมื่อผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้าที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ (มาตรา 461) ผู้ขายก็ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ขายโดยปราศจากความชำรุดบกพร่อง ดังนั้น หากทรัพย์สินที่ซื้อขายนั้นมีความชำรุดบกพร่องผู้ขายก็ต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อ อย่างไรก็ตามก็มีความชำรุดบกพร่องนั้นจะต้องถึงขนาดอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติหรือประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาด้วย ถ้าความชำรุดบกพร่องไม่ถึงขนาดเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสม เช่น ชำรุดบกพร่องเพียงเล็กน้อย ผู้ขายก็ไม่ต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขาย (มาตรา 472) นอกจากนี้ความชำรุดบกพร่องดังกล่าวจะต้องมีอยู่ก่อนหรือขณะที่ทำสัญญาซื้อขาย ดังนั้น ความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นภายหลังจากนั้น ผู้ขายไม่ต้องรับผิด

ความรับผิดของผู้ขายเพื่อความชำรุดบกพร่องนี้ ผู้ขายอาจต้องรับผิดด้วยการคืนราคาและผู้ซื้อชำระให้แก่ผู้ขายไปแล้ว นอกจากนี้ยังอาจต้องรับผิดในผลแห่งความเสียหายที่ผู้ซื้อได้รับนอกจากราคาทรัพย์สินด้วยก็ได้ ตามมาตรา 215 ทั้งนี้ ผู้ขายอาจได้รับการยกเว้นไม่ต้องรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขาย หากปรากฏข้อเท็จจริงต่างๆ ตามที่มาตรา 473 บัญญัติไว้ และความรับผิดของผู้ขายเพื่อความชำรุดบกพร่องนี้มีอายุความ 1 ปีนับแต่เวลาที่พบเห็นความชำรุดบกพร่อง (มาตรา 474)

สรุปแล้วความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่อง คือ ความรับผิดของผู้ขายในกรณีที่ทรัพย์สินชำรุดเสียหายจนเป็นเหตุให้เสื่อมราคา หรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติสามัญของการใช้ทรัพย์สินหรือตามข้อกำหนดในสัญญา

(2) ความรับผิดในการรอนสิทธิ

ความรับผิดในการรอนสิทธิ มีการบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 475 ถึงมาตรา 482 โดยความรับผิดในการรอนสิทธิ คือ ความรับผิดของผู้ขายกรณีที่ผู้ซื้อทรัพย์สินถูกบุคคลภายนอกผู้มิมีสิทธิดีกว่ามาได้แย่งสิทธิหรือรบกวนสิทธิในการที่จะถือครองทรัพย์สินโดยปกติทำให้ผู้ซื้อทรัพย์สินไม่ได้กรรมสิทธิในทรัพย์สินนั้น (มาตรา 475) ความรับผิดในการรอนสิทธินี้เกิดขึ้น โดยผลของกฎหมายเหมือนกับความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่อง คือ แม้จะไม่ได้ตกลงกันให้ผู้ขายต้องรับผิด หรือผู้ขายไม่ทราบเหตุแห่งการรอนสิทธิ ผู้ขายก็ยังคงต้องรับผิด ซึ่งถือเป็นการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) ประเภทหนึ่ง

การฟ้องคดีระหว่างผู้ซื้อกับบุคคลภายนอก ถ้าบุคคลภายนอกเป็นผู้ฟ้องคดี ผู้ซื้อที่มีสิทธิขอให้ศาลออกหมายเรียกผู้ขายเข้ามาเป็นจำเลยร่วมกันด้วยได้ แต่ถ้าผู้ซื้อเป็นผู้ฟ้องบุคคลภายนอกเป็นจำเลย ผู้ซื้อก็มีสิทธิขอให้ศาลออกหมายเรียกผู้ขายเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมด้วยก็ได้ หรือผู้ซื้อจะฟ้องคดีโดยลำพังก็ได้ (มาตรา 477 และ มาตรา 478)

แม้จะมีบทบัญญัติของกฎหมายให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธิของทรัพย์สินที่ขายก็ตาม แต่หากผู้ซื้อารู้อยู่แล้วในเวลาทำสัญญาซื้อขาย (มาตรา 476) และหากมีกรณีใดกรณีหนึ่งตามมาตรา 482 วรรคหนึ่ง ผู้ขายก็ไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีนี้ แต่ถ้าผู้ขายถูกศาลหมายเรียกให้เข้ามาในคดีและไม่ยอมเข้าร่วมเป็นจำเลยหรือร่วมเป็นโจทก์กับผู้ซื้อ เช่นนี้ผู้ขายยังคงต้องรับผิดชอบอยู่ ตามมาตรา 482 วรรคสอง

นอกจากนี้การส่งมอบทรัพย์สินที่ทำการซื้อขายกันนั้น คู่สัญญาอาจตกลงจำกัดความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธิได้โดยข้อสัญญา คือ ตกลงกันให้ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธิได้ (มาตรา 483) แต่การจำกัดความรับผิดชอบเช่นนี้จะไม่คุ้มครองผู้ขายให้พ้นจากการต้องส่งคืนราคาแก่ผู้ซื้อในกรณีที่มีความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้น เว้นแต่จะมีการระบุไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา 484) กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตามข้อสัญญาว่าไม่ต้องรับผิดชอบนี้ไม่คุ้มครองถึงความรับผิดชอบของผู้ขายในผลของการกระทำของผู้ขายเอง หรือเนื่องมาจากพฤติการณ์หรือผลแห่งข้อความจริงอันผู้ขายได้ทราบแล้วและปกปิดเสียไม่บอกให้ผู้ซื้อได้ทราบ (มาตรา 485)

(3) การรับประกันสินค้าพิจารณาตามกฎหมายอื่นๆ

การรับประกันสินค้าตามกฎหมายอื่นๆ ที่สำคัญ คือ การรับประกันตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 สัตต ได้กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการที่ให้คำมั่นแก่ผู้บริโภคว่าจะทำสัญญารับประกันแล้ว ผู้ประกอบธุรกิจต้องปฏิบัติ ดังนี้

1. ต้องทำสัญญารับประกันเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้แทน

สำหรับกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจให้คำมั่นว่าจะทำสัญญาประกันให้ผู้บริโภค กฎหมายกำหนดให้สัญญานั้นต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้แทนตามมาตรา 35 สัตต มิฉะนั้นจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 57 ทวิ

⁵ ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสคติพันธ์. (2549). คำอธิบายนิติกรรม - สัญญา พร้อมคำอธิบายในส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. หน้า 441.

2. ต้องส่งมอบสัญญาประกันให้แก่ผู้บริโภคร

เมื่อผู้ประกอบการกิจการให้คำมั่นว่าจะทำสัญญาประกันให้แก่ผู้บริโภค และได้ทำสัญญาประกันนั้นเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการตามมาตรา 35 สัตต แล้ว ผู้ประกอบการกิจการยังมีหน้าที่ต้องส่งมอบหนังสือสัญญาดังกล่าวให้แก่ผู้บริโภคพร้อมกับการส่งมอบสินค้าหรือให้บริการอีกด้วย มิฉะนั้นจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 57 ทวิ

3. ต้องทำเป็นภาษาไทย

เมื่อมีการจัดทำใบรับประกันสินค้า หากใบรับประกันสินค้าทำเป็นภาษาต่างประเทศ ต้องมีการทำคำแปลภาษาไทยกำกับไว้ด้วย ตามมาตรา 35 สัตตวรรคสอง มิฉะนั้นจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 57 ทวิ ข้อสังเกตของการออกใบรับประกันสินค้าตามมาตรา 35 สัตต ต้องเริ่มมาจากการที่ผู้ประกอบการให้คำมั่นว่าจะทำสัญญารับประกันให้แก่ผู้บริโภคก่อน ดังนั้น หากไม่มีการให้คำมั่นของผู้ประกอบการกิจการก็จะนำมาตรา 35 สัตตมาใช้บังคับไม่ได้

นอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 31 (6) ได้กำหนดเรื่องการรับประกันสินค้าไว้ โดยกำหนดให้เอกสารในการซื้อขายจากการขายตรงหรือตลาดแบบตรงต้องมีรายการรับประกันสินค้า ซึ่งข้อความรับประกันสินค้าต้องทำเป็นภาษาไทยที่อ่านเข้าใจง่ายและระบุถึงสิทธิของผู้บริโภคในการเรียกร้องตามคำรับประกัน ใ้ได้อย่างชัดเจน และสามารถเข้าใจได้ถึงเงื่อนไขที่ระบุไว้ (มาตรา 37)

3.1.2.2 การให้ความคุ้มครองข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

การให้ความคุ้มครองในเรื่องข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนี้มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองอยู่ 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 โดยสาระสำคัญของกฎหมายแต่ละฉบับสามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1) พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนี้บัญญัติขึ้นมาเนื่องจากหลักกฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรมหรือสัญญาที่ใช้บังคับอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจที่น้อยกว่าได้ ทำให้คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าถือโอกาสเอเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม จึงได้มีการตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้นมา

พระราชบัญญัตินี้จึงเป็นส่วนหนึ่งในการพยายามแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรมของข้อสัญญาให้ลดน้อยลง โดยมุ่งให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบสัญญาที่อยู่ในขอบเขตของพระราชบัญญัตินี้ว่าลักษณะข้อตกลงในสัญญาที่ทำการทำให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควรหรือไม่ หากเป็นการได้เปรียบเกินสมควรก็ให้ศาลมีอำนาจที่จะพิพากษาให้มีผลบังคับกันได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี กล่าวโดยสรุปคือ พระราชบัญญัตินี้ให้ศาลมีอำนาจที่จะปรับลดระดับความรุนแรงของการได้เปรียบกันทางสัญญาลงได้ตามสมควร โดยได้วางแนวทางในการใช้ดุลพินิจของศาลไว้

ลักษณะของนิติกรรมสัญญาที่จะถูกตรวจสอบตามพระราชบัญญัตินี้ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมพ.ศ. 2540 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 4 ถึง มาตรา 9 โดยกำหนดให้ศาลมีอำนาจเข้าไปตรวจสอบหรือปรับแก้นิติกรรมสัญญาได้ 8 ประเภท คือ

(1) สัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ (มาตรา 4)

เนื่องจากสัญญาประเภทนี้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นฝ่ายผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพย่อมมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับสัญญาที่ตนต้องทำกับผู้บริโภคจำนวนมาก ทั้งยังเป็นฝ่ายที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจเหนือกว่า จึงกำหนดให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจเข้ามาปรับลดข้อสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายดังกล่าวเอาเปรียบผู้บริโภค โดยกำหนดให้ข้อสัญญาดังกล่าวมีผลได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี

(2) สัญญาสำเร็จรูป (มาตรา 4)

สำหรับสัญญาสำเร็จรูปนั้นมีลักษณะของสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจเหนือกว่าซึ่งมักได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจหรือวิชาชีพได้กำหนดเนื้อหาของสัญญาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าเพียงฝ่ายเดียว โดยมุ่งหมายให้ผู้บริโภคหรือบุคคลใดก็ตามที่จะเข้ามาทำสัญญาด้วยสามารถแสดงเจตนาทำสัญญาตามเนื้อหาดังกล่าวได้ทันที โดยไม่ต้องเสียเวลาทำการต่อรองหรือการเจรจาใดๆกันอีก ซึ่งข้อดีของสัญญาสำเร็จรูป คือ การที่คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองเหนือกว่ามักจะกำหนดข้อสัญญาในลักษณะที่เอาเปรียบหรือไม่เป็นธรรมต่อคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไว้ และคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีเพียงเสรีภาพที่จะเลือกว่าจะทำสัญญาหรือไม่ทำสัญญานั้น พระราชบัญญัตินี้จึงให้ดุลพินิจแก่ศาลที่จะปรับลดข้อสัญญาในสัญญาสำเร็จรูปที่ไม่เป็นธรรมให้มีผลเพียงเท่าที่เป็นธรรมและสมควรแก่กรณี

(3) สัญญาขายฝาก (มาตรา 4)

ปัจจุบันได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องสัญญาขายฝาก ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมมากขึ้น แต่เนื่องจากการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการขายฝากดังกล่าวเกิดขึ้นภายหลังพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ผู้ร่างพระราชบัญญัตินี้ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่

เป็นธรรมจึงได้บัญญัติถึงสัญญาขายฝากไว้ในฐานะที่มีลักษณะของสัญญาที่ไม่เป็นธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งหากข้อตกลงนั้นทำให้ผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร ศาลมีอำนาจที่จะปรับลดข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมให้มีผลเพียงเท่าที่เป็นธรรมและสมควรแก่กรณี

สำหรับข้อสัญญาทั้งสามประเภทที่กล่าวมา พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ได้กำหนดตัวอย่างของข้อตกลงที่มีลักษณะหรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติ หรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติ ที่ถือว่าเป็นการเอาเปรียบเกินสมควรไว้ในมาตรา 4 วรรคสาม⁶

(4) ข้อตกลงจำกัดสิทธิประกอบอาชีพการงานและข้อตกลงจำกัดเสรีภาพในการทำนิติกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ ไม่ว่าจะมีการตกลงในสัญญาประเภทใดก็ตาม (มาตรา 5)

กรณีข้อตกลงจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพในการประกอบอาชีพการงานมีลักษณะไม่เด็ดขาด กล่าวคือ มิได้จำกัดห้ามอย่างสิ้นเชิง แต่อาจเป็นการตกลงจำกัดห้ามเป็นช่วงเวลาหนึ่งหรือในเขตพื้นที่หนึ่งๆ เท่านั้น ซึ่งไม่มีผลเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 150 แต่เป็นข้อตกลงที่ทำให้ผู้ถูกจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพต้องรับภาระมากกว่าที่จะพึงคาดหมายได้ตามปกติ

⁶ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมพ.ศ. 2540 มาตรา 4 วรรคสาม บัญญัติว่า

- 1) ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดที่เกิดจากการผิดสัญญา
- 2) ข้อตกลงให้ต้องรับผิดหรือรับภาระมากกว่าที่กฎหมายกำหนด
- 3) ข้อตกลงให้สัญญาลิ้นสุดลง โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือให้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้โดยอีกฝ่ายหนึ่งมิได้ผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญ
- 4) ข้อตกลงให้สิทธิที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อหนึ่งข้อใด หรือปฏิบัติตามสัญญาในระยะเวลาที่ล่าช้าได้ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร
- 5) ข้อตกลงให้สิทธิคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเรียกร้องหรือกำหนดให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องรับภาระเพิ่มขึ้นมากกว่าภาระที่เป็นอยู่ในเวลาทำสัญญา
- 6) ข้อตกลงในสัญญาขายฝากที่ผู้ซื้อฝากกำหนดราคาสิน ใ้สูงกว่าราคาขายบวกอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี
- 7) ข้อตกลงในสัญญาเช่าซื้อที่กำหนดราคาเช่าซื้อ หรือกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องรับภาระสูงเกินกว่าที่ควร
- 8) ข้อตกลงในสัญญาบัตรเครดิตที่กำหนดให้ผู้บริโภคต้องชำระดอกเบี้ย เบี้ยปรับ ค่าใช้จ่ายหรือประโยชน์อื่นใดสูงเกินกว่าที่ควรในกรณีที่เกิดผิดนัดหรือที่เกี่ยวข้องกับการผิดนัดชำระหนี้
- 9) ข้อตกลงที่กำหนดวิธีคิดดอกเบี้ยทบต้นที่ทำให้ผู้บริโภคต้องรับภาระสูงเกินกว่าที่ควรเป็น.

สำหรับกรณีที่มีการตกลงจำกัดโดยเด็ดขาด ก็จะเข้าลักษณะของการทำข้อตกลงหรือสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน สัญญาดังกล่าวจึงตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150

หากข้อตกลงในการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพในการทำนิติกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพที่ไม่เด็ดขาด จึงไม่มีผลเป็นโมฆะตามมาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่เป็นข้อตกลงที่ทำให้ผู้ถูกจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพต้องรับภาระมากกว่าที่จะพึงคาดหมายได้ตามปกติ⁷

ผลของการมีข้อตกลงจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพในการประกอบอาชีพหรือการทำนิติกรรม คือศาลสามารถใช้ดุลยพินิจปรับลดข้อตกลงที่ทำให้ผู้จำกัดสิทธิรับภาระมากเกินไปนั้นลงมาเป็นข้อตกลงที่มีผลบังคับเพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี ตามมาตรา 5

(5) ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิในทรัพย์สินที่ส่งมอบให้แก่ผู้บริโภคตามสัญญาที่ทำระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจทางการค้าหรือวิชาชีพ, (มาตรา 6)

เป็นกรณีที่ใช้กับสัญญาระหว่างผู้บริโภคที่มีการชำระหนี้ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินให้กับผู้บริโภค ได้แก่ สัญญาซื้อขาย สัญญาเช่าทรัพย์สิน สัญญาเช่าซื้อ หรือสัญญาต่างตอบแทนอื่นๆ⁸ ในส่วนของสัญญาขายฝากไม่จัดอยู่ในบังคับของมาตรานี้เพราะโดยปกติผู้ขายฝากมักเป็นผู้มีอำนาจต่อรองน้อยและมีใช้ผู้ประกอบธุรกิจการค้าและวิชาชีพ

กรณีนี้ความจริงก็เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 4 อยู่แล้วเพราะเป็นข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพและเป็นข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบตามสัญญา แต่ที่มาตรา 6 ต้องบัญญัติไว้เพราะต้องการให้มีผลที่แตกต่างจากมาตรา 4 คือ ให้ข้อตกลงดังกล่าวไม่มีผลใช้บังคับได้เลย ไม่ใช่ยังคงสมบูรณ์อยู่

หากคู่สัญญาฝ่ายที่เป็นผู้บริโภคไม่ทราบถึงความชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธิ ผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพจะตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิไม่ได้ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ห้ามโดยเด็ดขาด หากคู่สัญญาทำข้อตกลงดังกล่าว ข้อตกลงนั้นย่อมตกเป็นโมฆะทันทีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150

อย่างไรก็ตาม การตกลงยกเว้นไม่ได้นี้ หมายถึง ข้อยกเว้นตามมาตรา 483 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น และหมายความเฉพาะข้อตกลงที่ทำระหว่างผู้บริโภค

⁷ ศนันทกรณ์ (จำปี) โสตถิพันธ์. เรื่องเดิม. หน้า 420.

⁸ ไพโรจน์ อารักษา. (2543). ครอบคลุมเรื่องร้องเรียนคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา. หน้า 39.

และผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพเท่านั้น ส่วนการทำสัญญาระหว่างคู่สัญญาปกติธรรมดาสามารถที่จะจำกัดความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องและการรอนสิทธิตามมาตรา 483 ได้

แต่คู่สัญญาอาจทำข้อตกลงยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพได้ หากผู้บริโภคได้รู้ถึงความชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธินั้นมาตั้งแต่เวลาที่ทำสัญญาแล้ว และหากมีข้อตกลงเช่นนั้นสามารถใช้บังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและสมควรแก่กรณีเท่านั้น

(6) ข้อสัญญาที่ให้สิ่งใดไว้เป็นมัดจำ (มาตรา 7)

ข้อสัญญาที่ให้สิ่งใดไว้เป็นมัดจำ ตามมาตรา 7 ของพระราชบัญญัตินี้มีเนื้อหาที่สามารถใช้ได้กับสัญญาทุกประเภท มีลักษณะเป็นกฎหมายบทยกเว้น (Jus Singulare) เพราะมาตรา 7 เป็นกฎหมายที่ขัดกับบทบัญญัติเรื่องมัดจำตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 378 เมื่อมาตรา 7 นี้ใช้ได้กับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมเท่านั้น ดังนั้นข้อสัญญากำหนดมัดจำไว้ตามปกติย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 7 กำหนดให้ศาลมีอำนาจปรับลดมัดจำลงเท่าความเสียหายที่แท้จริง โดยสามารถปรับใช้ได้กับสัญญาทุกประเภท ไม่ใช่เฉพาะสัญญาสำเร็จรูปเท่านั้นและมีได้ระบุไว้ว่า จะต้องเป็นสัญญาที่ทำกันเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ จึงใช้ได้กับสัญญาที่ได้ตกลงกันด้วยวาจาด้วย

(7) ข้อตกลง ประกาศ หรือคำแจ้งความที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพื่อละเมิดหรือผิดสัญญา (มาตรา 8)

การกระทำตามมาตรา 8 นี้ต้องเป็นการกระทำที่เป็น “ความผิด” คือ เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ตกลง ผู้ประกาศ ผู้แจ้งความหรือผู้อื่นที่บุคคลดังกล่าวต้องรับผิดด้วย โดยการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยของผู้อื่น ซึ่งข้อตกลง ประกาศหรือคำแจ้งที่ได้ทำไว้ล่วงหน้านั้น ผู้ตกลง ผู้ประกาศ หรือผู้แจ้งความจะอ้างข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดดังกล่าวเพื่อเป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดไม่ได้

หากเป็นกรณีการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดในความเสียหายต่อทรัพย์สิน ชื่อเสียงหรือสิทธิอื่นๆ ผู้ตกลง ผู้ประกาศ หรือผู้แจ้งความ ที่ได้ทำข้อตกลงไว้ล่วงหน้าสามารถที่จะทำข้อตกลง ประกาศ หรือคำแจ้งความดังกล่าวได้ แต่ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจปรับลดข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดความรับผิดดังกล่าวให้มีผลเพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีได้

(8) ความตกลงหรือความยินยอมของผู้เสียหายในคดีละเมิด (มาตรา 9)

บุคคลที่ได้รับความเสียหายจะตกลงหรือให้ความยินยอมยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้ก่อความเสียหายไม่ได้ หากความเสียหายเกิดจากการกระทำที่

⁹ ศนันทกรณ์ (เจ้าปี) โสตถิพันธ์. เรื่องเดิม. หน้า 426.

ต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้น หากมีความตกลงหรือความยินยอมเกิดขึ้น ข้อตกลงหรือความยินยอมดังกล่าวจะตกเป็นโมฆะ ตาม มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัตินี้

นิติกรรมนอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้น ไม่อยู่ในขอบเขตของพระราชบัญญัตินี้ ดังนั้น คู่กรณีจึงต้องผูกพันตามที่ได้ตกลงไว้ ศาลไม่มีอำนาจก้าวล่วงเข้าไปเปลี่ยนแปลงหรือปรับลด เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมตามพระราชบัญญัตินี้ได้¹⁰

เนื่องจากใบรับประกันสินค้าเป็นสัญญาอย่างหนึ่งที่ฝ่ายผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายจัดทำขึ้นฝ่ายเดียว ผู้บริโภคงจึงอยู่ในฐานะต้องจำยอมเข้ารับเอาข้อสัญญาที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า ไม่มีโอกาสแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสัญญา ข้อสัญญาดังกล่าวอาจเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมได้ ซึ่งถือว่าเป็นสัญญาที่ผู้ประกอบการหรือวิชาชีพทำไว้กับผู้บริโภค ดังนั้นหากข้อสัญญาตามใบรับประกันสินค้าดังกล่าวเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมก็ต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 และมาตรา 6

2) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

เหตุผลที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 บัญญัติให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคทางด้านสัญญา เพื่อแก้ไขปัญหาและป้องกันมิให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบในการทำสัญญากับผู้ประกอบการ โดยกำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญาขึ้นโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 35 ทวิ ถึงมาตรา 35 นว ซึ่งสามารถแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) การควบคุมข้อสัญญา (มาตรา 35 ทวิ - 35 จัตวา)

การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใด ถ้าสัญญาซื้อขายหรือสัญญาให้บริการมีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือหรือที่ตามปกติประเพณีทำเป็นหนังสือ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญามีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้า หรือให้บริการดังกล่าวเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาได้ โดยการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญา สัญญาที่ผู้ประกอบการทำกับผู้บริโภคต้องใช้ข้อสัญญาที่จำเป็นซึ่งหากมิได้ใช้ข้อสัญญาเช่นนั้น จะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบการเกินสมควร และห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขและรายละเอียดที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด หากคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเห็นว่าจะเป็น

¹⁰ ไพโรจน์ อัจรังกษา. เรื่องเดิม. หน้า 15-16.

ประโยชน์ของผู้บริโภคโดยรวม คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะให้ผู้ประกอบธุรกิจจัดทำสัญญาตามแบบที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดก็ได้ (มาตรา 35 ทวิ)

ผลของการไม่ปฏิบัติตามมาตรา 35 ทวินี้ มาตรา 35 ตริ กำหนดให้สัญญาที่ไม่ใช้ข้อสัญญาตามที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวแต่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไข ให้ถือว่าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาดังกล่าวหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวตามเงื่อนไขนั้นแล้วแต่กรณี

และในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้สัญญาของการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญาต้องไม่ใช้ข้อสัญญาใดแล้ว ถ้าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาดังกล่าว ให้ถือว่าสัญญานั้นไม่มีข้อสัญญาเช่นนั้น (มาตรา 35 จัตวา)

(2) การควบคุมธุรกิจให้เป็นธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงิน (มาตรา 35 เบญจ- มาตรา 35 ฉ)

คณะกรรมการว่าด้วยสัญญามีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงินได้ การประกอบธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงิน หลักฐานการรับเงินจะต้องมีรายการและใช้ข้อความที่จำเป็น ซึ่งหากมิได้มีรายการหรือมิได้มีรายการหรือมิได้ใช้ข้อความเช่นนั้นจะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบธุรกิจเกินสมควร (มาตรา 35 เบญจ (1)) และห้ามใช้ข้อความที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และรายละเอียดที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด (มาตรา 35 เบญจ (2)) โดยให้นำมาตรา 35 ตริ และมาตรา 35 จัตวามาใช้กับหลักฐานในการรับเงินโดยอนุโลม (มาตรา 35 ฉ)

ทั้งนี้ ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่ส่งมอบสัญญาที่มีข้อสัญญาหรือมีข้อสัญญาและแบบถูกต้องตามแบบที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด หรือส่งมอบหลักฐานการรับเงินที่มีรายการและข้อความถูกต้องตามที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้แก่ผู้บริโภคภายในระยะเวลาที่เป็นทางปฏิบัติตามปกติ สำหรับการประกอบธุรกิจประเภทนั้น ๆ หรือภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด แล้วแต่ระยะเวลาใดจะถึงก่อน (มาตรา 35 อัญญ) ถ้าผู้ประกอบธุรกิจไม่ส่งมอบสัญญาที่มีข้อสัญญาหรือมีข้อสัญญาและแบบถูกต้อง หรือไม่ส่งมอบหลักฐานการรับเงินที่มีรายการและข้อความถูกต้องให้แก่ผู้บริโภคภายในระยะเวลา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 57 วรรคแรก) นอกจากนี้ หากผู้ประกอบธุรกิจส่งมอบหลักฐานการรับเงิน โดยลงจำนวนเงินมากกว่าที่ผู้บริโภคจะต้องชำระและได้รับเงินจำนวนนั้น ไปจากผู้บริโภคแล้วต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับตั้งแต่ห้าร้อยบาทถึงหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการประกอบธุรกิจเช่นนั้นแล้ว (มาตรา 57 วรรคสอง)

หากผู้ประกอบการธุรกิจผู้ใดสงสัยว่าแบบสัญญา หรือแบบหลักฐานการรับเงินของตนจะเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ผู้ประกอบการธุรกิจผู้นั้นอาจขอให้คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาให้ความเห็นในแบบสัญญา หรือแบบหลักฐานการรับเงินนั้นก่อนได้ (มาตรา 35 นว)

การกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใดเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา และการกำหนดลักษณะของสัญญาหรือการกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใดเป็นธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงิน และการกำหนดของหลักฐานการรับเงิน ดังที่ได้กล่าวข้างต้นต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 35 ทวิ วรรคท้าย และมาตรา 35 เบญจ วรรคท้าย)

3.1.3 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายละเมิด

ตามหลักกฎหมายละเมิดของประเทศไทย ไม่มีการบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายไว้โดยเฉพาะ ดังนั้นจึงต้องนำหลักความรับผิดในทางละเมิดตาม มาตรา 420 ซึ่งเป็นหลักตามทฤษฎีความผิด (Fault Theory) มาปรับใช้ การใช้หลักตามทฤษฎีความผิดนี้ทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากยานยนต์ใหม่ที่ซื้อมาจะเป็นผู้มีภาระการพิสูจน์ (Burden of Proof) ว่าผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการมีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค และในขณะที่ผลิตหรือขณะอยู่ในความครอบครองของผู้ประกอบการธุรกิจนั้น ยานยนต์ใหม่มีความบกพร่องอันก่อให้เกิดความเสียหายได้ ซึ่งมาตรา 420 มีหลักเกณฑ์ดังนี้

- 1) ต้องมีผู้ทำละเมิด จะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ และอาจรวมถึงบุคคลที่ต้องรับผิดจากการกระทำของบุคคลอื่นหรือความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์หรือสิ่งของด้วย
- 2) มีการกระทำ คือ มีการเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึก
- 3) กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ คือ การกระทำโดยรู้สำนึกถึงการกระทำว่าจะมีผลเสียหายต่อบุคคลอื่น หรือกระทำโดยไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร
- 4) โดยผิดกฎหมาย คือการกระทำโดยไม่มีสิทธิหรือไม่มีกฎหมายกำหนดให้ทำได้
- 5) มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น โดยความเสียหายต้องเกิดขึ้นจริง อาจเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง
- 6) มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล คือ ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า ความเสียหายเกิดขึ้นมาจากการกระทำของจำเลย

นอกจากนี้ยังมีมาตรา 422 และมาตรา 437 เป็นบทสันนิษฐานความรับผิด (Presumption of Fault) ตามหลักความรับผิดบนข้อสันนิษฐานความผิด (Liability base on Presumption of Fault) ซึ่ง

มาตรา 422 ผู้เสียหายไม่ต้องนำสืบถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลย โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นฝ่ายผิด แต่เนื่องจากข้อสันนิษฐานตามมาตรา 422 เป็นเพียงข้อสันนิษฐานที่ไม่เด็ดขาด จำเลยจึงมีโอกาสพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานนั้นได้ ส่วนในเรื่องค่าเสียหาย ผู้เสียหายยังต้องมีหน้าที่พิสูจน์ถึงความเสียหายของตน เพราะข้อสันนิษฐานตามมาตรา 422 เป็นเพียงข้อสันนิษฐานว่าจำเลยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเท่านั้น ตัวอย่างของกฎหมายที่ประสงค์จะปกป้องบุคคลอื่นๆ เช่น พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ.2511 ที่ให้อำนาจแก่กระทรวงอุตสาหกรรมที่จะออกพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อความปลอดภัย หรือเพื่อป้องกันความเสียหายอันจะเกิดขึ้นกับประชาชน เป็นต้น

สำหรับมาตรา 437 แตกต่างจากมาตรา 422 เพราะมาตรา 437 เป็นการสันนิษฐานความผิดโดยไม่คำนึงว่า มีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ในการที่ทรัพย์สินก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) ผู้เสียหายเพียงนำสืบให้เข้าข้อสันนิษฐานของมาตรา 437 ว่าจำเลยเป็นผู้ครอบครองหรือควบคุมยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลก็เพียงพอ โดยจำเลยจะมีหน้าที่นำสืบพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานตามมาตรา 437 ได้ และจำเลยมีโอกาสยกข้อต่อสู้ว่า ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะความผิดของโจทก์เองหรือเกิดขึ้นเพราะเหตุสุดวิสัย เพื่อให้ตนพ้นจากความรับผิดก็ได้¹¹ ซึ่งความรับผิดตามมาตรา 437 นี้แตกต่างจากความรับผิดตามมาตรา 420 เพราะความรับผิดตามมาตรา 420 เป็นความรับผิดของบุคคลในการกระทำละเมิดของตนเองซึ่งต้องมีการจงใจหรือประมาทเลินเล่อ โดยอาจจะใช้ยานพาหนะเป็นเครื่องมือในการกระทำก็ได้ ส่วนความรับผิดตามมาตรา 437 จะต้องไม่มีการกระทำของบุคคลผู้ต้องรับผิด หรือแม้หากมีก็ไม่ใช่การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ถือเป็นความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) จึงเป็นคนละเรื่องกัน¹²

3.1.4 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์

แต่เดิมกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคในเรื่องสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 โดยกำหนดไว้ในมาตรา 36 ให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตราย ดังนี้

¹¹ สุขุม ศุภนิคย์. (2549). ความรับผิดในผลิตภัณฑ์. หน้า 45-47.

¹² ไพจิตร ปุณณพันธ์. (2544). คำสอนชั้นปริญญาโท : กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ. หน้า 103.

1) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า สินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการอาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้านั้นได้ ถ้าผู้ประกอบธุรกิจไม่ดำเนินการตามที่คณะกรรมการสั่งหรือดำเนินการล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร คณะกรรมการจะจัดให้มีการพิสูจน์โดยผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้

2) ถ้าผลการทดสอบ หรือพิสูจน์ปรากฏว่าสินค้านั้นเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค และกรณีไม่อาจป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากสินค้านั้นได้โดยการกำหนดฉลากตามมาตรา 30 หรือตามกฎหมายอื่น ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้น และถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเปลี่ยนแปลงสินค้านั้นภายใต้เงื่อนไขตามที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้ ในกรณีที่สินค้านั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้หรือเป็นที่สงสัยว่าผู้ประกอบธุรกิจจะเก็บสินค้านั้นไว้เพื่อขายต่อไปคณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจทำลายหรือจะจัดให้มีการทำลายโดยผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้

3) กรณีที่จำเป็นเร่งด่วน ถ้าคณะกรรมการมีเหตุที่น่าเชื่อว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้นเป็นการชั่วคราว จนกว่าจะได้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้า

4) ถ้าผู้ประกอบธุรกิจขายสินค้าที่คณะกรรมการสั่งห้ามขายเพราะสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคตามมาตรา 36 นี้ ผู้ประกอบธุรกิจนั้นต้องระวางโทษตามมาตรา 56 คือจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าผู้ประกอบธุรกิจนั้น เป็นผู้ผลิตเพื่อขายหรือเป็นผู้สั่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย ต้องระวางโทษหนักขึ้น คือ จำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แล้ว ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ขึ้น แต่ยังไม่มียกใช้บังคับ เนื่องจากมาตรา 2 ได้กำหนดให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยจะมีผลใช้บังคับในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2551¹³ พระราชบัญญัติฉบับนี้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้เสนอร่าง โดยร่างพระราชบัญญัตินี้ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

(1) นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้บังคับ โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ตนผลิต นำเข้า หรือจำหน่าย ทั้งนี้

¹³ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. (2551, 20 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 125, ตอนที่ 36 ก.

ไม่ว่าจะเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ (ร่างมาตรา 6) และกำหนดให้ผู้ประกอบการเป็นผู้รับภาระในการพิสูจน์ว่าความเสียหายไม่ได้เกิดจากความบกพร่องของสินค้า (ร่างมาตรา 7)

(2) กำหนดให้การฟ้องคดีตามพระราชบัญญัตินี้ ได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงและให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและองค์กรเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจในการฟ้องคดีแทนผู้ได้รับความเสียหายได้ด้วย (ร่างมาตรา 8)

(3) กำหนดอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายให้แตกต่างจากที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ภายในสามปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ต้องรับผิดชอบหรือภายในสิบปีนับแต่วันที่ส่งมอบสินค้า (ร่างมาตรา 10)¹⁴

และเมื่อมีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว หลักการดังกล่าวมีการบัญญัติไว้ในมาตราต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคสินค้าที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพอนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยเท่านั้น แต่ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นด้วย (มาตรา 4) โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม (มาตรา 5)

ข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบการ บัญญัติไว้ในมาตรา 7 คือ ผู้ประกอบการอาจจะไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากพิสูจน์ได้ว่า สินค้าชิ้นนั้นไม่ใช่สินค้าที่ไม่ปลอดภัย (มาตรา 7 (1)) หรือผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้าชิ้นนั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (มาตรา 7(2)) หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นเกิดจากการใช้หรือการเก็บรักษาที่ไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องชัดเจนตามสมควร (มาตรา 7 (3))

เรื่องภาระการพิสูจน์ (Burden of Proof) กฎหมายได้กำหนดภาระการพิสูจน์ที่แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด คือ กำหนดให้ผู้เสียหายพิสูจน์เพียงว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา (มาตรา 6) ผู้เสียหายไม่ต้องนำสืบพิสูจน์ถึงความปลอดภัยของสินค้า ใน

¹⁴ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2546). บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ... หน้า 5.

ส่วนของเรื่องความปลอดภัยของสินค้า ผู้ประกอบการจะเป็นผู้พิสูจน์เองว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัย และหากผู้บริโภคกับผู้ประกอบการได้ทำข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการไว้ล่วงหน้าก่อนความเสียหายจะเกิดขึ้น ข้อตกลงดังกล่าวจะอ้างมาจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดไม่ได้ (มาตรา 9)

เรื่องของค่าสินไหมทดแทน มาตรา 11 ให้อำนาจศาลในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจและค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ (Punitive Damages) เพิ่มเติม นอกเหนือจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ กำหนดไว้ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง

สำหรับเรื่องอายุความ มาตรา 12 ได้กำหนดเรื่องอายุความไว้แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ กำหนดให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีอายุความสามปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดหรือสิบปี นับแต่วันที่ที่มีการขายสินค้านั้น กรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหายที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการมีอายุความสามปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิด แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย และหากผู้บริโภคและผู้ประกอบการมีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายให้อายุความนั้น สะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา (มาตรา 13)

นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แล้ว ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์อีก คือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เพราะมาตรา 3 (2) ได้ให้คำนิยามของคำว่าคดีผู้บริโภคไว้ว่า “คดีผู้บริโภค” หมายความว่า ... (2) คดีแพ่งตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้นหลักความรับผิดในผลิตภัณฑ์จึงต้องพิจารณาถึงพระราชบัญญัตินี้ประกอบด้วย

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ไว้ เช่น เรื่องการระงับการพิสูจน์ ได้กำหนดไว้ในมาตรา 29 คือ ประเด็นข้อพิพาทข้อใดที่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ หรือส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใดๆ ซึ่งศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในความรู้เห็น โดยเฉพาะของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการ เช่นนี้การระงับการพิสูจน์ในประเด็นดังกล่าวจะตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการ

เรื่องอายุความ บัญญัติไว้ในมาตรา 13 คือ กรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้บริโภคหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลา

ในการแสดงอาการ ผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในสามปี นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบธุรกิจที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย เป็นการเพิ่มอายุความฟ้องร้องในคดีละเมิด ในกรณีที่เกิดความเสียหายจากสารพิษที่ไม่ปรากฏผลขึ้นในขณะนั้น เพราะการแสดงอาการของกรณีที่ได้รับสารพิษนั้นอาจจะต้องรอผลในการแสดงอาการ

และหากผู้ประกอบการและผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคมีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายให้อายุความนั้นสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา (มาตรา 14)

เรื่องการชดเชยค่าเสียหาย ได้มีการบัญญัติถึงการเปลี่ยนสินค้าและค่าเสียหายในเชิงลงโทษซึ่งเป็นวิธีการชดเชยที่แตกต่างจากหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โยการเปลี่ยนสินค้าได้บัญญัติไว้ในมาตรา 41 คือ หากศาลเชื่อว่าความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นอยู่ในขณะส่งมอบสินค้า และไม่อาจแก้ไขให้กลับคืนสภาพที่ใช้งานได้ตามปกติหรือถึงแม้จะแก้ไขแล้ว แต่หากนำไปใช้บริโภคแล้วอาจเกิดอันตรายแก่ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้บริโภคที่ใช้สินค้านั้น ศาลมีอำนาจพิพากษาให้ผู้ประกอบธุรกิจเปลี่ยนสินค้าใหม่ให้แก่ผู้บริโภคแทนการแก้ไขซ่อมแซมสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นก็ได้ โดยคำนึงถึงลักษณะของสินค้าที่อาจเปลี่ยนทดแทนกันได้ พฤติการณ์ของผู้ประกอบธุรกิจ ตลอดจนความสุจริตของผู้บริโภคประกอบด้วย และหากผู้บริโภคได้รับประโยชน์จากการใช้สินค้าหรือได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สินค้านั้น ศาลสามารถมีคำสั่งให้ผู้บริโภคชดเชยค่าใช้ทรัพย์สินหรือค่าเสียหาย ให้แก่ผู้ประกอบการนั้นได้ตามที่เห็นสมควร

และค่าเสียหายในเชิงลงโทษได้บัญญัติไว้ในมาตรา 42 คือ กรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภค โดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่สนใจต่อความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค หรือฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบ ในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจที่เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบธุรกิจชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภคแล้ว ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบธุรกิจได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ การที่ผู้ประกอบธุรกิจได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภคมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

3.1.5 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคด้านมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ใหม่

งานด้านมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ในประเทศไทยอยู่ในอำนาจของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ซึ่งอำนาจหน้าที่ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กำหนดอยู่ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คือ มีอำนาจในการตรวจสอบและควบคุมอุตสาหกรรมให้เป็นไปตามมาตรฐาน โดยมีคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเป็นผู้อนุญาตให้มีการผลิตยานยนต์ ดังนั้นผู้ผลิตจึงต้องทำการขออนุญาตผลิตยานยนต์ (มาตรา 20) และต้องทำการผลิตให้ถูกต้องตามมาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมด้วย (มาตรา 29) หากผู้ผลิตไม่ขออนุญาตทำการผลิต หรือขออนุญาตทำการผลิตแล้ว แต่ผลิตไม่ถูกต้องตามมาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 48 และมาตรา 51) หากปรากฏว่าผู้ผลิตยานยนต์รู้ว่ายานยนต์นั้นไม่ได้มาตรฐาน ผู้ผลิตจะทำการโฆษณา จำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่ายซึ่งยานยนต์ที่ไม่ได้มาตรฐานนั้น ไม่ได้ ตามมาตรา 36

นอกจากนี้มาตรา 44 ยังให้อำนาจในการเข้าไปเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อตรวจสอบว่าถูกต้องตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ (มาตรา 44(1) และ (2)) หากมีเหตุอันควรเชื่อว่าผลิตภัณฑ์นั้นจะไม่เป็นไปตามมาตรฐาน หรือไม่ได้รับอนุญาต เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการยึด หรืออายัดผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนั้นได้ (มาตรา 44(3)) ส่วนอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการควบคุมผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนั้น เป็นไปตามมาตรา 46

นอกจากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแล้ว ยังมีสถาบันยานยนต์เป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ ซึ่งระบบมาตรฐานทั้งหมดของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับยานยนต์นี้ เป็นมาตรฐานสำหรับชิ้นส่วนของยานยนต์เฉพาะบางชิ้นส่วนเท่านั้น แต่ไม่มีระบบมาตรฐานสำหรับยานยนต์ทั้งคัน จึงอาจกล่าวได้ว่าปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีมาตรฐานเกี่ยวกับยานยนต์โดยละเอียดเลย ซึ่งมาตรฐานยานยนต์ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม แบ่งได้เป็น 3 มาตรฐาน คือ

3.1.5.1. มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (TISI Standard)¹⁵ ได้แก่ แบตเตอรี่ชนิดตะกั่วกรดสำหรับรถยนต์ แหนบแผ่นสำหรับรถยนต์และรถพ่วง ผ้าเบรกสำหรับรถยนต์และรถจักรยานยนต์ สายไฟฟ้าแรงสูงสำหรับรถยนต์ สายไฟฟ้าแรงต่ำสำหรับรถยนต์ สายไฟฟ้าแรงสูงมีความต้านทานสำหรับรถยนต์ วิธีทดสอบกระดกนิรภัยสำหรับรถยนต์ ผ้าคลัตช์สำหรับรถยนต์ หัวเทียน วงล้อ

¹⁵ สถาบันยานยนต์. มาตรฐานยานยนต์ (TISI Standard). สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2551, จาก http://www.thalauto.or.th/rules_regulation/domestic/standard_others/STANDARD_OTHERS2.asp?

รถจักรยานยนต์ ซึ่งล้อรถจักรยานยนต์ โข่รถจักรยานยนต์ ท่อไอเสียรถยนต์ ยางรถยนต์ ยางในรถยนต์ หม้อน้ำรถยนต์ งานโม่รถจักรยานยนต์ สีพ่นแห้งเร็วในโครเชลลูโลส ทั้งสีทับหน้าและสีพื้น

3.1.5.2. มาตรฐานบังคับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (TISI Compulsory Standard)¹⁶ ได้แก่ กระจกนิรภัยสำหรับรถยนต์ ทั้งกระจกหลายชั้น กระจกเทมเปอร์ กระจกโชนเทมเปอร์ ท่อไอเสียรถจักรยานยนต์ หมวกนิรภัยสำหรับผู้ใช้งานพาหนะ ถึงก้าซปีโตรเลียมเหลวสำหรับเครื่องยนต์สันดาปภายใน เจ็มขัดนิรภัยสำหรับรถยนต์ น้ำมันเครื่องสำหรับเครื่องยนต์เบนซินสองจังหวะ รถยนต์ขนาดใหญ่ที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซลสารมลพิษจากเครื่องยนต์ระดับที่ 3 รถจักรยานยนต์ สารมลพิษจากเครื่องยนต์ ระดับที่ 4 รถยนต์ขนาดเล็กที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซลสารมลพิษจากเครื่องยนต์ระดับที่ 5 รถยนต์ที่ใช้เครื่องยนต์เบนซินสารมลพิษจากเครื่องยนต์ ระดับที่ 6 และเหล็กกล้ารีดร้อน ทนแรงดึงสูงแผ่นม้วน แผ่นแถบ แผ่นหนา และแผ่นบางที่ปรับปรุงคุณสมบัติการขึ้นรูป สำหรับงานโครงสร้างรถยนต์

3.1.5.3. มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมด้านมลพิษ และข้อกำหนด (TISI Emission Standard and Requirement)¹⁷ การบังคับใช้มาตรฐานเกี่ยวกับสารมลพิษจากยานยนต์เป็นไปตามมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครอบคลุมรถยนต์ดีเซลขนาดใหญ่ รถยนต์ดีเซลขนาดเล็ก รถยนต์เบนซิน และรถจักรยานยนต์ ซึ่งบังคับใช้มาเป็นระดับๆ ตั้งแต่ปี 2536 ตามขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีโดยอ้างอิงมาตรฐานของยุโรป ปัจจุบันมีระดับการบังคับใช้ มาตรฐานต่างๆ 4 ระดับ ดังต่อไปนี้ มาตรฐานรถยนต์ดีเซลขนาดใหญ่ระดับที่ 3 มาตรฐานรถยนต์ดีเซลขนาดเล็กระดับที่ 6 มาตรฐานรถยนต์เบนซินระดับที่ 7 และมาตรฐานรถจักรยานยนต์ระดับที่ 5

นอกจากมาตรฐานของชิ้นส่วนยานยนต์และอุปกรณ์ยานยนต์ที่กำหนดโดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแล้ว ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค โภคได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการทดสอบและพิสูจน์สินค้า เพื่อทดสอบสินค้าที่มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน ส่วนใหญ่ของผู้บริโภค และเผยแพร่การทดสอบโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ หรือทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขึ้น โดยมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการทดสอบและพิสูจน์สินค้า¹⁸ ที่ประกอบด้วย

¹⁶ สถาบันยานยนต์. มาตรฐานยานยนต์ (TISI Compulsory Standard). สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2551, จาก http://www.thaiauto.or.th/rules_regulation/domestic/standard_automotives/STANDARD2.asp?.

¹⁷ สถาบันยานยนต์. มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมด้านมลพิษ และข้อกำหนด (TISI Emission Standard and Requirement). สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2551, จาก http://www.thaiauto.or.th/rules_regulation/domestic/standard_polution/STANDARD_POLUTION4REV.asp?.

¹⁸ คำสั่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ 5/2551 เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการทดสอบเพื่อพิสูจน์สินค้า ลงวันที่ 3 เมษายน 2551.

ผู้ทรงคุณวุฒิหลายสาขาวิชา สำหรับเหตุผลในการจัดตั้งคณะกรรมการชุดนี้ เพราะผู้ประกอบการมีการใช้สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้า โดยมุ่งเน้นให้ผู้บริโภครับรู้ข้อมูลด้านที่ดีของสินค้าเพียงด้านเดียว ทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบเนื่องจากขาดข้อมูลสำคัญบางอย่างในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า ทำให้ผู้บริโภคได้รับสินค้าไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง สินค้าไม่มีคุณภาพ

คณะกรรมการทดสอบและพิสูจน์สินค้า มีอำนาจหน้าที่ในการสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้า เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า สินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค (มาตรา 36) หรือตามที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมอบหมาย ประสานงานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยเรื่องสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค พิจารณาและเสนอแนะให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคแจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภค โดยจะระบุชื่อสินค้าหรือชื่อผู้ประกอบการด้วยก็ได้

สำหรับเรื่องหน่วยงานที่จะเป็นผู้ทำการตรวจสอบหรือทดสอบยานยนต์ว่ามีความบกพร่องหรือไม่ ปัจจุบันเมื่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้รับเรื่องร้องทุกข์จากผู้บริโภค หากมีความจำเป็นต้องมีการตรวจสอบว่ายานยนต์มีความบกพร่องตามที่ผู้บริโภคร้องทุกข์หรือไม่ จะขึ้นอยู่กับการเจรจาตกลงกันระหว่างผู้ประกอบการและผู้บริโภคว่า ต้องการส่งยานยนต์ไปให้ผู้ใดตรวจสอบ หากไม่มีการตกลงกัน สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะส่งยานยนต์ดังกล่าวไปตรวจสอบกับราชยานยนต์สมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (ร.ย.ส.ท.) โดยผู้ประกอบการจะเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบ นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีความพยายามที่จะจัดตั้งศูนย์ตรวจสอบสินค้า (Product Testing Center) ขึ้น โดยใช้ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการตกลงจัดทำ MOU กับมหาวิทยาลัยต่างๆ

3.1.6 มาตรการการเยียวยาความเสียหาย

เมื่อผู้บริโภคได้รับความเดือดร้อนหรือความเสียหายจากการบริโภคยานยนต์ใหม่มีความชำรุดบกพร่อง ไม่ว่าจะเป็นสภาพของยานยนต์ หรือจากอุปกรณ์หรือชิ้นส่วนของยานยนต์ กฎหมายได้กำหนดมาตรการเยียวยาความเสียหายเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้บริโภค ไว้หลายวิธีดังนี้

3.1.6.1 การซ่อมแซมความบกพร่องของสินค้า (Repair)

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้กำหนดเรื่องการซ่อมแซมสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องไว้อย่างชัดเจน แม้แต่มาตรา 472 ก็กล่าวเพียงว่า “ผู้ซื้อต้องรับผิดชอบ” ซึ่งการรับ

ผิดจะเป็นอย่างใดนั้น ต้องไปพิจารณาในบรรพที่ 2 เรื่องนี้ แต่แนวความคิดเรื่องนี้จะเป็นการกำหนดให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายเท่านั้น ไม่ได้มีการกำหนดเรื่องการซ่อมแซมไว้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด การซ่อมแซมสินค้าที่ชำรุดบกพร่องที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นสิทธิของผู้ซื้อสินค้า เพราะตามมาตรา 461 กำหนดให้ผู้ขายต้องส่งมอบทรัพย์สินซึ่งขายให้แก่ผู้ซื้อ ซึ่งสามารถตีความได้ว่า ทรัพย์สินที่ส่งมอบนั้นต้องปราศจากความชำรุดบกพร่อง ดังนั้นหากทรัพย์สินที่ส่งมอบเกิดชำรุดบกพร่องผู้ซื้อก็มีสิทธิเรียกให้ผู้ขายทำการซ่อมแซมได้ ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจและผู้บริโภคต่างก็ใช้มาตรการในการซ่อมแซมความชำรุดบกพร่องของยานยนต์ใหม่นี้ก่อนที่จะมีการใช้มาตรการอื่นๆ

นอกจากนี้ปัจจุบันได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 โดยมาตรา 43 ได้กำหนดให้ศาลที่ได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีผู้บริโภคหรือจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความแล้ว หากปรากฏว่าสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้บริโภคโดยส่วนรวมและไม่อาจใช้วิธีป้องกันอย่างอื่นได้ โดยสินค้านี้ดังกล่าวได้จำหน่ายไปแล้ว หรือยังมีวางจำหน่ายอยู่ในท้องตลาด ศาลมีอำนาจในการสั่งให้ผู้ประกอบการประกาศและรับสินค้าคืนเพื่อทำการแก้ไขหรือเปลี่ยนให้ใหม่ภายในเวลาที่ศาลกำหนด (มาตรา 43 (1))

3.1.6.2 การเปลี่ยนสินค้า (Replace)

มาตรการในการเปลี่ยนสินค้าเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่ผู้บริโภคมักจะยื่นเป็นข้อเรียกร้องต่อผู้ประกอบการเมื่อยานยนต์ใหม่มีความชำรุดบกพร่อง ซึ่งมาตรการในการเปลี่ยนสินค้านี้ไม่มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่นเดียวกับมาตรการการซ่อมแซมสินค้า

กฎหมายที่มีการบัญญัติถึงมาตรการในการเปลี่ยนสินค้า เมื่อมีความชำรุดบกพร่องขึ้น ได้แก่ พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 31 (7) ระบุให้เมื่อผู้บริโภคมีการทำสัญญาซื้อขายกับผู้ประกอบการขายตรง เอกสารการซื้อขายต้องมีรายการการเปลี่ยนสินค้าในกรณีที่สินค้ามีความชำรุดบกพร่องไว้ด้วย ซึ่งผู้บริโภคที่จะใช้สิทธิเปลี่ยนสินค้าได้ต้องเป็นผู้ซื้อสินค้าจากการทำธุรกิจแบบตรงหรือตลาดแบบตรงเท่านั้น

นอกจากนี้ปัจจุบันยังมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 41 และ มาตรา 43 ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการสั่งให้ผู้ประกอบการเปลี่ยนสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องคืนให้แก่ผู้บริโภคได้ โดยมาตรา 41 เป็นกรณีที่ศาลเห็นว่า ความชำรุดบกพร่องมีอยู่ในขณะส่งมอบสินค้าและไม่อาจแก้ไขให้กลับคืนสภาพที่ใช้งานได้ตามปกติ หรือถึงแม้แก้ไขแล้วแต่หากนำไปใช้อาจเกิดอันตรายแก่ร่างกาย สุขภาพหรืออนามัยของผู้บริโภค โดยคำนึงถึงความสุจริตของผู้ประกอบการ

ส่วนมาตรา 43 กำหนดให้ศาลที่ได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีผู้บริโภคหรือจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความแล้ว หากปรากฏว่าสินค้าที่ชำระคบกพร่องนั้นเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้บริโภคโดยส่วนรวม ซึ่งสินค้าดังกล่าวได้จำหน่ายไปแล้ว หรือยังมีวางจำหน่ายอยู่ในท้องตลาด ศาลมีอำนาจในการสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจประกาศและรับสินค้าคืนเพื่อทำการแก้ไขหรือเปลี่ยนให้ใหม่ภายในเวลาที่ศาลกำหนด

3.1.6.3 การคืนสินค้า (Return)

มาตรการการคืนสินค้านี้มักจะใช้ควบคู่กับมาตรการในการเรียกราคาค่าสินค้าคืน ซึ่งการคืนสินค้าในปัจจุบันเป็นไปตามข้อตกลงที่มีการตกลงกันไว้ระหว่างคู่สัญญา ซึ่งโดยปกติมักจะเป็นข้อตกลงที่ผู้ประกอบการทำขึ้นเป็นเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวมักมีระยะเวลาที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้า เช่น กรณีที่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป มักจะกำหนดระยะเวลาในการคืนสินค้าที่สั้น เช่น 3 วัน หรือ 7 วัน เป็นต้น หรือ กรณีที่เป็นสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์มือถือ หรือ คอมพิวเตอร์ จะกำหนดระยะเวลาไว้ค่อนข้างจะนานกว่าสินค้าอุปโภคบริโภค คือ ประมาณ 15 วันถึง 1 เดือน เป็นต้น

ดังนั้น ในการทำธุรกิจทั่วไปเมื่อไม่มีการตกลงกันว่าจะมีการรับสินค้าคืน หากสินค้านั้นชำระคบกพร่อง ก็ไม่มีกฎหมายบัญญัติใดบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องรับสินค้าคืน เว้นแต่จะเป็นการทำธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงเท่านั้นที่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้โดยพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 33 ได้กำหนดให้ผู้ซื้อสินค้าหรือบริการจากธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงมีโอกาสที่จะเปลี่ยนใจคืนสินค้าได้ เนื่องจากการเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยวิธีการทำตลาดแบบขายตรง หรือการจำหน่ายสินค้าโดยสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถตัดสินใจได้อย่างอิสระ แต่ต้องเป็นกรณีที่ผู้บริโภคซื้อสินค้าหรือบริการจากการทำธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงเท่านั้น

ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้มีการรับคืนสินค้าได้ ดังที่มาตรา 43 (1) กำหนดไว้ โดยกำหนดให้ศาลที่ได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีผู้บริโภคหรือจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความแล้ว หากปรากฏว่าสินค้าที่ชำระคบกพร่องนั้นเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้บริโภคโดยส่วนรวม ซึ่งสินค้าดังกล่าวได้จำหน่ายไปแล้ว หรือยังมีวางจำหน่ายอยู่ในท้องตลาด ศาลมีอำนาจในการสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจประกาศและรับสินค้าคืนเพื่อทำการแก้ไขหรือเปลี่ยนให้ใหม่ภายในเวลาที่ศาลกำหนด แต่หากไม่สามารถแก้ไขหรือดำเนินการเปลี่ยนสินค้าได้แล้ว ศาลสามารถสั่งให้ใช้ราคาตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงลักษณะและสภาพของสินค้าขณะที่ยังรับคืน จึงทำให้มาตรการนี้เป็นมาตรการหลังจากที่มีคำพิพากษาของศาลแล้ว

3.1.6.4 การเรียกคืนสินค้า (Recall)

มาตรการเรียกคืนสินค้าเป็นมาตรการที่ผู้ประกอบการธุรกิจใช้บังคับเอง โดยเมื่อผู้ผลิตรู้ว่าสินค้าของตนเกิดความบกพร่อง ผู้ประกอบการธุรกิจจะเป็นผู้เรียกคืนสินค้าที่บกพร่องคืนจากผู้บริโภคที่ซื้อสินค้านั้นไป แต่ในประเทศไทย ผู้ประกอบการธุรกิจจะไม่นำมาตราการเรียกคืนสินค้ามาใช้ ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดมาตรการเรียกคืนสินค้าเป็นทางปกครองของหน่วยงานของรัฐในการใช้บังคับผู้ประกอบการธุรกิจที่ผลิตสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยออกมาจำหน่ายในท้องตลาด

มาตรการเรียกคืนสินค้ามีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 43 (2) ซึ่งกำหนดให้คดีผู้บริโภคที่ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความ หากข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลว่ายังมีสินค้าที่ได้จำหน่ายไปแล้วหรือที่เหลืออยู่ในท้องตลาดอาจเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้บริโภคโดยส่วนรวม และไม่อาจใช้วิธีป้องกันอย่างอื่นได้ ให้ศาลมีอำนาจห้ามผู้ประกอบการจำหน่ายสินค้าที่เหลืออยู่และให้เรียกเก็บสินค้าที่ยังไม่ได้จำหน่ายแก่ผู้บริโภคกลับคืนจนกว่าจะได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสินค้าดังกล่าวให้มีความปลอดภัย

นอกจากนี้ ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้ดำเนินการเสนอแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ... ดังกล่าวมีการบรรจุหลักเกณฑ์ในเรื่องการเรียกคืนสินค้าไว้ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 36 เดิม เป็นการเพิ่มอำนาจของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้มีอำนาจออกคำสั่งเรียกคืนสินค้าในกรณีที่ผลการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าแล้วอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคและไม่อาจป้องกันโดยการกำหนดฉลากตามมาตรา 30 หรือตามกฎหมายอื่นได้¹⁹

¹⁹ ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... มาตรา 8 บัญญัติว่า
มาตรา 8 ให้ยกเลิกความในมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 36 เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการอาจออกคำสั่งให้ผู้ประกอบการดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้านั้นได้ ถ้าผู้ประกอบการไม่ดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าหรือดำเนินการล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร คณะกรรมการจะจัดให้มีการทดสอบหรือพิสูจน์โดยผู้ประกอบการเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้ ในกรณีจำเป็นและเร่งด่วน คณะกรรมการอาจออกคำสั่งห้ามขายสินค้านั้นเป็นการชั่วคราวในระหว่างการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้านั้นได้

ในกรณีที่ผลการทดสอบหรือพิสูจน์ปรากฏว่าสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค และไม่อาจป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากสินค้านั้นได้โดยการกำหนดฉลากตามมาตรา 30 หรือตามกฎหมายอื่น ถ้าคณะกรรมการเห็นสมควรจะออกคำสั่งดังต่อไปนี้ก็ได้

- (1) ห้ามผู้ประกอบการขายสินค้านั้น

3.1.6.5 การคืนราคาค่าสินค้า (Refund)

เช่นเดียวกับมาตรการในการคืนสินค้า มาตรการในการคืนราคาค่าสินค้านี้ จะเกิดขึ้นจากการตกลงกันระหว่างคู่สัญญา หากเป็นกรณีก่อนที่จะมีการดำเนินการฟ้องร้องคดีต่อศาล มักจะเป็นมาตรการที่ใช้ควบคู่กับมาตรการคืนสินค้า (Return) คือ เมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ชำรุดบกพร่องมาคืนก็เพื่อต้องการที่จะรับเงินค่าราคาค่าสินค้าที่ตนได้ชำระไปคืนด้วย เรียกได้ว่าเป็นการคืนสินค้าเพื่อรับเงินค่าสินค้าคืน (Return to get a Refund) ซึ่งกฎหมายที่มีการกล่าวถึงมาตรการในการคืนราคาค่าสินค้าโดยทั่วไป คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งในเรื่องสัญญาและเรื่องละเมิด โดยกำหนดให้เมื่อมีการดำเนินการฟ้องร้องคดีต่อศาลแล้ว ผู้บริโภคสามารถเรียกให้ผู้ประกอบธุรกิจคืนราคาค่าสินค้าตามหลักในเรื่องสัญญา มาตรา 222 และเรื่องละเมิด มาตรา 438 ได้

นอกจากนี้หากเป็นกรณีที่ซื้อสินค้านั้นมาจากการทำธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงแล้วก็จะอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 36 ที่กำหนดให้ผู้บริโภคที่ใช้สิทธิในการเลิกสัญญาตามมาตรา 32 มีสิทธิได้รับเงินค่าสินค้าคืนเต็มจำนวนที่ผู้บริโภคนำไป เพื่อการซื้อสินค้าหรือบริการนั้นภายในกำหนดระยะเวลา 15 วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแสดงเจตนาเลิกสัญญา แต่สินค้าที่ทำการซื้อขายกันนั้นต้องเป็นสินค้าที่ได้มาจากการทำธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงเท่านั้น

3.1.6.6 การชดเชยค่าสินไหมทดแทน (Compensation)

การชดเชยค่าสินไหมทดแทนเป็นไปตามหลักการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพที่ 2 ว่าด้วยเรื่องนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222

-
- (2) ให้ผู้ประกอบการแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงสินค้านั้น ไม่ให้เป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค
  - (3) ให้ผู้ประกอบการจัดเก็บหรือเรียกคืนสินค้านั้น
  - (4) ให้ผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรจัดส่งสินค้านั้นกลับคืนออกนอกราชอาณาจักร

- (5) ให้ผู้ประกอบการทำลายสินค้านั้น

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงสินค้า การจัดเก็บหรือเรียกคืนสินค้า การจัดส่งสินค้ากลับคืนออกนอกราชอาณาจักร และการทำลายสินค้าตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามประกาศของคณะกรรมการ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

คำสั่งตามมาตรา นี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา.”

บทบัญญัติมาตรา 222 นั้น ผู้ขายจะรับผิดชอบเฉพาะค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันพึงเกิดขึ้นโดยปกติธรรมดาอันเนื่องมาจากการส่งมอบสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง²⁰ แต่ไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ ผู้ขายจะรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษก็ต่อเมื่อ ผู้ขายคาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ว่าจะเกิดความเสียหายเช่นนั้นขึ้น ดังนั้น การที่ผู้ซื้อเรียกราคาที่ชำระไปแล้วคืน หรือการเรียกค่าเสื่อมราคา หรือการลดราคาทรัพย์สิน หรือการเรียกค่าขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สิน หรือการเรียกค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมทรัพย์สิน หรือการขอให้เปลี่ยนทรัพย์สิน หรือการเรียกค่าขนส่งทรัพย์สินเพื่อทดแทนส่วนที่ชำรุดบกพร่อง²¹ จึงเป็นค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันพึงเกิดขึ้นโดยปกติธรรมดาจากการที่ผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินอันชำรุดบกพร่องให้แก่ผู้ซื้อ และหากเป็นกรณีละเมิดก็จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา 438 ซึ่งการกำหนดจำนวนค่าเสียหายจะอยู่ในดุลยพินิจของศาล

ปัจจุบันพระราชบัญญัติพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 ได้กำหนดถึง “ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ” (Punitive Damages) โดยกำหนดให้กรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย เมื่อศาลพิพากษาให้ผู้ประกอบการธุรกิจชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภคแล้วศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงได้ตามที่ศาลเห็นสมควรได้ โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด

และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 ให้อำนาจศาลในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ (มาตรา 11 (1)) และค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มเติม (มาตรา 11 (2)) นอกเหนือจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษกำหนดไว้ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนด

²⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2830/2544 ผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่องเท่ากับไม่ชำระหนี้ตามสัญญาผู้ซื้อเลิกสัญญาและเรียกค่าเสียหายได้.

²¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5581/2533 ผู้ขายต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายเพราะความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินที่ขายอันเป็นเหตุให้เสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาทั้งยังให้ผู้ขายชดเชยค่าเสียหายในส่วนที่ผู้ซื้อต้องเสียค่าขนส่งทรัพย์สินไปต่างประเทศเพื่อทดแทนส่วนที่ชำรุดบกพร่องอีกด้วย.

3.1.7 มาตรการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

การระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากการได้รับความเสียหายจากการบริโภคยานยนต์ที่มีความชำรุดบกพร่อง ในประเทศไทยมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน ทั้งวิธีการที่มีกฎหมายบัญญัติไว้และวิธีการที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติแต่คู่กรณีได้ตกลงกันให้มีการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่นๆ ซึ่งมาตรการในการระงับข้อพิพาทในประเทศไทยมีดังนี้

3.1.7.1 การเจรจาไกล่เกลี่ย (Mediation and Negotiation)

การไกล่เกลี่ยเป็นการระงับข้อพิพาทอีกวิธีหนึ่งที่คู่กรณีตกลงให้คนกลางเข้ามาช่วยให้การเจรจกันระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเป็นไปอย่างฉันทามิตร การทำหน้าที่ของคนกลางนี้จะไม่เข้าไปเป็นผู้ตัดสินชี้ขาดข้อพิพาท แต่อาจจะเข้าร่วมเจรจา หรือให้ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางใดๆ เพื่อจะให้ข้อขัดแย้งนั้นกลับเข้าสู่ความเข้าใจกันระหว่างคู่กรณี ส่วนการตัดสินใจในการระงับข้อพิพาทยังเป็นของคู่กรณี²² การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศไทยมี 2 ประเภท คือ

1) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล (Court Annexed Conciliation or Mediation)

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแยกพิจารณาได้เป็น 2 วิธีการ คือ การประนอมข้อพิพาทในห้องพิจารณาและการประนอมข้อพิพาทตามระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาล ซึ่งการประนอมข้อพิพาทในห้องพิจารณาคืออำนาจของผู้พิพากษาที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 มาตรา 20 และมาตรา 20 ทวิ

โดยมาตรา 19 เป็นบทบัญญัติที่ช่วยเสริมโอกาสและความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความกัน โดยให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง หากศาลเห็นว่าการที่คู่ความมาศาลด้วยตนเองอาจยังให้เกิดข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันได้ โดยปกติผู้พิพากษาจะพยายามประนอมข้อพิพาทให้คู่ความตกลงกัน ในวันชี้สองสถานหรือในวันสืบพยานนัดแรก เพราะเป็นวันที่ทนายคู่ความหรือคู่ความทั้งสองฝ่ายมาพบศาลเป็นครั้งแรก ซึ่งหากศาลไม่สามารถประนอมข้อพิพาทในวันนั้นสำเร็จอาจทำการประนอมข้อพิพาทในระหว่างการพิจารณาได้ ถ้าคู่ความสามารถตกลงระงับข้อพิพาทกันได้ให้ศาลจกรายงานและมีคำพิพากษาตามข้อตกลงประนีประนอมนั้น ทั้งนี้ให้ขึ้นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138

ส่วนการประนอมข้อพิพาทตามระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาล เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในที่พัฒนาขึ้นมาจากการไกล่เกลี่ย

²² ฉษช น้อยเชื้อเวียง. (2541). ปัญหาอำนาจศาลที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ. หน้า 8.

ข้อพิพาทในข้อพิพาท โดยระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนี้ได้รับอิทธิพลจากระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediator) ของสหรัฐอเมริกา การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทวิธีนี้ ผู้พิพากษาซึ่งทำหน้าที่ประนอมข้อพิพาทเป็นคนละคนกับผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน โดยทำการแยกสำนวนไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาตั้งเป็นสำนวนใหม่แยกจากสำนวนเดิม และจัดให้มีห้องไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แยกต่างหากจากห้องพิจารณาคดี โดยมีลักษณะเป็นห้องประชุม และผู้พิพากษาและทนายความจะไม่สวมชุดครุยในขณะประนอมข้อพิพาท

นอกจากการเจรจาไกล่เกลี่ยในศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว ปัจจุบันยังมีการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ด้วย โดยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 กำหนดเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไว้ในมาตรา 25 ให้ศาลเป็นผู้ทำการไกล่เกลี่ยคดีผู้บริโภคเอง หรือมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีหรือบุคคลที่ศาลกำหนดหรือที่คู่ความตกลงกันทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยคดีผู้บริโภคเป็นผู้ไกล่เกลี่ยก็ได้ ซึ่งการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ ดำเนินการในวันพิจารณา เมื่อโจทก์และจำเลยมาพร้อมกันแล้วให้เริ่มทำการไกล่เกลี่ยก่อนการเริ่มพิจารณาคดี (มาตรา 23 และมาตรา 24) การไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 จึงเป็นการไกล่เกลี่ยในขั้นตอนหลังจากที่มีการฟ้องคดีแล้วเหมือนการไกล่เกลี่ยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

2) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล (Out-of-Court Conciliation or Mediation)

อดีตการเจรจาไกล่เกลี่ยนอกศาลไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจน ขึ้นอยู่กับคู่กรณีที่จะตกลงกันว่า จะทำการเจรจาไกล่เกลี่ยก่อนหรือไม่ ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ได้รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการซื้อสินค้าและบริการจากผู้ประกอบธุรกิจเป็นจำนวนมาก ซึ่งข้อร้องเรียนบางเรื่องคู่กรณีสามารถที่จะเจรจาไกล่เกลี่ยตกลงกันได้ และเพื่อเป็นการยุติเรื่องร้องเรียนในเบื้องต้นและเกิดผลดีกับคู่กรณีทั้งสองฝ่าย จึงได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการไกล่เกลี่ยเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภค²³ จำนวน 4 ชุด โดยอาศัยอำนาจของมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มีหน้าที่ในการดำเนินการเจรจาไกล่เกลี่ยเรื่องราวร้องทุกข์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจที่ร้องเรียนต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อหาข้อยุติในเบื้องต้น หากคู่กรณีไม่สามารถตกลงกันได้ คณะอนุกรรมการไกล่

²³ คำสั่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่ 6/2548 เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการไกล่เกลี่ยเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภค.

เกลี้ยเรื่องร้าวร้าวทุกขจากผู้บริโภคจะทำการสอบสวนหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการพิจารณาตัดสินเรื่องร้าวร้าวทุกขจากผู้บริโภคพิจารณาต่อไป

โดยปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค เพื่อช่วยลดปริมาณคดีที่จะไปสู่ศาล ซึ่งบัญญัติอยู่ในมาตรา 3²⁴

นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เป็นรูปแบบของสถาบัน (Institutional Conciliation) ได้แก่ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สถาบันอนุญาโตตุลาการ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งให้บริการแก่ประชาชนที่ประสงค์ระงับข้อพิพาทโดยวิธีไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยยังไม่นำคดีขึ้นสู่ศาล โดยเลือกผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากทะเบียนรายชื่อผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสำนักงานระงับข้อพิพาทซึ่งมีทั้งอดีตผู้พิพากษา และบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่มีคุณสมบัติตามที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกำหนด และผ่านการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาแล้ว ทั้งนี้สถาบันได้จัดทำ “ข้อบังคับกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการประนีประนอมข้อพิพาท สถาบันอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2533” ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

3.1.7.2 การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

การอนุญาโตตุลาการเป็นวิธีระงับข้อพิพาทอีกวิธีหนึ่งที่คู่กรณีประสงค์ที่จะหลีกเลี่ยงการฟ้องคดีต่อศาล โดยคู่กรณีสมัครใจตั้งบุคคลที่สามที่เป็นกลางขึ้นทำหน้าที่พิจารณาชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้น กฎหมายของประเทศไทยหลายฉบับมีการบัญญัติให้คู่กรณีต้องนำข้อพิพาทอันเกิดจากการปฏิบัติตามกฎหมายเข้าสู่วิธีการอนุญาโตตุลาการด้วย ซึ่งกฎหมายที่มีลักษณะเช่นนี้ส่วนใหญ่จะเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการกิจการอันเป็นสาธารณะ เช่น พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2497 พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิต พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 เป็นต้น

²⁴ มาตรา 3 บัญญัติว่า “ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (1/1) และ (1/2) ของมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

(1/1) ไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามที่ผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจร้องขอก่อนมีการฟ้องคดีต่อศาล

(1/2) ส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุนงานคุ้มครองผู้บริโภคทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งไม่มีผลประโยชน์ขัดหรือแย้งกับผู้บริโภคตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด.

สำหรับอนุญาโตตุลาการนอกศาลนั้น ต้องพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 221 ประกอบกับพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 หากผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจมีข้อตกลงให้มีการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการก่อนที่จะมีการฟ้องคดีต่อศาล ก็จำเป็นต้องเสนอข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัยก่อนที่จะนำข้อพิพาทขึ้นพิจารณาในชั้นศาล

แต่ถึงอย่างไร แม้ผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจจะไม่ได้มีการตกลงให้ใช้การระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการไว้ล่วงหน้า เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจอาจตกลงกันภายหลังให้มีการนำข้อพิพาทเสนอต่ออนุญาโตตุลาการก็ได้ และถึงแม้ว่าจะมีการนำข้อพิพาทนั้นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 210 ถึง มาตรา 220 ได้กำหนดวิธีการอนุญาโตตุลาการไว้ ซึ่งเป็นกรณีที่คู่กรณีได้ฟ้องร้องคดีต่อศาลแล้วและมีประเด็นพิพาทกันในข้อเท็จจริงซึ่งเป็นเรื่องยุ่งยากที่อาจต้องอาศัยความเชี่ยวชาญพิเศษในวิชาชีพโดยเฉพาะ คู่กรณีก็อาจตกลงกันให้ศาลแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการเพื่อชี้ขาดปัญหาข้อเท็จจริงดังกล่าวได้ ซึ่งเรียกว่าอนุญาโตตุลาการในศาล

3.1.7.3 การดำเนินคดีในศาล (Proceeding in Court)

การดำเนินคดีในศาล เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่คู่กรณีที่มีข้อโต้แย้งสิทธิทางแพ่งสามารถนำมาใช้ในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้ โดยวิธีนี้คู่กรณีจะฟ้องร้องคดีต่อศาลเพื่อให้ศาลเป็นผู้พิจารณาตัดสินข้อพิพาท มาตรการในการดำเนินคดีในศาลนี้เป็นมาตรการที่มีกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยมีการกำหนดวิธีการฟ้องคดีไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งการดำเนินการฟ้องคดี พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติเรื่องอำนาจการดำเนินคดีแทนไว้ในมาตรา 39 โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาในการเข้าดำเนินคดีแทนผู้บริโภค ดังนี้

1) ผู้ที่ร้องขอให้ดำเนินคดีแทนต้องเป็นผู้บริโภค ตามความหมายที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 กล่าวคือ ผู้บริโภคหมายความว่า ผู้ซื้อหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ หรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการและหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

2) มีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค หมายถึง กรณีผู้ประกอบการเป็นฝ่ายผิดสัญญาเท่ากับกระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคและรวมถึงกรณีผู้ประกอบการ

กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค อย่างหนึ่งอย่างใด หรือหลายสิทธิก็ได้ ทั้งนี้ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นและกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค

3) การดำเนินคดีจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคเป็นส่วนรวม โดยพิจารณาจาก

(1) ลักษณะของการประกอบธุรกิจใดที่แม้ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคเพียงรายเดียว แต่มีพฤติการณ์ที่เห็นได้ว่า หากผู้ประกอบการยังคงประกอบธุรกิจลักษณะนั้นต่อไปอาจทำให้ผู้บริโภครายอื่นๆ ได้รับความเสียหาย

(2) ผลของการดำเนินคดี แทนผู้บริโภครายใดนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภครายอื่นๆ ที่ยังไม่ได้มาร้องขอตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งสามารถมายื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีในภายหลังได้

ซึ่งปัจจุบันการดำเนินคดีผู้บริโภคในศาลมีวิธีการดำเนินคดีเป็นพิเศษแตกต่างจากการดำเนินการพิจารณาคดีแพ่งทั่วไป เนื่องจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีผู้บริโภคไว้ โดยเฉพาะ โดยมาตรา 7 ได้กำหนดถึงกระบวนการพิจารณาของศาลในคดีผู้บริโภคไว้ คือ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา และในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติหรือข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีแพ่งมาบังคับใช้โดยอนุโลม การฟ้องคดีผู้บริโภคโจทก์จะฟ้องด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ (มาตรา 20) เช่นเดียวกับจำนวนที่สามารถยื่นคำให้การเป็นหนังสือหรือจะให้การด้วยวาจาก็ได้ (มาตรา 26) การดำเนินคดีผู้บริโภคกำหนดให้มีเจ้าพนักงานคดีช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดี มีหน้าที่ในการเข้าตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน กับช่วยบันทึกรายละเอียดแห่งคำฟ้องของโจทก์ในกรณีที่โจทก์ประสงค์จะฟ้องคดีด้วยวาจา ตามมาตรา 20 และมีบทบาทในการไต่ถามคดีผู้บริโภค ซึ่งกฎหมายให้เครื่องมือในการทำหน้าที่ คือ มีหนังสือเรียกบุคคลมาให้ข้อมูลหรือให้จัดส่งเอกสารเพื่อประกอบการพิจารณา (มาตรา 4)

การรับฟังพยานหลักฐานพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคได้กำหนดขเว้นหลักอำนาจฟ้องคดีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ คือ นิติกรรมใดที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ แม้จะไม่นำหลักฐานดังกล่าวมาแสดงก็สามารถฟ้องร้องบังคับคดีได้ (มาตรา 10 วรรคหนึ่ง) นิติกรรมใดต้องทำตามแบบถึงแม้สัญญาดังกล่าวยังมีได้ทำให้ถูกต้องตามแบบ แต่หากผู้บริโภคได้วางมัดจำหรือชำระหนี้บางส่วนแล้ว ผู้บริโภคก็มีอำนาจฟ้องบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจจัดทำสัญญาให้เป็นไปตามแบบ (มาตรา 10 วรรคสอง) และที่สำคัญผู้บริโภคสามารถนำพยานบุคคลมานำสืบแทนหรือแก้ไขพยานเอกสารได้ (มาตรา 10 วรรคสาม) และหากเป็นกรณีที่ผู้ประกอบการประกาศ โฆษณา ให้คำรับรอง

หรือการกระทำด้วยประการใดๆ ซึ่งทำให้ผู้บริโภคเข้าใจได้ในขณะที่ทำสัญญาว่าผู้ประกอบการจะตกลงจะมอบให้หรือจัดหาให้ซึ่งสิ่งของ บริการ หรือสาธารณูปโภคอื่นใด หรือจะดำเนินการอย่างไรอย่างหนึ่งให้แก่ผู้บริโภคเพื่อเป็นการตอบแทนที่ผู้บริโภคเข้าทำสัญญา หรือข้อตกลงใดๆ ที่ผู้ประกอบการจะให้ผู้บริโภคได้สิทธิประโยชน์แก่ผู้บริโภคเพิ่มเติมขึ้นจากที่ได้ทำสัญญาไว้ ให้ถือว่าข้อความ การกระทำ หรือข้อตกลงดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการ ผู้บริโภคสามารถนำพยานบุคคลเข้าสืบได้ แม้ว่าข้อตกลงนั้นจะไม่ปรากฏในเอกสารหลักฐานก็ตาม (มาตรา 11)

สำหรับค่าธรรมเนียมในการฟ้องคดีผู้บริโภคนั้น ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัย และผู้ดำเนินคดีแทนผู้บริโภคที่ดำเนินคดีโดยสุจริตจะได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียม (มาตรา 18) และกฎหมายบังคับให้โจทก์ จำเลยต้องทำการไกล่เกลี่ยก่อนพิจารณา ทั้งนี้เพื่อให้คดีระงับ ไปโดยเร็ว (มาตรา 25)

การทำคำพิพากษา ผู้พิพากษาสามารถพิพากษาเกินค่าของจำเลยก็ได้ โดยถ้าศาลเห็นว่า จำนวนค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องไม่ถูกต้องหรือวิธีการบังคับตามคำขอของโจทก์ไม่เพียงพอต่อการแก้ไขเยียวยาความเสียหายตามคำฟ้อง ศาลมีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยให้ถูกต้องหรือกำหนดวิธีการบังคับให้เหมาะสมได้ (มาตรา 39) เหตุผลเพราะในคดีผู้บริโภคนั้น ผู้เสียหายอาจฟ้องด้วยวาจาและอาจไม่มีความรู้ในจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงกับไม่ทราบวิธีการบังคับให้เหมาะสม

นอกจากนี้ กรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นแก่ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย หากในเวลาพิพากษาคดีเป็นการพ้นวิสัยจะหยั่งรู้ได้แม้ว่าความเสียหายนั้นมีแท้จริงเพียงใด ศาลอาจกล่าวในคำพิพากษาหรือคำสั่งว่ายังสงวนไว้ซึ่งสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นอีกภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่ก่อนการแก้ไขต้องให้อีกฝ่ายความอีกฝ่ายที่จะคัดค้าน (มาตรา 40)

การอุทธรณ์คำพิพากษาในคดีผู้บริโภคต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง (มาตรา 46) การอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงต้องมีทุนทรัพย์ 5 หมื่นบาท (มาตรา 47)

3.2 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องของประเทศสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกามีผู้บริโภคนยนต์ใหม่อยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบของประเทศที่มีการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นประเทศแรก และมีความเด่นชัดกว่าประเทศอื่น โดยมีการตั้งองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งองค์กรทั้งหลายเหล่านี้ได้มีการออกระเบียบข้อบังคับมาเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค

3.2.1 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความซ้ารุดบกพร่องอยู่หลายฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (Uniform Commercial Code: U.C.C.) รัฐบาลัญญัติเฉพาะ Federal Magnuson-Moss Warranty-Federal Trade Commission Improvement Act 1975 กฎหมายเลมอนลอว์ในแต่ละมลรัฐ (State by State Lemon Laws)

3.2.1.1 การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกามีความตื่นตัวในเรื่องสิทธิของตนเองเป็นอย่างมากและมีมากกว่าประเทศอื่น ดังนั้นจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำไปสู่การรวมตัวจัดตั้งองค์กรคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายเป็นอย่างมาก โดยจะแบ่งตามชนิดและประเภทของผู้บริโภค ประกอบกับการจัดตั้งองค์กรในการคุ้มครองผู้บริโภคสามารถทำได้ง่าย ประกอบกับประเทศสหรัฐอเมริกามีประชากรเป็นจำนวนมากและมีพื้นที่อาณาเขตที่กว้างขวาง แม้แต่ในมลรัฐเองก็มีพื้นที่อาณาเขตกว้างขวางเช่นกัน จึงมีผลทำให้หน่วยงานของรัฐบาลหรือองค์กรของรัฐบาลในบางครั้งไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง ผู้บริโภคจึงได้มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นองค์กรภาคเอกชน เพื่อที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิพลเมืองของตน โดยองค์กรภาคเอกชนนี้มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้รัฐบาลต้องพยายามหาแนวทางในการพัฒนากฎหมาย ขอบบังคับต่างๆ ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการด้วยพร้อมกัน

1) สิทธิของผู้บริโภค

สิทธิของผู้บริโภคในประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มขึ้นมาตั้งแต่ประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี แถลงคำประกาศเกี่ยวกับสิทธิและการคุ้มครองผู้บริโภค เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2502 โดยสิทธิของผู้บริโภคมีอยู่ 4 ประการ คือ สิทธิในความปลอดภัย สิทธิในการรับข่าวสาร ข้อมูล สิทธิในการเลือกซื้อสินค้า และสิทธิในการร้องทุกข์

2) เหตุผลในการประกาศเรียกร้องสิทธิของผู้บริโภค

เนื่องมาจากเหตุผลหลัก 3 ประการ ประการแรก คือ ผู้บริโภคให้ความสนใจในเนื้อหาของการโฆษณาและการโฆษณาโดยวิธีหลอกลวง ประการที่สอง คือ ปัญหาสังคมและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่เพิ่มขึ้น และประการสุดท้าย คือ องค์กรภาคธุรกิจให้ความสนใจต่อกำไรมากกว่าความรับผิดชอบต่อสังคม

3.2.1.2 องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศสหรัฐอเมริกา²⁵

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกามีพื้นที่ที่กว้างขวางมาก และประชาชนมีความรู้ในเรื่องสิทธิของตนเป็นอย่างดี หน้าที่ของรัฐบาลไม่ว่าจะจะเป็นรัฐบาลสหพันธรัฐหรือรัฐบาลมลรัฐมีหน้าที่ควบคุมกำกับให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยสิทธิของพลเมืองอาจถูกจำกัดได้เท่าที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนทั่วไปเท่านั้น²⁶ ดังนั้น จึงมีการรวมตัวกันเรียกร้องให้รัฐบาลจัดตั้งองค์กรต่างๆ ในการรับรองสิทธิของผู้บริโภค และดูแลผู้บริโภคภายในสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ประชาชนยังมีการรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคของเอกชนขึ้นมา ดังนั้น องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) องค์กรภาครัฐ

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกามีพื้นที่ที่กว้างขวางมาก ระบบการบริหารงานจึงแบ่งได้เป็นหลายระดับ ทั้งระดับสหพันธรัฐ (Federal) และระดับมลรัฐ (States) หน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบาลจึงแบ่งตามระบบการบริหารงาน ดังนั้นองค์กรที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค จึงสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับคือ

ระดับสหพันธรัฐ องค์กรที่สำคัญ คือ คณะกรรมการการค้าแห่งสหพันธรัฐ (The Federal Trade Commission: FTC) จัดตั้งขึ้นตาม Federal Trade Commission Act (1914) มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่เป็นธรรมหรือการหลอกลวง (Unfair or Deceptive Acts or Practices) โดยมีอำนาจวินิจฉัยสั่งการในทางปกครองทั่วไป และเป็นผู้บังคับใช้ กำกับการให้เป็นไปตามกฎหมาย เช่น Federal Consumer Protection Act, The Consumer Product Safety Act, The Federal Food Drug and Cosmetic Act, The Fair Packaging and Labeling Act, The Fair Debt Collection Practices Act, The Consumer Leasing Act เป็นต้น โดยมีพนักงานอัยการ (Attorney General) ทำหน้าที่ฟ้องร้องดำเนินคดี ซึ่งผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากการซื้อสินค้าและบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ โดยมีสำนักงาน (Office of the Attorney General) อยู่ในทุกรัฐ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มาจากการเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังมี Food and Drug Administration, Federal Communications Commission, Federal Trade Commission หรือ Office of Consumer Affairs US Department of Commerce เป็นต้น²⁷

²⁵ สรรพ สาระศรี. (2549). มาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค : ศึกษากรณีสัญญาสำเร็จรูป. หน้า 49-51.

²⁶ สุขุม สุขนิตย์. (2544). องค์กรเอกชนเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค. หน้า 53-54.

²⁷ สุขุม สุขนิตย์. เรื่องเดิม. หน้า 54-55.

การคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศสหรัฐอเมริกา คณะกรรมการการค้าแห่งสหพันธรัฐมีบทบาทสำคัญอย่างมากในระดับสหพันธรัฐ เนื่องจากใน Federal Trade Commission Act (1914) มาตรา 5 กำหนดว่า การกระทำทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมและมีผลต่อการประกอบธุรกิจเป็นการต้องห้าม ดังนั้นคณะกรรมการการค้าแห่งสหพันธรัฐจึงมีอำนาจเสนอกฎหมายและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการกระทำทางการค้าที่เห็นว่าไม่เป็นธรรมได้ เช่น คณะกรรมการมีอำนาจในการกำกับดูแลโฆษณาทุกประเภททั่วประเทศเพราะเรื่องโฆษณาเป็นพฤติกรรมทางการค้าที่อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในตลาดและมีผลกระทบต่อผู้บริโภคโดยตรง เป็นต้น

ระดับมลรัฐ องค์กรที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค คือ สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคส่วนท้องถิ่น (The Local Consumer Protection) โดยกฎหมายได้ให้อำนาจแก่องค์กรของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายที่มีความแตกต่างกันไปแล้วแต่โครงสร้างและมาตรการทางกฎหมายในแต่ละมลรัฐ เป็นหน่วยงานที่มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายมีมลรัฐถึง 43 มลรัฐที่ให้อำนาจแก่พนักงานอัยการประจำมลรัฐ (State Attorney General) แต่เพียงผู้เดียวในการบังคับใช้กฎหมาย และบางมลรัฐให้อัยการประจำมลรัฐใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคร่วมกับหน่วยงานอื่นที่ทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภค บางมลรัฐก็ตั้งหน่วยงานขึ้นมาเฉพาะเพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคต่างหากจากอัยการประจำมลรัฐ (State Attorney General) และให้มีอำนาจดำเนินคดีทางศาลได้เองโดยไม่ต้องผ่านอัยการประจำมลรัฐ อย่างไรก็ดี หลักการสำคัญของการมอบอำนาจให้องค์กรของรัฐในการบังคับใช้กฎหมาย คือ จะต้องให้องค์กรเหล่านั้นมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนทั่วไป (General Investigations) และมีอำนาจในการออกหมายเรียกต่างๆ ได้ (To Issue Subpoenas)²⁸ เช่น กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของมลรัฐ Tennessee ได้กำหนดให้ผู้บังคับใช้กฎหมายคือ กองคุ้มครองผู้บริโภค (The Division of Consumer Affairs) และ สำนักงานอัยการประจำมลรัฐ Tennessee (Tennessee Attorney General's Office) เป็นต้น

2) องค์กรภาคเอกชน

การรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งองค์กรภาคเอกชนที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคนั้น ยนต์ใหม่จะมีทั้งองค์กรที่เป็นการรวมกลุ่มของผู้ผลิต และองค์กรที่ผู้บริโภครวมกลุ่มกันที่เรียกว่า “องค์กรของผู้บริโภค” เช่น Consumer Federation of American, Consumer Union of American, Council of Better Business Bureau, Public Citizen เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มเป็นองค์กรอิสระภาคเอกชน ที่ให้บริการแก่ผู้บริโภคนยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องบนอินเทอร์เน็ต เช่น

²⁸ ศรีนัย ศรีนัยสุนทร. (2549). วิธีพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคทางแพ่งในชั้นศาล. หน้า 60.

การให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลเบื้องต้นแก่ผู้บริโภคทั้งข้อมูลทั่วไป และข้อมูลทางกฎหมายในแต่ ละมลรัฐ การให้คำปรึกษาและแนะนำวิธีการแก้ไขปัญห่าเบื้องต้น โดยองค์กรอิสระภาคเอกชนที่ ให้บริการบนอินเทอร์เน็ตที่มีบทบาทสำคัญในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ และ เป็นที่ยอมรับจากรัฐบาลกลางและรัฐบาลมลรัฐ ได้แก่ www.autopedia.com, www.carlemon.com, www.consumeraffairs.com, www.lemonjustice.com เป็นต้น

3.2.2 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายสัญญา

มาตรการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความซำรุดบกพร่องตามกฎหมาย ลักษณะสัญญาของประเทศสหรัฐอเมริกา มีอยู่หลายมาตรการ มาตรการที่สำคัญ ได้แก่ มาตรการด้าน การรับประกันสินค้า (Warranty) และมาตรการข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Contract) จึงสามารถ แยกพิจารณาได้ดังนี้

3.2.2.1 การให้ความคุ้มครองในการรับประกันสินค้า (Warranty)

การรับประกันสินค้า (Warranty) เป็นมาตรการหนึ่งที่ทางรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค โดยกฎหมายที่ใช้บังคับมีอยู่หลายระดับ ทั้งในระดับสหพันธรัฐ (Federal Law) ที่ใช้บังคับกับมลรัฐทั้งหมด 50 รัฐ และกฎหมายในระดับมลรัฐ (State Law) ซึ่งใช้ บังคับอยู่ในมลรัฐใดมลรัฐหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการรับประกันที่มีการบัญญัติไว้ เป็นลายลักษณ์อักษรจึงมีอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1) ประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (Uniform Commercial Code)

ประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ มีการบัญญัติหลักในเรื่องการ รับประกัน (Warranty) ไว้ใน Article 2 มาตรา 2-312 ถึงมาตรา 2-317 ซึ่งใช้เฉพาะการรับประกัน สินค้าเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้กับการบริการได้²⁹ ซึ่งเป็นเรื่องสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ โดย ผู้ขายมีหน้าที่ต่อผู้ซื้อในการส่งมอบสินค้าให้มีคุณภาพ ปริมาณ ความสามารถในการใช้งาน หรือ ข้อตกลงใดๆ เกี่ยวกับสินค้านั้น ซึ่งการรับประกันนี้ได้รับอิทธิพลจากหลักเรื่อง “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat emptor) โดยกฎหมายถือว่าการเจรจาต่อรองการทำสัญญาซื้อขายระหว่างคู่สัญญาเอกชนซึ่ง มีอำนาจต่อรองเท่าเทียมกันกฎหมายไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว และหากมีความเสียหายเกิดขึ้นก็เป็นเรื่อง ที่คู่สัญญาต้องไปเรียกร้องต่อกันเอง แต่ส่วนมากผู้ขายมักจะเป็นผู้ได้เปรียบกว่าผู้ซื้อ

²⁹ James J. White, Robert S. Summers. (2000). *Uniform Commercial Code*. pp 343-344.

ดังนั้นความรับผิดของผู้ขายจึงเกิดขึ้นได้น้อย ปัจจุบันแนวความคิดดังกล่าว จึงได้รับการยกเว้นโดยมีการบัญญัติหลักความรับผิดตามคำรับประกัน (Warranty) ไว้ในกฎหมาย เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้ซื้อที่มีอำนาจการต่อรองน้อย โดยแบ่งการรับประกันที่เกี่ยวข้องกับสินค้า ประเภทต่างๆ ออกเป็น 2 ประเภท ได้ดังนี้

(1) การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty)

การรับประกันโดยชัดแจ้งมีการบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแม่แบบ ทางพาณิชย์ มาตรา 2-313³⁰ โดยในทางคำรามีการให้ความหมายของการรับประกันโดยชัดแจ้งไว้ว่า หมายถึง คำรับรองหรือคำรับประกันที่ผู้ประกอบธุรกิจได้แสดงออกโดยชัดแจ้งในคุณภาพของ สินค้า ทั้งนี้ไม่ว่าด้วยรูปแบบ หรือวิธีการใดๆ เช่น ด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร และหากสินค้านั้น มิได้เป็นไปตามคำรับรอง จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ซื้อสินค้า ผู้เสียหายย่อมฟ้องเรียก ค่าเสียหายได้โดยตรงจากผู้ที่ทำให้คำรับรอง³¹

³⁰ Section 2-313 (1) - (4) of the Uniform Commercial Code provides:

(1) In this section, "immediate buyer" means a buyer that enters into a contract with the seller.

(2) Express warranties by the seller to the immediate buyer are created as follows:

(a) Any affirmation of fact or promise made by the seller which relates to the goods and becomes part of the basis of the bargain creates an express warranty that the goods shall conform to the affirmation or promise.

(b) Any description of the goods which is made part of the basis of the bargain creates an express warranty that the goods shall conform to the description.

(c) Any sample or model that is made part of the basis of the bargain creates an express warranty that the whole of the goods shall conform to the sample or model.

(3) It is not necessary to the creation of an express warranty that the seller use formal words such as "warrant" or "guarantee" or that the seller have a specific intention to make a warranty, but an affirmation merely of the value of the goods or a statement purporting to be merely the seller's opinion or commendation of the goods does not create a warranty.

(4) Any remedial promise made by the seller to the immediate buyer creates an obligation that the promise will be performed upon the happening of the specified event.

³¹ ฌฐจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา. (2524, มีนาคม). "ความรับผิดของผู้ประกอบการผลิต." วารสาร อัยการ, 4, 39. หน้า 13-14.

และ Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า การรับประกัน โดยชัดแจ้งไว้ว่า "Express Warranty. A warranty created by the overt words or actions of the seller"³² แปลได้ว่า คำรับประกัน โดยชัดแจ้งเป็นคำรับประกันที่เกิดขึ้นจากคำกล่าวหรือการกระทำของผู้ขาย

การรับประกัน โดยชัดแจ้งเกิดขึ้นเมื่อผู้ขายได้มีการกล่าวข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าขึ้นมา โดยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณภาพกลายเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลง และผู้ซื้อสินค้าเชื่อถือข้อความดังกล่าวจนตัดสินใจทำการซื้อสินค้านั้น การกระทำเช่นนี้ทำให้สามารถแยกการรับประกันโดยชัดแจ้งออกจากคำโฆษณาที่ฟุ่มเฟือย (Seller Claims)

การรับประกัน โดยชัดแจ้งเกิดขึ้นได้หลายวิธี เช่น ข้อความในใบโฆษณา (Brochures) รายการทางไปรษณีย์ (Mailing Pieces) การพรรณนาในการเสนอขาย รวมถึงการโฆษณา โดยคำพูดด้วย โดยบ่อยครั้งที่ผู้ขายจะกล่าวข้อความที่เป็นข้อเท็จจริงออกมาในช่วงการเจรจาต่อรอง³³

กรณีการรับประกัน โดยชัดแจ้งตามมาตรา 2-313 (2)(a) หากผู้ขายได้ ยืนยัน (Affirmation) หรือให้คำมั่นสัญญา (Promise) เกี่ยวกับคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งของสินค้า ให้ผู้ซื้อได้ทราบผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้าตามที่ได้ให้การยืนยัน หรือให้การรับรองนั้น แต่หากผู้ขายเพียงแต่ให้คำแนะนำ (Commendation) หรือแสดงความคิดเห็น (Opinion) เกี่ยวกับสินค้า กรณีไม่ถือว่าเป็นการสร้างคำรับประกัน โดยชัดแจ้ง แต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องยากที่จะแยกแยะระหว่างการยืนยัน หรือการสัญญาออกจากคำแนะนำหรือความเห็น ดังนั้นโดยมากศาลจึงมักพิจารณาลักษณะของความเห็น หรือคำแนะนำของผู้ขายเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้า โดยพิจารณาจากสถานการณ์ต่างๆ ประกอบ เช่น ลักษณะของความบกพร่องของสินค้า ประกอบกับข้อความตกลงของผู้ขายในสัญญา โดยไม่คำนึงว่าผู้ขายได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจา ดังนั้นในส่วนนี้การสร้างคำรับประกันโดยชัดแจ้งของผู้ขายจึงเกิดขึ้นได้หลายวิธี³⁴

ประการต่อมาตามมาตรา 2-313 (2)(b) ผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้าที่มีคุณภาพตามที่พรรณนา ไม่ว่าจะการพรรณนาดังกล่าวผู้ซื้อหรือผู้ขายเป็นผู้พรรณนาก็ตาม ดังนั้นลักษณะของการพรรณนาจึงค่อนข้างที่จะกว้างและอาจขยายขอบเขตไปถึงลักษณะของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการซื้อขายสินค้าเฉพาะอย่างก็ได้

³² Bryan A. Garner. (2004). *Black's law dictionary*. p. 1619.

³³ Barlow C. Wayne. (1982). *The Buy and the Law*. pp. 68-70.

³⁴ Henry Gabriel. (2004). *Contract for The Sale of Goods : A Comparison of Domestic and International law*. p. 121.

กรณีมาตรา 2-313 (2)(c) การแสดงสินค้าตามตัวอย่าง หรือแบบอย่าง (Sample or Model) ผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้าทั้งหมดให้ตรงกับตัวอย่าง หรือแบบอย่างที่ได้แสดงลักษณะของการซื้อขายตามตัวอย่าง คือ สินค้าตัวอย่างที่ได้นำมาแสดงนั้นได้นำออกมาจากสินค้าที่กำหนดไว้เป็นวัตถุในการชำระหนี้แล้วทั้งหมด ส่วนการซื้อขายตามแบบอย่าง คือ แบบอย่างที่ทำให้ผู้ซื้อได้มีโอกาสตรวจสอบสินค้า หากผู้ซื้อพอใจแล้วผู้ขายจึงจะไปจัดหาสินค้าตามแบบอย่างนั้น ไม่ว่าจะโดยการผลิตหรือโดยวิธีการใดๆ

จากข้อกำหนดการสร้างคำรับประกัน โดยชัดแจ้งตามมาตรา 2-313 (2) (a)-(c) นั้น หากต่อมาปรากฏว่าสินค้านั้นไม่มีคุณลักษณะตามที่ผู้ขายได้ให้คำรับรองไว้ ผู้ซื้อต้องพิสูจน์ว่า ตนได้เข้าทำสัญญาซื้อขายกับผู้ขายเพราะเชื่อในคำรับประกันที่ผู้ขายได้ให้ไว้ ซึ่งต่อมาประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (U.C.C.) ได้บัญญัติข้อสันนิษฐานให้เป็นผู้ซื้อว่า หากการรับประกันโดยชัดแจ้งนั้น เป็นส่วนหนึ่งของการเจรจาต่อรองในการทำสัญญาซื้อขาย (Part of the basis of the bargaining.) กล่าวคือ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ซื้อได้เข้าทำสัญญาเพราะเชื่อถือการรับประกันโดยชัดแจ้งของผู้ขาย โดยไม่คำนึงว่าผู้ขายนั้นเป็นพ่อค้าหรือไม่ และการสร้างคำรับประกันโดยชัดแจ้งสามารถทำได้ทุกเรื่อง³⁵

นอกจากนั้น มาตรา 2-313 (3) ได้กำหนดถึงวิธีการสร้างคำรับประกันโดยชัดแจ้งไว้หลายวิธี และไม่จำเป็นต้องมีการทำสัญญารับประกันใดๆ เป็นพิเศษการรับประกันโดยชัดแจ้งสามารถเกิดขึ้นได้ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของสัญลักษณ์ หรือข้อความ โดยสาระสำคัญอยู่ที่การยืนยันของผู้ขายว่าสินค้านั้นจะตรงกันตามที่ตกลงกัน เช่น รายละเอียดของสินค้า ตัวอย่างของสินค้า แบบอย่างของสินค้า แต่ในทางตรงกันข้ามข้อความบางอย่างที่ปรากฏอยู่ในสัญญาอาจจะไม่เป็นการรับประกันโดยชัดแจ้งก็ได้ เช่น “This is the best mover on the market today.” เป็นต้น

การรับประกันโดยชัดแจ้งนี้ ผู้ให้คำรับประกันอาจจะปฏิเสธความรับผิดชอบ (Disclaim of Express Warranty) ได้ ตามมาตรา 2-316 (1)³⁶ โดยบัญญัติว่า “การจำกัดความรับผิดชอบหรือการยกเว้นความรับผิดชอบสามารถทำได้โดยคู่สัญญาตกลงกัน แต่ถ้าเป็นการจำกัดหรือยกเว้นที่ไม่มีเหตุผลอันสมควรแล้ว ถือว่าข้อจำกัดหรือข้อยกเว้นดังกล่าวไม่มีผลใช้บังคับ” ซึ่งข้อความที่ยกเว้น

³⁵ Clayton P. Gillette, Steven D. Walt. (2002). *Sale law Domestic and International*. p. 284.

³⁶ Section 2-316 (1) of the Uniform Commercial Code provides:

(1) Words or conduct relevant to the creation of an express warranty and words or conduct tending to negate or limit warranty shall be construed wherever reasonable as consistent with each other; but subject to Section 2-202, negation or limitation is inoperative to the extent that such construction is unreasonable.

หรือจำกัดความรับผิดตามคำรับประกันโดยชัดแจ้งนี้ ต้องเป็นการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดที่เป็นไปในทางเดียวกับคำรับประกันโดยชัดแจ้งด้วย

การยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ เมื่อคำรับประกันกับการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเขียนไว้ในสัญญา (Written Warranty and Disclaimer) มาตรา 2-316 (1) จะให้ความคุ้มครองผู้ซื้อจากข้อความที่ยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดที่คาดไม่ถึงหรือแตกต่างจากที่ตกลงกันไว้ และกรณีที่สอง เมื่อคำรับประกันโดยชัดแจ้งที่ทำด้วยวาจาถูกทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการเขียนข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดความรับผิดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรด้วย (Oral Warranty and Written Disclaimer) ซึ่งปัญหาที่มักเกิดขึ้นส่วนมาก คือ ข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดที่ทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร (Written Disclaimer) แตกต่างจากคำรับประกันด้วยวาจา (Oral Warranty) โดยมักจะมีรูปแบบเป็น Merger Clause และเมื่อมีคดีขึ้นสู่ศาล ผู้ขายอาจจะอ้างกฎของพยานปากเปล่า (The Coded Parole Evidence Rule) ตามมาตรา 2-202 ของประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ซื้อนำสืบถึงการมีอยู่ของคำรับประกันด้วยวาจา เช่นนี้ศาลจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้ซื้อหากพบว่า สัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรนั้นไม่ได้เป็นเจตนาสุดท้ายของผู้ซื้อ หรือการจะบังคับตามข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดจะเป็นการทำรุนแรงเกินไป ทั้งนี้ผู้ซื้อจึงควรทำการตรวจสอบข้อสัญญาในสัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษร โดยเฉพาะสัญญาที่เป็นแบบสัญญามาตรฐาน³⁷

(2) การรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty)

การรับประกันโดยปริยาย Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายไว้ว่า "Implied Warranty. An obligation imposed by the law when there has been no representation or promise"³⁸ ซึ่งแปลได้ว่า คำรับประกันโดยปริยายเป็นหน้าที่รับรองและกำหนดขึ้นโดยอำนาจแห่งกฎหมาย ถึงแม้ว่าความเป็นจริงผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายจะไม่มี การให้คำรับประกันเช่นนั้นไว้เลยก็ตาม แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. การรับประกันเรื่องกรรมสิทธิ์ (Warranty of Title)

การรับประกันเรื่องกรรมสิทธิ์ Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายไว้ว่า "Warranty of Title. A warranty that the seller or assignor of property has title to

³⁷ Mark E. Koszkowski, Christie L. Roskwski. (2002). **Business law : principle,cases,and policy.** p 357.

³⁸ Bryan A. Garner. Op. cit. p. 1619.

that property, that the transfer is rightful, and that there are no liens or other encumbrances beyond those that the buyer or assignee is aware of at the time of contracting”³⁹ ซึ่งแปลได้ว่า การรับประกันเรื่องกรรมสิทธิ์เป็นคำรับประกันว่าผู้ขายหรือผู้มีชื่อในทรัพย์สินเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น ซึ่งเป็นการรับประกันว่าตนมีสิทธิ์ที่จะโอนกรรมสิทธิ์และทรัพย์สินนั้นไม่มีภาระติดพันใดๆ ก่อนที่จะทำสัญญาซื้อขาย

การรับประกันเรื่องกรรมสิทธิ์เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติทุกครั้งที่มีการซื้อขายสินค้า เว้นแต่จะมีการตกลงกันเป็นอย่างอื่น⁴⁰ โดยผู้ขายรับรองต่อผู้ซื้อว่า ผู้ขายมีกรรมสิทธิ์ และมีสิทธิโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายให้แก่ผู้ซื้อได้จริง หากผู้ซื้อไม่ได้กรรมสิทธิ์ ผู้ขายต้องรับผิดชอบทุกประการ การรับประกันประเภทนี้ ได้มีการบัญญัติไว้ใน มาตรา 2-312⁴¹ โดยกำหนดการรับประกันไว้ 3 ประเภท⁴² คือ

1.1. การรับประกันว่ากรรมสิทธิ์ถูกต้อง (Good Title) คดีส่วนมากผู้ขายจะให้คำรับประกันแก่ผู้ซื้อว่าสินค้าที่ขายเป็นสินค้าที่มีกรรมสิทธิ์ถูกต้องและได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย และการโอนกรรมสิทธิ์เป็นไปอย่างถูกต้อง (มาตรา 2-312 (1) (a)) ตัวอย่างเช่น นายเอขโมยสินค้ามาจากนายบีและนำมาให้นายซี โดยนายซีไม่รู้ว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ถูกขโมยมา ถ้า

³⁹ Ibid. p. 1620.

⁴⁰ Barlow. C. Wayne. Op. cit. p. 66.

⁴¹ Section 2-312 (1) - (3) of the Uniform Commercial Code provides:

(1) Subject to subsection (3), there is in a contract for sale a warranty by the seller that:

(a) the title conveyed shall be good and its transfer rightful and shall not unreasonably expose the buyer to litigation because of any colorable claim to or interest in the goods; and

(b) the goods shall be delivered free from any security interest or other lien or encumbrance of which the buyer at the time of contracting has no knowledge.

(2) Unless otherwise agreed, a seller that is a merchant regularly dealing in goods of the kind warrants that the goods shall be delivered free of the rightful claim of any third person by way of infringement or the like but a buyer that furnishes specifications to the seller must hold the seller harmless against any such claim that arises out of compliance with the specifications.

(3) A warranty under this section may be disclaimed or modified only by specific language or by circumstances that give the buyer reason to know that the seller does not claim title, that the seller is purporting to sell only the right or title as the seller or a third person may have, or that the seller is selling subject to any claims of infringement or the like.

⁴² Miller, Riger. LeRoy & Gaylord A. Jentz. (2005). **Fundamentals of Business Law.** pp. 320-321.

นายบีเรียกสินค้าคืนจากนายซี นายซีสามารถเรียกร้องให้นายเอรับผิดชอบในกรณีที่มีการฝ่าฝืนคำรับประกันได้ เพราะเมื่อนายเอ ขายสินค้าให้กับนายซี กฎหมายถือว่านายเอ ได้ให้คำรับประกันในทันทีว่า กรรมสิทธิ์ได้โอนไปอย่างถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น

1.2. การรับประกันว่าสินค้าไม่มีการยึดไว้ก่อน (No Lien) เป็นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ซื้อที่ไม่รู้ว่าสินค้าที่ขายนั้น ในขณะที่ทำสัญญามีภาระติดพันอยู่ ภาระติดพัน ได้แก่ ข้อเรียกร้อง การฟ้องร้อง หรือความรับผิดชอบใดๆ ที่ติดอยู่กับสินค้านั้น (มาตรา 2 – 312 (1)(b)) ตัวอย่างเช่น ผู้ซื้อไม่รู้ว่าสินค้าที่ทำการซื้อขายนั้นเป็นสินค้าที่ใช้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ของเจ้าหนี้ของผู้ขาย ถ้าเจ้าหนี้ของผู้ขายใช้สิทธิเรียกร้องเรียกสินค้านั้นคืนจากผู้ซื้อ ถือว่าผู้ขายฝ่าฝืนคำรับประกัน ผู้ซื้อก็สามารถเรียกร้องเอาจากผู้ขายได้

1.3. การรับประกันว่าไม่เป็นสินค้าที่ละเมิดสิทธิ (No Infringements) เป็นการรับประกันของพ่อค้าที่ขายสินค้าตามสัญญาซื้อขายหรือผู้ที่แสดงตนว่าเป็นผู้ที่มีความรู้หรือความชำนาญเฉพาะเกี่ยวกับสินค้าประเภทนั้น⁴³ โดยบุคคลดังกล่าวให้คำรับประกันว่า สินค้าที่เป็นวัตถุแห่งสัญญาซื้อขายนั้นปราศจากการเรียกร้องทางทรัพย์สินทางปัญญาจากบุคคลที่สาม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร หรือเครื่องหมายการค้า (มาตรา 2-312) หากผู้ซื้อถูกเจ้าของสิทธิฟ้องร้อง ผู้ซื้อต้องแจ้งให้ผู้ขายทราบถึงการฟ้องร้องนั้นภายในระยะเวลาอันสมควร โดยมอบอำนาจการตัดสินใจในการดำเนินคดีให้แก่ผู้ขายว่า จะดำเนินการยื่นคำให้การหรือไม่ โดยค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีผู้ขายจะเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด ทั้งนี้ ผู้ซื้อต้องอนุญาตให้ผู้ขายดำเนินการต่อสู้คดีด้วย มิฉะนั้น ผู้ซื้อจะสูญเสียสิทธิที่จะเรียกร้องเอาจากผู้ขาย หากมีคำพิพากษาให้มีความรับผิดชอบในการละเมิดลิขสิทธิ์ (มาตรา 2-607 (3)(b) และมาตรา 2-607(5)(b))⁴⁴

⁴³ ความหมายของคำว่าพ่อค้า Merchant มีการให้คำนิยามไว้ในมาตรา 2-104 ดังนี้

Section 2-104 (1) "Merchant" means a person who deals in goods of the kind or otherwise by his occupation holds himself out as having knowledge or skill peculiar to the practices or goods involved in the transaction or to whom such knowledge or skill may be attributed by his employment of an agent or broker or other intermediary who by his occupation holds himself out as having such knowledge or skill.

⁴⁴ Section 2-607 (3)(b) and Section 2-607 (5)(b) of the Uniform Commercial Code provides:

... (3) Where a tender has been accepted

... (b) if the claim is one for infringement or the like (subsection (3) of Section 2-312) and the buyer is sued as a result of such a breach he must so notify the seller within a reasonable time after he receives notice of the litigation or be barred from any remedy over for liability established by the litigation.

การรับประกันเรื่องกรรมสิทธิ์ทั้ง 3 ประเภท ผู้ขายอาจจะยกเว้นหรือเปลี่ยนแปลงการรับประกันได้ ก็ต่อเมื่อมีการระบุไว้อย่างชัดเจนในสัญญาเท่านั้น (มาตรา 2-312 (2)) และการรับประกันกรรมสิทธิ์จะไม่นำมาใช้กับกรณีที่มีการซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงาน (Sheriffs, Executors, Foreclosing Lien Holders) หรือหน่วยงานของรัฐ⁴⁵ ดังจะเห็นได้จากคำตัดสินของศาลในคดี Merino v. Perna⁴⁶ โดยคดีดังกล่าว Joseph Perna ได้ซื้อรถยนต์เก่ามาจากการขายทอดตลาด และได้ขายต่อให้กับ Eli Marino อีกทอดหนึ่ง ต่อมาลูกชายของ Marino ถูกจับขณะขับรถยนต์ดังกล่าว โดยตำรวจอ้างว่ารถยนต์ดังกล่าวเป็นรถที่ถูกขโมยมา ทำให้ลูกชายของ Marino ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีที่ศาล ทำให้ Marino เสียค่าทนายความไป 600 ดอลลาร์ จึงมาฟ้องขอให้ Perna รับผิดชอบ ศาลได้พิพากษาว่าการขายโดยพนักงานของรัฐไม่ก่อให้เกิดการรับประกันกรรมสิทธิ์ Perna จึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อ Marino

หรือกรณี Sunseri v. RKO-Stanley Warrar Theatres, Inc. มีข้อเท็จจริงว่า Sunseri ซื้ออุปกรณ์โวลต์และพลูจาก RKO ผู้เป็นเจ้าของตึก โดยสัญญาซื้อขายระบุว่า “ผู้ขายตกลงขาย โอน และส่งมอบสิทธิ กรรมสิทธิ์และผลประโยชน์ในสินค้าที่ทำการซื้อขายของผู้ขายไปยังผู้ซื้อ” แต่ปรากฏว่า สินค้าดังกล่าวเป็นของ Francis Zatalava ผู้เช่าตึกรายก่อน Zatalava จึงฟ้องให้ Sunseri คืนอุปกรณ์ดังกล่าว และศาลได้ตัดสินให้ Sunseri คืนอุปกรณ์ Sunseri จึงฟ้อง RKO ต่อศาลเป็นคดีนี้ในการที่ RKO ผ่าฝืนคำรับประกันกรรมสิทธิ์ โดยศาลคดีนี้ตัดสินให้ Sunseri ชนะคดีโดยให้เหตุผลว่า ข้อความดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นการยกเว้นการรับประกันกรรมสิทธิ์ เพราะไม่ได้ใช้ถ้อยคำที่เฉพาะเจาะจงถึงการยกเว้นตามที่มาตรา 2-312 กำหนดไว้ คือไม่มีการเตือนผู้ซื้ออย่างชัดเจนเพียงพอ⁴⁷ และไม่เป็นการปฏิเสธอย่างชัดเจนว่าผู้ขายจะไม่มี ความรับผิดชอบหากผู้ซื้อไม่ได้รับสินค้า

... (5) Where the buyer is sued for breach of a warranty or other obligation for which his seller is answerable over

...(b) if the claim is one for infringement or the like (subsection (3) of Section 2-312) the original seller may demand in writing that his buyer turn over to him control of the litigation including settlement or else be barred from any remedy over and if he also agrees to bear all expense and to satisfy any adverse judgment, then unless the buyer after reasonable receipt of the demand does turn over control the buyer is so barred.

⁴⁵ A. James Barnes, Terry Morehead Dworkin, Eric L. Richards. (2000). **Law for Business**, p. 290.

⁴⁶ Marino v. Perna 629 N.Y.S.2d 669 (Civ. Ct. N.Y.C. 1995).

⁴⁷ 18 AM. Jur. Legal Form 2d section 253 : 825 (1974) and Purdon's Pa Forms, 12A P.S. section 2-312, Form 2 (1970).

2. การรับประกันการใช้สอยเหมาะสมตามเจตนาธรรมดาที่ซื้อขายกัน

(Warranty of Merchantability)

การรับประกันประเภทนี้ถือว่าเป็นการรับประกันที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้ซื้อ การรับประกันประเภทนี้ Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายไว้ว่า "Implied Warranty of Merchantability. A warranty that the property is fit for the ordinary purposes for which it is used"⁴⁸ แปลได้ว่า การรับรองว่าทรัพย์สินนั้นเหมาะสมกับวัตถุประสงค์โดยทั่วไปในการใช้ทรัพย์สินนั้น ซึ่งในทางตำราได้มีการอธิบายความหมายไว้ว่า การผู้ขายรับรองว่า สินค้าที่ซื้อสามารถนำไปใช้สอยได้ สมประโยชน์ตามสภาพของสินค้า สำหรับการบริโภคตามธรรมดาและมีความปลอดภัยในการใช้หรือการบริโภคตามสมควรด้วย⁴⁹

ประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ ได้กำหนดเรื่องการรับประกันการใช้สอยเหมาะสมตามเจตนาธรรมดาที่ซื้อขายกันไว้ในมาตรา 2-314⁵⁰ โดยการรับประกันภายใต้มาตรานี้สามารถนำไปใช้กับการให้บริการด้านอาหารหรือเครื่องดื่มเพื่อการบริโภคด้วย (Webster v. Blue Ship Tea Room, Inc.)⁵¹ การรับประกันประเภทนี้เกิดขึ้นเมื่อผู้ขายซึ่งเป็นพ่อค้าที่ขายของชนิดนั้น ซึ่งมาตรา 2-314 (2) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการพิจารณาในการวินิจฉัยว่า

⁴⁸ Bryan A. Garner. Op. cit. p. 1619

⁴⁹ A. James Barnes, Terry Morehead Dworkin, Eric L. Richards. Op.cit. p. 71.

⁵⁰ Section 2-314 (1) - (3) of the Uniform Commercial Code provides:

(1) Unless excluded or modified (Section 2-316), a warranty that the goods shall be merchantable is implied in a contract for their sale if the seller is a merchant with respect to goods of that kind. Under this section the serving for value of food or drink to be consumed either on the premises or elsewhere is a sale.

(2) Goods to be merchantable must be at least such as:

- (a) pass without objection in the trade under the contract description;
- (b) in the case of fungible goods, are of fair average quality within the description;
- (c) are fit for the ordinary purposes for which goods of that description are used;
- (d) run, within the variations permitted by the agreement, of even kind, quality and quantity within each unit and among all units involved;
- (e) are adequately contained, packaged, and labeled as the agreement may require; and
- (f) conform to the promise or affirmations of fact made on the container or label if any.

(3) Unless excluded or modified (Section 2-316) other implied warranties may arise from course of dealing or usage of trade.

⁵¹ Supreme Judicial Court of Massachusetts, 1964. 347 Mass.421, 198 N.E.2d 309.

สินค้านั้นขายโดยพ่อค้าหรือไม่ ซึ่งคำรับประกันประเภทนี้อาจเกิดขึ้นจากประเพณีทางการค้าปกติ หรือจากคำวินิจฉัยของศาลก็ได้ หลักเกณฑ์ตามมาตรา 2-314 (2) มี 6 ประการดังนี้

1) สินค้าที่วางจำหน่ายในตลาดแล้วต้องปราศจากการโต้แย้งคัดค้าน โดยสินค้านั้นไม่ต้องถึงขั้นสมบูรณ์แบบเพียงแต่ต้องมีคุณภาพทัดเทียมกับสินค้าอื่นที่วางตลาด

2) กรณีที่เป็นสินค้าที่ใช้แล้วหมดไป (Fungible Goods) เช่น เมล็ดพืช น้ำมัน เป็นต้น ต้องมีคุณภาพที่เหมาะสมกับสินค้าประเภทนั้น คือ ต้องมีคุณภาพปานกลาง (a middle belt of quality)

3) สินค้านั้นเหมาะสมกับการใช้งานในวัตถุประสงค์ทั่วไปของสินค้า ซึ่งถือว่าเป็นการอธิบายความหมายของคำว่า “Merchantability” คือ หมายความว่า สินค้านั้นต้องสามารถใช้งานตามหน้าที่ได้อย่างสินค้าทั่วไป เช่น ไม้กวาดมีวัตถุประสงค์ทั่วไปในการทำความสะอาด รถยนต์มีวัตถุประสงค์ทั่วไปเพื่อการขนส่ง อาหารมีวัตถุประสงค์ทั่วไปเพื่อการบริโภค เป็นต้น

4) สินค้าต้องใช้งานได้ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขหรือข้อตกลงต่างๆ ที่มีการตกลงกัน ทั้งชนิด (Source) คุณภาพ (Quality) และปริมาณ (Quantity) อย่างเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการขายปลีกหรือขายเหมา

5) สินค้าต้องมีบรรจุกันซ์และการติดฉลากที่เหมาะสมตามที่ตกลงกัน

6) ถ้ามีการให้คำมั่นหรือการรับรองข้อเท็จจริงใดอยู่ที่บรรจุกันซ์หรือฉลากสินค้า สินค้านั้นต้องเป็นไปตามที่ให้คำมั่นหรือการรับรองนั้น

ดังนั้นการรับประกันประเภทนี้จึงเป็นการรับประกันตัวสินค้า โดยเฉพาะ โดยผู้ขายต้องเป็นผู้ขายสินค้าประเภทนั้นและสินค้าต้องมีคุณภาพปานกลาง เป็นอย่างน้อย มีระดับเท่าเทียมกับสินค้าชนิดเดียวกันที่ผ่านการตรวจสอบและวางจำหน่ายในตลาด คือ ไม่จำเป็นต้องสมบูรณ์แบบ เพียงแต่มีคุณภาพที่พอยอมรับได้ (Acceptable Quality) ในขณะที่มีการส่งมอบก็เพียงพอแล้ว⁵² และสินค้าที่มีความเหมาะสมในการใช้นี้ต้องมีบรรจุกันซ์ที่มีความเหมาะสมเพียงพอด้วย⁵³

3. การรับประกันการใช้สอยเหมาะสมตามความมุ่งหมายเฉพาะ (Warranty of Fitness for a Particular Purpose)

ความหมายของการรับประกันประเภทนี้ Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายไว้ว่า “Implied Warranty of Fitness for a Particular Purpose. A warranty - implied by

⁵² Ford v. Starr Fireworks Inc. 874 P.2d 230 (Wyo. 1994).

⁵³ Mark E. Koszkowski, Christie L. Roskwski. Op. cit. pp 357-358.

law if the seller has reason to know of the buyer's special purposes for the property – that the property of suitable for those purposes.”⁵⁴ แปลได้ว่า การรับประกันที่เกิดขึ้นโดยปริยายเมื่อผู้ขายมีเหตุที่ควรจะรู้ถึงวัตถุประสงค์พิเศษเกี่ยวกับสินค้าของผู้ซื้อ โดยเป็นการรับรองว่าสินค้านั้นเหมาะสมกับวัตถุประสงค์พิเศษนั้น

ทางตำราการรับประกันโดยปริยายประเภทนี้บัญญัติไว้ในมาตรา 2-315⁵⁵ โดยอธิบายว่า การรับประกันประเภทนี้เกิดขึ้นเมื่อผู้ขายสินค้าไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าผู้ขายของชนิดนั้น โดยเฉพาะหรือไม่ ทราบหรือมีเหตุที่ควรทราบถึงวัตถุประสงค์หรือเจตนาของผู้ซื้อในขณะที่ทำสัญญาว่า ผู้ซื้อซื้อสินค้าเพื่อประโยชน์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง และผู้ซื้อไว้วางใจต่อความรู้ความชำนาญของผู้ขายในการเลือกหรือจัดหาสินค้าให้ เช่นนี้ถือว่า ผู้ขายได้ให้คำรับรองโดยปริยายในเวลาซื้อสินค้าว่า สินค้าดังกล่าวสามารถนำไปใช้สอยได้สมประโยชน์เฉพาะเช่นนั้นได้⁵⁶ แต่การรับประกันโดยปริยายประเภทนี้อาจจะมีการยกเว้นไว้ก็ได้

การรับประกันโดยปริยายทั้งหลายนี้อาจจะรวมอยู่ในสัญญาเดียวกันก็ได้ แต่การรับประกันการใช้สอยเหมาะสมตามความมุ่งหมายเฉพาะจะมีการใช้ที่แคบกว่าและละเอียดอ่อนกว่า คือ การรับประกันการใช้สอยเหมาะสมตามความมุ่งหมายเฉพาะจะใช้กับความต้องการใช้สินค้า โดยเฉพาะของผู้ซื้อเป็นพิเศษไม่ใช่การใช้สินค้าอย่างจุดประสงค์ทั่วไป ทั้งนี้เพราะสินค้าที่ทำการซื้อขายกันอาจจะมีความเหมาะสมทั่วไปตามมาตรา 2-314 (Merchantability) แต่อาจจะไม่มีความเหมาะสมเป็นการเฉพาะ (Fitness for Particular Purpose) ตามมาตรา 2-315 ตัวอย่างเช่น ผู้ซื้อต้องการเปิดร้านขายกาแฟและเปิดธุรกิจล้างจานด้วย จึงได้ไปติดต่อกับผู้ขายที่ขายเครื่องครัว โดยผู้ซื้อได้ปรึกษาผู้ขายเพื่อที่จะให้ผู้ขายแนะนำเครื่องล้างจานเพื่อที่จะนำไปใช้ในธุรกิจล้างจาน ผู้ขายจึงเลือกเครื่องล้างจานให้ แต่เครื่องล้างจานดังกล่าวล้างได้ในปริมาณไม่มาก จึงไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในธุรกิจล้างจาน เช่นนี้ เครื่องล้างจานดังกล่าวถือว่า สามารถใช้งานได้ตามปกติ (Merchantability) แต่ไม่สามารถใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์เฉพาะ (Fitness for Particular Purpose) จึงถือว่าผู้ขายฝ่าฝืนคำรับประกันโดยปริยายตามมาตรา 2-315 เป็นต้น

⁵⁴ Bryan A. Garner. Op. cit. p. 1619.

⁵⁵ Section 2-315 of the Uniform Commercial Code provides:

Where the seller at the time of contracting has reason to know any particular purpose for which the goods are required and that the buyer is relying on the seller's skill or judgment to select or furnish suitable goods, there is unless excluded or modified under the next section an implied warranty that the goods shall be fit for such purpose.

⁵⁶ Barlow. C. Wayne. Op. cit. pp. 72-73.

ซึ่งการที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือแยกการรับประกันการใช้สอยเหมาะสมตามเจตนา
 ธรรมดาที่ซื้อขายกันและการรับประกันการใช้สอยเหมาะสมตามความมุ่งหมายเฉพาะ มีการบัญญัติ
 ไว้ในมาตรา 2-316 (2) (3)⁵⁷ โดยการรับประกันการใช้สอยเหมาะสมตามเจตนาธรรมดาที่ซื้อขายกัน
 ต้องประกอบด้วยข้อตกลง 2 ประการ คือ ต้องมีการใช้คำว่า “Merchantability” และถ้าการแก้ไข
 เปลี่ยนแปลงนั้นทำเป็นลายลักษณ์อักษรจะต้องมีความชัดเจน โดยมาตรา 2-103 (i)⁵⁸ ได้กล่าวถึง

⁵⁷ Section 2-316 (2)-(3) of the Uniform Commercial Code provides:

... (2) Subject to subsection (3), to exclude or modify the implied warranty of merchantability or any part of it in a consumer contract the language must be in a record, be conspicuous, and state "The seller undertakes no responsibility for the quality of the goods except as otherwise provided in this contract," and in any other contract the language must mention merchantability and in case of a record must be conspicuous. Subject to subsection (3), to exclude or modify the implied warranty of fitness, the exclusion must be in a record and be conspicuous. Language to exclude all implied warranties of fitness in a consumer contract must state "The seller assumes no responsibility that the goods will be fit for any particular purpose for which you may be buying these goods, except as otherwise provided in the contract," and in any other contract the language is sufficient if it states, for example, that "There are no warranties that extend beyond the description on the face hereof." Language that satisfies the requirements of this subsection for the exclusion or modification of a warranty in a consumer contract also satisfies the requirements for any other contract.

(3) Notwithstanding subsection (2)

(a) unless the circumstances indicate otherwise, all implied warranties are excluded by expressions like "as is", "with all faults" or other language that in common understanding calls the buyer's attention to the exclusion of warranties, makes plain that there is no implied warranty, and, in a consumer contract evidenced by a record, is set forth conspicuously in the record;

(b) if the buyer before entering into the contract has examined the goods or the sample or model as fully as desired or has refused to examine the goods after a demand by the seller there is no implied warranty with regard to defects that an examination in the circumstances should have revealed to the buyer; and

(c) an implied warranty may also be excluded or modified by course of dealing or course of performance or usage of trade.

⁵⁸ Section 2-103 of the Uniform Commercial Code provides:

... (i) for a person:

(A) a heading in capitals equal to or greater in size than the surrounding text, or in contrasting type, font, or color to the surrounding text of the same or lesser size; and

ลักษณะของข้อความที่ชัดเจนไว้ คือ ต้องเป็นการเขียนด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ หรือตัวใหญ่กว่าตัวอักษรปกติ หรือ ตัวอักษรที่แตกต่างกัน หรือสีที่แตกต่างกัน เป็นต้น⁵⁹

สำหรับการรับประกันการใช้สอยเหมาะสมตามความมุ่งหมายเฉพาะ จะแตกต่างจากการรับประกันการใช้สอยเหมาะสมตามเจตนาธรรมดาที่ซื้อขายกัน คือ การจำกัดความรับผิดชอบของการรับประกันประเภทนี้ใช้เพียงคำสามัญทั่วไปก็สามารถเว้นความรับผิดชอบได้ ไม่จำเป็นต้องใช้ถ้อยคำพิเศษเหมือนอย่างการรับประกันการใช้สอยเหมาะสมตามเจตนาธรรมดาที่ซื้อขายกัน แต่อย่างไรก็ตาม การเว้นความรับผิดชอบของการรับประกันประเภทนี้ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและต้องมีความชัดเจน โดยการใช้ถ้อยคำตามมาตรา 2-316 (2) ว่า “There are no warranties which extend beyond the description on the face hereof.”

นอกจากนี้ มาตรา 2-316 (3) ยังกล่าวถึงสถานการณ์พิเศษที่คำรับประกันโดยปริยายไม่มีผลใช้บังคับ แม้จะไม่มีข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบ คือ การที่คำรับประกันใช้คำว่า “as is”, “with all fault”, “as they stand” หรือถ้อยคำอื่นใดที่มีความหมายที่ทำให้ผู้ซื้อเข้าใจได้ว่าไม่มีการรับประกันโดยปริยาย (มาตรา 2-316 (3) (a)) หรือกรณีที่ผู้ซื้อสมัครใจทดลองใช้สินค้าก่อนเข้าทำสัญญาหรือปฏิเสธไม่ทดสอบสินค้า เช่นนี้ถือว่าไม่มีคำรับประกันโดยปริยายเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องที่เห็นได้ชัด (มาตรา 2-316 (3) (b)) หรือกรณีข้อตกลงที่ทำกันเป็นประจำ หรือข้อตกลงโดยพฤตินัย หรือประเพณีทางการค้า (มาตรา 2-316 (3) (c))

2) รัฐบาลผู้ติเฉพาะ (Federal Magnuson-Moss Warranty – Federal Trade Commission Improvement Act 1975)

กฎหมายฉบับนี้ เป็นกฎหมายระดับสหพันธรัฐ (Federal Law) ที่ใช้กับเรื่องการรับประกันสินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Product) โดยเฉพาะ ซึ่งการรับประกันตามรัฐบาลผู้ติเฉพาะนี้ใช้กับสัญญาซื้อขายและสัญญาบริการ (มาตรา 301(8)) เท่านั้น นำมาใช้กับสัญญาเช่าไม่ได้ (DiCintio v. Daimler Chrysler) ซึ่งบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกา (The United States Code: U.S.C.) มาตรา 2301 et seq. มีวัตถุประสงค์ คือ การทำให้การรับประกันสินค้าประเภทสินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer product) เป็นสิ่งที่เข้าใจได้ง่ายสามารถใช้งบบังคับได้จริง โดยกำหนด

(B) language in the body of a record or display in larger type than the surrounding text, or in contrasting type, font, or color to the surrounding text of the same size, or set off from surrounding text of the same size by symbols or other marks that call attention to the language; and

⁵⁹ Cate v. Dover Corporation. 790 s.w.2d 59 (Tex. 1990).

มาตรฐานขั้นต่ำของการรับประกันสินค้า คือ ให้ผู้ซื้อที่ซื้อสินค้าที่มีราคาสูงกว่า 25 ดอลลาร์สหรัฐ จะได้รับความคุ้มครองตามรัฐบัญญัตินี้ เมื่อมีการทำใบรับประกันเป็นลายลักษณ์อักษรที่มีความชัดเจน⁶⁰ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการหลอกลวงและเอาเปรียบผู้บริโภค การจำกัดหรือการยกเว้นความรับผิดชอบตามคำรับประกันโดยปริยาย รวมทั้งมีการจัดตั้งหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภค ที่เรียกว่า คณะกรรมการการค้าของสหรัฐอเมริกา (Federal Trade Commission: FTC)⁶¹ ขึ้น เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่บริโภคสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ (มาตรา 301(1))

กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ออกใบรับประกันสินค้ามีการเปิดเผยข้อความทั้งหมด (Fully Disclose) และข้อความดังกล่าวต้องมีความชัดเจน (Conspicuously) ภาษาที่ใช้ต้องเข้าใจได้ง่ายและข้อสัญญาต่างๆ ที่กำหนดในใบรับประกันต้องอยู่ภายใต้มาตรฐานของ FTC หากข้อความใดมีความคลุมเครือไม่ชัดเจนถือว่าข้อความดังกล่าวไม่มีในคำรับประกัน

นอกจากนี้มีการกำหนดมาตรการเยียวยาความเสียหายตามคำรับประกันแก่ผู้บริโภคเพิ่มเติม 3 ประการ คือ ประการแรก กำหนดหลักให้มีการประนีประนอมยอมความระหว่างผู้บริโภคกับผู้รับประกันก่อน หากผู้รับประกันดำเนินการแล้วผู้บริโภคยังไม่พอใจ จึงจะนำคดีขึ้นสู่ศาล จะนำคดีขึ้นสู่ศาล โดยยังไม่มีการประนีประนอมไม่ได้ ประการที่สอง ผู้บริโภคสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ได้ และประการสุดท้าย คือ การให้อำนาจแก่คณะกรรมการการค้าของสหรัฐอเมริกา (Federal Trade Commission: FTC) ดำเนินคดีในศาลเพื่อห้ามการทำใบรับประกัน โดยการหลอกลวงและบังคับโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนได้ รวมทั้งกระทำการในฐานะตัวแทนของกลุ่มผู้บริโภคเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้รับประกันที่ฝ่าฝืนกฎหมายนี้ให้แก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย

โดยกฎหมายได้กำหนดข้อความที่จะต้องมีในใบรับประกัน คือ ข้อความที่กล่าวถึงการซ่อมแซมภายในระยะเวลาที่เหมาะสมโดยไม่มีการเก็บค่าบริการ การที่ผู้รับประกันจะไม่ยกข้อจำกัดใดๆ ของการรับประกันโดยปริยายมาอ้าง หากประสงค์จะแยกหรือจำกัดความรับผิดชอบ ความเสียหายต้องมีการเขียนข้อความไว้ด้านหน้าขอใบรับประกันเท่านั้น และข้อความระบุถึงสิทธิในการเลือกระหว่างการคืนเงิน หรือเปลี่ยนสินค้าใหม่โดยปราศจากค่าใช้จ่ายใดๆ ของผู้บริโภคกรณีสินค้าเกิดความชำรุดบกพร่อง หลังจากที่ยุติการซ่อมแซมความชำรุดบกพร่องแล้วแต่ไม่สำเร็จ (มาตรา 301(6) (1)) อย่างไรก็ตามผู้รับประกันอาจเรียกร้องให้ผู้บริโภคส่งมอบสินค้าที่ชำรุดบกพร่องคืน ณ สถานที่ที่ทำการซื้อขายเพื่อดำเนินการซ่อมแซมก็ได้

⁶⁰ Bryan A. Garner. Op. cit. p. 1619.

⁶¹ Wikipedia free encyclopedia. Retrieved October 23, 2006, from http://en.Wikipedia.org/wiki/Magnuson-Moss_Warranty_Act

การรับประกันในสัญญาบริการ เช่น การที่บริษัทยานยนต์บางบริษัทออกใบรับประกันที่มีระยะเวลาคุ้มครอง 5 ปี หรือ 5,000 ไมล์นับแต่วันออกใบรับประกัน โดยมีค่าใช้จ่าย 200 ถึง 500 ดอลลาร์ เป็นต้น นอกจากนี้ภายใต้มาตรา 308 (a) สัญญาที่ให้บริการภายใน 90 วันนับแต่วันทำสัญญาซื้อขายยานยนต์ใหม่อาจจะมีผลทำให้เกิดการรับประกันแบบจำกัดหรือการรับประกันโดยปริยายก็ได้ เมื่อผู้บริโภคทำการซื้อสัญญาบริการและได้หมดอายุการรับประกันก่อนที่จะพบความบกพร่อง ผู้บริโภคสามารถเลือกฟ้องคดีว่าจะฟ้องคดีตามการรับประกันการใส่สอยเหมาะสมตามเจตนาธรรมดาที่ซื้อขายกันหรือจะฟ้องตามสัญญาบริการก็ได้⁶²

นอกจากนี้กฎหมายฉบับนี้ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายของสหพันธรัฐ (Federal Law) หรือกฎหมายของมลรัฐ (State Law) จะนำมายกเว้นหรือจำกัดไม่ให้นำกฎหมายฉบับนี้มาใช้ไม่ได้ ดังนั้น ผู้รับประกันจะทำข้อตกลงยกเว้นไม่นำมาใช้ไม่ได้เช่นกัน แม้จะมีการกำหนดไว้ในใบรับประกันโดยชัดแจ้งก็ตามข้อความดังกล่าวจะถือว่าไม่มีอยู่⁶³

การรับประกันตามรัฐบัญญัติเฉพาะฉบับนี้ สามารถแบ่งการรับประกันได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) การรับประกันไม่มีข้อจำกัด (Full Warranty)

ความหมายของการรับประกันไม่มีข้อจำกัดนี้ Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายไว้ว่า "Full Warranty. A warranty that fully covers labor and materials for repairs."⁶⁴ แปลได้ว่า การรับประกันที่ครอบคลุมถึงค่าแรงและค่าอะไหล่ในการซ่อมแซม

ในทางตำราได้อธิบายว่า การรับประกันแบบไม่มีข้อจำกัดนี้เป็นการรับประกันที่กฎหมายกำหนดไว้ในกรณีที่ผู้รับประกันไม่มีการตกลงกับผู้ซื้อ โดยรับประกันว่าหากสินค้ามีความชำรุดบกพร่องผู้รับประกันจะทำการซ่อมแซมหรือเปลี่ยนสินค้า (Fix or Replace) โดยไม่คิดค่าบริการ ซึ่งการรับประกันประเภทนี้ผู้รับประกันอาจจะระบุระยะเวลาที่รับประกันไว้ก็ได้ เช่น กำหนดระยะเวลา 90 วัน หรือ 2,000 ไมล์ แล้วแต่อย่างใดอย่างหนึ่งจะครบกำหนดก่อน เป็นต้น หากสินค้านั้นไม่สามารถทำการซ่อมแซมได้หรือมีการพยายามซ่อมแซมหลายครั้งแต่ไม่สามารถซ่อมให้อยู่ในสภาพเดิมได้ ผู้บริโภคมักมีสิทธิเลือกระหว่างรับเงินค่าสินค้าคืน หรือเปลี่ยนสินค้าใหม่⁶⁵

⁶² Britton v. Bill Anselmi Pontiac-Buick-GMC, Inc. 786 P.2d 855 (Wyo. 1990), Illinois v. Hunt International Resources Corp., 481 F. Supp. 71 (N.D. Ill. 1979).

⁶³ Richardson v. Palm Harbor Homes, Inc. 254 F.3d 1321, 45 U.C.C. Rep. Serv. 2d 56 (11th Cir. 2001).

⁶⁴ Bryan A. Garner. Op. cit. p. 1619.

⁶⁵ Donnell, John D. (1983). Law for business. pp. 287-288.

การรับประกันประเภทนี้ผู้รับประกันอาจจะไม่ต้องรับผิดชอบ หากพิสูจน์ได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผลิตภัณฑ์เกิดขึ้นเมื่อการครอบครองอยู่ที่ผู้บริโภคร หรือจากการใช้งานอย่างไม่เหมาะสม รวมถึงความผิดพลาดในการจัดหาอุปกรณ์และการเก็บรักษาตามความจำเป็นด้วย

(2) การรับประกันมีข้อจำกัด (Limited Warranty)

ความหมายของการรับประกันมีข้อจำกัดนี้ Black's Law Dictionary ให้ความหมายไว้ว่า "Limited Warranty. A warranty that does not fully cover labor and materials for repairs."⁶⁶ แปลได้ว่า การรับประกันที่ไม่ครอบคลุมถึงค่าแรงและค่าอะไหล่เมื่อมีการซ่อมแซม

ทางตำราอธิบายว่า การรับประกันแบบมีข้อจำกัดเป็นการรับประกันอย่างอื่นนอกเหนือจากการรับประกันไม่มีข้อจำกัด คือ การตกลงรับประกันเป็นอย่างอื่นนอกเหนือจากมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดไว้ (เป็นข้อตกลงยกเว้นการรับประกันไม่มีข้อจำกัด)⁶⁷ โดยเป็นการระบุขอบเขตของการรับประกันไว้ว่าจะรับประกันเรื่องใดและกรณีใด เช่น คำรับประกันระบุว่ารับประกันเครื่องยนต์ หรือระบบเบรก หรืออาจจะระบุว่า การซ่อมแซมทุกครั้งไม่คิดเฉพาะค่าบริการ ส่วนค่าอะไหล่ผู้ซื้อต้องชำระ เป็นต้น

การรับประกันโดยการออกไปรับประกันเป็นลายลักษณ์อักษรตามรัฐบัญญัตินี้ไม่เหมือนกับการรับประกันโดยชัดแจ้งตามประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (U.C.C.) มาตรา 2-313 เพราะการรับประกันตามรัฐบัญญัตินี้ต้องเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงหรือให้คำมั่นเกี่ยวกับคุณสมบัติของสินค้าหรือการรับรองสินค้านั้นว่ามีคุณสมบัติเหมือนอย่างที่ยืนยันไว้ในใบรับประกัน หากไม่มีการยืนยันดังกล่าวก็จะไม่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐบัญญัตินี้

ซึ่งการรับประกันยานยนต์ใหม่นั้น โดยปกติผู้ผลิตจะไม่มีการทำใบรับประกันแบบไม่มีข้อจำกัด ส่วนใหญ่จะเป็นการทำใบรับประกันแบบมีข้อจำกัดเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ หากมีข้อพิพาทเกี่ยวกับการรับประกันขึ้นสู่ศาล ผู้บริโภคก็จะมีภาระพิสูจน์เช่นเดียวกับการรับประกันตามประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ 4 ประการ คือ พิสูจน์ว่ามีการทำใบรับประกัน มีการฝ่าฝืนคำรับประกัน เกิดการบาดเจ็บ และการบาดเจ็บเป็นผลมาจากการฝ่าฝืนคำรับประกัน แต่ถ้าหากผู้ผลิตมีการทำใบรับประกันแบบไม่มีข้อจำกัดแล้ว ผู้บริโภคไม่ต้องพิสูจน์ว่ามีการฝ่าฝืนคำรับประกัน เพียงแต่แสดงให้เห็นว่า หลังจากผู้ผลิตได้พยายามทำการซ่อมแซมความบกพร่องแล้ว ยานยนต์ยังคงมีความบกพร่องหรือมีความผิดพลาดที่แตกต่างจากใบรับประกันไว้อยู่

⁶⁶ Bryan A. Garner. Op. cit. p. 1619.

⁶⁷ Ibid.

3) กฎหมายเลมอนลอว์ในแต่ละมลรัฐ (State by State Lemon laws)

กฎหมายเลมอนลอว์ในแต่ละมลรัฐ (State - Lemon laws) เป็นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่ที่มีความซื่อสัตย์โดยเจตนา ซึ่งในแต่ละรัฐจะมีการบัญญัติและนำมาบังคับใช้แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของแต่ละรัฐ โดยกฎหมายเลมอนลอว์จะวางอยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมายเรื่องการรับประกัน โดยสามารถแยกพิจารณาเป็นหัวข้อดังนี้

(1) ความหมายของกฎหมายเลมอนลอว์

กฎหมายเลมอนลอว์ คือกฎหมายที่มีผลใช้บังคับในมลรัฐต่างๆ ทั้ง 50 มลรัฐ รวมถึงเขตการปกครองของวอชิงตันดี.ซี. (District of Columbia) เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่ซื้อหรือเช่าซื้อยานยนต์ที่มีปัญหาเกี่ยวกับเครื่องยนต์ หรือปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวกับยานยนต์⁶⁸ โดยผู้บริโภคสามารถฟ้องศาลเพื่อเรียกร้องค่าเสียหาย (Damages) หรือขอเปลี่ยนยานยนต์ใหม่ (Replace) จากตัวแทนจำหน่ายหรือผู้ผลิตที่ไม่สามารถทำการซ่อมแซมยานยนต์ให้สามารถใช้ได้ภายในระยะเวลาอันสมควรได้ง่ายกว่าเก่า⁶⁹

นอกจากนี้ Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายของกฎหมายเลมอนลอว์ไว้ดังนี้ "lemon law. 1. A statute designed to protect a consumer who buys a substandard automobile, usu. by requiring the manufacturer or dealer either to replace the vehicle or to refund the full purchase price. Almost all states have lemon laws in effect." ซึ่งแปลได้ว่า เลมอนลอว์ เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้ซื้อยานยนต์ที่ไม่ได้มาตรฐาน โดยปกติจะกำหนดให้ทำการเรียกคืนผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายหรือทั้งสองฝ่ายทำการเปลี่ยนยานยนต์หรือคืนราคายานยนต์ที่ซื้อเต็มจำนวน ซึ่งเกือบทุกมลรัฐมีการประกาศใช้บังคับ

(2) ขอบเขตของกฎหมาย

กฎหมายเลมอนลอว์ของแต่ละมลรัฐจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ไม่ถือว่ากฎหมายของมลรัฐใดเป็นฐานหรือใช้กับกฎหมายของมลรัฐอื่น⁷⁰ โดยกฎหมายเลมอนลอว์เป็นกฎหมายที่ใช้กับยานยนต์ที่ไม่ดี (Bad cars) ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเภทของ

⁶⁸ Vince Megna. (2004). **Bring on Goliath : lemon law justice in America.** p. 7.

⁶⁹ Law.com dictionary. Retrieved November 9, 2006 , from <http://dictionary.law.com/default2.asp?selected=1138&bold=|||>

⁷⁰ Stephanie Moore. Retrieved March 14, 2005, from http://www.consumeraffairs.com/lemon_law

ยานยนต์จะมีความแตกต่างกันในแต่ละมลรัฐ เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ใช้กับยานยนต์ใหม่ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ รถตู้ รถจักรยานยนต์ รถบรรทุก แต่บางมลรัฐ เช่น มลรัฐฟลอริดา จะไม่รวมรถ Off-road หรือรถบรรทุกที่มีน้ำหนัก 10,000 ปอนด์ เป็นต้น⁷¹ และยังมีบัญญัติถึงการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ด้วย ซึ่งผู้บริโภคจะต้องซื้อหรือเช่าซื้อยานยนต์มาโดยไม่มุ่งใช้ประโยชน์ทางธุรกิจ

นอกจากกฎหมายเลมอนลอร์จะใช้บังคับกับยานยนต์ใหม่แล้ว บางมลรัฐยังมีบัญญัติให้ครอบคลุมถึงยานยนต์เก่าที่ใช้แล้วด้วย โดยมีเงื่อนไขว่า ยานยนต์เก่าต้องยังอยู่ในช่วงระยะเวลาการรับประกันจากผู้ผลิตดั้งเดิมของยานยนต์นั้น

(3) มาตรการเยียวยาความเสียหายก่อนการฟ้องคดี

กฎหมายเลมอนลอร์ของมลรัฐส่วนใหญ่ได้กำหนดให้ผู้ผลิตยานยนต์ (Manufacturer) หรือตัวแทนจำหน่าย (Dealer) รับผิดชอบ โดยการให้โอกาสพยายามซ่อมแซมยานยนต์ (Attempt to Repair) ที่ใช้ไม่ได้ตามคำรับประกันก่อนเป็นจำนวนที่แน่นอน 3-4 ครั้ง ในกรณีที่เป็นการบกพร่องในสาระสำคัญ แต่หากเป็นการชำรุดบกพร่องในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย (Safety Defect) ต้องซ่อมให้ได้ภายใน 2 ครั้ง และการให้บริการซ่อมแซมยานยนต์โดยผู้ผลิตหรือตัวแทนจำหน่ายนี้ต้องเริ่มต้นในระยะเวลาอันสมควรด้วย คือ ต้องเรียกให้ผู้ผลิตทำการซ่อมแซมภายในระยะเวลารับประกันตามใบรับประกันสินค้า

หากผู้ผลิตไม่สามารถทำการซ่อมแซมให้ได้มาตรฐานตามที่ได้ให้คำรับประกันไว้ หรือแม้จะใช้ความพยายามอย่างที่ควรจะเป็นแล้ว (Reasonable Number of Attempts) ก็ยังไม่สามารถทำการซ่อมแซมได้ ผู้ผลิตต้องเปลี่ยนยานยนต์ให้ใหม่ (Replace) หรือคืนเงินค่ายานยนต์ (Refund)⁷² ที่ผู้ซื้อหรือผู้เช่าซื้อได้สูญเสียไป ในราคาที่เทียบเท่ากับราคาที่ผู้ซื้อซื้อไป โดยหักค่าเสื่อมราคาจากการใช้ยานยนต์ของผู้ซื้อ ทั้งนี้แล้วแต่ความประสงค์ของผู้ซื้อหรือผู้เช่าซื้อว่าต้องการเลือกให้ผู้ผลิตยานยนต์ปฏิบัติอย่างไร

(4) เงื่อนไขการดำเนินคดีกับผู้ขายหรือผู้ผลิต

ก่อนที่จะมีการฟ้องคดีต่อศาลตามกฎหมายเลมอนลอร์ ผู้ซื้อต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายเลมอนลอร์กำหนด ซึ่งเงื่อนไขมีทั้งหมด 4 ประการ คือ

⁷¹ Weisberg & Meyers, LLC. Lemon Law Summaries. Retrieved November 9, 2006, from <http://www.carlemon.com/lemons.html>

⁷² Stephanie Moore. Op. cit.

1) ผู้ซื้อต้องส่งคำบอกกล่าวถึงความชำรุดบกพร่องของยานยนต์ใหม่ไปให้ผู้ผลิต (Manufacturer) หรือตัวแทนจำหน่าย (Dealer) ยานยนต์เป็นลายลักษณ์อักษร ให้ผู้ผลิตพยายามซ่อมแซมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับยานยนต์ ในขณะที่ผู้ซื้อเตรียมเข้ารับการซ่อมแซมจากผู้ผลิตหรือตัวแทนจำหน่ายครั้งใด ๆ ก็ตาม

2) ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการจึงต้องมีการพยายามซ่อมแซมความชำรุดบกพร่องตามคำบอกกล่าวของผู้ซื้อตามจำนวนครั้งที่กฎหมายของแต่ละมลรัฐกำหนด (Reasonable Number of Attempts) หรือปรากฏว่ายานยนต์ใหม่นั้น ไม่สามารถใช้งานได้เกินกว่า 30 วันขึ้นไป โดยจำนวนวันไม่จำเป็นต้องต่อเนื่องกัน ซึ่งการซ่อมแซมหรือการไม่สามารถใช้งานยานยนต์ได้เกินกว่า 30 วัน ต้องเป็นเกิดขึ้นภายในกำหนดระยะเวลาตามที่กฎหมายเลมอนลอว์กำหนด เช่น มลรัฐ Alabama กำหนดให้มีการซ่อมแซมจำนวน 3 ครั้ง หรือใช้งานไม่ได้เป็นระยะเวลา 30 วัน ภายในเวลา 1 ปี หรือ 12,000 ไมล์ หรือ มลรัฐ California กำหนดให้มีการพยายามซ่อมแซม 2 ครั้งสำหรับความบกพร่องที่สำคัญ หรือ 4 ครั้งสำหรับความบกพร่องทั่วไป หรือใช้งานไม่ได้เป็นระยะเวลา 30 วัน ภายใน 18 เดือน หรือ 18,000 ไมล์ เป็นต้น

3) ปัญหาความชำรุดบกพร่องของยานยนต์ที่เกิดขึ้นต้องเป็นปัญหาที่ระบุไว้ในคำรับประกัน โดยความชำรุดบกพร่องนั้นต้องส่งผลให้ยานยนต์เสื่อมค่าในการใช้งาน หรือเสื่อมราคา หรือกระทบต่อความปลอดภัยของผู้ขับขี่ โดยไม่มีสาเหตุมาจากการที่ผู้ซื้อใช้งานที่ผิดวิธี

4) หากใบรับประกันสินค้ามีการระบุเงื่อนไขเรื่องการแจ้งปัญหาที่เกิดขึ้นกับยานยนต์แก่ผู้ผลิตทราบก่อน ผู้ซื้อต้องมีการแจ้งปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นแก่ผู้ผลิตตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในคำรับประกัน หรือระบุไว้ในหนังสือคู่มือการใช้งานของยานยนต์ใหม่ด้วย

เมื่อครบเงื่อนไขทั้ง 4 ประการแล้ว ผู้ซื้อจึงมีสิทธิที่จะเรียกให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายดำเนินการคืนราคา หรือเปลี่ยนยานยนต์ใหม่ให้กับตน หากไม่ดำเนินการผู้ซื้อจะมีสิทธิที่จะฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาลได้ เว้นแต่ผู้ผลิตมีการตั้งเงื่อนไขไว้ก่อนทำการซื้อขายว่าผู้ซื้อจะต้องนำปัญหาที่เกิดขึ้นไปเข้ากระบวนการไกล่เกลี่ยของผู้ผลิตที่ได้มีการรับรองแล้วก่อน ผู้ซื้อต้องปฏิบัติตามข้อตกลงนั้น และถ้าหากไม่พอใจในผลคำตัดสินจึงจะก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลต่อไป⁷³

3.2.2.2 การให้ความคุ้มครองข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Contract)

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ศาลจึงมีการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และใช้เหตุผลต่างๆ ตามหลัก

⁷³ Ibid.

สัญญาามาปรับใช้แก่กรณี เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมเพื่อให้เหมาะสมแก่คดีแต่ละคดีไป (Case by Case) โดยใช้หลักการตีความสัญญาทำให้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตกเป็นโมฆะ เหตุผลที่นำมาปรับใช้ เช่น ขัดต่อนโยบายสาธารณะหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน (Breach of Public Policy) ขัดต่อคำรับประกันโดยปริยาย (Breach of Implied Warranty) ไม่มีความยินยอมร่วมกัน (Lack of Mutual Assent) ไม่มีการต่างตอบแทน (Lack of Mutuality) ขัดต่อหลักความล้มเหลวของการต่างตอบแทน (Failure of Consideration) มีข้อบกพร่องในการก่อให้เกิดสัญญา (Defect in Formation of Contract) ขัดต่อหลักสุจริต (Good Faith) หรือไม่ชอบด้วยเหตุผล (Unreasonableness) บ้าง โดยเหตุผลจะเปลี่ยนไปตามเหตุการณ์ในขณะนั้น

ต่อมาจึงได้มีการรวบรวมหลักกฎหมายพาณิชย์ที่ใช้ในการตัดสินของศาลเข้าไว้ด้วยกันจัดทำเป็นประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (Uniform Commercial Code: U.C.C.) โดยบทบัญญัติเรื่องข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม บัญญัติอยู่ในมาตรา 2-302 โดยมาตราดังกล่าวได้มีการบรรจุหลักความไม่มีมโนธรรม (Unconscionability) ไว้

หลักความไม่มีมโนธรรม (Unconscionability) หรือหลักความไม่เป็นธรรมของสัญญา สามารถแบ่งความไม่มีมโนธรรมหรือความไม่เป็นธรรมของสัญญาได้ออกเป็น 2 ประเภท คือ กระบวนการที่ไม่เป็นธรรมของสัญญา (Procedural Unconscionability) และความไม่เป็นธรรมทางเนื้อหาของสัญญา (Substantive Unconscionability)

1) กระบวนการที่ไม่เป็นธรรมของสัญญา (Procedural Unconscionability)

เนื่องจากโดยทั่วไปกระบวนการที่ไม่เป็นธรรมของสัญญามักเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่ว่าข้อสัญญาถูกร่างและบรรจุไว้ในหน้าหลังของสัญญา อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการที่ไม่เป็นธรรมของสัญญามีความคล้ายคลึงกับหลักสัญญาสำเร็จรูป (Adhesion Contract) อย่างยิ่ง⁷⁴ โดยศาลในคดี Flores v. Transamerica Home First, Inc. เคยตัดสินไว้ว่า สัญญาหรือข้อสัญญาจะมีความไม่เป็นธรรมในรูปของกระบวนการที่ไม่เป็นธรรมของสัญญา ถ้าสัญญาหรือข้อสัญญาดังกล่าวเป็นสัญญาสำเร็จรูป นอกจากนี้กระบวนการที่ไม่เป็นธรรมของสัญญายังเกี่ยวข้องกับวิธีการเจรจาต่อรองสัญญาและสถานภาพของคู่สัญญาในขณะนั้นด้วย โดยจะมุ่งไปยังองค์ประกอบ 2 ประการ คือ การกดขี่หรือการใช้อำนาจครอบงำ (Oppression) และความประหลาดใจอันไม่เป็นธรรม (Unfair Surprise)

⁷⁴ John P. Tomaszewski. (1997, Fall). The Enforceability of Adhesive Arbitration Clauses in International Software Licenses. *Journal of Technology Law & Policy*. Retrieved February 21, 2008, from <http://grove.ufl.edu/~techlaw/vol3/issue1/tomaszewski.html>.

องค์ประกอบแรก คือ การกดขี่หรือการใช้อำนาจครอบงำ เกิดขึ้นจากความไม่เท่าเทียมกันในอำนาจต่อรองของกลุ่มสัญญาและการไม่มีการเจรจาต่อรองกันอย่างแท้จริงหรือการขาดทางเลือกที่มีความหมายสำหรับคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่า เช่น คดี Kathleen Kinney v. United Healthcare Service Inc. ซึ่งนายจ้างกำหนดให้ลูกจ้างยอมรับเงื่อนไขในกลุ่มมือการทำงานที่นายจ้างมอบให้ซึ่งมีเงื่อนไขอนุญาตตุลาการอยู่ในนั้นด้วย ข้อเท็จจริงนี้เห็นได้ชัดเจนว่าลูกจ้างไม่มีโอกาสต่อรองเงื่อนไขในกลุ่มมือการทำงานเลย

องค์ประกอบที่สอง คือ ความประหลาดใจอันไม่เป็นธรรม ซึ่งเป็นความประหลาดใจในเงื่อนไขของสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งถูกอนุমানว่าตกลงแล้ว โดยเงื่อนไขดังกล่าวจะถูกซ่อนอยู่ในสัญญามาตรฐานที่มีข้อความอยู่เป็นจำนวนมากที่คู่สัญญาฝ่ายที่ต้องการบังคับตามเงื่อนไขเป็นผู้ร่างขึ้น⁷⁵

2) ความไม่เป็นธรรมทางเนื้อหาของสัญญา (Substantive Unconscionability)

ความไม่เป็นธรรมทางเนื้อหาของสัญญา คือ สัญญาหรือความตกลงมีความไม่ยุติธรรม (Unfair) หรือไม่สมเหตุสมผลในตัวเองอย่างมาก (Unreasonable) โดยหากพบว่ามีความไม่เป็นธรรมในทางเนื้อหาของสัญญาเกิดขึ้นและถ้าข้อสัญญานั้นมีความไม่ยุติธรรมหรือมีการบีบบังคับในตัวเอง ข้อสัญญาดังกล่าวศาลอาจตัดสินว่าไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายเลยก็ได้⁷⁶

ความไม่เป็นธรรมทางเนื้อหาของสัญญานั้นจะมุ่งเน้นไปที่ความตกลงอันเนื่องมาจากคู่สัญญาเพียงฝ่ายเดียว (So one - Sided) ซึ่งนำไปสู่การกระทบกระเทือนความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Shock the Conscience)

หลักการของหลักความไม่เป็นธรรมนี้ได้มีบันทึกประกอบร่างอธิบาย มาตรา 2-302 ไว้ว่า หลักความไม่มิมโนธรรม คือ การป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจครอบงำและความประหลาดใจอันไม่เป็นธรรม (Prevention of Oppression and Unfair Surprise)

คู่สัญญาจะกล่าวอ้างว่าข้อสัญญาใดมีเนื้อหาที่ไม่เป็นธรรมได้ก็ต่อเมื่อ ข้อสัญญานั้นเกิดจากกระบวนการที่ไม่เป็นธรรม (Procedural Unfairness) ซึ่งกระบวนการที่ไม่เป็นธรรมนี้เกิดจากพฤติการณ์ที่คู่สัญญาไม่รู้หรือไม่เข้าใจข้อสัญญาอันอาจเกิดจากความซับซ้อนของภาษาหรือข้อสัญญาถูกเขียนไว้ในลักษณะที่ไม่อาจมองเห็นได้ชัดเจน กระบวนการที่ไม่เป็นธรรมยังอาจเกิดขึ้นจาก การใช้อำนาจครอบงำ (Oppression) คือ การที่คู่สัญญาถือโอกาสกำหนดข้อสัญญาที่อีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบอย่างมาก โดยที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจต่อรองได้เลย เช่น การใช้สัญญา

⁷⁵ คดี Ellis v. Mckinnon Broadcasting Co. 18 Cal. App. 4th. p. 1803.

⁷⁶ John P. Tomaszewski. Op.cit.

มาตรฐาน หรือสัญญาสำเร็จรูป เป็นต้น เมื่อคู่สัญญามารู้ข้อสัญญาในภายหลังจึงเกิดความประหลาดใจ (Unfair Surprise) นอกจากนี้ ในทางพิจารณาของศาล ศาลจะถือว่าข้อสัญญาใดเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 2-302 ก็ต่อเมื่อ ต้องไม่เป็นธรรมทั้งในเนื้อหาและในกระบวนการทำสัญญา ซึ่งความไม่เป็นธรรมในกระบวนการทำสัญญาไม่มีปัญหาในการตีความเพราะบันทึกประกอบร่างมาตรา 2-302 ได้อธิบายไว้อย่างชัดเจน แต่สำหรับความไม่เป็นธรรมในทางเนื้อหานั้นศาลจะเป็นผู้วางและพัฒนาหลักเกณฑ์เอง ดังที่เห็นได้จากคดี Carlson v. General Motor

เนื่องจากมาตรา 2-302 ของประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ใช้เฉพาะแต่สัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์เท่านั้น และศาลไม่อาจนำมาตรานี้ไปใช้กับสัญญาอื่นๆ ในลักษณะเป็นบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง (Analogy) หรือโดยเห็นว่าเป็นหลักกฎหมาย Equity ที่มีมาแต่เดิม ปัจจุบันมีการรวบรวมจัดทำประมวลกฎหมายสัญญา (Restatement (Second) of Contract) ขึ้น และนำหลัก Unconscionability มาบัญญัติไว้ในมาตรา 1-208 ทำให้หลัก Unconscionability กลายเป็นหลักทั่วไปในกฎหมายสัญญา จึงสามารถใช้กับสัญญาประเภทอื่นทุกประเภท

3.2.3 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายละเมิด

ความรับผิดชอบตามกฎหมายละเมิดของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคอันใหม่ที่มีความซื่อตรงโปร่ง สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.2.3.1 ความรับผิดชอบตามกฎหมายละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ (Negligence Liability)

หลักความรับผิดชอบในทางละเมิดของประเทศสหรัฐอเมริกาแต่เดิมเป็นการฟ้องร้องคดีตามกฎหมายลักษณะละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ (Negligence) โดยจะมีผลบังคับแก่ผู้กระทำผิดเมื่อจำเลยต้องมีหน้าที่อันเกิดจากความสัมพันธ์กันทางกฎหมายต่อโจทก์ เช่น ความสัมพันธ์ทางสัญญา (Doctrine of Privity)⁷⁷ เป็นต้น หรืออีกนัยหนึ่งคือ จำเลยจะมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวัง (Duty of Care) ต่อบุคคลที่ตนเป็นคู่สัญญาด้วยเท่านั้น เนื่องจากในขณะนั้นศาลของประเทศสหรัฐอเมริกามีนโยบายที่จะปกป้องคุ้มครองผู้ผลิต ดังนั้นผู้ผลิตสินค้าด้วยความประมาทเลินเล่อและจำหน่ายสินค้านั้นต่อไปยังผู้ค้าปลีก (Dealer) จะไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายที่ซื้อสินค้าไปจากผู้ค้าปลีก จึงทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความคุ้มครองเพราะผู้ค้านั้นไม่ได้ประมาทเลินเล่อ⁷⁸

⁷⁷ คดี Winterbottom v. Wright 1842 ของประเทศอังกฤษ.

⁷⁸ อนันต์ จันทร์ โอภากร. (2547). กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย. หน้า 21.

แต่ต่อมาในศตวรรษที่ 20 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายและแนวความคิดทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย โดยยอมรับว่า ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อผู้บริโภคคนสุดท้าย (Ultimate Consumer) ถ้าหากคาดหมายได้ว่า สินค้าจะไปสู่มือผู้อื่นที่ไม่ใช่คู่สัญญา และหากสินค้านั้นชำรุดบกพร่องจนอาจจะเป็นอันตรายแก่บุคคลภายนอกผู้ไม่ได้ใช้หรือบริโภคสินค้า (Bystander) อื่นได้ ดังนั้น ศาลจึงได้ยกเว้นความสัมพันธ์ทางสัญญา (Doctrine of Privity) กรณีที่ผู้ผลิตใช้กลล่อลปปิดความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ตนผลิตขึ้น หรือกรณีสินค้าดังกล่าวเป็นอันตรายโดยสภาพ หรือมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและสุขภาพ⁷⁹ จนในที่สุดได้มีการยกเลิก หลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Doctrine of Privity) ในคดีละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ (Negligence) ไปโดยสิ้นเชิง

ปัจจุบันหลักทั่วไปของความรับผิดโดยประมาทเลินเล่อ (Negligence) บัญญัติอยู่ใน The Restatement (Second) of Torts (1965) มาตรา 282 ได้ให้ความหมายของความประมาทเลินเล่อไว้ว่า “ความประพฤติ (Conduct) ที่ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย สำหรับการปกป้องบุคคลอื่นต่อความเสี่ยงของภัยอันตรายโดยไม่มีเหตุสมควร (Unreasonable Risk of Harm) มาตรฐานของความประพฤติที่บุคคลจะต้องปฏิบัติตาม คือ มาตรฐานของบุคคลที่มีความระมัดระวังตามสมควรภายใต้สถานการณ์เช่นนั้น” โดยมาตรา 284 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความประพฤติโดยประมาทเลินเล่อ” (Negligent Conduct) ว่าอาจเกิดขึ้นจากกรณีต่อไปนี้

(a) การกระทำซึ่งบุคคลที่มีความระมัดระวังตามสมควรยอมรับว่าเป็นความเสี่ยงที่ไม่มีเหตุสมควรที่ก่อให้เกิดการล่วงสิทธิของบุคคลอื่น หรือ

(b) ความล้มเหลวที่จะกระทำการที่จำเป็นเพื่อป้องกันหรือให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นซึ่งผู้กระทำมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำการเช่นนั้น

การฟ้องคดีละเมิดโดยประมาทเลินเล่อจะประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) มีหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องการให้บุคคลปฏิบัติตามมาตรฐานความประพฤติอย่างหนึ่งเพื่อปกป้องบุคคลอื่นต่อความเสี่ยงที่ไม่มีเหตุอันสมควร
- 2) การไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานความประพฤติ หรือการผิดหน้าที่
- 3) มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่เกิดขึ้นอย่างใกล้ชิดตามสมควร
- 4) มีความเสียหายที่แท้จริงเกิดขึ้นกับสิทธิของบุคคลอื่น⁸⁰

⁷⁹ คดี MacPherson v. Buick Motor Co., 217 N.Y. 382, 111 N.E. 1050 (N.Y. 1916).

⁸⁰ ศุภฤกษ์ ชลวีระวงศ์. (2550). ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย : ศึกษากรณีของผู้ให้แฟรนไชส์ที่ไม่ได้ผลิตหรือขายหรือนำเข้าสินค้า. หน้า 82-83.

นอกจากนี้ มาตรา 324A ยังกำหนดให้ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกต่อความเสียหายที่เป็นผลมาจากการไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรของตน โดยบัญญัติว่า

“ผู้ที่เข้ารับการให้บริการ (Undertakes to Render Services) แก่บุคคลอื่น ซึ่งตนยอมรับว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลภายนอกหรือทรัพย์สินของบุคคลภายนอกไม่ว่าจะมีค่าตอบแทนหรือไม่ ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกสำหรับความเสียหายที่เป็นผลมาจากการกระทำตามภาระของตนโดยปราศจากความระมัดระวังตามสมควร ถ้า (ก) การกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังตามสมควรนั้นทำให้ความเสี่ยงของความเสียหายเพิ่มมากขึ้น หรือ (ข) เข้ารับการบริการที่จะทำหน้าที่ของบุคคลอื่นที่มีต่อบุคคลภายนอก หรือ (ค) ความเสียหายที่ได้รับเกิดขึ้นเพราะบุคคลภายนอกเชื่อถือการรับภาระนั้น”

การนำมาตรา 324A มาปรับใช้ศาลวางหลักว่า⁸¹ จำเลยต้องเข้ารับการบริการโดยเฉพาะเจาะจงที่จะให้บริการซึ่งเป็นมูลเหตุแห่งการฟ้องคดีโดยขอบเขตของการเข้ารับการบริการจะกำหนดหน้าที่ของจำเลยภายใต้ความหมายของมาตรา 324A⁸² ดังนั้นการนำมาตรา 324A มาปรับใช้แก่การฟ้องคดีความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง โจทก์จะต้องพิสูจน์ว่า จำเลยเข้ารับหน้าที่เกี่ยวกับสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยเฉพาะเจาะจง⁸³

หลักความรับผิดในทางละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ (Negligence) ไม่ได้ใช้เฉพาะความประมาทเลินเล่อในการผลิต (Negligent Manufacturing) เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงความประมาทเลินเล่อในการออกแบบด้วย (Negligent Designs) นอกจากนี้ยังรวมถึงการละเว้นการตรวจสอบที่เพียงพอ การไม่ติดตั้งเครื่องป้องกันนิรภัย⁸⁴ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ผลิตยังต้องรับผิดชอบต่อทุกคนที่ผู้ผลิตจะคาดหมายได้ว่า อันตรายจะมีต่อบุคคลนั้น ถ้าสินค้าชำรุดบกพร่อง⁸⁵ ด้วย

3.2.3.2 ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมีการบัญญัติอยู่ใน The Restatement (Second) of Torts (1965) มาตรา 402A⁸⁶ ซึ่งมลรัฐเกือบทั้งหมดภายในประเทศสหรัฐอเมริกาต่างนำหลักความรับผิด

⁸¹ คดี Lather v. Berg 519 N.E.2d 755, 766 (Inc. Ct App 1988).

⁸² คดี Homer v. Pabst Brewing Co., 806 F.2d 119, 127 (7th Cir. 1986).

⁸³ ศุภฤกษ์ ชลวีระวงศ์. เรื่องเดิม. หน้า 87.

⁸⁴ คดี Boeing Airplane Co v. Broun. 291 F.P. 310

⁸⁵ คดี Files v. Fox Burick 196 Wis.

⁸⁶ Section 402A of The Restatement (Second) of Torts (1965) provides:

Special Liability of Seller of Product for Physical Harm to User of Consumer

ผิดโดยเคร่งครัดมาบัญญัติไว้ในกฎหมายของมลรัฐเพื่อใช้บังคับแก่ความรับผิดทางละเมิดที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง

มาตรา 402A กำหนดให้ผู้จำหน่ายต้องรับผิด โดยเคร่งครัดสำหรับสินค้าที่อยู่ในสภาพที่ชำรุดบกพร่องในประการที่อาจก่อให้เกิดอันตราย โดยไม่สมควร (Unreasonably Dangerous) ต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของผู้ใช้หรือผู้บริโภค และสินค้านั้นได้ก่อให้เกิดอันตรายเช่นว่านั้นแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค ถ้าผู้ขายเป็นผู้ประกอบธุรกิจในการขายสินค้าเช่นนั้น และสินค้านั้นได้ถึงมือผู้ใช้หรือผู้บริโภค โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพของสินค้าในสาระสำคัญไปจากสภาพที่ขาย เช่นนี้ผู้ขายต้องรับผิดต่อผู้เสียหายเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น แม้ว่าผู้ขายจะได้ใช้ความระมัดระวังในการเตรียมและขายสินค้านั้นแล้ว และผู้ใช้หรือผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายไม่ได้มีนิตสัมพันธ์ทางสัญญากับผู้ขาย ตามบทบัญญัตินี้ถือว่าผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตและจำหน่ายสินค้าทั้งหมดตั้งแต่ผู้ผลิตจนถึงผู้ขายปลีกจะต้องรับผิดต่อผู้ใช้หรือผู้บริโภค

นอกจากนี้ ยังมีมาตรา 400 ที่กำหนดให้ ผู้ที่จำหน่ายสินค้าที่ผลิตโดยบุคคลอื่น อย่างเป็นสินค้าของตนเอง ต้องรับผิดเสมือนหนึ่งว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น ซึ่งหลักความรับผิดตาม มาตรา 400 เรียกว่า หลัก Apparent Manufacturer เป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดความรับผิดแก่ผู้ขายหรือผู้จำหน่ายสินค้า (One who puts out a chattel.)⁸⁷ ซึ่งผลิตโดยผู้มีหน้าที่ใช้ความระมัดระวัง (Duty of Care) ในระดับที่ได้สัดส่วนกับอันตรายที่เกิดขึ้นจากการใช้สินค้าที่ผลิตอย่างไม่ถูกต้อง เพื่อรับประกันว่าจะมีการนำสูตรหรือแผนที่เหมาะสมมาใช้และการใช้วัตถุดิบที่ปลอดภัยและตรวจสอบสินค้าที่ผลิตขึ้น แต่ถึงแม้ว่าจะใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นแล้ว ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดสำหรับสินค้าที่

---

(1) One who sells any product in a defective condition unreasonably dangerous to the user or consumer of to his property is subject to liability for physical harm thereby caused to the ultimate user or consumer, or to his property, if

(a) the seller is engaged in the business of selling such a product, and

(b) it is expected to and does reach the user or consumer without substantial change in the condition in which it is sold.

(2) The rule stated in Subsection (1) applies although

(a) the seller has exercised all possible care in the preparation and sale of his product, and

(b) the user or consumer has not bought the product from or entered into any contractual relation with the seller."

⁸⁷ Comment a. กล่าวว่า One who puts out a chattel หมายถึงผู้ใดก็ตามที่ส่งสินค้าให้แก่ผู้อื่น ไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือของบุคคลภายนอก ไม่ว่าจะโดยการขาย หรือให้เช่า หรือให้ หรือให้ยืม

ชำรุดบกพร่องในประการที่อาจก่อให้เกิดอันตรายโดยไม่สมควร ซึ่งเกิดจากความประมาทเลินเล่อในการผลิต หรือไม่มีการตรวจสอบอย่างเหมาะสมในระหว่างกระบวนการผลิต ผู้ขายหรือผู้จำหน่ายสินค้าอย่างเป็นทางการต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ผลิต (One who puts out a chattel as his own product.)⁸⁸ ซึ่งตาม Comment d. ได้ระบุถึงกรณีที่ผู้จำหน่ายสินค้าถือเป็นผู้จำหน่ายสินค้าอย่างเป็นทางการเป็นสินค้าของตนเองไว้ 2 กรณี คือ กรณีที่ปรากฏว่าเป็นผู้ผลิต เช่นนี้ถือว่าผู้ผลิตจำหน่ายสินค้าอย่างเป็นทางการเป็นสินค้าของตนเอง เพราะทำให้ผู้ใช้สินค้าเชื่อว่าผู้ผลิตได้ใช้ความระมัดระวังในการผลิตสินค้านั้นแล้ว และกรณีที่สินค้าผลิตขึ้นตามคำสั่งโดยเฉพาะ เช่นนี้เป็นการทำให้ผู้ใช้สินค้าเชื่อว่าผู้ผลิตต้องการผลิตสินค้าขึ้นมาเพื่อตนโดยเฉพาะ และด้วยชื่อเสียงของผู้ผลิตจึงเป็นการรับประกันคุณภาพของสินค้าแก่ผู้ใช้สินค้าด้วย ดังนั้นตาม Comment d. หากปรากฏว่าผู้จำหน่ายเป็นเพียงผู้จัดจำหน่ายสินค้า (Distributor) เท่านั้น เช่น เป็นผู้ขายปลีกหรือผู้ขายส่ง ไม่ถือว่าเป็นการจำหน่ายสินค้าอย่างเป็นทางการของตนเอง

แต่หลักตามมาตรา 400 ของ Restatement (Second) of Torts นี้ศาลไม่ได้ตีความโดยเคร่งครัด โดยศาลนำมาใช้บังคับแก่ผู้ขายปลีก⁸⁹ ผู้ขายส่ง⁹⁰ ผู้จัดจำหน่าย⁹¹ ผู้อนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าและผู้ให้เฟรนไชส์ด้วย

กล่าวโดยสรุปแล้ว หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดเป็นหลักที่กำหนดให้ผู้จำหน่ายมีความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์ โดยผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ซื้อหรือมีความสัมพันธ์ทางสัญญากับผู้ซื้อ ทำให้ผู้เสียหายมีโอกาสเรียกค่าเสียหายมากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยความผูกพันตามสัญญา⁹² ทำให้ช่วยบรรเทาปัญหาการบังคับตามหลักกฎหมายสัญญาและหลักกฎหมายละเมิดโดยประมาทเลินเล่อเพราะ

1) หลักความรับผิดใดๆ ในทางสัญญา การให้คำบอกกล่าวเกี่ยวกับการผิดคำรับประกัน ย่อมไม่มีผลกระทบต่อความรับผิดโดยเคร่งครัด

2) โจทก์ไม่ต้องมีการพิสูจน์ในความประมาทเลินเล่อเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตและจำหน่ายของจำเลย

⁸⁸ Restatement (Second) of Torts Section 400 Comment c.

⁸⁹ คดี Swift & Co. v. Hawkins, 164 SO. 231, 232 (Mis. 1935).

⁹⁰ คดี Degouvia v. H.D. Lee Merchantile Co., 100 S.W. 2d 336, 338 MO. App.1936.

⁹¹ คดี Slavin v. Francis H. Leggett & Co., 121 A. 120 (N.J. 1935)., Forry v. Gulf Oil Corp., 237 A.2d 593 (Pa. 1968).

⁹² สุขุม สุภนิคย์. เรื่องเดิม. หน้า 25.

3. การบังคับใช้ของศาลมีแนวโน้มปฏิเสธการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ผลิตหรือจำหน่าย เพราะถือว่าข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดนั้น เป็นรูปแบบในทางสัญญาที่สร้างขึ้น เพื่อให้ผู้ประกอบการหลุดพ้นจากความรับผิดในทางสัญญาเท่านั้น

3.2.4 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์

ความรับผิดในผลิตภัณฑ์นี้พัฒนามาจากความรับผิดความรับผิดทางละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ (Negligence) และพัฒนาต่อมาเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ซึ่งความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้เกิดมาจากการแสดงความคิดเห็นผ่านทางบทความและข้อเขียนทางกฎหมายของนักกฎหมายที่สนับสนุนให้ศาลนำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดในทางละเมิดมาใช้กับคดีความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง โดยให้เหตุผลหลายประการ คือ

1. การพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตทำได้ยาก
2. หลักการผลักภาระการพิสูจน์ (Res Ipsa Loquitur) ไม่สามารถใช้ได้ในทุกกรณี
3. หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) จะเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดความปลอดภัยเกี่ยวกับสินค้า (Product Safety) เพิ่มมากขึ้น
4. ผู้ผลิตอยู่ในฐานะที่สามารถป้องกันอันตราย หรือรับประกัน หรือกระจายความเสี่ยงภัยในสินค้าได้ดีที่สุด
5. การที่ผู้ผลิตนำสินค้าของตนออกจำหน่ายในท้องตลาด ย่อมเป็นที่ไว้ใจแก่ผู้บริโภคถึงความปลอดภัยของสินค้านั้น เมื่อเกิดความเสียหายผู้ผลิตจึงต้องรับผิดชอบ⁹³

เมื่อมีการนำเอาหลักความรับผิดเด็ดขาดในทางละเมิด (Strict Liability in Torts) มาใช้มีผลทำให้โจทก์ (ผู้บริโภค) จึงไม่ต้องพิสูจน์เกี่ยวกับความประมาทเลินเล่อของจำเลย (ผู้ผลิต) และไม่ต้องคำนึงว่าโจทก์ จำเลยมีความสัมพันธ์ตามสัญญาหรือไม่

ปัจจุบันความรับผิดในผลิตภัณฑ์บัญญัติอยู่ใน Restatement (Third) of Torts ซึ่งกำหนดตัวบุคคลที่ต้องรับผิดไว้ใน มาตรา 1 โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการที่ขาย (Seller) หรือจำหน่าย (Distributing) สินค้าที่ชำรุดบกพร่องเป็นผู้ต้องรับผิด ซึ่งตามมาตรา 20 (a) ได้ให้ความหมายของคำว่า ผู้ขาย (Seller) ว่าหมายความรวมถึง ผู้ผลิต ผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีกด้วย⁹⁴ ขณะที่ผู้จำหน่าย (Distributing) ตามมาตรา 20 (b) ให้หมายความรวมถึง ผู้ให้เช่า ผู้มอบการครอบครองทรัพย์สิน (Bailor) ผู้ป้อนสินค้าให้กับผู้อื่น เพื่อสนับสนุนการใช้หรือบริโภคสินค้านั้น หรือกิจกรรมทางการค้าอย่างอื่น

⁹³ ศรัณย์ ศรัณยสุนทร. (2549). วิเคราะห์แนวคิดคุ้มครองผู้บริโภคทางแพ่งในชั้นศาล. หน้า 69-70.

⁹⁴ อย่างไรก็ตาม บางมตรัฐกำหนดให้ผู้ค้าปลีกต้องรับผิดตามหลักละเมิดโดยทั่วไปเท่านั้น.

นอกจากนี้ มาตรา 20 (c) ยังกำหนดให้ผู้ขายหรือผู้จำหน่ายหมายรวมไปถึงผู้ที่ประกอบสินค้าและบริการเข้าด้วยกัน หรือประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งเข้าด้วยกัน หรือผู้ประกอบส่วนประกอบของสินค้า

อย่างไรก็ตาม Restatement (Third) of Torts ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจการขายหรือจำหน่ายสินค้า ไว้ในมาตรา 14 โดยกำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจการขายหรือจำหน่ายสินค้า หากขายหรือจำหน่ายสินค้าที่ผลิตโดยบุคคลอื่นอย่างเป็นทางการเป็นสินค้าของตัวเอง จะต้องรับผิดชอบหนึ่งว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น

สำหรับเหตุยกเว้นความรับผิดทั้ง Restatement (Second) of Torts และ Restatement (Third) of Torts ไม่ได้บัญญัติเหตุยกเว้นความรับผิดไว้โดยชัดเจน จึงขึ้นอยู่กับศาลของแต่ละมลรัฐจะวางหลักไว้ ซึ่งอาจสรุปหลักได้ดังนี้

1) ผู้เสียหายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยและใช้สินค้าที่ชำรุดบกพร่อง โดยไม่มีเหตุอันสมควร กรณีนี้ผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ผลิตได้ เช่น คดี Deveney v. Samo โจทก์ได้ซื้อรถยนต์มาหนึ่งคันและพบว่าเข็มขัดนิรภัยชำรุดบกพร่อง แต่ระหว่างที่รอให้เปลี่ยนเข็มขัดนิรภัยนั้น โจทก์ได้นำรถยนต์ออกไปใช้โดยไม่มีเข็มขัดนิรภัยและเกิดอุบัติเหตุขึ้น โจทก์ได้รับบาดเจ็บ จึงฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดตามหลัก Strict Liability ศาลตัดสินว่าแม้โจทก์จะสมัครใจยอมรับความเสียหายและความเสี่ยงภัยที่เกิดขึ้น แต่กรณีนี้ศาลไม่เห็นว่าการกระทำของโจทก์เป็นการกระทำที่ปราศจากเหตุผลอันสมควร ศาลจึงให้จำเลยรับผิดต่อโจทก์

2) การใช้สินค้าผิดวิธี (Product Misuse) เนื่องจากผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องผลิตสินค้าที่ปลอดภัยออกสู่ท้องตลาด ผู้ผลิตจึงต้องคาดหมายด้วยว่าสินค้าที่ตนผลิตจะมีการนำไปใช้โดยผิดวิธีหรือไม่ อย่างไร ดังนั้น ผู้ผลิตจึงต้องให้คำเตือนกำกับสินค้าที่เกี่ยวกับการใช้ผิดวิธีด้วย โดยผู้ผลิตจะยกข้อต่อสู้นี้ได้ เฉพาะกรณีที่ผู้เสียหายใช้สินค้าผิดวิธี โดยผู้ผลิตไม่อาจคาดหมายได้เท่านั้น (Unforeseeable Missue) ดังนั้น แม้ผู้เสียหายจะใช้สินค้าผิดวิธี แต่ถ้าการใช้สินค้าที่ผิดวิธีนั้นเป็นที่คาดหมายได้ของผู้ผลิตแล้ว ผู้ผลิตยังคงต้องรับผิด

3) ผู้เสียหายมีส่วนผิด (Comparative Negligence) ไม่ใช่การยกเว้นความรับผิดทั้งหมดของจำเลย แต่เป็นการลดความรับผิดในการชดเชยค่าเสียหายไปตามสัดส่วนความผิดของโจทก์ ซึ่งศาลได้นำไปใช้ในสองแนวทาง คือ แนวทางแรก เมื่อฟังได้ว่าผู้เสียหายมีส่วนผิดในการก่อให้เกิดความเสียหายอยู่ด้วยเท่าใด ศาลก็จะลดค่าสินไหมทดแทนตามสัดส่วนความผิดของผู้เสียหาย แนวทางนี้เรียกว่า Pure Comparative Negligence และแนวทางที่สอง คือ ถ้าผู้เสียหายมีส่วนผิดมากกว่าผู้ผลิต ผู้เสียหายจะไม่มีสิทธิเรียกร้องจากผู้ผลิตได้เลย แนวทางนี้เรียกว่า Modified Comparative Negligence ซึ่งจะใช้ในบางมลรัฐเท่านั้น

4) State-of-the-art-Defence ข้อยกเว้นความรับผิดชอบนี้ คือ การที่ผู้ผลิตต่อสู่ว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขณะที่สินค้านั้นถูกผลิตขึ้นและขายไปนั้น ไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่า จะเกิดอันตรายแก่ผู้บริโภค หรือ ไม่สามารถที่จะออกแบบและผลิตสินค้าให้ดีกว่านั้นได้

3.2.5 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคด้านมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ใหม่

ระบบมาตรฐานของสหรัฐอเมริกามีการพัฒนามายาวนานกว่า 100 ปี และมีลักษณะเป็นการกระจายอำนาจไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและภาคเอกชน ซึ่งประกอบด้วยองค์กรพัฒนามาตรฐานอิสระที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน (Standard Development Organizations: SDOs) จำนวนมากกว่า 450 องค์กร แม้การพัฒนามาตรฐานจะกระทำโดยองค์กรอิสระเป็นหลัก แต่รัฐบาลก็ให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ โดยมีการจัดตั้งสถาบันมาตรฐานแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (The American National Standards Institute: ANSI) ขึ้น ทำหน้าที่สำคัญในการเชื่อมโยง รวบรวมและกระจายข้อมูลระหว่างสมาชิก และเป็นผู้รับรอง (Accredit) องค์กรพัฒนามาตรฐานอิสระ (SDOs) นอกจากนี้สถาบันมาตรฐานแห่งชาติสหรัฐอเมริกายังเป็นคณะกรรมการร่วมใน International Organization Standardization (ISO) และ International Electrotechnical Commission (IEC) ด้วย ทำให้มีอำนาจในการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เพื่อเป็นตัวแทนของประเทศดูแลเรื่องเทคนิคและนโยบายต่างประเทศ การตัดสินใจเกี่ยวกับมาตรฐานที่พัฒนาขึ้นจะมุ่งที่เป้าหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองสุขภาพ ความปลอดภัยของประชาชน และการรักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศ รวมถึงการผ่านข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต และระบบต่างๆ

การให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคในเรื่องความปลอดภัยของสินค้า (Product Safety) ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นอยู่ภายใต้อำนาจของคณะกรรมการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Product Safety Commission: CPSC) ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร ทำหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคอันเนื่องมาจากการอุปโภคบริโภคสินค้าภายในครัวเรือน โรงเรียน สถานที่สันทนาการต่างๆ กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่สำคัญ คือ The Consumer Product Safety Act of 1972 (CPSA)⁹⁵ ซึ่งเป็นกฎหมายที่จัดตั้งและให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภคในการดำเนินการต่างๆ การควบคุมสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานความปลอดภัย อาทิ ให้อำนาจในการระงับการขายและเรียกคืนสินค้า (Recall) ทั้งนี้ การดูแลความปลอดภัยของสินค้าสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท

⁹⁵ Codified at 15 U.S.C. 2051-2084. Public Law 92-573; 86 Stat. 1207, Oct. 27, 1972.

1) สินค้าที่มีกฎระเบียบทางเทคนิคของคณะกรรมการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Product) บังคับใช้อยู่ จะต้องมีมาตรฐานด้านความปลอดภัยของสินค้าสอดคล้องกับกฎระเบียบดังกล่าว

2) สินค้าที่มีมาตรฐานสมัครใจใช้อยู่คณะกรรมการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Product) จะไม่บังคับให้สินค้าต้องมีมาตรฐานสอดคล้องกับมาตรฐานสมัครใจดังกล่าว แต่คณะกรรมการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภคสามารถพิจารณาว่าสินค้านั้นมีความบกพร่องที่มีความเสี่ยงเป็นอันตรายสูง (Substantial Product Hazard) และสามารถเรียกคืนสินค้าได้ หากมีการร้องเรียนจากผู้บริโภคหรือตรวจสอบพบว่าสินค้านั้นเป็นอันตราย

3) สินค้าที่ไม่มีมาตรฐานใดๆ บังคับใช้ สามารถผลิต วางจำหน่ายและนำเข้าในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ แต่หากคณะกรรมการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภคตรวจสอบแล้วพบว่าเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคก็สามารถเรียกคืนสินค้าได้เช่นกัน

นอกจากนี้คณะกรรมการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภคยังทำหน้าที่พัฒนาข้อกำหนดด้านมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้า และร่วมมือกับองค์กรเอกชนในการพัฒนามาตรฐานสมัครใจด้านความปลอดภัย ตรวจสอบและทดสอบสินค้าว่ามีคุณสมบัติสอดคล้องกับกฎระเบียบด้านความปลอดภัย ประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ผู้บริโภคเกี่ยวกับความปลอดภัยของสินค้า รวมทั้งส่งเสริมการค้นคว้าหาสาเหตุและการป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากการใช้สินค้า ยิ่งไปกว่านั้นคณะกรรมการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภคยังได้ทำงานร่วมกับองค์กรเอกชนที่ทำการตรวจสอบสินค้าเพื่อรับรองคุณภาพ เช่น Underwriters Laboratories (UL) Air Conditioning and Refrigeration Institute (ARI) หรือ Association of Home Appliance Manufacturers (AHAM) เป็นต้น

แต่คณะกรรมการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภคมีอำนาจให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคเฉพาะสินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Product) เท่านั้น โดยมาตรา 3 ของ CPSA ได้กำหนดประเภทของสินค้าที่อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภคไว้ ซึ่งมาตรา 3 (c) ได้กำหนดให้ยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ไม่อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภค⁶

⁶ Section 3 [15 U.S.C. 2052]

(a) For purposes of this Act:

(1) The term “consumer product” means any article, or component part thereof, produced or distributed (i) for sale to a consumer for use in or around a permanent or temporary household or residence, a

สำหรับระบบมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคด้านยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์นั้นอยู่ในความดูแลของหน่วยงาน National Highway Traffic Safety Administration (NHTSA) ซึ่งหน่วยงานนี้อยู่ภายใต้กำกับดูแลของกระทรวงคมนาคม ทำหน้าที่ในการออกกฎระเบียบมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ของรัฐบาลกลาง (Federal Motor Vehicle Safety Standards: FMVSS) ที่บังคับใช้ทั่วประเทศ โดยมาตรฐานดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อลดอุบัติเหตุที่เกิดจากการขับขี่ยานยนต์ รวมทั้งบรรเทาอาการบาดเจ็บและการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุดังกล่าว

ภายใต้กฎหมาย 49 U.S.C. NHTSA มีอำนาจในการกำหนดกฎระเบียบทางเทคนิคเพื่อรักษาความปลอดภัยในการขับขี่ยานยนต์ โดยเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายที่จะต้องให้คำรับรองว่า ยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ของตนมีคุณสมบัติหรือมาตรฐานสอดคล้องกับกฎระเบียบมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ของรัฐบาลกลาง (FMVSS)

การรับรองยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์จะต้องแสดงให้เห็นโดยการปิดฉลากหรือป้ายสัญลักษณ์ หากผู้ที่ฝ่าฝืนโดยมีการผลิตหรือจำหน่าย หรือแจ้งข้อความอันเป็นเท็จในการแสดงสอดคล้อง จะมีบทลงโทษโดยการเปรียบเทียบปรับ นอกจากนี้ NHTSA ยังมีอำนาจในการสอบสวนโดยให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายจัดทำรายงานด้านมาตรฐานยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ของตนเสนอต่อ NHTSA

สำหรับหน้าที่ในการรับประกันความถูกต้องของการรับรองยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่ชื่อ Office of Vehicle Safety Compliance (OVSC) ที่อยู่ภายใต้สังกัดของ NHTSA โดยจะทำการสุ่มตรวจยานยนต์และชิ้นส่วนอุปกรณ์ยานยนต์ต่างๆที่วางจำหน่ายในท้องตลาดเพื่อทดสอบ ตรวจสอบอย่างละเอียด (Testing and Inspection) และประเมินผลการทดสอบและตรวจสอบนั้น หากปรากฏว่ายานยนต์หรือชิ้นส่วนอุปกรณ์ยานยนต์ไม่สอดคล้องกับกฎระเบียบมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ของรัฐบาลกลาง (FMVSS) หน่วยงาน OVSC อาจเรียกสินค้าคืนจากท้องตลาด (Recall) และลงโทษปรับผู้ที่ฝ่าฝืนด้วย

---

school, in recreation, or otherwise, or (ii) for the personal use, consumption or enjoyment of a consumer in or around a permanent or temporary household or residence, a school, in recreation, or otherwise; but such term does not include -

... (c) motor vehicles or motor vehicle equipment (as defined by sections 102(3) and (4) of the National Traffic and Motor Vehicle Safety Act of 1966), [49 U.S.C. 30102(a)(6)-(7)].

อย่างไรก็ตาม NHTSA ไม่ได้เป็นผู้กำหนดกฎระเบียบทางเทคนิคขึ้นมาเอง แต่รับเอามาตรฐานความสมัครใจที่กำหนดโดยองค์กรพัฒนามาตรฐานอิสระที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน (SDOs) มาใช้ เช่น องค์กร The American Society for Testing and Material (ASTM) Committee F 09 จะทำงานร่วมกับ NHTSA ในการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของยางรถยนต์ ซึ่ง NHTSA อาจพิจารณาปรับไปใช้เป็นกฎระเบียบทางเทคนิคได้⁹⁷

3.2.6 มาตรการเยียวยาความเสียหาย

ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องของประเทศสหรัฐอเมริกา มีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยา รักษา ได้แก่ การซ่อมแซมความบกพร่องของสินค้า การเปลี่ยนสินค้า การคืนสินค้า การเรียกคืนสินค้า การคืนราคาสินค้า การชดเชยราคาสินค้าใหม่ทดแทน รวมถึงการเรียกค่าเสียหายต่างๆ ทั้งค่าเสียหายธรรมดา (ค่าเสียหายตามความเป็นจริง) ค่าเสียหายในทางธุรกิจ เป็นต้น

3.2.6.1 การซ่อมแซมความบกพร่องของสินค้า (Repair)

มาตรการในการซ่อมแซมสินค้า โดยเฉพาะยานยนต์ใหม่มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในรัฐบัญญัติเฉพาะ (Federal Magnuson - Moss Warranty - Federal Trade Commission Improvement Act 1975) และกฎหมายเลมอนลอว์ของแต่ละมลรัฐ ซึ่งมาตรการในการซ่อมแซมความเสียหายนี้ถือเป็นมาตรการแรกในการเยียวยาความเสียหายจากการที่ยานยนต์ใหม่มีคุณภาพไม่เป็นที่ไปตามคำรับประกันของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย โดยรัฐบัญญัติเฉพาะจะกำหนดไว้ในเรื่องการรับประกันเต็มรูปแบบ (Full Warranty) ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้รับประกันไม่มีการตกลงเรื่องการรับประกันกับผู้ซื้อ โดยตรง รัฐบัญญัติเฉพาะจึงกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของการรับประกันไว้ คือ หากปรากฏว่าสินค้ามีความชำรุดบกพร่องภายในระยะเวลาประกัน ผู้รับประกันจะทำการซ่อมแซมหรือเปลี่ยนสินค้าให้โดยไม่คิดค่าบริการ หากผู้รับประกันเรียกร้องให้ผู้บริโภคนำส่งยานยนต์ที่ชำรุดเพื่อทำการซ่อมแซม ผู้บริโภคต้องนำส่งยานยนต์ที่ชำรุด ณ สถานที่ที่ทำการซื้อขาย

และกฎหมายเลมอนลอว์ของแต่ละมลรัฐจะกำหนดให้ยานยนต์ใหม่หรือยานยนต์ที่ใช้แล้ว (เฉพาะมลรัฐที่ให้ความคุ้มครองครอบคลุมไปถึงยานยนต์ที่ใช้แล้ว) ที่ยังคงอยู่ภายในระยะเวลาประกัน (Warranty) สามารถเรียกร้องให้ผู้ผลิตทำการซ่อมแซมยานยนต์ใหม่นั้นให้สามารถใช้การได้ตามที่ผู้ผลิตให้คำรับประกัน

⁹⁷ สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม. (2549, 6-10 มีนาคม). สรุปผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง มาตรฐาน กฎระเบียบทางเทคนิคและการประเมินความสอดคล้องของประเทศสหรัฐอเมริกา. หน้า5-6.

ที่สำคัญมาตรการในการซ่อมแซมนี้ถือเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการฟ้องร้องผู้ผลิต เป็นคดีต่อศาลตามกฎหมายเลมอนลอร์ เนื่องจากกฎหมายเลมอนลอร์ได้กำหนดเงื่อนไขในการฟ้อง คดีไว้ว่า ต้องมีการให้ผู้ผลิตพยายามทำการซ่อมแซมความบกพร่องของยานยนต์ก่อน ตามจำนวนครั้งที่ กฎหมายเลมอนลอร์กำหนด หากผู้ผลิตไม่สามารถทำการซ่อมแซมให้ได้มาตรฐานตามที่ได้ให้คำ รับประกันไว้ หรือแม้จะใช้ความพยายามอย่างที่ควรจะเป็นแล้ว (Reasonable Number of Attempts) แต่ยังไม่สามารถทำการซ่อมแซมได้ ผู้ผลิตต้องเปลี่ยนยานยนต์ให้ใหม่ (Replace) หรือคืนเงิน (Refund)⁹⁸ ในราคาที่ยกเท่ากับราคาของผู้ซื้อไป โดยหักค่าเสื่อมราคาจากการใช้ยานยนต์ของผู้ซื้อ ทั้งนี้ โดยจำนวนของการซ่อมแซมนี้จะแตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐ

3.2.6.2 การเปลี่ยนสินค้า (Replace)

มาตรการในการเปลี่ยนสินค้าประเภทยานยนต์นี้ รัฐบาลบัญญัติเฉพาะและกฎหมาย เลมอนลอร์ได้กำหนดให้เป็นมาตรการต่อจากการซ่อมแซมยานยนต์ คือ หากผู้ผลิตไม่สามารถ ดำเนินการซ่อมแซมยานยนต์ให้ได้มาตรฐานตามที่ได้ให้คำรับประกันไว้ ผู้ซื้อสามารถเรียกร้องให้ ผู้ผลิตทำการเปลี่ยนยานยนต์คันใหม่ให้แก่ตนก็ได้ การเรียกร้องให้ผู้ผลิตทำการเปลี่ยนยานยนต์ ให้แก่ผู้ซื้อใหม่นี้เป็นสิทธิของผู้ซื้อโดยเฉพาะ

การเปลี่ยนยานยนต์ให้แก่ผู้ซื้อใหม่นี้ ผู้ผลิตต้องเปลี่ยนยานยนต์ที่มีคุณภาพ เหมือนกับยานยนต์คันเดิม โดยยานยนต์คันใหม่นี้ต้องไม่มีความบกพร่องเหมือนอย่างยานยนต์คัน เดิม โดยยานยนต์ที่ผู้ผลิตเปลี่ยนให้ใหม่นี้ต้องมีคุณภาพเหมือนกับที่ให้คำรับประกันไว้

นอกจากการเปลี่ยนยานยนต์ใหม่แล้ว ผู้ผลิตยังต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้ซื้อทั้งจำนวน เงินที่ขาย ค่าภาษี ค่าธรรมเนียมต่างๆ ค่าจดทะเบียน และค่าธรรมเนียมอื่นๆ ที่ผู้ซื้อต้องผูกพันในการ เปลี่ยนยานยนต์ดังกล่าวด้วย

3.2.6.3 การเรียกคืนสินค้า (Recall)

เป็นมาตรการในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค เพื่อที่จะดำเนินการควบคุม ความปลอดภัยของสินค้าหลังจากที่สินค้าได้มีการจำหน่ายแก่ผู้บริโภคแล้ว คือ การนำสินค้าที่ได้ จำหน่ายไปยังผู้บริโภคกลับคืนมา โดยเหตุที่ว่าสินค้านั้นจะก่อหรืออาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัย แก่ผู้บริโภคในด้านร่างกายหรือชีวิตได้

⁹⁸ Stephanie Moore. Op. cit.

การเรียกคืนสินค้าของประเทศสหรัฐอเมริกา หากเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป (Consumer Product) จะอยู่ในบังคับของ Consumer Product Safety Act 1972 แต่สำหรับยานยนต์ใหม่ นี้ มาตรการในการเรียกคืนสินค้าจะมีการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะโดยบัญญัติไว้ใน Federal Traffic and Motor Vehicle Act (1966) ซึ่งกำหนดให้ Department of Transportation's National Highway Traffic Safety Administration (NHTSA) เป็นผู้ที่มิอำนาจในการเรียกคืนยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ (รวมทั้งยางรถยนต์) ที่ไม่ได้ตามมาตรฐานของ FMVSS หรือยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์นั้นมีความบกพร่อง หรือไม่ได้มาตรฐานของ FMVSS (Safety-Related Defect or Noncompliance)

ขั้นตอนในการเรียกคืนสินค้านี้กำหนดไว้ใน Chapter 301 of Title 49 of The United States Code และ Title 49 of The Code of Federal Regulations คือ ผู้ผลิต หรือผู้จำหน่าย มีการแจ้งความบกพร่องที่เกี่ยวกับความปลอดภัย (Safety Defect) ของยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ ให้แก่ NHTSA ทราบ (49 U.S.C. section 30102 and 30118, 49 C.F.R. Part 573.3 573.5 (b) and 579) โดยการแจ้งความบกพร่องนี้สามารถแจ้งได้ 3 ช่องทาง คือ แจ้งผ่านศูนย์รับแจ้งเรื่องทางโทรศัพท์ (Vehicle Safety Hotline) ของ Department of Transportation (D.O.T.) ที่สังกัด NHTSA หรือแจ้งความบกพร่องผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ www.safercar.gov และ แจ้งความบกพร่องทางจดหมายให้กับ D.O.T. หากเป็นกรณีผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายเป็นผู้แจ้งต้องทำการเรื่องร้องเรียนดังกล่าวภายใน 5 วันทำการ หลังจากที่ทราบเหตุของความบกพร่องนั้น

ทั้งนี้การแจ้งเรื่องการเรียกคืนสินค้านั้น Title 49 U.S.C. section 30166, 30118 and 30119 และ Title 49 C.F.R. Part 573.5(c)⁹⁹ กำหนดให้ผู้ผลิตต้องแจ้งข้อความดังต่อไปนี้

1) ข้อมูล รายละเอียดของยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ที่จะทำการเรียกคืน (Recall Population) ได้แก่ ชื่อรุ่น ชื่อผู้ผลิต ผู้จำหน่าย หรือผู้นำเข้ายานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ วันเดือน ปี ที่มีการผลิตยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ ปีที่มีการทำแบบจำลองของยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ จำนวนที่เป็นไปได้ของยานยนต์ที่บกพร่องหรือไม่ได้มาตรฐาน ข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการระบุหรือยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ที่จะมีการเรียกคืน (49 C.F.R. Part 573.5(c) (2)-(4))

2) การบรรยายลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้น (Problem Description) ได้แก่ การสรุปข้อมูลแหล่งที่ผลิต เช่น ที่อยู่ของ โรงงานที่ผลิต เป็นต้น รายงานผลความบกพร่องหรือความไม่ได้มาตรฐาน รูปภาพหรือภาพประกอบ (49 C.F.R. Part 573.5 (c) (5)-(7))

⁹⁹ Nation Highway Traffic Safety Administration. (2001, June). **Safety Recall Compendium.**

3) สรุประยะเวลาในการเรียกคืน (Chronological Summary) คือ การกำหนดระยะเวลาในการเรียกคืนสินค้า โดยระบุถึงจำนวนเรื่องร้องเรียนจากผู้บริโภค จำนวนอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น ผู้ได้รับบาดเจ็บ ผู้เสียชีวิต และการเรียกร้องให้ทำการซ่อมแซมตามใบรับประกัน (49 C.F.R. Part 573.5 (c) (6))

4) มาตรการในการแก้ไขปัญหา (Remedy) ต้องระบุว่า จะดำเนินการแก้ไขปัญหายังไง การแก้ไขปัญหามีผลสำเร็จอย่างไร การแก้ไขจะทำให้ยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ที่แก้ไขแตกต่างจากที่ทำการเรียกคืนอย่างไร (49 C.F.R. Part 573.5 (c) (8))

นอกจากนี้ กรณียานยนต์บกพร่องหรือไม่ได้มาตรฐาน ผู้ผลิตต้องดำเนินการแจ้งผู้จำหน่ายและดำเนินการแก้ไขโดยทันทีที่ทำได้ กรณีชิ้นส่วนยานยนต์ ผู้ผลิตต้องดำเนินการซื้อสินค้าที่ยังไม่มีการจำหน่ายคืนจากผู้จำหน่ายทันที และห้ามผู้จำหน่ายทำการขายยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ที่บกพร่องหรือไม่ได้มาตรฐานจนกว่าจะมีการแก้ไขแล้ว (49 U.S.C. section 30116 and 30120)

5) รายละเอียดในการเรียกคืนยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ (Recall Schedule) ผู้ผลิตต้องประมาณกำหนดระยะเวลาในการส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้บริโภคว่า จะดำเนินการแก้ไขยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายเพิ่ม และประมาณระยะเวลาที่จะดำเนินการส่งคำบอกกล่าวเรียบร้อย (49 C.F.R. Part 573.5 (c) (8) (ii)-(iv) and 556.4 (c))

3.2.6.4 การคืนราคาค่าสินค้า (Refund)

การคืนเงินค่าสินค้าประเภทยานยนต์นี้ รัฐบาลยุติเฉพาะและกฎหมายเลมอนลอร์ กำหนดให้เป็นสิทธิของผู้ซื้อยานยนต์ที่จะเลือกให้ผู้ผลิตที่ทำการซ่อมแซมหรือพยายามทำการซ่อมแซมยานยนต์ที่บกพร่องแล้ว แต่ไม่สามารถทำการซ่อมแซมให้ได้มาตรฐานตามคำรับประกันของตนได้ โดยสิทธิในการเลือกนี้เป็นการเลือกระหว่างรับเงินค่าสินค้าคืน (Refund) หรือเปลี่ยนสินค้าใหม่ (Replace)

โดยการคืนเงินค่าสินค้านี้ ผู้ผลิตจะดำเนินการคืนเงินค่ายานยนต์ให้แก่ผู้บริโภคโดยหักค่าเสื่อมราคาจากการใช้ยานยนต์นั้นก่อน

3.2.6.5 การเรียกค่าเสียหาย (Damages)

การเรียกค่าเสียหายของประเทศสหรัฐอเมริกา สามารถแบ่งออกเป็น ค่าเสียหายที่เป็นการเยียวยาความเสียหาย (Compensatory Damages) กับค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages)

สำหรับค่าเสียหายที่เป็นการเยียวยาความเสียหาย (Compensatory Damages) เป็นค่าเสียหายที่ตามปกติศาลจะสั่งให้จำเลยจ่ายแก่ผู้เสียหายเพื่อชดเชยเยียวยาความเสียหายที่ได้รับ ซึ่งแบ่งได้ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ค่าเสียหายในความเสียหายที่เป็นตัวเงิน (Pecuniary Damages) เป็นค่าเสียหายที่จ่ายให้แก่ผู้เสียหายแทนตัวเงินที่สูญเสียไป เช่น ค่ารักษาพยาบาล หรือค่าขาดรายได้ อันเนื่องจากอาการบาดเจ็บ ประการที่สอง คือ ค่าเสียหายในความเสียหายที่มีใช้ตัวเงิน (Non - Pecuniary Damages) เป็นค่าเสียหายที่จ่ายเพื่อชดเชยความเสียหายที่มีใช้ตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวดทางกายและจิตใจ และประการสุดท้าย คือ ค่าเสียหายสำหรับการสูญเสียความสุข (Hedonic Losses) เป็นค่าเสียหายที่จ่ายให้เพื่อชดเชยความสงบสุขในชีวิตที่สูญเสียไป

ส่วนค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) เป็นค่าเสียหายที่ศาลสั่งให้จำเลยจ่ายให้แก่โจทก์เพื่อเป็นการลงโทษ โดยศาลจะสั่งให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้แก่โจทก์ เมื่อการกระทำละเมิดนั้นเป็นการกระทำโดยมีเจตนาชั่วร้ายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (Malicious and Reckless) เช่น ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการธุรกิจรู้ว่าผลิตภัณฑ์ที่ตนผลิตออกมามีความบกพร่อง หรือละเอียดที่จะป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากผลิตภัณฑ์นั้น ซึ่งค่าเสียหายในเชิงลงโทษนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนที่จำเลยกระทำละเมิดสิทธิของผู้บริโภค นอกเหนือจากค่าเสียหายตามปกติที่โจทก์ได้รับ ทดแทนความเสียหายโดยกำหนดเอาผลประโยชน์หรือกำไรที่จำเลยได้รับจากการที่จำเลยได้ผลประโยชน์จากการทำละเมิดมาเป็นฐาน และเพื่อเป็นการลงโทษและยับยั้งการกระทำผิด

สำหรับการกำหนดจำนวนของค่าเสียหายนี้ หากเป็นการพิจารณาโดยมีคณะลูกขุน (Jury) คณะลูกขุนจะเป็นผู้กำหนดจำนวนค่าเสียหายในเชิงลงโทษ ทั้งนี้ในแต่ละมลรัฐจะกำหนดจำนวนค่าเสียหายในเชิงลงโทษไว้แตกต่างกัน เช่น ไม่เกินสองเท่า หรือสามเท่า หรือสี่เท่าของค่าเสียหายตามปกติ (Compensatory Damages) เป็นต้น ส่วนคดีที่ไม่ได้พิจารณาโดยมีลูกขุนนั้น ผู้พิพากษาจะเป็นผู้กำหนดค่าเสียหาย

แต่อย่างไรก็ตาม จำเลยมีสิทธิพิสูจน์ว่า ค่าเสียหายในเชิงลงโทษที่ศาลกำหนดนั้นเกินสมควร ละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญของจำเลย (Due Rights in Fourteenth Amendment) ซึ่งศาลในสหรัฐอเมริกากำหนดให้มีการเรียกค่าเสียหายเชิงลงโทษในกรณีดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ประกอบการธุรกิจรู้ว่าสินค้านั้นมีอันตรายและรู้วิธีที่จะลดความเป็นอันตรายนั้นลงจนถึงระดับที่ยอมรับได้โดยทั่วไป แต่ไม่ดำเนินการ
- 2) ผู้ขายรู้ว่าสินค้านั้นเป็นอันตรายแต่ปิดบังซ่อนเร้นไว้ หรือ

3) ภายหลังจากที่ตรวจพบว่าสินค้ามีความบกพร่อง แต่ผู้ประกอบการก็ไม่ได้ดำเนินการใดๆ ที่เหมาะสม เช่น ไม่แจ้งให้ผู้ขายสินค้าและผู้บริโภคทราบถึงเหตุดังกล่าว เป็นต้น หรือยังคงดำเนินการผลิตสินค้านั้นต่อไปอีก¹⁰⁰

3.2.7 มาตรการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันกำหนดให้มีการระงับข้อพิพาทก่อนที่จะมีการนำคดีขึ้นสู่ศาลที่เรียกว่า “การระงับข้อพิพาททางเลือก” (Alternative Dispute Resolution: ADR) ทั้งการไกล่เกลี่ย (Mediation) หรือการตั้งอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) ทั้งนี้ภาครัฐทั้งระดับสหพันธรัฐและระดับมลรัฐ รวมถึงภาคเอกชน ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรือระงับข้อพิพาทโดยทางอนุญาโตตุลาการ

หากไม่สามารถตกลงกันได้ก็จะมีการนำคดีขึ้นสู่ศาล โดยคดีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ผู้บริโภคอาจดำเนินคดีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคได้ ทั้งตามกฎหมายของสหพันธรัฐ หรือกฎหมายของมลรัฐ ซึ่งผู้บริโภคและผู้ประกอบการอาจเป็นพลเมืองคนละรัฐกันก็ได้ ดังนั้นคดีคุ้มครองผู้บริโภคจึงอาจขึ้นสู่ศาลของมลรัฐ หรือศาลของรัฐบาลกลางก็ได้

3.2.7.1 การเจรจาไกล่เกลี่ย (Mediation)

ปัจจุบันประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนากฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้นมาเรียกว่า “กฎหมายแม่แบบว่าด้วยรูปแบบการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท (Uniform Mediation Act: UMA)”¹⁰¹ โดยความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการการประชุมทางกฎหมายแห่งชาติ (National Conference of Commissioners on Uniform State Laws: NCCUSL) ประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติกฎหมายฉบับนี้ขึ้นเพื่อให้มลรัฐต่างๆ ใช้เป็นแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เป็นลักษณะเดียวกัน การคุ้มครองตามกฎหมายแม่แบบว่าด้วยรูปแบบการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทนี้ส่งผลให้คู่พิพาทสมัครใจ และยินยอมมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมากขึ้นรวมถึงให้การยอมรับในวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยศาล หรือหน่วยงานรัฐ

โดย Uniform Mediation Act มีการกำหนดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล ซึ่งเป็นการดำเนินงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของเอกชน โดยผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ได้แก่

¹⁰⁰ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์. (2546, ธันวาคม). “ร่างกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกับผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง.” วารสารนิติศาสตร์, 33, 4. หน้า 697.

¹⁰¹ สมชาติ โลกสันติสุข. (2546). การบริหารงานคดี : ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยในศาล. หน้า 48.

ทนายความที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปี หรือผู้พิพากษาที่เกษียณอายุเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลนี้มักจะปรากฏเป็นทางเลือกของการระงับข้อพิพาท โดยคู่สัญญาจะระบุในสัญญาไว้ว่า หากมีการผิดสัญญากันจนเกิดเป็นข้อพิพาทกันขึ้นจะต้องนำข้อพิพาทมาไกล่เกลี่ยก่อนที่จะนำข้อพิพาทดังกล่าวมาฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาล¹⁰²

ขอบเขตในการใช้กฎหมาย คือ ให้ใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่คู่ความต้องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายข้อบังคับของกฎหมาย หรือศาล หรือกฎข้อบังคับของตัวแทนฝ่ายบริหาร หรือการอ้างอิงถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยศาล ตัวแทนฝ่ายบริหาร หรืออนุญาโตตุลาการ แต่จะไม่ใช้กับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้ง การเจรจาต่อรอง การบริหารงาน หรือการสิ้นสุดของความสัมพันธ์ในวิธีการเจรจาต่อรอง หรือข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทซึ่งค้างอยู่ภายใต้การเจรจาต่อรอง หรือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่จัดตั้งโดยข้อตกลงในเชิงการเจรจาต่อรองและข้อพิพาทในการดำเนินการภายใต้ความอุปถัมภ์ของโรงเรียนประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา ถ้าคู่ความทั้งหมดเป็นนักเรียน หรือสถาบันคุ้มครองประเพณีสำหรับเยาวชนถ้าคู่ความทั้งหมดเป็นผู้อาศัยอยู่ในสถาบันคุ้มครองประเพณีนั้น (มาตรา 3) การรับฟังพยานหลักฐานของผู้ไกล่เกลี่ยพยานหลักฐานที่รับฟังต้องเก็บเป็นความลับ ที่เรียกว่า “เอกสิทธิ์ความคุ้มครองคำบอกกล่าวของคู่พิพาทในกระบวนการไกล่เกลี่ย” (มาตรา 4 ถึงมาตรา 6) การจำกัดการเปิดเผยข้อมูลของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (มาตรา 7) การเปิดเผยคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเมื่อคู่พิพาทร้องขอ (มาตรา 9) การให้ทนายความหรือบุคคลอื่นเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยศาล หรือหน่วยงานรัฐ (มาตรา 10)

3.2.7.2 การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

การระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการของประเทศสหรัฐอเมริกามีขึ้นมาตั้งแต่สมัยที่ประเทศสหรัฐอเมริกายังเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ ดังนั้น กฎหมายอนุญาโตตุลาการจึงเหมือนกับของประเทศคอมมอนลอว์อื่นๆ ต่อมาได้มีการตรากฎหมายอนุญาโตตุลาการ (The United States Arbitration Act 1925) ขึ้นมา ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้มีการแก้ไขปรับปรุงในปี ค.ศ. 1970 เพื่ออนุวัติการในการที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาว่าด้วยการยอมรับนับถือและการบังคับใช้คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ ค.ศ. 1958 นอกจากนี้ในมลรัฐต่างๆ ได้มีการร่วมกันร่างกฎหมายแม่แบบของอนุญาโตตุลาการ (The Uniform Arbitration Act) ขึ้นมา โดยนำตัวอย่างมาจาก The United States Arbitration Act เพื่อที่มด

¹⁰² สุทธิพล ทวีชัยการ และนวลละออ วัฒนโน. (2547, กันยายน). รายงานการศึกษาฐานระบบ Court ADRs ประเทศสหรัฐอเมริกาของคณะผู้พิพากษา และข้าราชการตุลาการศาลแพ่ง. หน้า 29.

รัฐต่างๆ จะนำไปร่างเป็นกฎหมายของแต่ละมลรัฐ (States Law) จึงทำให้กฎหมายอนุญาโตตุลาการของมลรัฐต่างๆ มีสาระสำคัญที่คล้ายคลึงกัน

การเลือกตัวอนุญาโตตุลาการนั้น มักเลือกจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาใดสาขาหนึ่ง โดยเฉพาะ หนายความ และอาจารย์ หากคู่ความไม่สามารถตกลงเลือกอนุญาโตตุลาการได้ ก็มักใช้องค์กรต่อไปนี้ ในการเลือกอนุญาโตตุลาการ ได้แก่ Federal Mediation and Conciliation Service (FMCS) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ กับ American Arbitration Association (AAA) ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร เมื่อคู่กรณีได้ติดต่อกับองค์กรข้างต้น จะได้รับบัญชีรายชื่ออนุญาโตตุลาการพร้อมประวัติ และเมื่อเลือกอนุญาโตตุลาการได้แล้ว คู่ความจะตกลงกับอนุญาโตตุลาการเกี่ยวกับวัน เวลาและสถานที่ซึ่งจะดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยอนุญาโตตุลาการ ตลอดจนกฎหมายสารบัญญัติ และวิธีสบัญญัติที่จะนำมาใช้ในชั้นอนุญาโตตุลาการ¹⁰³

3.2.7.3 การดำเนินคดีในศาล (Proceeding in Court)

ระบบการฟ้องร้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นเรื่องของผู้บริโภคจะใช้สิทธิของตนโดยผ่านหน่วยงานของภาครัฐ โดยอาศัยหลักกฎหมายลักษณะละเมิดตามแนว Common Law หรือ ระบบกฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) และการฟ้องคดีเป็นกลุ่ม (Class Action) เพื่อประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย เมื่อความเสียหายเป็นอย่างเดียวกันและเกิดจากเหตุอย่างเดียวกัน¹⁰⁴

การพิจารณาคดีส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับคดีคุ้มครองผู้บริโภคในศาลมลรัฐมักเป็นคดีมโนสาร่ ซึ่งในแต่ละมลรัฐอาจมีวิธีพิจารณาที่แตกต่างกันไปในรายละเอียดบ้าง ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างของศาลในมลรัฐวอชิงตันพอสังเขป ดังนี้

1) การดำเนินคดีแบบมโนสาร่ (Small Claim Court)

หากคดีของผู้บริโภคเป็นคดีที่มีการเรียกร้องค่าเสียหายเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 4,000 เหรียญสหรัฐ ผู้บริโภคอาจตัดสินใจที่จะดำเนินคดีกับผู้ประกอบธุรกิจโดยวิธียื่นฟ้องเป็นคดีมโนสาร่ก็ได้ ซึ่งผู้บริโภคสามารถยื่นฟ้องคดีต่อศาลแขวง โดยผู้ฟ้องคดีจะต้องมาปรากฏตัวต่อศาลพร้อมทั้งต้องแจ้งชื่อ ที่อยู่ ของผู้ประกอบธุรกิจที่ต้องการดำเนินคดี โดยผู้ฟ้องคดีจะต้องกรอก

¹⁰³ อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) กับคดีสิ่งแวดล้อม. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2551, จาก <http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=boaltman&group=8&page=2>.

¹⁰⁴ สุขุม ศุภนิศย์. (2545). เอกสารเพื่อประกอบการพิจารณากฎหมายของสมาชิกรัฐสภา เล่มที่ 7 เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ... : กรณีศึกษากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักรอังกฤษ. หน้า 72.

เอกสารต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่ศาลจัดให้ นอกจากนี้สามารถฟ้องคดีผ่านทางจดหมายลงทะเบียนได้ หลังจากฟ้องคดีแล้วศาลจะจัดให้มีกระบวนการไต่ถามไต่สวน โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณา หรือผู้บริโภคร้องขอให้ดำเนินการไต่ถามไต่สวนระดับข้อพิพาทโดยการไต่ถามไต่สวนเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความก็ได้

คดีมีโนสารนั้นจะได้รับการพิจารณาภายใน 40 ถึง 90 วันหลังจากยื่นคำฟ้อง และการพิจารณาจะกระทำโดยผู้พิพากษาในศาลแขวง และในชั้นพิจารณาคู่ความจะนำพยานความเข้ามาให้ความช่วยเหลือไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล

นอกจากการดำเนินคดีมีโนสารของผู้บริโภคแต่ละรายแล้ว คดีคุ้มครองผู้บริโภคยังเป็นคดีที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก และลักษณะของการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคจะมีลักษณะที่ผู้บริโภคร้องต่อผู้ประกอบการธุรกิจในลักษณะเดียวกัน ตลอดจนข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงในการดำเนินคดี มักจะเป็นข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงเดียวกัน ดังนั้น ผู้บริโภคจึงสามารถเลือกดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ได้อีกทางหนึ่ง

2) การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action)

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของสหรัฐอเมริกา ได้รับรองให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ทั้งศาลระดับสหพันธรัฐ (Federal Court) และศาลมลรัฐ (State Court) ซึ่งผู้เสียหายสามารถเลือกที่จะดำเนินคดีแบบกลุ่มที่ศาลใดก็ได้ โดยศาลแต่ละระดับมีบทบัญญัติแตกต่างกันเป็นการเฉพาะของตนเอง แต่หลักการที่มีการยอมรับว่าเป็นแนวทางในการยึดถือปฏิบัติสำหรับการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มและมีการนำมาใช้อย่างแพร่หลาย คือ หลักกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ซึ่งบัญญัติไว้ใน Rule 23 ของกฎระเบียบวิธีพิจารณาความแพ่งแห่งสหพันธรัฐ (Federal Rule of Civil Procedure: FRCP) หรือหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของสหพันธรัฐ

หลักการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ตาม Rule 23 เป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่อาจนำไปใช้กับการดำเนินคดีตามกฎหมายสารบัญญัติได้ทุกประเภท เช่น กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายป้องกันการผูกขาดทางการค้า กฎหมายล้มละลาย กฎหมายละเมิด กฎหมายหลักทรัพย์ เป็นต้น การดำเนินคดีแบบกลุ่ม สามารถดำเนินการได้ทั้งในฐานะที่เป็น โจทก์และจำเลย แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะถูกนำไปใช้สำหรับการฟ้องคดีโดยโจทก์ หรือที่เรียกว่า Plaintiff Class Action เป็นส่วนใหญ่ โดยใช้ในกรณีที่มีบุคคลจำนวนมากตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกันมีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้เป็นอยู่เหมือนกัน และการวินิจฉัยข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ดังกล่าวมีผลกระทบต่อสมาชิกของกลุ่มทุกคน ซึ่งช่วยทำให้ปริมาณคดีลดลง รวมทั้งช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้เป็นจำนวนมาก

หลักเกณฑ์ตาม Rule 23 (a) คือ สมาชิกของกลุ่มคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน อาจฟ้องหรือถูกฟ้องในฐานะคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่ม ในนามของสมาชิกกลุ่มได้ต่อเมื่อ

- 1) จำนวนสมาชิกของกลุ่มมีจำนวนมาก และการที่สมาชิกของกลุ่มเข้าร่วมกันในคดีจะไม่สะดวกในทางปฏิบัติหรือเป็นไปได้ยาก
- 2) มีปัญหาข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันในกลุ่ม (Question of Law or Fact Common to the Class)
- 3) ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มจะต้องเป็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ประเภทเดียวกันกับของกลุ่ม (Typical of the Claims or Defenses)
- 4) คู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มต้องสามารถปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

นอกจากผู้ขอดำเนินคดีแบบกลุ่มจะแสดงให้เห็นที่พอใจศาลว่ามีข้อเท็จจริงครบถ้วนตามเงื่อนไขเบื้องต้นทั้ง 4 ประการตาม Rule 23 (a) แล้ว ผู้ขอ还应当แสดงให้เห็นที่พอใจต่อศาลอีกว่า กรณีมีความเหมาะสมที่ศาลจะอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามหลักเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งของ Rule 23 (b) คือ การดำเนินคดีแยกโดยหรือต่อสมาชิกกลุ่มอาจก่อให้เกิดความเสียหาย หรือคู่ความฝ่ายตรงข้ามได้กระทำการหรือปฏิเสธที่จะกระทำการใดๆ ในเรื่องที่ใช้บังคับต่อกลุ่ม อันเป็นผลให้ศาลมีคำสั่งห้ามหรือคำสั่งบังคับในลักษณะเดียวกันต่อกลุ่มทั้งหมด หรือศาลเห็นว่าปัญหาข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงของกลุ่มมีความสำคัญมากกว่าปัญหาที่กระทบต่อสมาชิกแต่ละคน และการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นวิธีการที่ดีกว่าวิธีอื่นๆ ในการพิจารณาพิพากษาข้อพิพาท ได้อย่างเป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ

หลังจากที่มีการร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มจาก โจทก์หรือจำเลย หรือศาลเห็นสมควรให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ศาลจะมีคำสั่งหรือไม่อย่างไรหรือจะกำหนดขั้นตอน วิธีการ และรายละเอียดในการดำเนินคดีแบบกลุ่มอย่างไร เป็นเรื่องที่บัญญัติอยู่ใน Rule 23 (c) ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการอนุญาตให้ฟ้องคดีแบบกลุ่ม การบอกกล่าวแก่สมาชิกกลุ่ม ผลของคำพิพากษา และแนวทางปฏิบัติบางประการในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยเมื่อมีการร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลจะต้องมีคำสั่งโดยเร็วที่สุดในทันทีที่สามารถมีคำสั่งได้ว่าจะให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ เมื่อศาลอนุญาตให้ฟ้องคดีแบบกลุ่มแล้ว เฉพาะคดีที่ฟ้องตาม Rule 23 (b)(3) โจทก์ที่เป็นผู้ฟ้องคดีจะต้องมีหนังสือบอกกล่าวเกี่ยวกับการฟ้องคดีแจ้งไปยังบุคคลที่ตนทราบว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มทุกคนที่สามารถระบุตัวได้ โดยใช้ความพยายามตามสมควร เพื่อให้สมาชิกกลุ่มใช้สิทธิขอยกออกจากกลุ่ม (Opt-Out) เพื่อจะไม่ต้องผูกพันตามคำพิพากษา เพราะเมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะมีผลผูกพันสมาชิกกลุ่มทุกคนแม้จะไม่ได้เป็นคู่ความในคดีก็ตาม

3.3 เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ที่มีความชำรุดบกพร่อง

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว มีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน คือ เป็นกฎหมายที่ภาครัฐได้ตราขึ้นมาเพื่อเข้ามาแทรกแซงการทำสัญญาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภค เนื่องจากผู้บริโภคไม่ได้เป็นฝ่ายที่ร่างสัญญา ขาดความรู้และอยู่ในฐานะที่ไม่มีอำนาจต่อรอง จึงมักตกเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบ แต่กฎหมายของประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีลักษณะที่แตกต่างกันอาจแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

3.3.1 องค์กรคุ้มครองผู้บริโภค

องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทยที่เป็นองค์กรหลักในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง คือ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค แม้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 จะกำหนดให้สมาคมที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือพนักงานอัยการมีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโภคก็ตาม แต่ทั้งสมาคมและพนักงานอัยการต่างมีเพียงอำนาจในการฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีมติให้ดำเนินคดีเท่านั้น ส่วนอำนาจรับคำร้องเรียน อำนาจสอบสวนข้อเท็จจริง และดุลยพินิจในการสั่งฟ้องคดียังคงเป็นของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกามีองค์กรที่ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคอยู่มากมายซึ่งมีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน หน่วยงานภาครัฐที่สำคัญ คือ สำนักงานคณะกรรมการการค้าของสหรัฐอเมริกา หรือ The Federal Trade Commission: FTC ซึ่งเป็นองค์กรกลางในระดับสหพันธรัฐที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค นอกจากนี้ยังมีองค์กรภาคเอกชนที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่สำคัญ คือ Consumer Federation of American , Consumer Union of American , Council of Better Business Bureau เป็นต้น หากเป็นระดับมลรัฐมีการให้อำนาจแก่ State Attorney General แต่เพียงผู้เดียวในการบังคับใช้กฎหมาย หลักการสำคัญของการมอบอำนาจให้องค์กรของรัฐในการบังคับใช้กฎหมาย คือ จะต้องให้องค์กรเหล่านั้นมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนทั่วไป (General Investigations) และมีอำนาจในการออกหมายเรียกต่างๆ ได้ (To Issue Subpoenas) ดังจะเห็นได้จากตารางโครงสร้างองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา

ตารางที่ 3.1 โครงสร้างองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา

ประเทศ		ไทย	สหรัฐฯ
ภาคส่วน			
ภาครัฐ	ระดับประเทศ	- สำนักงานคณะกรรมการ คุ้มครองผู้บริโภค - สำนักงานมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม	- FTC - NHTSA - Attorney General
	ระดับท้องถิ่น	คณะกรรมการคุ้มครอง ผู้บริโภคประจำจังหวัด	The Local Consumer Protection
ภาคธุรกิจ		ไม่ชัดเจน	Council of Better Business Bureau
ภาคเอกชน		- มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค - ราชยานยนต์สมาคมฯ	- Consumer Federation of American - Consumer Union of American
องค์กรอิสระ		อยู่ในระหว่างร่างกฎหมายจัดตั้ง องค์กรอิสระเพื่อการคุ้มครอง ผู้บริโภค	www.autopedia.com, www.consumeraffairs.com, www.carlemon.com, www.lemonjustice.com

3.3.2 ความรับผิดชอบหลักกฎหมายสัญญา

ความรับผิดชอบหลักกฎหมายสัญญาที่มีความสำคัญในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค ยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องสามารถแยกพิจารณาได้ 2 กรณีดังนี้

3.3.2.1 ความรับผิดชอบในการรับประกันสินค้า (Warranty)

ตามหลักกฎหมายสัญญาของประเทศไทย หากผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ได้รับความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องก็มีสิทธิตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 และ มาตรา 473 กำหนดไว้ ซึ่งผู้ขายอาจจำกัดความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องได้ ตามมาตรา 483 โดย ช้อยกเว้นความรับผิด ตามมาตรา 473 แสดงให้เห็นว่า ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่ผู้ซื้ออยู่แล้ว ว่ามีความชำรุดบกพร่องในเวลาซื้อขาย คล้ายกับกรณีซื้อสินค้าที่มีตำหนิในราคาพิเศษ ที่เรียกว่า “as

is” เท่ากับผู้ซื้อขอมรับเอาตามที่เป็นอยู่ แต่การกำหนดให้ใช้ความระมัดระวังอันพึงคาดหมายได้แต่
 วิญญูชน ตามมาตรา 473 (1) นั้น เนื่องจากปัจจุบันผู้บริโภคไม่สามารถใช้ความระมัดระวังได้ตามปกติ
 เพราะกระบวนการในการผลิตยานยนต์ใหม่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงที่มีความสลับซับซ้อนมาก ซึ่งวิญญู
 ชนทั่วไปไม่อาจทราบถึงความชำรุดบกพร่องนั้นได้ ข้อบกพร่องตามอนุมาตรานี้ จึงเป็นเรื่องยากในการที่
 ผู้ขายจะพิสูจน์ให้ปรากฏว่าวิญญูชนทั่วไปควรรู้ถึงความบกพร่องนั้นได้

ตามมาตรา 473 (2) เป็นเรื่องข้อเท็จจริงอันแสดงถึงการขอมรับเอาทั้งที่เห็น
 ประจักษ์แล้วถึงความชำรุดบกพร่องในเวลาส่งมอบ ข้อเท็จจริงดังกล่าวผู้ขายจะต้องเป็นผู้พิสูจน์จึง
 จะหลุดพ้นจากความรับผิด และตามกรณีมาตรา 473 (3) เป็นเรื่องที่น่าเชื่อถือได้ว่าผู้ซื้อต้องรับผิดชอบ
 เพราะเป็นฝ่ายเสนอราคาตามที่เห็นว่าเหมาะสมกับสภาพของทรัพย์สิน ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ซื้อ
 แยกภาระเรื่องความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ซื้อจากการขายทอดตลาด

และที่สำคัญบทบัญญัติเรื่องความรับผิดในความชำรุดบกพร่องตามประมวล
 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขายนี้ ใช้บังคับเฉพาะกรณีที่ผู้ซื้อและผู้ขาย
 ส่วนบุคคลอื่นไม่สามารถใช้บทบัญญัติดังกล่าวได้ ดังนั้นการจะนำบทบัญญัติดังกล่าวมาให้ความ
 คุ้มครองแก่บุคคลอื่น เช่น สมาชิกในครอบครัวของผู้ซื้อ หรือผู้ที่ใช้นานยนต์ จึงเป็นไปไม่ได้

นอกจากนี้การรับประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ผู้สัญญาฯ
 สามารถที่จะตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดอย่างไรก็ได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบ
 เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แม้แต่จะทำข้อตกลงยกเว้นไม่นำหลักในประมวล
 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับเลยก็สามารถทำได้

ส่วนเรื่องการรับประกันสินค้าตามกฎหมายไทยไม่มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน
 เป็นเอกเทศสัญญา แต่มีบทบัญญัติที่ถือว่าเป็นการรับประกันอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 เรียกได้ว่าเป็นการรับประกันโดยปริยาย และถึงแม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง
 พ.ศ. 2545 กำหนดเรื่องการรับประกันสินค้าไว้ โดยกำหนดให้เอกสารในการซื้อขายต้องมีรายละเอียด
 เกี่ยวกับเรื่องการรับประกันสินค้าไว้ก็ตาม แต่ไม่มีการกำหนดรายละเอียดของการรับประกัน
 สินค้าว่าควรจะมีข้อความเช่นใด ประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35
 สัตต กำหนดให้การรับประกันสินค้าเป็นเรื่องของการตกลงกันไว้ก่อน โดยกำหนดให้การรับประกัน
 สินค้าที่ผู้ประกอบการให้คำมั่นว่าจะทำสัญญารับประกันต้องทำเป็นหนังสือ หากไม่มีการให้คำมั่น
 จากผู้ประกอบการแล้ว ก็จะไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

แต่การรับประกันสินค้าในประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมายหลายฉบับกำหนด
 รายละเอียดของการรับประกันสินค้า รวมตลอดถึงความรับผิดเมื่อมีการฝ่าฝืนคำรับประกันที่ให้ไว้
 อย่างชัดเจน ไม่ว่าที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (Uniform Commercial Code)

หรือรัฐบัญญัติเฉพาะ (Federal Magnuson-Moss – Federal Trade Commission Improvement Warranty Act (1975)) หรือกฎหมายเลมอนลอว์ (Lemon laws) ต่างก็กำหนดรายละเอียดของการรับประกันไว้อย่างชัดเจนและมีความละเอียดมากกว่าของประเทศไทย

โดยประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (Uniform Commercial Code) กำหนดประเภทของการรับประกันสินค้าไว้ 2 ประเภท คือ การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) และการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) สำหรับรัฐบัญญัติเฉพาะ (Federal Magnuson-Moss – Federal Trade Commission Improvement Warranty Act 1975) กำหนดให้การซื้อสินค้าที่มีราคาตั้งแต่ 25 ดอลลาร์สหรัฐขึ้นไป ต้องมีการรับประกันเป็นหนังสือ และมีการแยกประเภทของการรับประกันออกเป็นประเภทต่างๆ อีก 2 ประเภท คือ การรับประกันไม่มีข้อจำกัด (Full Warranty) และการรับประกันแบบมีข้อจำกัด (Limited Warranty) และมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าจะออกกฎหมายหรือทำข้อตกลงยกเว้นไม่นำรัฐบัญญัติเฉพาะมาบังคับใช้ไม่ได้ และผู้รับประกันอาจจะไม่ต้องรับผิดชอบ หากพิสูจน์ได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผลิตภัณฑ์เกิดขึ้นเมื่อการครอบครองอยู่ที่ผู้บริโภค หรือจากการใช้งานอย่างไม่เหมาะสม รวมถึงความผิดพลาดในการจัดหาอุปกรณ์และการเก็บรักษาตามความจำเป็นด้วย และเมื่อรัฐบัญญัติเฉพาะกำหนดให้สินค้าที่มีราคาตั้งแต่ 25 ดอลลาร์สหรัฐขึ้นไป ต้องมีการรับประกันเป็นหนังสือ ดังนั้นยานยนต์ใหม่ที่ได้โดยปกติจะมีราคาเกินกว่า 25 ดอลลาร์สหรัฐ การซื้อขายยานยนต์ใหม่จึงต้องมีการรับประกันเป็นหนังสือ สำหรับกฎหมายเลมอนลอว์มีฐานความรับผิดชอบจากรัฐบัญญัติเฉพาะจึงกำหนดให้ความรับผิดชอบของผู้ขายผูกพันอยู่กับระยะเวลาประกันตามใบรับประกันด้วย ซึ่งเงื่อนไขต่างๆ ของกฎหมายเลมอนลอว์จะแตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐ

ตารางที่ 3.2 การรับประกัน (Warranty) ของไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา

ประเทศ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
ลักษณะ		
กฎหมายที่ใช้บังคับ	<ul style="list-style-type: none"> - ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ - พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 - พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 	<ul style="list-style-type: none"> - ประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (U.C.C.) - รัฐบัญญัติเฉพาะ (Federal Magnuson-Moss Federal Trade Commission Improvement Warranty Act (1975))

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
ประเภทของการรับประกัน	<p>ไม่มีการแบ่งประเภทของการรับประกันไว้อย่างชัดเจน</p> <p>ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดความรับผิดที่ถือว่าเป็นการรับประกันไว้ 2 ประการ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่อง 2. ความรับผิดเพื่อการรอนสิทธิ 	<p>1. Uniform Commercial Code แบ่งการรับประกันเป็น 2 ประเภท คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1 การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) 1.2 การรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) แบ่งการรับประกันเป็น 3 ประเภท คือ <ol style="list-style-type: none"> 1) การรับประกันเรื่องกรรมสิทธิ์ (Warranty of Title) 2) การรับประกันการใช้สอยเหมาะสมตามเจตนาธรรมดาที่ซื้อขายกัน (Warranty of Merchantability) 3) การรับประกันการใช้สอยเหมาะสมตามความมุ่งหมายเฉพาะ (Warranty of Fitness for a Particular Purpose) <p>2. Federal Magnuson-Moss Federal Trade Commission Improvement Warranty Act (1975) แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การรับประกันไม่มีข้อจำกัด (Full Warranty) - การรับประกันแบบมีข้อจำกัด (Limited Warranty)
แบบของสัญญารับประกัน	<p>ไม่ได้กำหนดแบบไว้อย่างชัดเจน</p> <p>คงมีเพียงพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 สัตต กำหนดไว้ในกรณีที่ผู้ขายให้</p>	<ul style="list-style-type: none"> - U.C.C. จะตกลงด้วยวาจา หรือทำเป็นหนังสือก็ได้ - Federal Magnuson-Moss – Federal Trade Commission Improvement

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
	คำมั่นว่าจะทำสัญญารับประกันสัญญารับประกันต้องทำเป็นหนังสือ	Warranty Act (1975) กำหนดให้สินค้าที่มีราคาตั้งแต่ 25 ดอลลาร์สหรัฐขึ้นไป ต้องมีการรับประกันเป็นหนังสือ
เงื่อนไขของการรับประกัน	กำหนดไว้เฉพาะความรับผิดในความชำรุดบกพร่องและความรับผิดในการรอนสิทธิเท่านั้น	กำหนดโดยชัดเจนใน Uniform Commercial Code, Federal Magnuson-Moss – Federal Trade Commission Improvement Warranty Act
การยกเว้นหรือจำกัดความรับผิด	สามารถยกเว้นความรับผิดอย่างใดก็ได้ที่ไม่ขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 483-485 และสามารถตกลงไม่นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ได้	- กรณี U.C.C. ตามมาตรา 2-316 (1)-(3) สามารถตกลงยกเว้นความรับผิดได้แต่ต้องเป็นการยกเว้นที่สมเหตุสมผล - หากเป็นรัฐบัญญัติเฉพาะ จะตกลงไม่นำกฎหมายดังกล่าวมาใช้ไม่ได้ แต่ผู้รับประกันอาจจะไม่ต้องรับผิดหากพิสูจน์ได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผลิตภัณฑ์เกิดขึ้นเมื่อการครอบครองอยู่ที่ผู้บริโภค หรือจากการใช้งานอย่างไม่เหมาะสม รวมถึงความผิดพลาดในการจัดหาอุปกรณ์และการเก็บรักษาตามความจำเป็นด้วย

3.3.2.2 ความรับผิดในข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Contract)

กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคในเรื่องข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมของประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 โดยลักษณะของนิติกรรมสัญญาที่จะถูกตรวจสอบภายใต้พระราชบัญญัตินี้มีอยู่ 8 ประเภท คือ สัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ สัญญาสำเร็จรูป สัญญาขายฝาก ข้อตกลงจำกัดสิทธิประกอบอาชีพการงานและข้อตกลงจำกัดเสรีภาพในการทำนิติกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการค้าหรือ

วิชาชีพ ไม่ว่าจะมีการตกลงในสัญญาประเภทใดก็ตาม ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิในทรัพย์สินที่ส่งมอบให้แก่ผู้บริโภคตามสัญญาที่ทำระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจทางการค้าหรือวิชาชีพ ข้อสัญญาที่ให้สิ่งใดไว้เป็นมัดจำ ข้อตกลง ประกาศ หรือคำแจ้งความที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพื่อละเมิดหรือผิดสัญญา และความตกลงหรือความยินยอมของผู้เสียหายในคดีละเมิดตามมาตรา 4 ถึงมาตรา 9

โดยกฎหมายมุ่งให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบสัญญาทั้ง 8 ประเภทว่าลักษณะข้อตกลงในสัญญาที่ทำให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควรหรือไม่ หากเป็นการได้เปรียบเกินสมควรก็ให้ศาลมีอำนาจที่จะพิพากษาให้มีผลบังคับกันได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา แต่เดิมการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคในเรื่องข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมจะมีการกำหนดเรื่องของหลักความไม่มีมโนธรรม หรือหลักความไม่เป็นธรรมของสัญญา (Unconscionability) ไว้ในประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (U.C.C.) มาตรา 2-302 ซึ่งแบ่งความไม่ธรรมของสัญญาออกเป็น 2 ประเภท คือ กระบวนการที่ไม่เป็นธรรมของสัญญา (Procedural Unconscionability) และความไม่เป็นธรรมทางเนื้อหาของสัญญา (Substantive Unconscionability) โดยใช้เฉพาะแต่สัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์เท่านั้น และศาลไม่อาจนำมาตรานี้ไปใช้กับสัญญาอื่น ๆ ในลักษณะเป็นบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง (Analogy) หรือโดยเห็นว่าเป็นหลักกฎหมาย Equity ที่มีมาแต่เดิม

แต่ปัจจุบันมีการรวบรวมจัดทำประมวลกฎหมายสัญญา (Restatement (Second) of Contract) ขึ้น และนำหลักความไม่มีมโนธรรม (Unconscionability) มาบัญญัติไว้ในมาตรา 1-208 ทำให้หลักความไม่มีมโนธรรม (Unconscionability) กลายเป็นหลักทั่วไปในกฎหมายสัญญา จึงสามารถใช้กับสัญญาประเภทอื่นทุกประเภท

ตารางที่ 3.3 การให้ความคุ้มครองข้อสัญญาไม่เป็นธรรมของไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
กฎหมายที่ เกี่ยวข้อง	- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 - พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่	- ประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (Uniform Commercial Code) - ประมวลกฎหมายสัญญา

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
	ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540	(Restatement (Second) of Contract)
ประเภทของสัญญา	- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ใช้เฉพาะสัญญาที่ทำจากธุรกิจที่ถูกควบคุมสัญญาเท่านั้น - พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ใช้กับสัญญา 8 ประเภทเท่านั้น	- ประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (Uniform Commercial Code) ใช้เฉพาะสัญญาซื้อขายเท่านั้น - ประมวลกฎหมายสัญญา (Restatement (Second) of Contract) ใช้กับสัญญาทุกประเภท
เนื้อหา	- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ควบคุมเนื้อหา และ หลักฐานในการรับเงิน - พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ควบคุมเฉพาะเนื้อหาของสัญญาเท่านั้น	ควบคุมทั้งกระบวนการในการทำสัญญา (Procedural Unconscionability) และเนื้อหาของสัญญา (Substantive Unconscionability)
วิธีการ	- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 คุ้มครองโดยอัตโนมัติ - พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 คุ้มครองโดยการฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาล	คุ้มครองโดยการฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาล
ผล	- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 คือมีผลหรือไม่ผลในทางตรงข้ามกับที่กฎหมายกำหนด - พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มีกรณีที่สัญญาเป็นโมฆะ และไม่สมบูรณ์	เป็นดุลยพินิจของศาลในการตัดสินว่าข้อสัญญามีผลใช้บังคับหรือไม่เพียงใด
ผู้มีอำนาจดูแล	- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 คือ กกก. ว่าด้วยสัญญา - พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 คือ ศาล	ศาล

3.3.3 ความรับผิดตามหลักกฎหมายละเมิด

การเรียกค่าเสียหายจากความชำรุดบกพร่องของยานยนต์ใหม่ตามหลักกฎหมายละเมิดของประเทศไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ภาระการพิสูจน์จะตกอยู่กับผู้บริโภคที่เป็นโจทก์ โดยต้องพิสูจน์ให้ได้ตามเงื่อนไขของมาตรา 420 คือ พิสูจน์ว่าผู้ขายหรือผู้ผลิตกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย ซึ่งหลักกฎหมายละเมิดของไทยยังคงใช้หลักตามทฤษฎีความผิด (Fault Theory) อยู่ ยังไม่มีการผลักภาระการพิสูจน์ (Res Ipsa Loquitur) ให้แก่จำเลย คงมีเพียงมาตรา 422 และมาตรา 437 ที่กำหนดเรื่องข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย (Presumption of Fault) เท่านั้น

การฟ้องคดีละเมิดในประเทศสหรัฐอเมริกา จะใช้หลักกฎหมายอยู่ 2 หลัก คือ หลักการฟ้องคดีเพราะประมาทเลินเล่อ (Negligence) ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเป็นการกล่าวหาว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายกระทำการด้วยความประมาทเลินเล่อในการผลิต ออกแบบ ตรวจสอบ ทดสอบ หรือให้ข้อมูลไม่เพียงพอแก่ผู้บริโภคหรือการเตือนให้รู้ถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับสินค้านั้น เป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้บริโภค โดยมีการนำเอาหลักการผลักภาระการพิสูจน์ (Res Ipsa Loquitur) มาใช้ โดยจะนำมาใช้ในหลายกรณี เช่น กรณีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและก่อความเสียหายแก่โจทก์ เป็นชนิดที่โดยปกติแล้วจะไม่เกิดขึ้นหากไม่มีการกระทำโดยประมาทของผู้หนึ่งผู้ใด เหตุการณ์ที่อยู่ภายใต้การควบคุมโดยสิ้นเชิง (Exclusive Control) ของจำเลย ตัวแทน หรือบุคคลที่อยู่ภายใต้การดูแลของจำเลย และความเสียหายไม่ได้เกิดขึ้นจากความสมัครใจของจำเลย และหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) กำหนดให้ผู้จำหน่ายต้องรับผิดโดยเคร่งครัดสำหรับสินค้าที่อยู่ในสภาพที่ชำรุดบกพร่องในประการที่อาจก่อให้เกิดอันตรายโดยไม่สมควร (Unreasonably Dangerous) ต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของผู้ใช้หรือผู้บริโภค และสินค้านี้ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค ถ้าผู้ขายเป็นผู้ประกอบธุรกิจในการขายสินค้าเช่นนั้น และสินค้านี้ดังกล่าวได้ถึงมือผู้ใช้หรือผู้บริโภคโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพของสินค้าในสาระสำคัญไปจากสภาพที่ขาย เช่นนี้ผู้ขายต้องรับผิดต่อผู้เสียหายเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น แม้ว่าผู้ขายจะได้ใช้ความระมัดระวังในการเตรียมและขายสินค้านั้นแล้ว และผู้ใช้หรือผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายไม่ได้มีนิติสัมพันธ์ทางสัญญากับผู้ขาย ตามบทบัญญัตินี้ถือว่าผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตและจำหน่ายสินค้าทั้งหมดตั้งแต่ผู้ผลิตจนถึงผู้ขายปลีกจะต้องรับผิดต่อผู้ใช้หรือผู้บริโภค

นอกจากนี้ผู้บริโภคยังอาจเลือกฟ้องเป็นคดีความรับผิดในผลิตภัณฑ์ หรือ Product Liability ได้อีกด้วยหากเป็นกรณีที่ยานยนต์ใหม่นั้นมีความชำรุดบกพร่องในส่วนที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายของผู้บริโภค

ตารางที่ 3.4 การให้ความคุ้มครองตามกฎหมายละเมิดของไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	The Restatement (Second) of Torts
ประเภทของความรับผิด	- ความรับผิดเพื่อตนเอง มาตรา 420 - มาตรา 422 - ความรับผิดเพื่อคนอื่น มาตรา 425 - มาตรา 430 - ความรับผิดจากทรัพย์สิน มาตรา 433- มาตรา 437	- ความรับผิดเพื่อความละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ (Negligence) - ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)
องค์ประกอบความรับผิด	1. ต้องมีผู้ทำละเมิด 2. มีการกระทำ 3. กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ 4. โดยผิดกฎหมาย 5. มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น โดยความเสียหายต้องเกิดขึ้นจริง 6. มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	- ความรับผิดเพื่อความละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ (Negligence) 1. มีหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องการให้บุคคลปฏิบัติตามมาตรฐานความประพฤติอย่างหนึ่งเพื่อปกป้องบุคคลอื่นต่อความเสี่ยงที่ไม่มีเหตุอันสมควร 2. การไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานความประพฤติ (Breach of Duty) 3. มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Casual Connection) 4. มีความเสียหายที่แท้จริงเกิดขึ้นกับสิทธิของบุคคลอื่น - ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) โจทก์เพียงพิสูจน์ว่าจำเลยจำหน่ายสินค้าที่อยู่ในสภาพที่ชำรุดบกพร่องในประการที่อาจก่อให้เกิดอันตราย

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
		โดยไม่สมควร (Unreasonably Dangerous) ต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของผู้ใช้หรือผู้บริโภค
ภาระการพิสูจน์	โจทก์ต้องพิสูจน์ว่าผู้ขายหรือผู้ผลิตกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย	- Negligence โจทก์ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยเข้ารับหน้าที่เกี่ยวกับสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยเฉพาะเจาะจง - Strict Liability โจทก์ไม่ต้องมีภาระการพิสูจน์ในความประมาทเลินเล่อเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตและจำหน่ายของจำเลย
ผู้ที่ต้องรับผิดชอบ	ผู้กระทำละเมิด, ตัวแทน, นายจ้าง, บิดามารดา, ครูอาจารย์	ผู้ที่ทำละเมิด รวมถึงผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตหรือจำหน่ายยานยนต์ใหม่ทั้งหมด

3.3.4 ความรับผิดตามหลักกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์

ความรับผิดตามหลักความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย ปัจจุบันถือเป็นเรื่องใหม่ เพราะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2551 แต่ยังไม่มียกใช้บังคับเพราะมาตรา 2 กำหนดให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ซึ่งจะมีผลใช้บังคับตั้งแต่ 20 กุมภาพันธ์ 2552 เป็นต้นไป โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้เพิ่มหลักการพิเศษที่แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เดิมไว้หลายประการ คือ เพิ่มเติมในส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นกับจิตใจและค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ (มาตรา 11) กำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด (มาตรา 5) ขัดกลวงยกเว้นความรับผิดระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดความเสียหาย จะนำมาอ้างเป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดไม่ได้ (มาตรา 9) การฟ้องคดีโดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และสมาคมได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งปวง แต่ไม่รวมถึงความรับผิดในค่า

อุทธรณ์ในชั้นที่สุด (มาตรา 10) สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายมีอายุความสามปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ (มาตรา 12) กรณีมีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหาย ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับต่อในระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา (มาตรา 13) ซึ่งความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความไม่ปลอดภัยของสินค้านี้ ไม่รวมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตัวสินค้านั้นเอง

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาความรับผิดในผลิตภัณฑ์บัญญัติอยู่ใน Restatement (Third) of Torts ซึ่งกำหนดตัวบุคคลที่ต้องรับผิดชอบไว้ใน มาตรา 1 โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการที่ขาย (Seller) หรือจำหน่าย (Distributing) สินค้าที่ชำรุดบกพร่องเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งตามมาตรา 20 (a) ได้ให้ความหมายของคำว่าผู้ขาย (Seller) ว่า หมายรวมไปถึง ผู้ผลิต ผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีกด้วย ขณะที่ผู้จำหน่าย (Distributing) ตามมาตรา 20 (b) ให้หมายรวมไปถึง ผู้ให้เช่า ผู้มอบการครอบครองทรัพย์สิน (Bailor) ผู้ป้อนสินค้าให้กับผู้อื่น เพื่อสนับสนุนการใช้หรือบริโภคสินค้านั้น หรือกิจกรรมทางการค้าอย่างอื่น นอกจากนี้ มาตรา 20 (c) ยังกำหนดให้ผู้ขายหรือผู้จำหน่ายหมายรวมไปถึงผู้ที่ประกอบสินค้าและบริการเข้าด้วยกัน หรือประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งเข้าด้วยกัน หรือผู้ประกอบส่วนประกอบของสินค้าด้วย

อย่างไรก็ตาม Restatement (Third) of Torts ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจการขายหรือจำหน่ายสินค้า ไว้ในมาตรา 14 โดยกำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจการขายหรือจำหน่ายสินค้า หากขายหรือจำหน่ายสินค้าที่ผลิต โดยบุคคลอื่นอย่างเป็นทางการเป็นสินค้าของตัวเอง จะต้องรับผิดชอบเหมือนหนึ่งว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น

ตารางที่ 3.5 การให้ความคุ้มครองตามกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	พรบ.ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551	- Warranty - Negligence, Strict Liability - The Restatement (Third) of Torts
องค์ประกอบความ รับผิด	ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคสินค้าที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย	ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคสินค้าที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
	จิตใจ หรือทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยเท่านั้น แต่ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นด้วย	อันเนื่องมาจากการใช้สินค้าที่ชำรุดบกพร่องเท่านั้น
ภาระการพิสูจน์	ผู้เสียหายพิสูจน์เพียงว่าได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา (มาตรา 6) ผู้เสียหายไม่ต้องนำสืบพิสูจน์ถึงเรื่องความปลอดภัยของสินค้า ผู้ประกอบการจะเป็นผู้พิสูจน์เองว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัย	โจทก์ (ผู้บริโภค) จึงไม่ต้องพิสูจน์เกี่ยวกับความประมาทเลินเล่อของจำเลย (ผู้ผลิต)
ผู้ที่ต้องรับผิดชอบ	ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม (มาตรา 5)	ผู้ประกอบการธุรกิจที่ขาย (Seller) หรือจำหน่าย (Distributing) สินค้าที่ชำรุดบกพร่องเป็นผู้ต้องรับผิดชอบ
ข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิด	หากผู้บริโภคกับผู้ประกอบการได้ทำข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบกิจการไว้ล่วงหน้าก่อนความเสียหายจะเกิดขึ้น ข้อตกลงดังกล่าวจะอ้างมาจำกัดหรือยกเว้นความรับผิด	1) ผู้เสียหายสมัครใจเสี่ยงภัยเอง และใช้สินค้าที่ชำรุดบกพร่องโดยไม่มีเหตุอันสมควร 2) การใช้สินค้าผิดวิธี (Product Misuse) เฉพาะกรณีที่ผู้เสียหายใช้สินค้าผิดวิธี โดยผู้ผลิตไม่อาจ

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
	ไม่ได้ (มาตรา 9)	คาดหมายได้เท่านั้น 3) ผู้เสียหายมีส่วนผิด (Comparative Negligence) 4) ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขณะที่สินค้านั้นถูกผลิตขึ้นและขายไปนั้น ไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าจะเกิดอันตรายแก่ผู้บริโภค

3.3.5 มาตรการด้านมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ใหม่

มาตรการด้านมาตรฐานความปลอดภัยของประเทศไทยอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม โดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจะมีการกำหนดมาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์ยานยนต์ และชิ้นส่วนยานยนต์ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงชิ้นส่วนทั้งหมดที่นำมาประกอบเป็นยานยนต์ เช่น แบตเตอรี่ชนิดตะกั่ว-กรด แหนบแผ่น ผ้าเบรค สายไฟฟ้าแรงต่ำ กระงะกนิรภัยสำหรับรถยนต์ วิธีทดสอบกระงะกนิรภัยสำหรับรถยนต์ ผ้าคลัตช์ หัวเทียน เข็มขัดนิรภัย วงล้อรถจักรยานยนต์ ซีลรถจักรยานยนต์ โช้รถจักรยานยนต์ ท่อไอเสียรถยนต์ ยางรถยนต์ ยางในรถยนต์ หม้อน้ำรถยนต์ จานโช้รถจักรยานยนต์ สีพื้น น้ำมันเครื่อง เป็นต้น

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรฐานเกี่ยวกับยานยนต์อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงาน National Highway Traffic Safety Administration (NHTSA) ภายใต้กระทรวงคมนาคม ทำหน้าที่ในการออกกฎระเบียบด้านมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ของรัฐบาลกลาง (Federal Motor Vehicle Safety Standards: FMVSS) ที่บังคับใช้ทั่วประเทศ โดยมาตรฐานดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อลดอุบัติเหตุทางบกที่เกิดจากการขับขี่ยานยนต์ รวมทั้งบรรเทาการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุดังกล่าว ภายใต้กฎหมาย 49 U.S.C. NHTSA มีอำนาจในการกำหนดกฎระเบียบทางเทคนิคเพื่อรักษาความปลอดภัยในการขับขี่ยานยนต์ โดยเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายที่จะต้องให้การรับรองว่ายานยนต์และชิ้นส่วนของตนมีมาตรฐานสอดคล้องกับ FMVSS ซึ่งการรับรองยานยนต์หรือชิ้นส่วนจะต้องแสดงให้เห็นโดยติดฉลากหรือป้าย (Tag) สำหรับผู้ที่ละเมิดโดยมีการผลิตจำหน่าย หรือแจ้งความเท็จในการแสดงสอดคล้อง จะมีบทลงโทษเป็นการปรับในมูลค่าสูง เพื่อเป็นเหตุจูงใจให้มีการรักษามาตรฐานด้านความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด

นอกจากนี้ 49 U.S.C ยังให้อำนาจสอบสวน (Investigate) แก่ NHTSA และให้ผู้ผลิต หรือผู้จำหน่าย จัดทำรายงานเสนอต่อ NHTSA ได้ ทั้งนี้ หน่วยงานภายใต้ NHTSA ที่ทำหน้าที่ในการรับประกันความถูกต้องของการรับรองยานยนต์และชิ้นส่วนของผู้ผลิต คือ Office of Vehicle Safety Compliance (OVSC) โดย OVSC จะทำการสุ่มตรวจยานยนต์และชิ้นส่วนอุปกรณ์ต่างๆ ที่วางจำหน่ายในท้องตลาดเพื่อทดสอบและตรวจสอบอย่างละเอียด (Testing and Inspection) ประเมินผลการทดสอบและตรวจสอบ รวมทั้งเรียกร้องและพิจารณาข้อมูลการรับรองของผู้ผลิต ทั้งนี้กรณีที่มีความเป็นไปได้ของความไม่สอดคล้องกับกฎระเบียบทางเทคนิค (FMVSS) OVSC จะทำการตรวจสอบ ซึ่งหากพบความไม่สอดคล้องกับกฎระเบียบ อาจนำไปสู่การเรียกคืนสินค้าและการมีบทลงโทษปรับต่อผู้ผลิตได้ อย่างไรก็ตาม NHTSA ไม่ได้เป็นผู้กำหนดกฎระเบียบทางเทคนิคขึ้นมาเอง แต่จะรับมาตรฐานสมัครใจซึ่งกำหนดขึ้นโดยองค์กรพัฒนามาตรฐานภาคเอกชน (Standard Development Organizations: SDOs) มาใช้ เช่น The American Society for Testing and Material (ASTM) Committee F 09 จะทำงานร่วมกับ NHTSA ในการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของยางรถยนต์ ซึ่ง NHTSA อาจพิจารณารับไปใช้เป็นกฎระเบียบทางเทคนิคได้

ตารางที่ 3.6 การให้ความคุ้มครองมาตรฐานความปลอดภัยของไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม - สถาบันยานยนต์ - คณะอนุกรรมการทดสอบและพิสูจน์สินค้า สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค 	<ul style="list-style-type: none"> - National Highway Traffic Standard Administration: NHTSA - NHTSA's Department of Transportation : D.O.T. - NHTSA's Office of Vehicle Safety Compliance: OVSC. - NHTSA's Office of Chife Council: OCC - American National Standards Institute : ANSI. - Society of Automotive Engineering: SAE.

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
		<ul style="list-style-type: none"> - Standard Development Organizations : SDOs - The American Society for Testing and Material Committee F 09
กฎหมาย ระเบียบที่ เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 - พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 	<ul style="list-style-type: none"> - Title 49 U.S.C. - Federal Traffic and Motor Vehicle Act (1966) - Federal Motor Vehicle Safety Standards: FMVSS
มาตรฐานที่ควบคุม	<p>มี 3 ประการ คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มาตรฐานทั่วไป - มาตรฐานบังคับ - มาตรฐานด้านมลพิษ 	ควบคุมมาตรฐานของชิ้นส่วนยานยนต์ทุกประเภทโดยละเอียด เช่น ไฟส่องสว่างหน้า โตรงเหล็กกันกระแทก ระบบเบรก เป็นต้น
การตรวจสอบ	<p>1. กรณีทั่วไปสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมมีอำนาจในการเก็บตัวอย่างเพื่อทำการตรวจสอบ</p> <p>นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจตรวจสอบสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคได้</p> <p>2. กรณีส่งออกสถาบันยานยนต์จะเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องตามมาตรฐานของประเทศที่จะทำการส่งออก เช่น FMVSS ของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น</p>	<p>1 การตรวจสอบทั่วไป OVSC. จะเป็นผู้รับรองความถูกต้องของยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์โดยละเอียด โดยวิธีการสุ่มตรวจสอบสินค้าที่วางจำหน่ายในตลาด</p> <p>2 การตรวจสอบยานยนต์ที่นำเข้า</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชิ้นส่วนยานยนต์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย ตรวจสอบโดย DOT. และ SAE - รถยนต์ ตรวจสอบ โดย OCC. DOT. และ SAE. - ผลิตภัณฑ์ยางยานพาหนะ ตรวจสอบ โดย DOT.
มาตรการลงโทษ	<ul style="list-style-type: none"> - ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมฯ 	เมื่อยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ไม่ได้มาตรฐาน FMVSS NHTSA มี

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
	หากไม่ได้มาตรฐาน สมอ.มีสิทธิยึด หรืออายัดได้ - ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคฯ หากไม่ได้มาตรฐาน และอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค สามารถสั่งให้ห้ามจำหน่าย เปลี่ยนแปลง หรือทำลายสินค้า	อำนาจในการเรียกคืนสินค้า หรือปรับผู้ประกอบการ

3.3.6 มาตรการการเยียวยาความเสียหาย

ประเทศไทยมาตรการในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าในทางสัญญา โดยหลักจะใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขาย ซึ่งมุ่งเน้นในการเยียวยาความเสียหายด้วยการใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย โดยมาตรการเยียวยาอย่างอื่นจะมีกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติขายตรงและธุรกิจแบบตรง พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองผู้บริโภค

ส่วนกรณีความรับผิดชอบในทางละเมิดอุปสรรคสำคัญในการเยียวยาความเสียหาย คือ ภาระการพิสูจน์ของผู้บริโภคในเรื่องผู้ผลิตจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายทำได้ยากเพราะข้อเท็จจริงในกระบวนการผลิตเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้ของผู้ผลิต และกระบวนการผลิตมักจะใช้เทคโนโลยีระดับสูงจึงทำให้ผู้บริโภคส่วนมากมักจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ และถึงแม้จะอาศัยข้อสันนิษฐานตามมาตรา 437 ก็ไม่สามารถทำได้ เพราะกรณีการผลิตยานยนต์เพื่อจำหน่ายไม่ใช่กรณีที่เข้าหลักเกณฑ์ของมาตรา 437

สำหรับการชดเชยค่าเสียหายตามหลักกฎหมายละเมิดของประเทศไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 มาตรา 442 มาตรา 444 มาตรา 445 และมาตรา 446 ได้กำหนดขอบเขตของค่าเสียหายไว้โดยเฉพาะแล้ว ดังนั้นการเรียกค่าเสียหาย ตามกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศไทยจึงต้องพิจารณาตามมาตราทั้งหลายดังกล่าว

นอกจากมาตรการเยียวยาความเสียหายข้างต้นแล้วปัจจุบัน ยังมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดมาตรการเยียวยาความเสียหายไว้เป็นพิเศษ โดยพระราชบัญญัติวิธี

พิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 กำหนดให้มีค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ (มาตรา 42) การเปลี่ยนสินค้า (มาตรา 41 และ มาตรา 43) และการเรียกคืนสินค้า (มาตรา 43 (2)) และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดให้มีค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ (มาตรา 11 (1)) และค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มเติม (มาตรา 11 (2)) โดยค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 กำหนดให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษในกรณีที่ค่าเสียหายที่แท้จริงมีไม่เกิน 50,000 บาทศาลสามารถกำหนดได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงมีจำนวนเกิน 50,000 บาท ศาลจะกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แตกต่างจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เพราะมาตรา 11 (2) กำหนดให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดเท่านั้น ไม่ได้มีการกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนขั้นต่ำแต่อย่างใด

กรณีของประเทศสหรัฐอเมริกามีการกำหนดมาตรการเยียวยาความเสียหายของผู้บริโภคไว้หลายประเภทไม่ได้มุ่งเน้นที่การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอย่างประเทศไทย โดยกฎหมายทั้งประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (Uniform Commercial Code) หรือรัฐบัญญัติเฉพาะ (Federal Magnuson-Moss Warranty Act 1975) หรือกฎหมายเลมอนลอว์ (Lemon laws) ต่างกำหนดมาตรการเยียวยาความเสียหายไปในทางเดียวกัน คือ การซ่อมแซมความเสียหาย การเปลี่ยนสินค้า การคืนสินค้า การคืนราคาค่าสินค้าและการเรียกค่าสินไหมทดแทน โดยมาตรการในการซ่อมแซมความเสียหาย การเปลี่ยนสินค้า การคืนสินค้า หรือการคืนราคาค่าสินค้านั้นไม่จำเป็นต้องนำข้อพิพาทขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาของศาลเลย โดยผู้บริโภคสามารถเรียกร้องให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการเยียวยาความเสียหายต่างๆ ได้ทันที หากผู้ประกอบกิจการไม่ยินยอมเยียวยาความเสียหายให้ผู้บริโภคจึงนำคดีขึ้นสู่ศาล

ตารางที่ 3.7 มาตรการในการเยียวยาความเสียหายของไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	- ป.พ.พ. - พรบ.คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 - พรบ.ขายตรงและธุรกิจแบบ	- U.C.C. - Federal Magnuson-Moss Federal Trade Commission Improvement Warranty Act (1975)

ตารางที่ 3.7 (ต่อ)

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
	<p>ตรง พ.ศ. 2545</p> <ul style="list-style-type: none"> - พรบ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 - พรบ.ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 	<ul style="list-style-type: none"> - Lemon Law - Restatement (Second) of Tort
หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค - ศาล 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ผลิต - NHTSA - ศาล
การซ่อมแซม (Repair)	<ul style="list-style-type: none"> - คู่สัญญาสามารถตกลงกันได้ - กรณีมีการร้องเรียนที่ สคบ. และ สคบ. ทำการไกล่เกลี่ยให้มีผู้ประกอบการทำการซ่อมแซมก่อนได้ ซึ่งเป็นมาตรการก่อนฟ้องคดี - พรบ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ มาตรา 43 เป็นการซ่อมแซมหลังจากที่ศาลมีคำวินิจฉัยและจำหน่ายคดีแล้ว 	<p>มีกำหนดไว้ใน Fed. Magnuson-Moss และ Lemon Law โดยกำหนดให้ผู้รับประกันหรือผู้ผลิตทำการซ่อมแซมความบกพร่องก่อน หากซ่อมแซมไม่ได้ก็จะใช้มาตรการต่อไป โดยไม่จำเป็นต้องยื่นฟ้องคดีต่อศาล</p>
การเปลี่ยนสินค้า (Replace)	<ul style="list-style-type: none"> - คู่สัญญาสามารถตกลงกันได้ - กรณีมีการร้องเรียนที่ สคบ. และ สคบ. ทำการไกล่เกลี่ยให้ผู้ประกอบการทำการเปลี่ยนสินค้าให้แก่ผู้บริโภคได้ เป็นมาตรการก่อนฟ้องคดี - พรบ.ขายตรงและธุรกิจแบบตรงฯ มาตรา 31 (7) จะใช้เฉพาะกรณีซื้อสินค้าจากการทำธุรกิจ 	<p>มีกำหนดไว้ใน Fed. Magnuson-Moss และ Lemon Law โดยกำหนดให้ผู้รับประกันหรือผู้ผลิตที่พยายามทำการซ่อมแซมความบกพร่องแล้ว แต่ไม่สามารถซ่อมแซมได้ โดยการเปลี่ยนต้องเปลี่ยนยานยนต์ให้มีคุณภาพเหมือนกับที่ให้คำรับประกันไว้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องยื่นฟ้องคดีต่อศาล</p>

ตารางที่ 3.7 (ต่อ)

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
	<p>แบบตรงหรือตลาดแบบตรงเท่านั้น</p> <p>- พรบ. วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค มาตรา 41, 43 ซึ่งเป็นมาตรการหลังฟ้องคดี</p>	
<p>การคืนสินค้า (Return)</p>	<p>- คู่สัญญาสามารถตกลงกันได้</p> <p>- กรณีมีการร้องเรียนที่ สคบ. และ สคบ. ทำการไกล่เกลี่ยให้ผู้ประกอบธุรกิจรับสินค้าคืนเพื่อดำเนินการเยียวยาด้วยวิธีอื่นๆต่อไปได้ เป็นมาตรการก่อนฟ้องคดี</p> <p>- พรบ.ขายตรงและธุรกิจแบบตรงฯ มาตรา 33 จะใช้เฉพาะกรณีซื้อสินค้าจากการทำธุรกิจแบบตรงหรือตลาดแบบตรงเท่านั้น</p> <p>- พรบ. วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค มาตรา 43 (1) ซึ่งเป็นมาตรการหลังฟ้องคดี</p>	<p>มีกำหนดไว้ใน Fed. Magnuson-Moss และ Lemon Law เป็นการคืนเพื่อเปลี่ยนหรือรับเงินค่าสินค้าคืน (Return to get a refund or replace) โดยไม่จำเป็นต้องยื่นฟ้องคดีต่อศาล</p>
<p>การเรียกคืนสินค้า (Recall)</p>	<p>- พรบ. วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค มาตรา 43 (2) เป็นมาตรการหลังฟ้อง</p> <p>- ปัจจุบัน สคบ. มีการเสนอร่าง พรบ.คุ้มครองผู้บริโภค เพิ่มอำนาจในการเรียกคืนสินค้าไว้ในมาตรา 36 ซึ่งจะให้เป็นมาตรการเรียกคืนสินค้าก่อนฟ้อง</p>	<p>เป็นอำนาจของ NHTSA โดยการเรียกคืนสินค้านี้อาจทำโดยผู้ผลิต ยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ หรือผู้บริโภคทำการร้องเรียนต่อ NHTSA ก็ได้</p>

ตารางที่ 3.7 (ต่อ)

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
การคืนราคาค่าสินค้า (Refund)	<ul style="list-style-type: none"> - คู่สัญญาสามารถตกลงกันได้ - กรณีมีการร้องเรียนที่ สคบ. และ สคบ. ทำการไกล่เกลี่ยให้ผู้ประกอบธุรกิจคืนราคาค่าสินค้าแก่ผู้บริโภคได้ เป็นมาตรการก่อนฟ้องคดี - ปพพ. เรื่องสัญญาและเรื่องละเมิด สามารถเรียกราคาค่าสินค้าคืนได้ - พรบ.ขายตรงและธุรกิจแบบตรงฯ มาตรา 32 จะใช้เฉพาะกรณีซื้อสินค้าจากการทำธุรกิจแบบตรงหรือตลาดแบบตรงเท่านั้น 	<p>มีกำหนดไว้ใน Fed. Magnuson-Moss และ Lemon Law โดยกำหนดให้ผู้รับประกันหรือผู้ผลิตที่พยายามทำการซ่อมแซมความบกพร่องแล้ว แต่ไม่สามารถซ่อมแซมได้ โดยการเปลี่ยนต้องเปลี่ยนยานยนต์ให้มีคุณภาพเหมือนกับที่ให้คำรับประกันไว้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องยื่นฟ้องคดีต่อศาล</p>
การชดเชยค่าสินไหมทดแทน (Compensation)	<ul style="list-style-type: none"> - ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องค่าเสียหายตามมาตรา 222, 438 - พรบ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ นอกจากสามารถเรียกค่าเสียหายที่แท้จริงแล้ว ยังสามารถเรียกค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้อีก โดยกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด หรือไม่เกินห้าเท่าหากค่าเสียหายที่แท้จริงมีจำนวนไม่เกิน 50,000 บาท - พรบ.ความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ 	<p>ทั้ง U.C.C. , Fed. Magnuson-Moss Lemon Law และ Restatement (Second) of Tort กำหนดให้สามารถเรียกค่าเสียหายที่แท้จริง ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ และค่าเสียหายต่อจิตใจได้</p>

ตารางที่ 3.7 (ต่อ)

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
	ปลอดภัยๆ สามารถเรียกค่า สินไหมทดแทนที่แท้จริง ค่า สินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ (ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหม ทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนด) และค่าเสียหายต่อจิตใจ	

3.3.7 มาตรการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

แต่เดิมข้อพิพาทที่เกิดขึ้นของประเทศไทยจะใช้การระงับโดยวิธีการฟ้องร้องดำเนินคดีที่ศาลเป็นหลัก วิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก (ADR) ก่อนที่ทจะมีกรฟ้องร้องดำเนินคดีที่ศาล เช่น วิธีอนุญาโตตุลาการ หรือการไกล่เกลี่ย เป็นต้น มีการนำมาใช้บ้างเป็นบางครั้ง โดยการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในปัจจุบันพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ยังไม่มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน คงมีเพียงคำสั่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่ 6/2548 เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการไกล่เกลี่ยเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคเท่านั้นที่ให้อำนาจแก่อนุกรรมการไกล่เกลี่ย มีอำนาจในการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยก่อนที่จะมีการยื่นฟ้องคดีที่ศาล

นอกจากนี้การตกลงเรื่องการไกล่เกลี่ยหรืออนุญาโตตุลาการก่อนที่จะมีการนำคดีขึ้นสู่ศาลก็ไม่มีกฎหมายกำหนดหรือบังคับให้ผู้ผลิตตกลงกันไว้อย่างชัดเจน ประกอบกับการดำเนินคดีคุ้มครองผู้บริโภคในชั้นศาลของประเทศไทยก็ยังคงใช้วิธีการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ ทั้งที่ในความเป็นจริงคดีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคกับคดีแพ่งสามัญจะมีความแตกต่างกันก็ตาม

ปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งบัญญัติวิธีพิจารณาคดีในคดีผู้บริโภคไว้แตกต่างจากคดีสามัญ คือ ผู้บริโภคสามารถฟ้องคดีต่อศาลที่มูลคดีเกิด ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของโจทก์ หรือศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาก็ได้ แต่หากผู้ประกอบการเป็นโจทก์ฟ้องผู้บริโภค ผู้ประกอบการต้องฟ้องคดีต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่เท่านั้น (มาตรา 17)

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมายต่างๆ ที่กำหนดเรื่องการระงับข้อพิพาทไว้ ทั้งประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (Uniform Commercial Code) รัฐบาลบัญญัติเฉพาะ (Federal Magnuson-Moss Warranty Act 1975) หรือกฎหมายเลมอนลอว์ (Lemon law) ต่างกำหนดวิธีการระงับข้อพิพาทไว้อย่างชัดเจนและถือเป็นการบังคับผู้บริโภคด้วยการกำหนดให้การระงับข้อพิพาท

ทางเลือก (Alternative Dispute Resolution: ADR) เป็นเงื่อนไขในการฟ้องร้องดำเนินคดีที่ศาล คือ ก่อนที่จะมีการนำข้อพิพาทไปดำเนินการทางศาล ผู้บริโภคต้องทำการเจรจาไกล่เกลี่ยกับผู้ผลิตหรือผู้บริโภคนก่อนจึงจะมีอำนาจดำเนินคดีในชั้นศาล

ตารางที่ 3.8 มาตรการในการระงับข้อพิพาทของไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา

ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
หน่วยงานที่รับผิดชอบ	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค - ศาล - ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สถาบันอนุญาโตตุลาการ กระทรวงยุติธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานของรัฐ เช่น Federal Mediation and Conciliation Service (FMCS), NHTSA, Federal Trade Commission (FTC), State Attorney General เป็นต้น - หน่วยงานเอกชน เช่น American Arbitration Association (AAA) เป็นต้น
กฎหมายหรือคำสั่ง	<ul style="list-style-type: none"> - ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง - พรบ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค - พรบ.คุ้มครองผู้บริโภค - ข้อบังคับกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทสถาบันอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2533 - คำสั่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่ 6/2548 เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการไกล่เกลี่ยเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภค 	<ul style="list-style-type: none"> - Uniform Mediation Act (UMA.) - The United States Arbitration Act (1925) - กฎระเบียบวิธีพิจารณาคดีแพ่งแห่งสหพันธรัฐ Federal Rule of Civil Procedure (FRCP.) - Federal Magnuson-Moss Federal Trade Commission Improvement Warranty Act (1975) - Uniform Commercial Code
การไกล่เกลี่ย (Mediation)	<ul style="list-style-type: none"> แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ - การไกล่เกลี่ยในศาล 	<ul style="list-style-type: none"> แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ - การไกล่เกลี่ยในศาล ได้แก่ UMA

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
	- การไกล่เกลี่ยนอกศาล	- การไกล่เกลี่ยนอกศาล ได้แก่ Fed. Mag. - Moss., UMA.
การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)	แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ - อนุญาโตตุลาการในศาล - อนุญาโตตุลาการนอกศาล	แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ - อนุญาโตตุลาการในศาล ได้แก่ UAA - อนุญาโตตุลาการนอกศาล ได้แก่ Federal Mediation and Conciliation Service (FMCS), American Arbitration Association (AAA) หรือสถาบันอื่นที่คู่ความตกลงกัน
การดำเนินคดีในศาล (Proceeding in Court)	ตามพรบ.วิธีพิจารณาคดี ผู้บริโภคฯ ประกอบประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	เป็นการดำเนินคดีตามกฎหมายวิธี พิจารณาคดีแห่งสหพันธรัฐ (Federal Rule of Civil Procedure) สามารถแบ่งได้เป็น - การดำเนินคดีแบบมโนสาร่ (Small Claim Court) - การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action)

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ ที่มีความชำรุดบกพร่อง

จากการศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี ความหมาย และบทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง ทั้งของประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกาตั้งที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 และบทที่ 3 จะเห็นได้ว่า ปัญหาที่สำคัญในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคของประเทศไทยนั้นมีอยู่ด้วยกันดังนี้

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดประเภทของผู้บริโภค

เนื่องจากกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคของประเทศไทยมีอยู่หลายฉบับ โดยกฎหมายแต่ละฉบับจะให้ความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” ไว้แตกต่างกัน เพราะกฎหมายแต่ละฉบับมีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่แตกต่างกัน

เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มุ่งให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่เป็นคู่สัญญาตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้ทั้ง 8 ประเภทเท่านั้น หรือพระราชบัญญัติขายตรงและธุรกิจแบบตรง พ.ศ. 2545 มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าหรือบริการจากการทำธุรกิจแบบขายตรงหรือตลาดแบบตรงเท่านั้น ซึ่งพระราชบัญญัติทั้งสองได้ให้ความหมายของผู้บริโภคโดยมุ่งเน้นให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่เป็นคู่สัญญา ตามหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract) และการให้ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการให้ความคุ้มครองเฉพาะผู้ที่เข้าทำสัญญาโดยเสียค่าตอบแทนเท่านั้น ดังนั้นผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้ที่ทำสัญญา เช่น ผู้ใช้ หรือบุคคลที่เป็นคู่สัญญา แต่เป็นสัญญาที่ไม่มีค่าตอบแทน เช่น ผู้รับรางวัลจากการจับสลาก หรือผู้รับบริการให้ เช่นนี้บุคคลดังกล่าวจะไม่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติทั้งสองนี้

สำหรับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ที่ถือเป็นกฎหมายกลางที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้การคุ้มครองแก่ผู้บริโภคเป็นการทั่วไป เมื่อพิจารณาคำจำกัดความของคำว่า “ผู้บริโภค” ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ที่แล้ว จะเห็นได้ว่า มีวัตถุประสงค์ที่มุ่งคุ้มครองบุคคลที่อยู่ในฐานะผู้ซื้อ ผู้เช่าซื้อ ผู้รับบริการ โดยเสียค่าตอบแทนและผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบแม้ไม่เสียค่าตอบแทน จึงเห็นได้ว่าการขยายความคำว่า “ผู้บริโภค” ว่าให้หมายความรวมถึง

บุคคลที่ไม่ได้เป็นผู้สัญญากับผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการโดยตรง ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองโดยไม่ยึดหลักความสัมพันธ์ทางสัญญาอีกต่อไป จึงมีความแตกต่างจากพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 หรือพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ดังกล่าวข้างต้น

นอกจากนี้ปัจจุบัน ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้ขยายความหมายคำว่า ผู้บริโภค ให้หมายความรวมถึง ผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย คือ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยมาตรา 4 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ผู้เสียหายหมายความว่า ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” จึงเป็นการนำเอาหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ทางละเมิดที่ไม่ยึดหลักความสัมพันธ์ทางสัญญามาใช้ทำให้ความหมายของคำว่าผู้บริโภคของประเทศไทยมีความหมายที่ครอบคลุมถึงบุคคลที่เป็นผู้บริโภคทุกคน แม้บุคคลดังกล่าวจะไม่ได้เป็นผู้สัญญากับผู้ประกอบธุรกิจก็ตาม จึงเป็นการยกเว้นหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract)

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องโดยตรงแตกต่างจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเห็นได้จากการที่ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการตรากฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องอยู่ 2 ระดับทั้งระดับสหพันธรัฐ (Federal Law) และระดับมลรัฐ (State Law) โดยกฎหมายระดับสหพันธรัฐ คือ ประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (Uniform Commercial Code) และรัฐบัญญัติเฉพาะเรื่องการรับประกันสินค้า (Federal Magnuson-Moss – Federal Trade Commission Improvement Warranty Act (1975)) ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการรับประกันสินค้า (Warranty) โดยให้ความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” ไว้ สามารถสรุปได้ว่า “ผู้บริโภค หมายถึง ผู้ซื้อสินค้าใดๆ มาเพื่อใช้เองหรือเพื่อประโยชน์ของบุคคลในครอบครัว โดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อขายสินค้านั้นต่อไป หรือบุคคลผู้รับโอนสินค้ามาภายในระยะเวลารับประกันสินค้าหรือบริการไม่ว่าจะมีการรับประกันเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ และหมายความรวมถึงบุคคลที่กำหนดไว้ในสัญญารับประกันสินค้าหรือบริการ หรือที่กำหนดไว้ในรัฐบัญญัติที่ใช้บังคับกับผู้รับประกันสินค้านั้น”

นอกจากนี้กฎหมายระดับมลรัฐ รัฐบาลของแต่ละมลรัฐจะมีการบัญญัติกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องไว้โดยเฉพาะ ที่เรียกว่า กฎหมายเลมอนลอว์ (Lemon Law) ซึ่งจะมีรายละเอียดแตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐ โดยกฎหมายเลมอนลอว์ไม่ได้มีการบัญญัติความหมายของคำว่าผู้บริโภคไว้โดยตรง แต่เนื่องจากความรับผิดชอบตามกฎหมายเล

มอนลอร์เกิดขึ้นจากการรับประกันสินค้า ดังนั้นจึงต้องอาศัยหลักเกณฑ์ต่างๆ ในเรื่องการรับประกันสินค้า (Warranty) ตามประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (Uniform Commercial Code) และรัฐบัญญัติเฉพาะเรื่องการรับประกันสินค้า (Federal Magnuson-Moss-Federal Trade Commission Improvement Warranty Act 1975) มาเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัย ดังนั้นผู้บริโภคตามกฎหมายแลมอนลอร์จึงมีความหมายพอสรุปได้ว่า “ผู้บริโภค หมายถึง บุคคลที่ซื้อยานยนต์เพื่อใช้ประโยชน์เป็นการส่วนตัว หรือของคนภายในครอบครัว หรือเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจของตนเอง แต่ไม่รวมถึงการซื้อมาเพื่อการขายต่อ และหมายความรวมถึง ผู้รับโอนยานยนต์มาภายในระยะเวลาที่การรับประกันยังมีผลใช้บังคับอยู่ โดยมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน” จึงเห็นได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกา มีการกำหนดความหมายของผู้บริโภคไว้อย่างชัดเจนและครอบคลุมถึงบุคคลที่ไม่ได้เป็นผู้สัญญา กับผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายโดยตรง เช่น ผู้รับโอนสินค้าหรือผู้รับบริการตามที่กำหนดไว้ในใบรับประกันสินค้า เป็นต้น ซึ่งเป็นกรยกเว้นหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract)

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า แม้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยมีการพัฒนาให้ความคุ้มครองแก่บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่ผู้สัญญาโดยตรงกับผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิต แต่กฎหมายต่างๆ เหล่านั้น ยังเป็นเพียงกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคในกรณีทั่วไป ไม่ใช่กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคนานาชาติใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง โดยเฉพาะ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องบัญญัติกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคนานาชาติใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องโดยเฉพาะ โดยต้องกำหนดความหมายของคำว่าผู้บริโภคที่มุ่งจะให้ความคุ้มครองอย่างชัดเจนว่าหมายถึงผู้ใดเป็นการเฉพาะด้วย ซึ่งต้องให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับความหมายและการแยกประเภทของยานยนต์

เนื่องจากยานยนต์ เป็นวัตถุที่กฎหมายมุ่งจะคุ้มครอง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดความหมายของคำว่ายานยนต์ และกำหนดประเภทของยานยนต์ที่ต้องการให้ความคุ้มครอง โดยสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

4.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับความหมายของยานยนต์

ความหมายทั่วไปของคำว่า “ยานยนต์” ในประเทศไทยจะเห็นได้ว่า คำว่า “ยานยนต์” ตามความหมายทั่วไป จะต้องพิจารณาถึงคำ 3 คำ คือ คำว่า “ยาน” คำว่า “ยนต์” และคำว่า “ยานพาหนะ” ซึ่งเมื่อพิจารณาความหมายของทั้งสามคำรวมกันแล้วจะมีความหมายที่กว้างขวางมาก คือ ไม่ได้มีความหมายเฉพาะรถยนต์ อันเป็นยานพาหนะทางบกเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงยานพาหนะต่างๆ

ที่เคลื่อนที่ได้ด้วยกำลังเครื่องยนต์หรือเครื่องจักรกลด้วยไม่ว่าจะเป็นยานพาหนะทางบก ทางน้ำ หรือทางอากาศด้วย เช่น เครื่องบิน หรือเรือยนต์ เป็นต้น

แต่ความหมายตามบทบัญญัติของกฎหมายก็ไม่มีกฎหมายใดให้ความหมายของคำว่า “ยานยนต์” ไว้โดยตรง คงมีเพียงพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ที่ให้ความหมายของคำว่าซากยานยนต์ไว้ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า หมายความถึงยานยนต์ทางบกเท่านั้น

นอกจากนี้บทบัญญัติของกฎหมายอื่น เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติเรือไทย พุทธศักราช 2481 พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พุทธศักราช 2497 ซึ่งกฎหมายแต่ละฉบับต่างให้ความหมายเพื่อประโยชน์ต่อการใช้บังคับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของตนเท่านั้น ดังนั้นความหมายของคำว่า “ยานยนต์” ตามบทบัญญัติของกฎหมายจึงต้องพิจารณาจากกฎหมายฉบับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งสามารถสรุปความหมายได้ว่า “ยานยนต์ หมายความว่า ยานพาหนะทุกชนิดที่ใช้ในการขนส่งซึ่งเดินด้วยกำลังเครื่องยนต์ กำลังไฟฟ้า หรือพลังงานอื่น ทั้งนี้หมายความรวมถึง รถไฟ รถราง รถพ่วงของรถนั้น และยานพาหนะทางน้ำหรือทางอากาศอื่นๆ” ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับความหมายทั่วไป

แตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีการตรากฎหมายมากำหนดประเภทของยานยนต์ไว้เป็นการเฉพาะ นั่นคือ กฎหมายเลมอนลอว์ของมลรัฐต่างๆ ซึ่งแต่ละมลรัฐจะกำหนดไว้แตกต่างกัน เช่น มลรัฐ Alabama กำหนดให้ ยานยนต์ หมายความว่า ยานพาหนะทั้งหมดที่ใช้วิ่งบนถนนหลวง ยกเว้น รถบ้านเคลื่อนที่ (Motor Homes) หรือยานยนต์อื่นๆ ที่มีน้ำหนักเกินกว่า 10,000 ตัน หรือ มลรัฐ Alaska กำหนดให้ ยานยนต์ หมายถึง ยานพาหนะ 4 ล้อ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการส่วนตัว หรือเพื่อประโยชน์ของคนในครอบครัว แต่ไม่หมายรวมถึง รถแทรกเตอร์ (Tractor) ยานยนต์ที่ใช้ในการเกษตร (Farm Vehicles) รถจักรยานยนต์ (Motorcycle) และรถยนต์ขับเคลื่อน 4 ล้อ (Off-Road) หรือ มลรัฐ California กำหนดให้ ยานยนต์ หมายความว่า ยานพาหนะทางบกทั้งหมดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการส่วนตัว หรือเพื่อประโยชน์ของคนในครอบครัว เป็นต้น

ดังนั้น การที่กฎหมายของประเทศไทยไม่ได้มีการให้ความหมายของคำว่ายานยนต์ไว้ โดยเฉพาะว่าจะมีความหมายเช่นใด จึงทำให้เกิดปัญหาว่า หากมีการบัญญัติกฎหมายมาเพื่อความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ที่มีความชำรุดบกพร่อง โดยเฉพาะแล้ว คำว่ายานยนต์ควรจะมี ความหมายเพียงใด จากสถิติการร้องเรียนของผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนจากการบริโภคยานยนต์ที่มีการร้องเรียนต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคนั้น จะเห็นได้ว่าส่วนมากเป็นยานยนต์ทางบก ประเภทรถยนต์เท่านั้น ประกอบกับสถิติการจำหน่ายยานยนต์ของประเทศไทยที่แสดง

ให้เห็นว่า มียานยนต์อีกหลายประเภทที่มีการจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค ดังนั้นหากจะมีการบัญญัติกฎหมายออกมาใช้บังคับเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์โดยเฉพาะแล้ว ควรจะมีการจำกัดให้ครอบคลุมถึงยานยนต์ทางบกทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถตู้ รถกระบะ รถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อเท่านั้น แต่ทั้งนี้ต้องไม่รวมถึงรถไฟ หรือยานพาหนะที่วิ่งบนรางด้วย

สำหรับยานพาหนะทางน้ำและทางอากาศ อันได้แก่ เรือยนต์ หรืออากาศยานนั้น แม้จะถือว่าเป็นยานยนต์ใหม่ตามความหมายทั่วไป แต่เนื่องจากโดยปกติเรือยนต์และอากาศยานจะมีราคาค่อนข้างสูง ประกอบกับประเทศไทยยังไม่มีค่านิยมที่จะใช้เรือยนต์หรืออากาศยานเป็นยานพาหนะส่วนตัว ดังนั้นจึงยังไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการให้ความหมายของยานยนต์ให้ครอบคลุมไปถึงยานพาหนะทางน้ำและทางอากาศด้วย

4.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับการแยกประเภทของยานยนต์

ประเด็นปัญหาต่อมาคือ ประเด็นเรื่องการแยกประเภทของยานยนต์ สำหรับการแยกประเภทของยานยนต์จะเห็นได้ว่าประเทศไทยไม่มีการแยกประเภทของยานยนต์ที่จะให้ความคุ้มครองไว้อย่างชัดเจน จึงทำให้เกิดปัญหาในการใช้กฎหมาย เช่น กรณีของความชำรุดบกพร่องหากเป็นการซื้อขายยานยนต์ไม่ว่าจะเป็นยานยนต์ใหม่ หรือยานยนต์เก่าต่างต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องความรับผิดของผู้ขายในความชำรุดบกพร่อง มาตรา 472 ถึง มาตรา 474 ซึ่งจะเกิดปัญหาการใช้กฎหมายกับยานยนต์ประเภทต่างๆ เพราะยานยนต์ใหม่กับยานยนต์เก่ามีความแตกต่างกันในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความคาดหวังของผู้บริโภคต่อการใช้ยานยนต์ หรือความสัมพันธ์ของยานยนต์ หรือความชำรุดบกพร่องทางด้านเทคนิคของยานยนต์

ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้มีการตรากฎหมายออกมาใช้บังคับกับยานยนต์โดยเฉพาะ ซึ่งเรียกว่า กฎหมายเลมอนลอว์ (Lemon Law) ได้มีการแยกประเภทของยานยนต์ออกเป็น 2 ประเภท คือ ยานยนต์ใหม่ (New Vehicle) กับยานยนต์ที่ใช้แล้ว (Used Vehicle) โดยการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ทั้งสองประเภทนี้จะแตกต่างกัน เนื่องจากยานยนต์ใหม่ หรือยานยนต์ที่ใช้แล้วแต่ยังอยู่ในระหว่างระยะเวลารับประกัน ผู้บริโภคต่างมีความคาดหวัง (Consumer Expectation) ว่า ยานยนต์ดังกล่าวสามารถใช้งานได้โดยตรงตามความมุ่งหมายที่จะใช้สอยได้ตามปกติ (Fit for Ordinary Purpose) ไม่มีความชำรุดบกพร่องใดๆ เกิดขึ้นระหว่างการใช้งานหรือภายในระยะเวลารับประกัน ดังนั้นหากมีความเสียหายเกิดขึ้นกับยานยนต์ที่ซื้อใหม่หรือมีเงื่อนไขที่ทำให้ยานยนต์มีมูลค่าตลาด (Market Value) หรือความปลอดภัยลดลงหรือสูญเสียส่วนที่เป็นสาระสำคัญของยานยนต์ไปอย่างต่อเนื่องและไม่สามารถทำให้กลับคืนมาได้ ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภค ซึ่งเป็นการรับผิดชอบต่อความคาดหวังของผู้บริโภค

หากเป็นกรณีของยานยนต์ที่ใช้แล้ว คือ ยานยนต์ที่มีอายุการใช้งานเกินกว่าระยะเวลาตามที่คำรับประกันกำหนดไว้ เนื่องจากยานยนต์ดังกล่าวไม่ใช่ยานยนต์ที่ผลิตมาใหม่ แต่เป็นยานยนต์ที่มีการนำไปใช้สอยแล้วเป็นระยะเวลาหนึ่ง สภาพของตัวยานยนต์และชิ้นส่วนต่างๆ ก็ต้องมีการเสื่อมสภาพจากการใช้งาน เมื่อผู้บริโภคได้ซื้อยานยนต์ดังกล่าวมา ผู้บริโภคจึงจำเป็นต้องยอมรับสภาพของยานยนต์ที่ใช้แล้วดังกล่าวว่า อาจจะมีอาการเสื่อมสภาพ หรือมีความชำรุดบกพร่องได้ ซึ่งการให้ความคุ้มครองจะแตกต่างจากยานยนต์ใหม่

ดังนั้นประเทศไทยจึงควรมีการกำหนดแยกประเภทของยานยนต์ที่จะให้ความคุ้มครองออกเป็นสองชนิด คือ ยานยนต์ใหม่ กับยานยนต์ที่ใช้แล้ว เพื่อจะได้ให้ความคุ้มครองที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของยานยนต์แต่ละประเภท

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้คุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง

เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคอยู่หลายฉบับ โดยกฎหมายแต่ละฉบับมีแนวความคิด และวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคแตกต่างกันไป ซึ่งไม่เหมาะสมกับการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่ประสบปัญหากรณียานยนต์ใหม่มีความชำรุดบกพร่อง ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

4.3.1 กฎหมายตามหลักกฎหมายสัญญา

กฎหมายทางด้านสัญญาที่นำมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องของประเทศไทยในปัจจุบันมีอยู่ด้วยกันหลายฉบับ ที่สำคัญ คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งกฎหมายต่างๆ เหล่านี้สามารถแยกอธิบายได้ดังนี้

4.3.1.1 กรณียานยนต์ใหม่มีความชำรุดบกพร่อง

กฎหมายหลักด้านสัญญาที่จะนำมาพิจารณา เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของสินค้าในประเทศไทย คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับนี้ ไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างเต็มที่ เพราะแนวความคิด (Concept) ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้วางอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของกลุ่มสัญญา คือ ในสายตาของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะถือว่าคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีอำนาจต่อรองที่เท่าเทียมกัน ไม่มีใครได้เปรียบหรือเสียเปรียบกัน จึงทำให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย

มีเสรีภาพที่จะตกลงทำสัญญาหรือข้อตกลงอย่างใดก็ได้ เท่าที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) และเมื่อมีการทำสัญญาหรือข้อตกลงใดขึ้นมาแล้ว คู่สัญญาต้องปฏิบัติตามสัญญาหรือข้อตกลงนั้น ตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา (Autonomy of Will) ประกอบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังคงใช้หลักความสัมพันธ์ในทางสัญญา (Privity of Contract) อยู่ หมายความว่า ผู้มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ปฏิบัติตามสัญญาหรือข้อตกลงใดได้ ต้องเป็นคู่สัญญาเท่านั้น บุคคลภายนอกสัญญาจึงไม่ได้รับความคุ้มครองแต่อย่างใด

นอกจากนี้ยังมีเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติอยู่ในบรรพที่ 3 ลักษณะข้อขายมาตรา 472 เท่านั้น และมาตราดังกล่าวไม่ได้กำหนดรายละเอียดของการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ซื้อว่าเมื่อมีความชำรุดบกพร่องของยานยนต์ใหม่เกิดขึ้นแล้ว ผู้บริโภคมิสิทธิอย่างไรบ้าง จึงต้องไปตีความตามหลักธรรมดาในเรื่องสัญญาและหนี้ โดยการตีความนี้ผู้ประกอบการธุรกิจหรือผู้ผลิตมักจะตีความเพื่อไม่ให้ตนต้องรับผิดชอบหรือจำกัดความรับผิดชอบของตนลง

แตกต่างจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา คือ ประเทศสหรัฐอเมริกามีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับปัญหาความชำรุดบกพร่องของยานยนต์ไว้เป็นการเฉพาะ โดยมีแนวความคิดที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคอย่างจริงจัง โดยกำหนดให้บุคคลภายนอกสัญญาอาจเรียกร้องให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องของยานยนต์ได้ ถือได้ว่าเป็นการยกเว้นหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา และกฎหมายเฉพาะนั้นจะมีการกำหนดรายละเอียดต่างๆ เช่น ลักษณะของความชำรุดบกพร่องไม่ว่าจะเล็กน้อยหรือร้ายแรงจนถึงขนาดเป็นอันตรายต่อชีวิตของผู้ใช้ยานยนต์ โดยเมื่อผู้ซื้อพบความชำรุดบกพร่องของยานยนต์ ผู้ซื้อสามารถเรียกให้ผู้ผลิตทำการซ่อมแซมได้ทันที ซึ่งการกำหนดจำนวนครั้งในการซ่อมแซมนี้จะมีการบัญญัติอยู่ในกฎหมายเลมอนลอว์ (Lemon Law) และหากผู้ผลิตไม่สามารถทำการซ่อมแซมได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้ซื้อก็สามารถเลือกใช้สิทธิขอเปลี่ยนยานยนต์ยี่ห้อใหม่ (Replace) ในรุ่นเดียวกันหรือจะขอรับเงินค่ายานยนต์คืน (Refund) โดยหักค่าเสื่อมราคาได้

จึงเห็นได้ว่าการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคกรณียานยนต์ใหม่มีความชำรุดบกพร่องทางสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังไม่เพียงพอ ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคกรณียานยนต์ใหม่มีความชำรุดบกพร่องเป็นการเฉพาะ โดยกฎหมายดังกล่าวต้องเป็นกฎหมายที่มีแนวความคิดในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่แท้จริง ที่กำหนดรายละเอียดในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคในเรื่องต่างๆ และแก้ไขปัญหาของการตีความกฎหมาย

4.3.1.2 กรณีข้อสัญญาไม่เป็นธรรม

การคุ้มครองผู้บริโภคกรณีข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมของประเทศไทยทั้งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ต่างไม่ได้ให้ความคุ้มครองกับสัญญาทุกประเภท แต่ให้ความคุ้มครองเฉพาะสัญญาตามที่กฎหมายของตนเองกำหนดไว้เท่านั้น คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 การควบคุมสัญญาเป็นมาตรการเพื่อป้องกันการเกิดขึ้นของข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม โดยการประกอบธุรกิจที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะกำหนดให้เป็นธุรกิจควบคุมสัญญานั้น ต้องมีเงื่อนไข 3 ประการ คือ ต้องมีกฎหมายกำหนดให้ต้องมีการทำสัญญาเป็นหนังสือ หรือตามปกติประเพณีต้องทำเป็นหนังสือ และต้องมีการใช้สัญญาสำเร็จรูป ส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 เป็นการควบคุมสัญญาโดยศาล ซึ่งเป็นมาตรการในการแก้ไขปัญหา โดยสัญญาที่ศาลสามารถตรวจสอบได้มี 8 ประเภทเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นสัญญาที่ทำระหว่างเอกชนต่อเอกชน หรือหน่วยงานของรัฐก็ตาม ซึ่งการควบคุมสัญญาตามพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้ เป็นการควบคุมทางเนื้อหาของสัญญาเป็นหลัก ไม่ได้ควบคุมที่กระบวนการทำสัญญา

ดังนั้น หากสัญญาที่ทำขึ้นไม่ใช่สัญญาตามที่พระราชบัญญัติทั้งสองกำหนด แม้ข้อสัญญาจะมีความไม่เป็นธรรม หากข้อสัญญานั้นไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ก็จะไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายใดเลย สัญญานั้นก็สามารถใช้บังคับได้ตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา (Autonomy of Will) และหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract)

แตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกา ที่กำหนดเรื่องความไม่เป็นธรรมของสัญญาไว้ในหลักความไม่มีมโนธรรม (Unconscionability) โดยแบ่งความไม่ธรรมของสัญญาออกเป็น 2 ประเภท คือ กระบวนการที่ไม่เป็นธรรมของสัญญา (Procedural Unconscionability) และความไม่เป็นธรรมทางเนื้อหาของสัญญา (Substantive Unconscionability) ซึ่งปัจจุบันมีการรวบรวมจัดทำประมวลกฎหมายสัญญา (Restatement (Second) of Contract) ขึ้น และนำหลักความไม่มีมโนธรรมมาบัญญัติไว้ในมาตรา 1-208 ทำให้หลักความไม่มีมโนธรรมกลายเป็นหลักทั่วไปของกฎหมายสัญญา จึงสามารถใช้กับสัญญาประเภทอื่นทุกประเภท ดังนั้น กรณีซื้อขายหากมีข้อสัญญาบางข้อที่จำกัดความรับผิดชอบของผู้ขายหรือผู้ผลิตมากเกินไปประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์กำหนด ข้อสัญญานั้นก็ไม่สามารถใช้บังคับได้

ดังนั้นหากประเทศไทยมีการกำหนดให้การควบคุมข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมสามารถนำมาใช้กับสัญญาทุกประเภทแล้วจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภคมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งการควบคุมข้อสัญญาดังกล่าวควรที่จะกำหนดให้เป็นมาตรการป้องกันมากกว่า

มาตรการในการแก้ไข คือ ควรให้อำนาจแก่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้สัญญาใดเป็นสัญญาที่ถูกควบคุมมากกว่าที่จะให้ศาลเข้ามากำหนดความเป็นธรรมของสัญญา

4.3.2 กฎหมายตามหลักกฎหมายละเมิดและความรับผิดในผลิตภัณฑ์

กฎหมายละเมิดของประเทศไทยบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีแนวความคิดที่วางอยู่บนหลักความเทียมกันของคู่ความ คือ เหตุละเมิดที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่เอกชนพิพาทกัน ประกอบกับหลักกฎหมายละเมิดตั้งอยู่บนหลักของทฤษฎีความผิด (Theory of Fault) จึงทำให้เกิดปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาเรื่องภาระการพิสูจน์ (Burden of Proof) เพราะเป็นหน้าที่ของผู้บริโภคที่จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิต การเก็บรักษา หรือการขนส่งอย่างไร ซึ่งเป็นไปได้ยาก

ปัจจุบันจึงได้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการบัญญัติพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ขึ้นมาใช้บังคับ โดยเฉพาะ โดยการกำหนดให้หน้าที่นำสืบในกรณีมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นของผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิต แต่การที่ผู้บริโภคจะได้รับประโยชน์จากกฎหมายดังกล่าวต้องปรากฏว่าผู้บริโภคได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจหรือทรัพย์สินอื่นที่ไม่ใช่ทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่องด้วย หากความเสียหายเกิดขึ้นเฉพาะตัวทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่องเพียงอย่างเดียวโดยไม่มี ความเสียหายอื่นอีก ผู้บริโภคก็ไม่สามารถใช้พระราชบัญญัตินี้ได้

หากผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องที่ได้รับความเสียหายเฉพาะด้วยยานยนต์ใหม่ที่ไม่ปลอดภัยนั่นเองเพียงอย่างเดียว และต้องการฟ้องคดีให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตรับผิดชอบตามหลักกฎหมายละเมิดแล้ว ผู้บริโภคต้องฟ้องคดีโดยอาศัยหลักกฎหมายละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น ไม่สามารถนำพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาใช้บังคับได้ เพราะกรณีดังกล่าวไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัตินี้ ประกอบกับแนวความคิดของกฎหมายคุ้มครองแก่ผู้บริโภคกรณียานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ความคาดหวัง (Expectation)

ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องเป็นการเฉพาะ

4.3.3 กฎหมายด้านมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์

ประเทศไทยยังไม่มีข้อกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับความปลอดภัยของยานยนต์ใหม่ไว้ โดยเฉพาะ คงมีเพียงแต่ระบบมาตรฐานชิ้นส่วนยานยนต์บางประเภทที่กำหนดโดยสำนักงาน

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเท่านั้น เช่น มาตรฐานกระจกนิรภัย หรือมาตรฐานผ้าเบรก เป็นต้น ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวไม่ครอบคลุมถึงชิ้นส่วนยานยนต์ทุกประเภทที่นำมาประกอบเป็นยานยนต์ ทั้งหมดแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีการกำหนดมาตรฐานยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่ทุกประเภท โดยละเอียด ซึ่งกำหนดเป็นกฎระเบียบทางเทคนิค (Federal Motor Vehicle Safety Standards: FMVSS) ใช้บังคับกับยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่ที่ผลิตภายในประเทศสหรัฐอเมริกาและที่นำเข้าจากต่างประเทศด้วย

นอกจากนี้หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่ของประเทศไทยที่ผลิตและจำหน่ายภายในประเทศก็มีเพียงสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและสถาบันยานยนต์เท่านั้น ซึ่งวิธีการตรวจสอบยังเป็นแบบวิธีสุ่มตรวจ จึงทำให้ระบบมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่ของประเทศไทยยังไม่ได้มาตรฐาน

แต่หากเป็นการผลิตเพื่อส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศแล้ว ผู้ผลิตจะต้องผลิตให้ได้มาตรฐานตามที่กฎหมายของประเทศที่นำเข้ากำหนด ดังนั้นหากจะส่งออกยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่ไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาผู้ผลิตต้องผลิตให้ได้มาตรฐานตามกฎระเบียบทางเทคนิค (FMVSS) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศไทยจะมีสถาบันยานยนต์เป็นผู้ตรวจสอบ ทดสอบ และรับรองยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่นั้นก่อนทำการส่งออก และเมื่อยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่ไปถึงประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว จะมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนทำการตรวจสอบมาตรฐานยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่ที่นำเข้ามาว่าได้มาตรฐานตามกฎระเบียบทางเทคนิคอีกครั้งหนึ่ง หน่วยงานที่มีหน้าที่ทำการตรวจสอบ เช่น NHTSA, D.O.T., OVSC., OCC., ANSI, SAE., SDOs, The American Society for Testing and Material (ASTM) Committee F 09 เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้นอกจากจะเป็นผู้ทำการตรวจสอบมาตรฐานยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่ที่นำเข้ามายังประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว ยังเป็นผู้กำหนดกฎระเบียบทางเทคนิคและตรวจสอบยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่ที่ผลิตขึ้นภายในประเทศสหรัฐอเมริกาทั้งหมดด้วย

ดังนั้น หากประเทศไทยมีการพัฒนางานด้านการมาตรฐานยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ โดยการจัดทำมาตรฐานยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ทุกประเภทเป็นการเฉพาะเหมือนอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา รวมทั้งทำการจัดตั้งศูนย์ทดสอบและตรวจสอบมาตรฐานอื่นนอกจากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและสถาบันยานยนต์แล้ว จะทำให้ยานยนต์ใหม่ของประเทศไทยมีความปลอดภัยมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นมาตรการในการป้องกันปัญหาความปลอดภัยที่ความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นให้ลดน้อยลงด้วย

4.4 ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการเยียวยาความเสียหาย

มาตรการเยียวยาความเสียหายเป็นมาตรการที่มีความสำคัญ เพราะเมื่อผู้บริโภคได้รับความเดือดร้อนจากการความชำรุดบกพร่องของยานยนต์ใหม่แล้ว สิ่งที่ผู้บริโภคต้องการ คือ การได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างรวดเร็ว ซึ่งมาตรการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการบริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องของผู้บริโภคที่นำมาใช้มากที่สุดตามมาตรการหนึ่ง คือ มาตรการเยียวยาความเสียหายตามหลักกฎหมายสัญญาและมาตรการเยียวยาความเสียหายตามหลักกฎหมายละเมิดและความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

4.4.1 มาตรการเยียวยาความเสียหายตามหลักกฎหมายสัญญา

กฎหมายของประเทศไทยทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 หรือพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มีการกำหนดมาตรการเยียวยาความเสียหายไว้ 6 ประการ คือ การซ่อมแซมสินค้า (Repair) การเปลี่ยนสินค้า (Replace) การคืนสินค้า (Return) การเรียกคืนสินค้า (Recall) การชดเชยราคาตัวสินค้า (Refund) และการชดเชยค่าสินไหมทดแทน (Compensation) ซึ่งมาตรการต่างๆ เหล่านี้เป็นมาตรการที่ผู้บริโภคไม่สามารถที่จะบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตดำเนินการเยียวยาความเสียหายได้ด้วยตนเองฝ่ายเดียว เพราะการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคโดยผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตนี้ จะขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิต เช่น เมื่อยานยนต์ใหม่เกิดความชำรุดบกพร่อง หากผู้บริโภคเรียกร้องต่อผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตให้ดำเนินการซ่อมแซมความชำรุดบกพร่องดังกล่าวแล้ว ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตตกลงดำเนินการซ่อมแซมความชำรุดบกพร่องดังกล่าวให้ ก็ถือว่าเป็นการเยียวยาความเสียหายโดยคู่กรณีเองไม่จำเป็นต้องนำกฎหมายต่างๆ มาใช้บังคับ แต่หากเป็นกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตไม่ดำเนินการตามข้อเรียกร้องของผู้บริโภค เช่นนี้ผู้บริโภคจะบังคับผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตด้วยตัวเองไม่ได้ ผู้บริโภคก็ต้องมาร้องเรียนต่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้เป็นผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ยหรือดำเนินคดีแทนผู้บริโภค หรือผู้บริโภคอาจฟ้องเป็นคดีต่อศาลด้วยตนเองก่อน ศาลจึงจะนำมาตรการเยียวยาความเสียหายตามที่กฎหมายบัญญัติมาบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตดำเนินการเยียวยาความเสียหายตามที่ศาลได้มีคำสั่ง

ซึ่งการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามหลักกฎหมายสัญญาของประเทศไทยนั้น เป็นไปตามหลักการเรียกชดเชยค่าสินไหมทดแทนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพที่ 2 ว่าด้วยเรื่องหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 โดยค่าสินไหมทดแทนที่ผู้บริโภคจะได้รับหากมีการฟ้องคดีที่ศาล คือ ค่าเสียหายที่แท้จริงและ

ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ โดยค่าเสียหายในเชิงลงโทษนี้ศาลกำหนดให้ได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง

แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกามาตรการเยียวยาความเสียหายกรณียานยนต์ใหม่มีความซ้ำรูดบพร่อง ประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (Uniform Commercial Code) เป็นกฎหมายหลักที่กำหนดมาตรการเยียวยาความเสียหายไว้ นอกจากนี้ ยังมีรัฐบัญญัติเฉพาะ (Federal Magnuson-Moss – Federal Trade Commission Improvement Warranty Act 1975) และกฎหมายเลมอนลอว์ (Lemon Laws) ได้กำหนดมาตรการเยียวยาความเสียหายกรณียานยนต์ใหม่มีความซ้ำรูดบพร่องไว้ 3 ประการ คือ การซ่อมแซม (Repair) การเปลี่ยนสินค้า (Replace) หรือคืนเงินค่าสินค้า (Refund) ซึ่งมาตรการต่างๆ เหล่านี้กฎหมายกำหนดไว้เป็นเงื่อนไขในการฟ้องคดี คือ หากผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากการที่ยานยนต์ใหม่มีความซ้ำรูดบพร่องแล้ว ผู้บริโภคต้องดำเนินการตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ก่อน เช่น การเรียกให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตดำเนินการซ่อมแซมความเสียหาย หากซ่อมแซมไม่ได้ก็มีสิทธิเรียกให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตดำเนินการเปลี่ยนยานยนต์ใหม่ เป็นต้น เมื่อผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตไม่ดำเนินการซ่อมแซมหรือเปลี่ยนยานยนต์ใหม่ตามที่ผู้บริโภคเรียกร้อง ผู้บริโภคจึงจะมีสิทธินำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล จึงกล่าวได้ว่ามาตรการเยียวยาความเสียหายของประเทศสหรัฐอเมริกานี้เป็นมาตรการก่อนที่จะมีการฟ้องร้องที่ศาล

สำหรับค่าสินไหมทดแทนตามหลักกฎหมายสัญญาของประเทศสหรัฐอเมริกานี้ มีอยู่ 2 ประเภท คือ ค่าเสียหายที่เป็นการเยียวยาความเสียหาย (Compensatory Damages) กับค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) ซึ่งการกำหนดค่าเสียหายจะกำหนดโดยคณะลูกขุนหรือผู้พิพากษา ขึ้นอยู่กับว่าเป็นการดำเนินการพิจารณาโดยมีลูกขุนหรือไม่

4.4.2 มาตรการเยียวยาความเสียหายตามหลักกฎหมายละเมิดและความรับผิดในผลิตภัณฑ์

เมื่อผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากความซ้ำรูดบพร่องของยานยนต์ใหม่เลือกที่จะดำเนินคดีกับผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตโดยอาศัยหลักกฎหมายละเมิดแล้ว การพิจารณาถึงการเยียวยาความเสียหายจึงต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด ซึ่งมาตรการเยียวยาความเสียหายที่สำคัญ คือ การชดเชยค่าสินไหมทดแทน (Compensation) ตามมาตรา 438, 442, 444, 445 และ 446 ซึ่งการชดเชยค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดนั้น มาตรา 438 ได้กำหนดให้ผู้บริโภคสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ 3 ประเภท ได้แก่ การคืนทรัพย์สิน การใช้ราคาทรัพย์สิน และการชดเชยค่าเสียหาย โดยค่าเสียหายจะประกอบด้วยค่าเสียหายที่สามารถคำนวณราคาได้ และค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ อันได้แก่ ค่าเสียหายต่อจิตใจ

ในส่วนค่าเสียหายต่อจิตใจนั้น หากผู้บริโภคฟ้องร้องต่อศาลโดยอาศัยมูลละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมักจะไม่กำหนดให้ผู้บริโภคได้รับค่าเสียหายต่อจิตใจ แต่ถ้าผู้บริโภคฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กฎหมายให้อำนาจศาลในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจและค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มเติม (Punitive Damages) นอกเหนือจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยค่าเสียหายต่อจิตใจตามพระราชบัญญัตินี้ต้องปรากฏว่าผู้บริโภคมีความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพหรืออนามัยก่อนศาลจึงจะมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจได้

สำหรับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ ต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ประกอบการธุรกิจได้ผลิต นำเข้าหรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้ว ไม่ดำเนินการใดๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ศาลจึงจะมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนในเชิงลงโทษได้ โดยสามารถกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง

นอกจากนี้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้กำหนดเรื่องค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) ไว้ในมาตรา 42 โดยกำหนดให้กรณีและผู้ประกอบการธุรกิจกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เมื่อศาลพิพากษาให้ผู้ประกอบการธุรกิจชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

ดังนั้น ปัจจุบันหากผู้บริโภครื่นฟ้องคดีต่อผู้ประกอบการในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องจนเป็นเหตุให้บุคคลหรือทรัพย์สินได้รับความเสียหายแล้ว จะถือว่าเป็นความเสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ศาลมีอำนาจที่จะกำหนดค่าเสียหายอื่นนอกจากค่าเสียหายที่แท้จริงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ได้โดยศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจ และค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ (Punitive Damages) ได้

หากเป็นกรณีที่ตัวทรัพย์สินชำรุดบกพร่อง แต่ไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้บริโภคแล้ว ก็ไม่อาจนำพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาปรับใช้ได้ ดังนั้นค่าเสียหายที่ผู้เสียหายจะได้รับจึงมีเพียงค่าเสียหายที่แท้จริงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive

Damages) ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 เท่านั้น ศาลจะกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจแก่ผู้บริโภคไม่ได้เพราะมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้ความเสียหายที่อยู่ในความรับผิดตามพระราชบัญญัตินี้ต้องเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจหรือ ทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยเท่านั้น ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นด้วย

ดังนั้นความชำรุดบกพร่องของยานยนต์ใหม่เพียงอย่างเดียวจึงไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพราะโดยปกติความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภคกรณีนี้จะเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการที่ตัวยานยนต์ใหม่นั้นมีความชำรุดบกพร่องเอง หรืออาจจะกล่าวได้ว่า “เป็นความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” จึงเข้าข้อยกเว้นที่จะทำให้ความเสียหายดังกล่าวไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ค่าเสียหายที่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องจะ ได้รับ จึงต้องพิจารณาเฉพาะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เท่านั้น ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคได้รับค่าเสียหายเพียง 2 ชนิด คือค่าเสียหายที่แท้จริง และค่าเสียหายในเชิงลงโทษเท่านั้น สำหรับค่าเสียหายต่อจิตใจ แม้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะกำหนดให้ผู้บริโภคผู้เป็น โจทก์สามารถเรียกร้องจากผู้ประกอบธุรกิจได้ แต่จากการศึกษาปรากฏว่า แม้โจทก์จะขอต่อศาลให้ศาลกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจให้กับตน แต่ศาลก็ไม่เคยกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวให้แก่โจทก์รายใดเลยแม้แต่รายเดียว

กรณีข้างต้นแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกา ที่แบ่งค่าเสียหายไม่ว่าจะเป็นการฟ้องคดีละเมิดกรณี Negligence หรือ กรณีความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ออกเป็น 2 ประเภท คือ ค่าเสียหายที่เป็นการเยียวยาความเสียหาย (Compensatory Damages) กับค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) โดยค่าเสียหายที่เป็นการเยียวยาความเสียหาย มีอยู่ 3 ประเภท คือ ค่าเสียหายในความเสียหายที่เป็นตัวเงิน (Pecuniary Damages) ค่าเสียหายในความเสียหายที่ไม่มีตัวเงิน (Non-pecuniary damages) และค่าเสียหายสำหรับการสูญเสียความสุข (Hedonic Losses)

โดยค่าเสียหายในเชิงลงโทษ ศาลจะสั่งให้โจทก์จ่ายค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้แก่จำเลยเมื่อการกระทำละเมิดนั้นเป็นการกระทำโดยมีเจตนาชั่วร้ายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (Malicious and Reckless) ทั้งนี้ ในแต่ละรัฐจะกำหนดจำนวนค่าเสียหายในเชิงลงโทษไว้แตกต่างกัน เช่น ไม่เกินสองเท่า หรือสามเท่า หรือสี่เท่าของค่าเสียหายตามปกติ (Compensatory Damages)

เมื่อพิจารณาถึงมาตรการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภคกรณีละเมิดของประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ใช้บังคับเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องอย่างแท้จริง เพราะแม้ประมวลกฎหมายแพ่งและ

พาณิชย์จะกำหนดให้ผู้บริโภคผู้เป็น โจทก์สามารถเรียกร้องให้ผู้ประกอบกิจการชดใช้ค่าเสียหายต่อจิตใจให้แก่ตนก็ตาม แต่โดยปกติศาลจะไม่พิพากษาให้ผู้บริโภคได้รับค่าเสียหายต่อจิตใจดังกล่าว ดังนั้นหากมีการตรากฎหมายใหม่ขึ้นมาเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคจึงควรมีการกำหนดให้ศาลต้องกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจให้แก่ผู้บริโภคด้วย แม้ผู้บริโภคจะไม่ได้ร้องขอก็ตาม

แม้ปัจจุบันประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเฉพาะมาตรการเยียวยาตามพระราชบัญญัติทั้งสองดังกล่าว เป็นมาตรการเยียวยาในทางศาลเท่านั้น คือ ต้องมีการนำข้อพิพาทขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาของศาลก่อนจึงจะสามารถใช้มาตรการเยียวยาได้ ผู้บริโภคไม่สามารถเรียกร้องต่อผู้ประกอบการได้เอง

4.4.3 มาตรการเรียกคืนสินค้า (Recall)

มาตรการเรียกคืนสินค้าถือเป็นมาตรการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นเกี่ยวกับความปลอดภัยของผู้บริโภค เพราะเป็นมาตรการที่ควบคุมสินค้าที่มีการจำหน่าย โดยการสั่งให้นำสินค้าที่ได้จำหน่ายไปยังผู้บริโภคกลับคืนมา โดยเหตุที่ว่าสินค้านั้นจะก่อหรืออาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่ผู้บริโภคในด้านร่างกายหรือชีวิตได้

ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกามาตรการเรียกคืนสินค้า (Recall) มีการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะโดยบัญญัติไว้ใน Federal Traffic and Motor Vehicle Act (1966) ซึ่งกำหนดให้ National Highway Traffic Safety Administration (NHTSA) เป็นผู้มีอำนาจในการเรียกคืนยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ (รวมทั้งยางรถยนต์) ที่ไม่ได้ตามมาตรฐานของ Federal Motor Vehicle Safety Standards (FMVSS) หรือยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์นั้นมีความบกพร่องหรือไม่ได้มาตรฐานของ FMVSS นอกจากนี้ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตสามารถเรียกคืนสินค้าจากผู้บริโภคหรือท้องตลาดได้เอง หากพบว่ายานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่ไม่มีความปลอดภัย หรือมีความชำรุดบกพร่อง หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค

แต่ถ้าผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตไม่ดำเนินการเรียกคืนยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ที่ไม่มีความปลอดภัย หรือมีความชำรุดบกพร่อง หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค เช่นนี้ ผู้บริโภคสามารถร้องเรียนต่อ NHTSA ให้ดำเนินการเรียกคืนยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ได้เอง หรือแม้กระทั่งไม่มีข้อร้องเรียนของผู้บริโภค หาก NHTSA พบว่ายานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ใดไม่มีความปลอดภัย หรือมีความชำรุดบกพร่อง หรืออาจเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค NHTSA ก็มีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตดำเนินการเรียกคืนยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ดังกล่าวได้

ซึ่งปัจจุบัน ประเทศไทยมีการกำหนดมาตรการเรียกคืนสินค้าไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 43 (2) ซึ่งเป็นมาตรการในขั้นตอนหลังฟ้องคดี นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีความพยายามที่จะผลักดันให้มีการใช้มาตรการเรียกคืนสินค้าในขั้นตอนก่อนการฟ้องคดี โดยปรากฏในร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... ที่แก้ไขมาตรา 36 เดิม ซึ่งเป็นการให้อำนาจแก่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจออกคำสั่งเรียกคืนสินค้า ในกรณีที่ผลการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าแล้วอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคและ ไม่อาจป้องกันโดยการกำหนดฉลากตามมาตรา 30 หรือตามกฎหมายอื่นได้

จึงทำให้มาตรการเรียกคืนสินค้าตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ไม่ใช่มาตรการป้องกันความเสียหายเหมือนอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะการใช้มาตรการเรียกคืนสินค้าได้ต้องมีการฟ้องคดีต่อศาลและให้ศาลเป็นผู้ออกคำสั่งดังกล่าว ทำให้ระหว่างที่ผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคยังไม่ได้ฟ้องคดี แม้จะปรากฏว่ายานยนต์ใหม่หรือชิ้นส่วนยานยนต์มีความบกพร่อง หรือความไม่ปลอดภัย ผู้บริโภคก็ไม่สามารถจะใช้มาตรการเรียกคืนสินค้าได้ทันที ทำให้การให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคเป็นไปอย่างล่าช้า ดังนั้น มาตรการเรียกคืนสินค้า จึงควรเป็น มาตรการทางปกครองที่ให้อำนาจฝ่ายปกครองสามารถเป็นผู้ออกคำสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิต เรียกเก็บสินค้าคืนจากท้องตลาดหรือจากผู้บริโภค เพื่อให้ผู้ผลิตหรือจำหน่ายทำการซ่อมแซมได้เอง

4.5 ปัญหาเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาท

การระงับข้อพิพาทของประเทศไทยปัจจุบันมีการพยายามใช้การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) อยู่หลายวิธี เช่น การไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท (Mediation) การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) เป็นต้น ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

4.5.1 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทของประเทศไทยทั้งการไกล่เกลี่ยก่อนการฟ้องคดีและการไกล่เกลี่ยหลังการฟ้องคดี โดยการไกล่เกลี่ยก่อนการฟ้องคดี จะทำโดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 จะไม่มีการกำหนดหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคไว้อย่างชัดเจนก็ตาม แต่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจในการพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ ตามมาตรา 10 (1) ซึ่งถือเป็นอำนาจในการไกล่เกลี่ย ดังนั้นคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้มีการออกคำสั่งโดยอาศัยอำนาจของมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครอง

ผู้บริโภคร พ.ศ. 2522 คือ คำตั้งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่ 6/2548 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการ
ไกล่เกลี่ยเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภค กำหนดให้มีคณะกรรมการ ไกล่เกลี่ยเรื่องราวร้องทุกข์จาก
ผู้บริโภค จำนวน 4 ชุด ทำหน้าที่ในการดำเนินการเจรจาไกล่เกลี่ยเรื่องราวร้องทุกข์ระหว่างผู้บริโภค
กับผู้ประกอบธุรกิจที่ร้องเรียนต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อหาข้อยุติในเบื้องต้น
หากคู่กรณีไม่สามารถตกลงกันได้ คณะกรรมการ ไกล่เกลี่ยเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคจะทำการ
สอบสวนหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการพิจารณา
กลั่นกรองเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคพิจารณาต่อไป ซึ่งปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง
ผู้บริโภคได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... โดยมีการเพิ่มเติม
อำนาจในการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 10 (1/1)

สำหรับการ ไกล่เกลี่ยในศาลนั้น มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ คือ ประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่ง กรณีข้อพิพาททางแพ่งทั่วไป (มาตรา 19 มาตรา 20 และมาตรา 20 ทวิ) และ
พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 กรณีข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคซึ่งเป็นการ
ดำเนินคดีกรณียานยนต์ใหม่มีความชำรุดบกพร่องจึงต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดี
ผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ดังกล่าวเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 แล้วจะ
เห็นได้ว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มีการกำหนดให้ศาลเป็นผู้ทำการ ไกล่
เกลี่ยคดีผู้บริโภค หรือมอบหมายให้เข้าพนักงานคดีหรือบุคคลที่ศาลกำหนดหรือที่คู่ความตกลงกัน
ทำหน้าที่ช่วยเหลือศาล ในการไกล่เกลี่ยคดีผู้บริโภคเป็นผู้ไกล่เกลี่ยก็ได้ ซึ่งการไกล่เกลี่ยตาม
พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ดำเนินการในวันพิจารณา เมื่อ โจทก์และจำเลยมาพร้อมกันแล้วให้เริ่มทำ
การไกล่เกลี่ยก่อนการเริ่มพิจารณาคดี (มาตรา 23 และมาตรา 24) จึงเห็นได้ว่ามีการกำหนดมาตรการ
ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ซ้ำซ้อนกัน ซึ่งอาจทำให้การพิจารณาในศาลเป็นไปด้วยความล่าช้า เนื่องจาก
ก่อนที่ผู้บริโภคจะนำคดีมาฟ้องที่ศาล จะมีการดำเนินการไกล่เกลี่ยมาแล้วในชั้นคณะกรรมการ
คุ้มครองผู้บริโภค ประกอบกับร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... ได้เพิ่มอำนาจ
คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ให้มีอำนาจไกล่เกลี่ยด้วย

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้นมาเรียกว่า
“กฎหมายแม่แบบว่าด้วยรูปแบบการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท (Uniform Mediation Act: UMA)” โดย
มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มลรัฐต่างๆ ใช้เป็นแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เป็นลักษณะเดียวกัน การ
คุ้มครองตามกฎหมายแม่แบบว่าด้วยรูปแบบการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทนี้ส่งผลให้คู่พิพาทสมัคร
ใจ และยินยอมมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมากขึ้นรวมถึงให้การยอมรับในวิธีการไกล่เกลี่ยข้อ
พิพาทโดยศาล หรือหน่วยงานรัฐ โดยกำหนดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล ซึ่งเป็นการ
ดำเนินงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของเอกชน จึงเห็นได้ว่ากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

สนับสนุนให้มีการใกล้เคียงข้อพิพาทนอกศาลโดยการกำหนดกฎหมายแม่แบบไว้ และกำหนดให้มีการใกล้เคียงข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีที่ศาล

4.5.2 การอนุญาโตตุลาการ

จากการศึกษาพบว่าวิธีการระงับข้อพิพาทโดยใช้อนุญาโตตุลาการในประเทศไทยไม่ได้รับความนิยมในการใช้ เนื่องจากการจะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการต้องได้รับความยินยอมหรือการตกลงกันของคู่กรณีในการนำข้อพิพาทขึ้นสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการ หรืออาจกล่าวได้ว่าวิธีการอนุญาโตตุลาการเกิดจากสัญญา โดยกฎหมายไม่ได้บัญญัติบังคับให้ต้องมีการใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการแต่อย่างใด ประกอบกับวิธีการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการค่อนข้างที่จะเป็นทางการมากกว่าการไกล่เกลี่ย โดยต้องมีการนำพยานหลักฐานมานำ ดังนั้นจึงเกิดปัญหาว่า หากคู่กรณีไม่มีการตกลงกันไว้ล่วงหน้า หรือไม่ยินยอมที่จะใช้วิธีอนุญาโตตุลาการ หรือตกลงจะใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการแต่ไม่ได้ตกลงเรื่องวิธีการดำเนินกระบวนการพิจารณาเอาไว้ จะทำให้เกิดความล่าช้าในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

และเมื่ออนุญาโตตุลาการมีคำชี้ขาดข้อพิพาทแล้ว คู่กรณีฝ่ายที่ไม่พอใจอาจจะนำข้อพิพาทดังกล่าวฟ้องเป็นคดีต่อศาลก็ได้ หรือหากคู่กรณีไม่ปฏิบัติตามคำชี้ขาดการที่จะบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ได้ก็ต้องนำคำชี้ขาดนั้นฟ้องเป็นคดีต่อศาล จึงทำให้การระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการไม่ได้รับความนิยม

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาจะมี Council of Better Business Bureaus, Inc หรือที่เรียกว่า BBB จะเป็นผู้ให้บริการเกี่ยวกับการอนุญาโตตุลาการในข้อพิพาทที่เกี่ยวกับรถยนต์เป็นการเฉพาะ ซึ่งมีค่าธรรมเนียมในการใช้บริการค่อนข้างถูก นอกจากการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการแล้ว BBB ยังให้บริการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยและเจรจาต่อรองด้วย ซึ่งสถาบัน BBB นี้ได้รับความนิยมเชื่อถือจากผู้บริโภคมากเพราะมีความเป็นธรรม เป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และมีความรวดเร็ว

ดังนั้น หากประเทศไทยจะใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาทควรที่จะมีการสร้างความน่าเชื่อถือในเรื่องความเป็นธรรม เป็นกลาง และต้องทำให้ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระงับไปด้วยความรวดเร็ว เพราะปัจจุบันผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตมีอำนาจในการต่อรองที่สูงกว่าผู้บริโภค

4.5.3 การดำเนินคดีในศาล

การดำเนินคดีในศาลของประเทศไทย ปัจจุบันมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เพื่อใช้ในการพิจารณาคดีผู้บริโภค โดยเฉพาะ ซึ่งผู้มีอำนาจในการ

ฟ้องคดี คือ ผู้บริโภค หรือคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือสมาคมที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค โดยสามารถฟ้องด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ ซึ่งการพิจารณาคดีผู้บริโภคนี้ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร นอกจากนี้ หากผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคยังได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงแต่ไม่รวมถึงความรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นที่สูดอีกด้วย

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาการดำเนินคดีผู้บริโภคในชั้นศาลนั้น จะใช้วิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) โดยผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนในลักษณะเดียวกันหรือมีข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันสามารถรวมกลุ่มกันขึ้นฟ้องเป็นคดีร่วมกันได้ โดยคำพิพากษาที่ตัดสินมาจะผูกพันสมาชิกในกลุ่มทั้งหมด ทำให้ผู้บริโภคที่อยู่ในกลุ่มได้รับการคุ้มครองแบบเดียวกัน และปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลมีปริมาณน้อยลงกว่าการที่จะให้ผู้บริโภคแต่ละคนแยกกันขึ้นฟ้อง

เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 นี้ไม่มีการกำหนดถึงวิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) เหมือนอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา แต่มีการบัญญัติถึงการยอมรับข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว โดยให้ถือว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวฟังเป็นยุติ ซึ่งการฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติดังกล่าวนี้ มีผลเหมือนกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่การยอมรับข้อเท็จจริงในคดีที่ศาลมีคำพิพากษาแล้วเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอต่อการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค เพราะผู้บริภกรรายอื่นยังคงต้องนำคดีมาฟ้องต่อศาลเป็นรายบุคคล ซึ่งอาจทำให้คดีที่ขึ้นสู่ศาลมีปริมาณมากเกินความจำเป็น ดังนั้น จึงควรที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 โดยการกำหนดวิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพิ่มเติมไว้ในพระราชบัญญัติด้วยเพื่อที่จะทำให้การคุ้มครองผู้บริโภคเป็นไปโดยสะดวก และลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล

4.6 ปัญหาเกี่ยวกับการรับประกันสินค้า

เรื่องการรับประกันสินค้าของประเทศไทยมีทั้งที่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน และไม่มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน สำหรับการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรจะมีเพียงพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 สัตต และพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 เท่านั้นที่มีการกำหนดเรื่องการรับประกันสินค้าไว้ แต่ไม่ได้มีการกำหนดถึงเนื้อหาของการทำใบรับประกันสินค้า หน้าที่ ความรับผิดชอบตามคำรับประกันสินค้า แตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีการกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการรับประกันสินค้าอยู่ในกฎหมายอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ หรือพระราชบัญญัติเฉพาะอื่นๆ โดยจะมีการกำหนดในเรื่องประเภทของการรับประกัน (Source of Warranty) การจำกัดความรับผิดชอบของผู้

ประกอบธุรกิจ (Limited) การปฏิเสธความรับผิดชอบตามคำรับประกัน (Disclaimer) มาตรการลงโทษ กรณีที่มีการฝ่าฝืนคำรับประกัน (Remedies for Breach of Warranty) ไว้อย่างชัดเจน

แต่สำหรับประเทศไทยแล้ว หากผู้ขายและผู้ซื้อจะจัดทำใบรับประกันสินค้าขึ้น แม้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 จะไม่มีการกำหนดรายละเอียดของใบรับประกันสินค้าไว้อย่างชัดเจน แต่ก็มีหลักกฎหมายทั่วไป คือ หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) และหลักความรับผิดชอบเพื่อความซื่อสัตย์หรือการรอนสิทธิ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 ถึง 482 ซึ่งมีการกำหนดเรื่องหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของผู้ขาย และข้อยกเว้นความรับผิดชอบไว้เป็นหลักเกณฑ์กว้างๆ โดยบทบัญญัติของมาตรา 472 เรื่องความเหมาะสมแก่ประโยชน์โดยปกตินี้มีหลักเกณฑ์คล้ายกับการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) ตามประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ (Uniform Commercial Code: U.C.C.) ของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 3-314 ที่เรียกว่า “การรับประกันการใช้สอยเหมาะสมตามเจตนาธรรมดาที่ซื้อขายกัน (Warranty of Merchantability)” หมายความว่า สินค้าที่ซื้อขายกันต้องใช้ได้ตามความมุ่งหมายตามปกติตามสภาพของสินค้า (fit for the ordinary purposes for which such goods are used.) นั้นเอง และเรื่องความเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาจะตรงกับความรับผิดชอบตามคำรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) ตามประมวลกฎหมายแม่แบบทางพาณิชย์ มาตรา 2-313

แม้ปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 11 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เหมือนอย่างการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) ของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค เพราะยังไม่ได้มีการบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจจัดให้มีการรับประกันสินค้าโดยเฉพาะ และกำหนดหลักเกณฑ์ในการรับประกันสินค้าไว้อย่างชัดเจน

ปกติใบรับประกันผู้ประกอบการจะเป็นผู้ทำขึ้นโดยการทำเป็นสัญญามาตรฐาน (Standard Contract) มีข้อจำกัดความรับผิดชอบที่ไม่เป็นธรรมอยู่มาก ซึ่งความไม่เป็นธรรมของใบรับประกันสินค้าที่ทำเป็นสัญญามาตรฐานนี้จะอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 โดยผู้บริโภคที่ประสงค์จะทำให้ใบรับประกันเกิดความไม่เป็นธรรมต้องให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยตาม มาตรา 4 และมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นการสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้บริโภค และถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 กำหนดให้คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา มีอำนาจ ตามมาตรา 35 ทวิ ที่จะกำหนดให้สัญญาซื้อขายหรือสัญญาให้บริการที่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ หรือที่ตามปกติประเพณีทำเป็นหนังสือ เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาได้ ซึ่งสัญญาที่ถูกควบคุมสัญญาโดยคณะกรรมการว่าด้วยสัญญานี้ต้องมีข้อสัญญาตามที่คณะกรรมการกำหนดไว้ในประกาศ โดยจะมีผลตามมาตรา 35 ตริ และ 35 จัตวา คือ

สัญญาที่ไม่ใช้ข้อสัญญาตามที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวแต่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไข ให้ถือว่าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาดังกล่าวหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวตามเงื่อนไขนั้นแล้วแต่กรณี และในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้สัญญาของการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญาต้องไม่ใช้ข้อสัญญาใดแล้ว ถ้าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาดังกล่าว ให้ถือว่าสัญญานั้นไม่มีข้อสัญญาเช่นว่านั้น

แต่เนื่องจากเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะกำหนดให้สัญญาใดเป็นสัญญาที่ถูกควบคุมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 ทวิ คือ สัญญานั้นต้องเป็นสัญญาที่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ หรือที่ตามปกติประเพณีทำเป็นหนังสือเท่านั้น ซึ่งการทำใบรับประกันสินค้า ไม่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ แต่ตามปกติแล้วมักจะทำเป็นหนังสือ ซึ่งปัจจุบันคณะกรรมการว่าด้วยสัญญายังไม่มีประกาศให้สัญญารับประกันสินค้าเป็นสัญญาที่ถูกควบคุม ดังนั้นการให้ความคุ้มครองแก่สัญญารับประกันสินค้าจึงต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น และเมื่อเกิดปัญหาเรื่องความไม่เป็นธรรมของข้อสัญญาแล้วก็ต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

ดังนั้นการที่จะทำให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่ จึงควรที่จะมีการตราพระราชบัญญัติการรับประกันสินค้าขึ้นมา โดยเฉพาะ เพื่อกำหนดความหมาย (Definite) ประเภท (Source) แบบ (Form) หลักเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับการจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจ (Limited) การปฏิเสธความรับผิดตามคำรับประกัน (Disclaimer) และมาตรการลงโทษกรณีที่มีการฝ่าฝืนคำรับประกัน (Remedies for Breach of Warranty) โดยกำหนดให้การทำสัญญาซื้อขายสินค้าที่มีราคาตั้งแต่ 500 บาทต้องมีการทำสัญญารับประกันสินค้า โดยสัญญารับประกันสินค้าต้องทำเป็นหนังสือ เพื่อให้อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาที่จะกำหนดให้สัญญารับประกันสินค้าเป็นสัญญาที่ถูกควบคุมต่อไป

4.7 ปัญหาเกี่ยวกับภาระการพิสูจน์ความรับผิด

หน้าที่ในการพิสูจน์ถึงความชำรุดบกพร่องของยานยนต์ในประเทศไทยตามกฎหมายลักษณะสัญญาและกฎหมายลักษณะละเมิดยังคงใช้หลักกฎหมายทั่วไปในการพิสูจน์ คือ ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบ โดยผู้บริโภคที่เป็นผู้ฟ้องคดีมีภาระในการพิสูจน์ถึงความจริงหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิต ซึ่งผู้บริโภคต้องพิสูจน์ถึงความชำรุดบกพร่องของยานยนต์ใหม่ที่เกิดความชำรุดบกพร่องเมื่อใด อย่างไร และมีความเสียหายเกิดขึ้นคิดเป็นค่าเสียหายจำนวนเท่าใด โดยการนำสืบพิสูจน์ให้ได้ความจริงดังกล่าวเป็นเรื่องที่ทำได้ยากและมีค่าใช้จ่ายสูง เนื่องจากผู้บริโภคไม่อาจรู้ถึงรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการ กรรมวิธี ตลอดจนขั้นตอนการผลิต แตกต่าง

จากประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะไม่ว่าผู้บริโภคมองจะฟ้องคดีตามกฎหมายลักษณะสัญญา หรือกฎหมายลักษณะละเมิด กฎหมายกำหนดให้ผู้บริโภคเพียงกล่าวอ้างข้อเท็จจริงว่า สินค้าที่ตนบริโภคมีความชำรุดบกพร่องอย่างไร มีการฝ่าฝืนคำรับประกันอย่างไรก็เพียงพอแล้ว ภาระการพิสูจน์หรือหน้าที่ในการนำสืบจะตกแก่ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตทันที โดยผู้ประกอบการหรือผู้ผลิต ต้องนำสืบให้ได้ว่าสินค้าของตนไม่ชำรุดบกพร่อง หรือความชำรุดบกพร่องเกิดจากการใช้งานผิดประเภทจึงจะปฏิเสธความรับผิดได้

สำหรับการฟ้องคดีตามกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ของประเทศไทยหน้าที่นำสืบหรือภาระการพิสูจน์จะตกแก่ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 กำหนดให้ภาระการพิสูจน์ตกแก่ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิต เมื่อข้อเท็จจริงที่ต้องการพิสูจน์เป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ หรือส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใด ๆ อยู่ในความรู้เห็น โดยเฉพาะของผู้ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการ ทันทีตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

แม้ในปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 29 ที่หลักการภาระการพิสูจน์ให้แก่ผู้ประกอบการ แต่ก็จำกัดอยู่เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ หรือส่วนผสมของสินค้า ที่อยู่ในความรู้เห็น โดยเฉพาะของผู้ประกอบการเท่านั้น หากเป็นกรณีที่ผู้ประกอบการไม่ได้เป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนสินค้านั้นเองแต่จ้างให้ผู้ประกอบการอื่นดำเนินการผลิตชิ้นส่วนของสินค้านั้นขึ้นมา หากผู้ประกอบการอ้างว่าไม่ได้อยู่ในความรู้เห็น โดยเฉพาะแล้วก็จะเกิดปัญหาได้ว่าภาระการพิสูจน์ในความบกพร่องของชิ้นส่วนยานยนต์นั้นจะตกอยู่กับผู้ประกอบการหรือผู้บริโภค

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ปัจจุบันเมื่อน้ำมันจะมีราคาสูง แต่ผู้บริโภคก็ยังคงมีความจำเป็นในการใช้ยานยนต์ไม่ว่าจะเป็นการใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถขับเคลื่อนสี่ล้อ เป็นต้น หรือใช้เพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจ เช่น รถบรรทุก รถโดยสาร เป็นต้น ซึ่งยานยนต์ประเภทต่างๆ เหล่านี้ต่างก็ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงที่สลับซับซ้อน และขั้นตอนการผลิตไม่ว่าจะเป็นยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ต่างก็อยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการธุรกิจเพียงฝ่ายเดียว ผู้บริโภคไม่อาจทราบถึงขั้นตอนการผลิตหรือประกอบได้เลย และโดยปกติความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นกับยานยนต์นั้น มักจะไม่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในเวลาที่ทำสัญญาซื้อขาย แต่จะปรากฏให้เห็นเมื่อใช้ไปแล้วเป็นระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งความชำรุดบกพร่องบางประเภทก็ไม่ควรที่จะมีหรือเกิดขึ้น ดังนั้นเมื่อเกิดความชำรุดบกพร่องของยานยนต์ขึ้นมาผู้บริโภคจึงต้องการการเยียวยาความเสียหาย ซึ่งกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องของประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้น

จากการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ทำให้กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องได้อย่างเต็มที่ เพราะในปัจจุบันหลักกฎหมายของประเทศไทยที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องมีอยู่ 3 ประการ คือ การให้ความคุ้มครองตามหลักกฎหมายสัญญา การให้ความคุ้มครองตามกฎหมายละเมิด และการให้ความคุ้มครองตามหลักกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ ซึ่งยังไม่เพียงพอที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคกรณียานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง

การให้ความคุ้มครองตามหลักกฎหมายสัญญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นกฎหมายเอกชน ที่มีแนวคิดว่าคุณคดียุติกันมีความเท่าเทียมกัน ดังนั้นคู่สัญญาจึงสามารถทำข้อตกลงใดๆ ก็ได้เท่าที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยรัฐจะเข้าไปแทรกแซงน้อยที่สุด จึงทำให้ความรับผิดทางสัญญาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสัญญาใด ต้องวางอยู่บนหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract) และหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) ซึ่งหลักการดังกล่าวขัดกับแนวคิดที่เป็นหลักของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความคุ้มครอง

อย่างแท้จริง หรือพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ที่กำหนดให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบสัญญาหรือข้อสัญญาว่า มีความไม่เป็นธรรมหรือไม่ ก็ยังจำกัดสัญญาที่ศาลสามารถตรวจสอบได้เพียง 8 ประเภทเท่านั้น หรือพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ก็กำหนดให้คณะกรรมการว่าด้วยสัญญามีอำนาจในการกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใดที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ หรือตามปกติประเพณีต้องทำเป็นหนังสือ เป็นธุรกิจควบคุมสัญญาเท่านั้น ไม่ได้ควบคุมสัญญาอื่นที่ไม่อยู่ในเงื่อนไขด้วย จึงยังถือไม่ได้ว่ามีกาให้ความคุ้มครองสัญญาหรือข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมอย่างแท้จริง

ประกอบกับหลักความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องตามหลักกฎหมายสัญญานั้นมีความหมายค่อนข้างแคบ คือ หมายรวมถึง ความชำรุดบกพร่องอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคา (Value) หรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่จะใช้ตามปกติ (Fitness for Ordinary Purpose) เท่านั้น ไม่ได้หมายความรวมถึง การไม่เป็นไปตามความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectation) และการเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่จะใช้โดยเฉพาะ (Fitness for Particular Purpose) ด้วย จึงทำให้การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายสัญญาไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคนานาชาติใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้การให้ความคุ้มครองตามกฎหมายละเมิดก็เช่นเดียวกับการให้ความคุ้มครองตามหลักกฎหมายสัญญา เพราะกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศไทยมีการบัญญัติไว้อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นกฎหมายเอกชน แนวความคิดจึงอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคล จึงทำให้บุคคลที่จะเป็นโจทก์ทำการฟ้องร้องคดีตามหลักกฎหมายละเมิดจึงต้องมีความสัมพันธ์กับจำเลยด้วย หากโจทก์ไม่ใช่ผู้ที่มีความสัมพันธ์กับจำเลยแล้วจะไม่สามารถดำเนินการเรียกร้องให้จำเลยรับผิดชอบได้เลย และเมื่อมีการฟ้องคดีแล้วการพิสูจน์ถึงความจริงหรือประมาทเลินเล่อของจำเลยก็เป็นหน้าของโจทก์ ซึ่งโดยปกติจะไม่สามารถทำการพิสูจน์ได้หรือเป็นการยากแก่การพิสูจน์ เพราะขั้นตอนการผลิตจะอยู่ในความรู้เห็นของผู้ผลิต โดยเฉพาะ

และถึงแม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยจะมีตราพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้คุ้มครองแก่ผู้บริโภคตามกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) โดยกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์นี้มีแนวคิดที่สำคัญ คือ การนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ เพื่อผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิต แต่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้ความคุ้มครองแก่ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเท่านั้น โดยไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นด้วย

จึงทำให้กฎหมายต่างๆ ในประเทศไทยที่ยังคงอาศัยหลักกฎหมายทั้งสามประเภทนี้ยังไม่เพียงพอที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง เพราะการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องมีแนวความคิดที่สำคัญ คือ ต้องการให้ความคุ้มครองแก่ความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectation) เพราะผู้บริโภคที่ได้รับยานยนต์ใหม่มาต่างมีความคาดหวังที่จะสามารถใช้งานยานยนต์ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปตามมาตรฐาน ไม่มีความชำรุดบกพร่องใดๆ เกิดขึ้น ทั้งนี้ด้วยเหตุผลว่าโดยปกติแล้วยานยนต์ที่ผลิตขึ้นมาใหม่ต้องไม่มีความชำรุดบกพร่องเลย ผู้บริโภคจึงมีความคาดหวังว่าจะได้ใช้ยานยนต์ที่ปราศจากความชำรุดบกพร่อง ดังนั้นเมื่อมีความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตที่ต้องให้การเยียวยาต่อผู้บริโภค

นอกจากนี้ระบบมาตรฐานยานยนต์ (Automobile Standard) ของประเทศไทยยังไม่มี การพัฒนา โดยการกำหนดมาตรฐานยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ของประเทศไทยยังคง กำหนดให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเท่านั้น ยังไม่มีหน่วยงานอื่น เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐาน การกำหนดมาตรฐานยานยนต์ในปัจจุบันก็ยังไม่ ครอบคลุมยานยนต์ทั้งคัน คงมีการกำหนดมาตรฐานชิ้นส่วนยานยนต์เพียงบางชิ้นส่วนเท่านั้น และ ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบมาตรฐานยานยนต์หรือชิ้นส่วน ยานยนต์อย่างเป็นระบบ คงมีเพียงสถาบันยานยนต์เท่านั้นที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบและรับรอง มาตรฐาน แต่การตรวจสอบจะตรวจสอบเฉพาะยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ที่ผลิตเพื่อการส่งออก เท่านั้น โดยวิธีการตรวจสอบจะใช้วิธีสุ่มตรวจ เมื่อตรวจพบว่ายานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ไม่ได้ มาตรฐานตามกฎระเบียบของประเทศที่จะทำการส่งออก ก็ไม่ได้มีการกำหนดให้มีการเรียกคืน สินค้าไว้อย่างชัดเจนแตกต่างกับของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการกำหนดรายละเอียดมาตรฐานของ ชิ้นส่วนยานยนต์ทุกชิ้นที่จะนำเข้ามาประกอบเป็นยานยนต์ทั้งคัน โดยเป็นหน้าที่ของหน่วยงาน National Highway Traffic Safety Administration (NHTSA) เป็นผู้ดำเนินการจัดทำมาตรฐานยาน ยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์เป็นกฎระเบียบทางเทคนิคด้านมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ของ รัฐบาลกลาง ที่เรียกว่า Federal Motor Vehicle Safety Standards (FMVSS) ที่มีผลใช้บังคับแก่ยาน ยนต์ที่ผลิตและจำหน่ายภายในประเทศ ผู้ผลิตต้องผลิตยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ที่มีมาตรฐาน ตามที่ระเบียบนี้กำหนด โดยกฎระเบียบทางเทคนิคฉบับนี้ NHTSA ไม่ได้เป็นผู้กำหนดขึ้นมาเอง แต่ รับเอามาตรฐานความสมัครใจที่กำหนดโดยองค์กรพัฒนามาตรฐานอิสระที่ดำเนินการโดย ภาคเอกชน (SDOs) มาใช้ และหน้าที่ในการรับประกันความถูกต้องของการรับรองยานยนต์และ ชิ้นส่วนยานยนต์ เป็นหน้าที่ของหน่วยงานชื่อ Office of Vehicle Safety Compliance (OVSC) ที่อยู่ ภายใต้งักัด NHTSA โดยจะทำการสุ่มตรวจยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ต่างๆ ที่วางจำหน่ายใน

ห้องตลาดเพื่อทดสอบ ตรวจสอบอย่างละเอียด (Testing and Inspection) และประเมินผลการทดสอบ และตรวจสอบนั้น หากปรากฏว่ายานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ไม่สอดคล้องกับกฎระเบียบทางเทคนิคด้านมาตรฐานความปลอดภัยของยานยนต์ของรัฐบาลกลาง (FMVSS) หน่วยงาน OVSC อาจเรียกคืนคำคืนจากห้องตลาด (Recall) และลงโทษปรับผู้ที่ฝ่าฝืนด้วย

นอกจากนี้องค์กรที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องของประเทศไทยยังไม่มีการจัดตั้งเป็นองค์กรเฉพาะ ทำให้ผู้บริโภคในประเทศไทยต้องใช้วิธีการแสดงออกผ่านทางสื่อต่างๆ เพื่อเรียกร้องให้ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น แตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการจัดตั้งองค์กรต่างๆ ขึ้นมาทำหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค มีทั้งองค์กรที่เป็นหน่วยงานของรัฐ หรือ องค์กรเอกชนทั้งฝ่ายผู้ผลิตและฝ่ายผู้บริโภค หรือแม้แต่องค์กรอิสระก็มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค

ดังนั้นกฎหมายที่ควรจะนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง คือ กฎหมายเกี่ยวกับการรับประกันสินค้า (Warranty Act) แต่ปัจจุบันการรับประกันสินค้าของประเทศไทยไม่ได้มีการบัญญัติรายละเอียดไว้ หากผู้บริโภคต้องการที่จะได้รับความคุ้มครองตามหลักการรับประกัน ผู้บริโภคต้องทำการตกลงกับผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการธุรกิจเอง โดยผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตสามารถที่จะยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบใดๆ ก็ได้ ซึ่งเมื่อมีการตกลงกันแล้ว จะมีผลบังคับเป็นสัญญาไม่มีข้อขนิດหนึ่งและต้องนำหลักเรื่องสัญญาทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ จึงทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความคุ้มครอง

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า กฎหมายของประเทศไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น เพื่อให้ผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่ จึงควรที่จะมีการแก้ไขพระราชบัญญัติวิชิพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบมาตรฐาน รวมถึงการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการรับประกัน (Warranty Act) ขึ้นมา โดยเฉพาะ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังต่อไปนี้

5.2.1 เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนจากยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องเป็นการเฉพาะ และกฎหมายที่มีอยู่ไม่อาจให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเต็มที่ เพราะกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันมุ่งที่จะให้ความ

คุ้มครองแก่ความเสียหายทางกายภาพเท่านั้น คือ ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย สุขภาพ จิตใจหรือทรัพย์สินเท่านั้น ซึ่งทรัพย์สินที่ได้รับความคุ้มครองนี้ต้องไม่ใช่ทรัพย์สินที่ทำให้เกิดความเสียหาย ดังนั้นจึงนำมาใช้กับกรณีตัวยานยนต์ใหม่มีความชำรุดบกพร่องไม่ได้ นอกจากนี้กฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ไม่ได้ให้ความคุ้มครองถึงความเสียหายที่เกิดจากการที่ยานยนต์ใหม่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectation) เนื่องจากเมื่อผู้บริโภคซื้อยานยนต์ใหม่ ย่อมมีความคาดหวังว่ายานยนต์ใหม่จะสามารถใช้งานได้ อย่างปกติ แต่เมื่อยานยนต์ใหม่นั้นไม่สามารถใช้งานได้อย่างที่คาดหวังไว้กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน ก็ไม่ได้ให้ความคุ้มครองไว้ ดังนั้นจึงควรจะมีการบัญญัติเพิ่มเติมกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองความคาดหวังของผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องเป็นการเฉพาะ โดยนำเอาหลักเกณฑ์ของกฎหมายเลมอนลอว์ (Lemon Law) มาใช้บังคับ เพื่อกำหนดรายละเอียดของการให้ความคุ้มครองต่างๆ ดังต่อไปนี้

5.2.1.1 ควรกำหนดความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” ว่า หมายความว่า ผู้ที่ได้มาซึ่งยานยนต์ใหม่ไม่ว่าจะเป็นการได้มาโดยนิติกรรมใด จะมีค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม โดยการได้มาซึ่งยานยนต์ใหม่นั้นเพื่อใช้ประโยชน์เป็นการส่วนตัว หรือเพื่อประโยชน์ของบุคคลที่อยู่ในครัวเรือน โดยไม่มีเจตนาที่จะนำยานยนต์ใหม่นั้นไปจำหน่ายต่อไป และหมายความรวมถึงผู้ใช้ยานยนต์ใหม่ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

5.2.1.2 ควรกำหนดความหมายของคำว่า “ยานยนต์ใหม่” ว่า หมายความว่า ยานพาหนะทางบกอันเคลื่อนด้วยกำลังเครื่องจักรกล เช่น เป็นรถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถกระบะ รถบรรทุก รถตู้ เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องไม่รวมถึงรถไฟ หรือยานพาหนะที่วิ่งบนรางด้วย ซึ่งทำการส่งมอบไม่เกิน 12 เดือน หรือใช้งานเป็นระยะทางไม่เกิน 20,000 กิโลเมตร หรือตามระยะเวลาที่ใบรับประกันกำหนดไว้

5.2.1.3 ควรกำหนดความหมายของคำว่า “ชำรุดบกพร่อง” ว่า หมายความว่า การที่ยานยนต์นั้นมีสภาพแตกต่างไปจากสภาพที่ควรจะเป็นตามปกติหรือตามความมุ่งหมายของสัญญา โดยมีสาเหตุจากยานยนต์นั้นไม่ได้มาตรฐานตามปกติหรือตามความมุ่งหมายของสัญญา ไม่ว่าความบกพร่องนั้นจะเกิดจากการผลิตหรือการออกแบบ โดยแบ่งประเภทของความชำรุดบกพร่องออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) ความชำรุดบกพร่องที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้ยานยนต์ คือ ความปลอดภัยต่อชีวิต สุขภาพ อนามัยของผู้ใช้ยานยนต์
- 2) ความชำรุดบกพร่องที่ไม่เกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้ยานยนต์ คือ ความชำรุดบกพร่องอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิต สุขภาพหรืออนามัยของผู้ใช้ยานยนต์

5.2.1.4 ควรกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตยานยนต์ใหม่ต้องมีการจัดทำใบรับประกันคุณภาพของยานยนต์ใหม่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยการจัดทำเป็นหนังสือออกมาจากคู่มือการใช้ยานยนต์

5.2.1.5 ควรกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภค เนื่องจากยานยนต์ใหม่มีความชำรุดบกพร่องไม่สามารถใช้งานได้ตามที่ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตให้คำรับประกันไว้ โดยความชำรุดบกพร่องต้องเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในการใช้สอยยานยนต์ใหม่ หรือเกี่ยวข้องกับคุณภาพที่ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตโฆษณา หรือบรรยายไว้ก่อนที่มีการทำสัญญาซื้อขายยานยนต์ใหม่

5.2.1.6 ควรกำหนดมาตรการเยียวยาความเสียหาย โดยกำหนดให้ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะได้รับมาตรการเยียวยาความชำรุดบกพร่องตามลำดับดังต่อไปนี้

- 1) ซ่อมแซมความชำรุดบกพร่อง (Repair)
- 2) เปลี่ยนยานยนต์คันใหม่ (Replace) หรือเรียกเงินค่ายานยนต์ที่ชำระไปแล้วคืนจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิต (Refund) ซึ่งการเปลี่ยนยานยนต์ใหม่นี้ต้องเป็นการเปลี่ยนยานยนต์ที่เป็นรุ่นเดียวกันหรือรุ่นอื่นที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน สำหรับการคืนเงินค่ายานยนต์ใหม่ที่ได้ชำระไปนั้น ควรกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจสามารถหักค่าเสื่อมราคาจากการใช้ยานยนต์ได้

- 3) เรียกค่าสินไหมทดแทนกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตไม่ดำเนินการซ่อมแซมความชำรุดบกพร่อง หรือดำเนินการซ่อมแซมแล้วแต่ไม่สามารถแก้ไขความชำรุดบกพร่องได้ หรือไม่คืนเงินค่ายานยนต์ที่ชำระไปแล้วคืนตามที่ผู้บริโภคเรียกร้อง

5.2.1.7 ควรกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับเงื่อนไขในการฟ้องคดี โดยกำหนดให้ผู้บริโภคที่จะดำเนินการฟ้องร้องผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตเป็นคดีต่อศาล ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขให้ครบถ้วนเสียก่อน ซึ่งเงื่อนไขมีดังนี้

- 1) ผู้บริโภคต้องมีการแจ้งถึงความชำรุดบกพร่องของยานยนต์ใหม่ให้แก่ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตทราบ เพื่อให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตดำเนินการซ่อมแซมแก้ไขความชำรุดบกพร่องดังกล่าว

- 2) ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตได้ซ่อมแซมแล้ว ตามจำนวนครั้งดังต่อไปนี้ กรณีที่เป็นความชำรุดบกพร่องทั่วไป ต้องดำเนินการซ่อมแซมเป็นจำนวน 4 ครั้ง และกรณีเป็นความชำรุดบกพร่องที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้ยานยนต์ ต้องให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตซ่อมแซมเป็นจำนวน 2 ครั้ง

3) ผู้บริโภคต้องแจ้งความประสงค์ต่อผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตว่าตนต้องการได้รับการเยียวยาด้วยวิธีการใดระหว่างการเปลี่ยนยานยนต์ใหม่ (Replace) หรือการคืนราคาค่ายานยนต์ (Refund)

4) ต้องมีการระงับข้อพิพาทโดยการเจรจาไกล่เกลี่ยก่อน

5.2.2 การให้ความคุ้มครองในการรับประกันสินค้า (Warranty) เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่บัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับการรับประกันสินค้าไว้ ดังนั้นจึงควรที่จะมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการรับประกันสินค้า (Warranty Act) ขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อกำหนดรายละเอียดต่างๆ ของใบรับประกันสินค้า ดังต่อไปนี้

5.2.2.1 ควรกำหนดให้การซื้อสินค้าที่มีราคาตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไป ต้องมีการจัดทำใบรับประกันสินค้าเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคสามารถประกาศให้ใบรับประกันสินค้าเป็นสัญญาที่ต้องควบคุม ทำให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจในการกำหนดรายละเอียดของข้อความในใบรับประกันสินค้าได้

5.2.2.2 ควรกำหนดสิทธิของผู้ซื้อ ในกรณีที่สินค้าไม่เป็นไปตามใบรับประกันสินค้า โดยผู้ซื้อที่มีสิทธิเด็ดขาดในการเลือกระหว่างการให้ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตทำการซ่อมแซมความชำรุดบกพร่องของสินค้า หรือขอเงินค่าสินค้าคืน หรือขอเปลี่ยนสินค้าให้ใหม่ โดยผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธ

5.2.2.3 ควรกำหนดเงื่อนไขในการใช้สิทธิของผู้ซื้อ คือ ผู้ซื้อสินค้าต้องแจ้งการขอใช้สิทธิดังกล่าวให้แก่ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตทราบภายในกำหนดระยะเวลา 7 วันนับแต่วันที่พบความชำรุดบกพร่อง

5.2.2.4 ควรกำหนดให้ผู้ออกใบรับประกันสินค้าต้องเปิดเผยข้อความทั้งหมด (Fully Disclose) และข้อความดังกล่าวต้องมีความชัดเจน (Conspicuously) ภาษาที่ใช้ต้องเป็นภาษาไทยที่สามารถเข้าใจได้ง่าย หากข้อความใดมีความคลุมเครือ ไม่ชัดเจนถือว่าข้อความดังกล่าวไม่มีในคำรับประกัน และข้อสัญญาต่างๆ ที่กำหนดในใบรับประกันต้องอยู่ภายใต้แบบมาตรฐานที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

5.2.2.5 ควรกำหนดให้มีการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการรับประกันสินค้าด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยก่อนที่จะดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาล

5.2.3 ควรกำหนดให้ยานยนต์ใหม่มีมาตรฐาน (Motor Vehicle Standard) ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยการกำหนดให้มีมาตรฐานครอบคลุมยานยนต์ทั้งคัน ซึ่งการกำหนดมาตรฐาน

ของยานยนต์นี้ ควรที่จะมีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน คือ นอกจากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแล้ว ควรที่จะให้หน่วยงานอื่น เช่น สถาบันยานยนต์ หรือราชยานยนต์สมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือองค์กรของผู้ผลิตยานยนต์ หรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ด้วย

5.2.4 ควรกำหนดให้มีมาตรการตรวจสอบและรับรองว่ายานยนต์ใหม่นั้นมีมาตรฐานตามที่กำหนดไว้ ทั้งในขั้นตอนก่อนการจำหน่ายและหลังการจำหน่าย เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความปลอดภัยจากการใช้สอยยานยนต์ใหม่นั้น โดยการตรวจสอบมาตรฐานของยานยนต์นี้ ควรที่จะมีการจัดตั้งศูนย์ทดสอบคุณภาพยานยนต์หรือชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่ (Test Center) ทั้งที่เป็นหน่วยงานของทางราชการ และหน่วยงานของเอกชน เพื่อให้มีการตรวจสอบระหว่างผู้รับรองมาตรฐานกันเอง (Double Check) เมื่อมีการตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว ต้องมีการเผยแพร่ผลการตรวจสอบยานยนต์นั้นให้สาธารณชนทราบในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

5.2.5 ควรสนับสนุนให้มีการกำหนดมาตรการเรียกคืนสินค้า (Recall) ในขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีต่อศาล นอกเหนือจากการเรียกคืนสินค้าตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เพราะมาตรการเรียกคืนสินค้าตามพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นมาตรการที่เกิดขึ้นหลังจากที่ศาลมีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีแล้ว จึงทำให้มาตรการเรียกคืนสินค้านี้เป็นไปอย่างล่าช้า ผู้บริโภคจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองอย่างทันทั่วทั้งที่ เพราะโดยหลักการแล้วมาตรการเรียกคืนสินค้าเป็นมาตรการทางปกครองที่หน่วยงานของรัฐมีอำนาจในการออกคำสั่งได้เองโดยไม่จำเป็นต้องไปฟ้องร้องดำเนินคดีที่ศาล ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองอย่างรวดเร็ว

5.2.6 สำหรับการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution :ADR) ควรมีการจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท โดยองค์กรที่ตั้งขึ้นนั้นต้องประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับยานยนต์เป็นการเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของภาครัฐหรือภาคเอกชน ซึ่งต้องมีความเป็นกลาง และเป็นที่น่าเชื่อถือในสายตาของผู้บริโภค

5.2.7 ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ในประเด็นดังต่อไปนี้

5.2.7.1 ควรกำหนดให้มีการนำวิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) มาใช้กับคดีผู้บริโภค เพราะการถือข้อเท็จจริงเป็นยุติตามมาตรา 30 ยังไม่เพียงพอต่อการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่ได้รับปัญหาแบบเดียวกัน ที่มีข้อเท็จจริงแบบเดียวกัน เพราะคำพิพากษาอาจออกมาแตกต่างกันได้

5.2.7.2 ควรบัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับค่าเสียหายต่อจิตใจ เนื่องจากค่าเสียหายต่อจิตใจมีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น ซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการบริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่องไม่อยู่ในความคุ้มครองของพระราชบัญญัติดังกล่าว และแม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีการกำหนดไว้แต่ศาลก็ไม่เคยนำมาใช้เลย

5.2.7.3 ควรกำหนดให้มาตรการเรียกคืนสินค้า เป็นมาตรการคุ้มครองชั่วคราว ก่อนที่จะมีการฟ้องคดี มากกว่าจะกำหนดไว้ในขั้นตอนหลังจากมีคำพิพากษาชี้ขาดคดี เพราะจะทำให้มาตรการเรียกคืนสินค้าสามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว

กรม
บรรณานุกรม
ค

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- จิต เศรษฐบุตร. (2539). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือน
ตุลา.
- _____. (2539). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- ศันท์กรณ (จำปี) โสคติพันธ์. (2549). คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา พร้อมคำอธิบายในส่วนของ
พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.
พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- ไชยศ เหมะรัชตะ. (2535). กฎหมายว่าด้วยสัญญา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คาราพร ธีระวัฒน์. (2542). กฎหมายสัญญา: สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่
ไม่เป็นธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนวรรณ แสงสุวรรณ. (2547). การจัดการการตลาด. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เพียร์สัน เอ็น
ดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- ธีรวัฒน์ จันทรมบูรณ์. (2546). คำอธิบายสาระสำคัญของพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง
พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : นิตិธรรม.
- ประจักษ์ พุทธิสมบัติ. (2538). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิดและจัดการงาน
นอกสั่ง. กรุงเทพฯ : ศรีสมบัติการพิมพ์.
- ประพนธ์ ศาตะมาน และไพจิตร ปุญญพันธ์. (2539). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ลักษณะซื้อขาย. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : นิตិบรรณาการ.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2526). นิติปรัชญา, ภาคสอง : บทบาททางประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มิตรนา
การพิมพ์.
- เพ็ง เพ็งนิตี. (2543). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิด
ทางละเมิดของเจ้าหน้าที่. กรุงเทพฯ : อจตยา.
- ไพจิตร ปุญญพันธ์. (2544). คำสอนชั้นปริญญาโท : กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวล
กฎหมายนานาประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

- ไพจิตร บุญญพันธ์. (2548). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด และหลักกฎหมายลักษณะละเมิดเรื่องข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 11.
กรุงเทพฯ : นิติบรรณาการ.
- ยุพาวรรณ วรรณวานิชย์. (2548). การจัดการการตลาดบริการ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- รองพล เจริญพันธ์. (2530). นิติปรัชญา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วิษณุ เครืองาม. (2540). คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้. พิมพ์ครั้งที่ 7.
กรุงเทพฯ : นิติบรรณาการ.
- วีระรัตน์ กิ่งเลิศไพโรจน์. (2547). การตลาดธุรกิจบริการ. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ศักดิ์คา ธนิตกุล. (2544). กฎหมายกับเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- สุขุม สุภนิษฐ์. (2545). คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2546). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพฯ : นิติบรรณาการ.
- _____. (2544). องค์การเอกชนเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- _____. (2545). เอกสารเพื่อประกอบการพิจารณากฎหมายของสมาชิกรัฐสภา เล่มที่ 7 เรื่อง ร่าง
พระราชบัญญัติกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ... : กรณีศึกษากฎหมายคุ้มครอง
ผู้บริโภคของประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักรอังกฤษ. พิมพ์
ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- เสนีย์ ปราโมช. (2503). คำสอนชั้นปริญญาตรี พุทธศักราช 2503 : ประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ บรรพ 2 ว่าด้วยจัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้ ละเมิด และนิรโทษกรรม.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โสภณ รัตนากร. (2539). หนี้. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : นิติบรรณาการ.
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2550). สคบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 9.
กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.

บทความ

- คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2530). “ละเมิดในแวดวงคอมพิวเตอร์.” วารสารนิติศาสตร์, 17, 2. หน้า 42
- ณัฐจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา. (2524, มีนาคม). “ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการผลิต.” วารสาร
อัยการ, 4, 39. หน้า 13-14.
- สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์. (2544, ธันวาคม). “ความเสี่ยงภัยอันเกิดจากพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์
และทางเทคนิคกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่บกพร่อง.” วารสาร
นิติศาสตร์, 31, 4. หน้า 822-823.
- _____. (2546, ธันวาคม). “ร่างกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่
ไม่ปลอดภัยกับผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง.” วารสารนิติศาสตร์, 33, 4. หน้า 697.

เอกสารอื่น ๆ

- เขมภูมิ ภูมิถาวร. สรุปคำบรรยายชั้นปริญญาโท วิชากฎหมายแพ่งชั้นสูง (Advance Civil Law).
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2549.
- ศนันท์กรณ โสคติพันธ์. สรุปคำบรรยายชั้นปริญญาโท วิชากฎหมายแพ่งชั้นสูง (Advance Civil
Law). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2549.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2546). บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่าง
พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ....
เรื่องเสร็จที่ 747/2546
- สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม. สรุปผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่องมาตรฐาน กฎระเบียบ
ทางเทคนิคและการประเมินความสอดคล้องของประเทศสหรัฐอเมริกา. ในระหว่างวันที่
6-10 มีนาคม 2549 ณ กรุงเทพมหานคร

กฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

วิทยานิพนธ์

ธัญชัย ทิพยมณฑล. (2550). ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าภายใต้ CISG เปรียบเทียบกฎหมายไทย.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปริญญาวัน ชมเสวก. (2550). ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์.

สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มนต์ชัย ธาดาอำนวยการ. (2545). กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์: รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับ

ประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

วิชัย ชาญภูพานิชย์. (2539). ปัญหาการชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติ

คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรันย์ ศรัณยสุนทร. (2549). วิธีพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคทางแพ่งในชั้นศาล. วิทยานิพนธ์

ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศินีนาถ เกียรติกิ่งวาฬไกล. (2531). ความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ. วิทยานิพนธ์

ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภฤกษ์ ชลวีระวงศ์. (2550). ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย: ศึกษา

กรณีของผู้ให้แฟรนไชส์ที่ไม่ได้ผลิตหรือขายหรือนำเข้าสินค้า. วิทยานิพนธ์ปริญญา

โท สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอกณัฐ จินแดน. (2548). ความรับผิดเพื่อละเมิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบ

วิชาชีพการพยาบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

- 9 เดือนอุตสาหกรรมยานยนต์ผลผลิตส่งออกโต 18.12%. (2549, 30 ตุลาคม). โลกยานยนต์ ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2549, จาก <http://www.manager.co.th/Motoring/ViewNews.aspx?NewsID=9490000134015>
- ทนายฯ ชี้ "ทุบรถประจาน" คึกว่าฟ้องร้องเพราะกม.มีช่องว่าง. (2548, 27 มกราคม). ทีมข่าว อาชญากรรม หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2549, จาก <http://www.manager.co.th/Crime/ViewNews.aspx?NewsID=9480000013081>
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2483 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2542. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2549, จาก <http://rirs3.royin.go.th/riThdict/lookup.html>.
- มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค. แนะนำมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2551, จาก <http://www.consumerthai.org/about.html>
- ยอดจำหน่ายรถยนต์. (2549, 30 ตุลาคม). โลกยานยนต์ ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2549, จาก <http://www.manager.co.th/Motoring/sumcar.aspx>
- สถาบันยานยนต์. เกี่ยวกับสถาบัน. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2551, จาก http://www.thalauto.or.th/about_us/about_us.asp
- เสียได้วันแค้นเอาควายลาก "แลนด์โรเวอร์" ประจาน. (2549, 31 ตุลาคม). โลกยานยนต์ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์, สืบค้นเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2549, จาก <http://www.manager.co.th/Motoring/ViewNews.aspx?NewsID=9490000134792>
- สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม. สรุปผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่องมาตรฐาน กฏระเบียบทางเทคนิคและการประเมินความสอดคล้องของประเทศสหรัฐอเมริกา. ในระหว่างวันที่ 6-10 มีนาคม 2549 ณ กรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2551, จาก <http://www.uswatch.in.th/newsus.php?PID=&fktype=&ID=111&NDID=90>
- อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) กับคดีสิ่งแวดล้อม. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2551, จาก <http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=boaltman&group=8&page=2>

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

- Barlow. C. Wayne. (1982). **The Buy and the Law**. Boston : CIB Publishing Company, Inc.
- Beatson ,J. (1998). **Anson's law of contract**. (27th eds). China : Oxford University Press.
- Bryan A Garner. (2004). **Black's law dictionary**. (8th eds). USA. : West, A Thomsan Business.
- Clayton P. Gillette , Steven D. Walt. (2002). **Sale law Domestic and International**. New York : Foundation Press.
- Donald L. Carper, Norbert J. Mietus, Bill W. West. (2000). **Understanging the law**. (3rd eds). USA. [OH] : West Legal Studies in Business, South - Western College Publishing.
- Donnell, john D. (1983). **Law for business**. (7th eds). Homewood [IL] : Richard D. Irwin.
- Henry Gabriel. (2004). **Contract for The Sale of Goods : A Comparison of Domestic and International law**. New York : Oceana Publication, Inc.
- Hornby A S. (2002). **Oxford advanced learner's dictionary of current English**. (6th eds). China : Oxford University Press.
- James A. Barnes, Terry Morehead Dworkin, Eric L. Richards. (2000). **Law for Bussiness**. (7th eds). USA : Von Hoffmann Press, Inc.
- James J. White, Robert S. Summers. (2000). **Uniform Commercial Code**. (5th eds). USA. [MN] : West Group.
- Mark E. Koszkowski, Christie L. Roskwski. (2002). **Business law : principle, cases, and policy**. (5th eds). USA. [NJ] : Upper Saddle.
- Miller, Riger. LeRoy & Gaylord A. Jentz. (2005). **Foundamentals of Business Law**. (6th eds). Mason [OH] : Thomson/ South – Western West.
- P.S. Atiyah. (1995). **An Introduction to the Law of Contract**. (5th eds). Newyork : Clarendon Press.
- Roger LeRoy Miller and Gaylord A. Jentz. (2000). **Business Law Today : Comprehensive edition : Text & Cases - Legal, Ethical, Regulatory, and International Environment**. (5th eds). St Paul [MN] : West.
- Vince Megna. (2004). **Bring on Goliath : lemon law justice in America**. Canada : Ken Press.

West Publishing. (1998). **West's encyclopedia of American law Volum 7**. Minneapolis/St.

Paul : West Pub.

LAWS

Code of Federal Regulations

Federal Magnuson-Moss – Federal Trade Commission Improvement Warranty Act (1975)

Federal Motor Vehicle Safety Standards

Restatement (Second) of Contract

Restatement (Second) of Torts (1965)

Restatement (Third) of Torts

State by State Lemon laws

Uniform Commercial Code

ELECTRONIC SOURCES

Alan Frisk. (2002, January 17). The National Law Journal. Retrieved November 9, 2006, from

http://www.law.com/jsp/newswire_article.jsp?id=1015973988160

Cornell University Law School. Uniform Commercial Code - Article 2. Retrieved April 14, 2006,

from <http://www.law.cornell.edu/ucc/2/article2.htm#s2-312>

John P. Tomaszewski. (1997, Fall). The Enforceability of Adhesive Arbitration Clauses in International

Software Licenses. Journal of Technology Law & Policy. Retrieved February 21, 2008,

from <http://grove.ufl.edu/~techlaw/vol3/issue1/tomaszewski.html>

Law.com dictionary. Retrieved November 9, 2006 , from [http://dictionary.law.com/default2.asp?](http://dictionary.law.com/default2.asp?selected=1138&bold=|||)

[selected=1138&bold=|||](http://dictionary.law.com/default2.asp?selected=1138&bold=|||)

State by State Lemon Law Summaries. Retrieved January 23 , 2008, from [http://www.autopedia](http://www.autopedia.com/html/HotLinks_Lemon2.html)

[.com/html/HotLinks_Lemon2.html](http://www.autopedia.com/html/HotLinks_Lemon2.html).

Stephanie Moore. Retrieved March 14, 2005, from http://www.consumeraffairs.com/lemon_law

Weisberg & Meyers, LLC. Lemon Law Summaries. Retrieved November 9, 2006, from [http:](http://www.carlemon.com/lemons.html)

[//www.carlemon.com/lemons.html](http://www.carlemon.com/lemons.html)

Wikipedia free encyclopedia. Retrieved October 23 , 2006, from http://en.Wikipedia.org/wiki/Magnuson-Moss_Warranty_Act.

Others

Nation Highway Traffic Safety Administration. (2001,June). **Safety Recall Compendium**. 3rd release.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	นายวิรัชศักดิ์ วรอดตานนท์
วัน เดือน ปี เกิด	วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2522 ที่อยู่ บ้านเลขที่ 59 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 65 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2544 เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 56 สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา พุทธศักราช 2548
ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน	นิติกร สำนักงานคดีแรงงานเขต 1 สำนักงานอัยการสูงสุด
ประสบการณ์ ผลงานทางวิชาการ	นิติกร กองอัยการทรัพย์สิน กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม (16 กันยายน พ.ศ. 2545 - 30 กันยายน 2548)